

V^SLUŽBENI VJESNIK

VOJNOG ORDINARIJATA

*Svećeničko ređenje don Mate Mihaljevića
Crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije, Zagreb, Dubrava 27. lipnja 2020.*

VJESNIK

SLUŽBENI
VOJNOG ORDINARIJATA

GODINA: XXIII • BROJ: 2 (85) • 2020.

SLUŽBENI VJESNIK VOJNOG ORDINARIJATA U REPUBLICI HRVATSKOJ
Izdavač: Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj, Ksaverska cesta 12, 10000 ZAGREB
tel: 01/4670-660; 01/4670-659; 01/3784-489 (MORH); faks: 01/4670-662
www.vojni-ordinarijat.hr; e-pošta: vojni.ordinarijat@mohr.hr
Odgovara: Msgr. Jure Bogdan, vojni ordinarij

„NAJVJERNIJA ODVJETNICE NA BRANIKU STOJ, ČUVAJ NAŠU SVETU VJERU I HRVATSKI DOM!“

*Poslanica vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana povodom proslave
Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta zaštitnice Vojnog ordinarijata,
Dana pobjede i Domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja
i 25. obljetnice vojno-redarstvene operacije „Oluja“*

5. kolovoza 2020.

Draga braćo i sestre,

1. Molitveni zaziv u naslovu ove naše Poslanice završni je dio *Ispovijesti vjere Hrvata katolika*. Doista, Blažena Djevica Marija, naša najvjernija Odvjetnica – *fidelissima advocata Croatiae* – ona kojoj je Bog povjerio na čuvanje svoje najveće blago – svoga jedinorođenog Sina, na najbolji način može sačuvati našu svetu vjeru i sačuvati naš hrvatski dom. Taj nas zaziv u mislima prenosi u veliku Devetnicu proslave jubileja „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata“ koja je započela Hrvatskom marijanskom godinom sada već davne 1975., na spomen 1000. obljetnice našega prvog poznatog i najstarijega marijanskog svišta, što ga je na Otoku u Solinu podignula hrvatska kraljica Jelena, († 8. listopada 976.).

Upravo tu, u Solinu, kulminirala je Hrvatska marijanska godina proslavom održanom 12. rujna 1976. Bio je to dan obnove našega krsnog zavjeta, zavjeta, naime, što ga divno sabire upravo spomenuta *Ispovijest vjere Hrvata katolika*: „Čvrsto vjerujem u Boga Oca, i Sina i Duha Svetoga. Životom želim potvrditi svoj krsni savez s Bogom i tako obnoviti sveti pradjedovski zavjet vjere u Isusa Krista i vjernosti Katoličkoj Crkvi.

Svoju odluku polažem u Bezgrešno Srce Pre-svete Bogorodice Marije.¹

1 Ova *Ispovijest vjere* bila je sastavljena 1979. prilikom proslave *Branimirova Jubileja* kada se slavila 1100. obljetnica prvoga međunarodnog priznanja Hrvatske od Pape Ivana VIII. 879. god. Hrvatski su biskupi preporučili svim hrvatskim vjernicima da je mole svakoga dana.

Slobodno prihvaćajući svjetlo Evanđelja na početcima naše hrvatske kršćanske povijesti, to su obećanja vjernosti Bogu i Katoličkoj crkvi na sebe preuzeли naši pradjedovi „kao navještaj slobode i nade“, pa je to „i ostalo tijekom dugih stoljeća kao neka unutarnja iskra u srcima sinova i kćeri našega naroda, te se nisu dali ni od koga do kraja pokoriti, jer se uvijek ponovno budila svijest da su za slobodu ne samo rođeni nego i kršteni“².

2. Za spomenuto velebno solinsko slavlje, koje bijaše kruna zavjetne Marijanske godine, načinjen je odljev, u srebru i zlatu, Gos-pina lika iz bazilike našega hrvatskog kralja Zvonimira u Biskupiji kod Knina, dar svih hrvatskih vjernika, koji će pod nazivom Gospe Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavje-ta, obići i čitavu Domovinu i svijet. Taj je lik Marije, naše majke, pratio sva slavlja ove ve-like devetnice koja su zatim uslijedila: pro-slavu devetstote obljetnice Dmitra Zvonimi-ra održanu 17. rujna godine 1978. upravo iznad ruševina one crkve u Biskupiji kod Knina koju je ovaj hrvatski kralj i podigao kao katedralu „hrvatskoga biskupa“, a gdje je i pronađen taj dragi nam najstariji Marijin lik u hrvatskoj umjetnosti. Sljedeće je, 1979., „Bramiroke godine“, pratio ovaj Gospin lik i prvi susret Hrvata hodočasnika iz cijelo-ga svijeta s novoizabranim „Papom iz daleke zemlje“, s papom Slavenom, Ivanom Pavlom II. koji nam je tada, 30. travnja, u Rimu, poru-čio: „Dragi moji Hrvati, Papa vas voli, Papa vas grli i prima, Papa vas blagoslivlja.“³ Bio je to najljepši uvod u glavnu postaju jubileja koja se 12. rujna te iste godine održala pokraj staroga hrvatskoga kraljevskog gradića Nina povodom obljetnice dragocjene izmjene pi-sama iz 879. između pape Ivan VIII. i hrvat-skoga vladara Branimira, a u kojima ovaj

2 Biskupska poslanica *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata*, Zagreb, 1976., str. 9.

3 „Govor pape Ivana Pavla II. hrvatskim hodočasnica u Rimu“, 30. travnja 1979., u: *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata/NEK* 1984. (uredili: Eduard Peričić – Antun Škvorčević), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986., str. 35.

Papa Hrvatima potvrđuje pravo na samostalnu državnost i na vlastite biskupe. Tu je prvi put izmoljena i ona draga nam molitva, taj „Ninski zavjet“, utisnuta i na zavjetni ninski križ, a koja nas i danas obvezuje: „Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi svetu misu.“ Konačno, slavlje „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata“, taj hod od našega marijanskoga solinskog prasvetišta, do našega sadanjega nacionalnog svetišta u Mariji Bistrici, hod koji je veliki i sveti Ivan Pavao II., nazvao „velikom milošću i razlogom trajne zahvalnosti Božanskoj providnosti, koja je hrvatski narod – prvi od slavenskih naroda – izvela iz tmina poganstva i prive-la svjetlu prave vjere“⁴, zaključen je 8. i 9. rujna 1984. Nacionalnim euharistijskim kon-gresom Crkve u Hrvata, kao završnim činom jubilejskih slavlja.

3. Nad svim tim bđio je svojim blagim pogledom i svojim na molitvu uzdignutim rukama dragi lik naše Majke Gospe Velikoga Hrvatskoga Krsnog zavjeta. Njoj u čast, i kao trajni spomen na ove važne događaje, hr-vatski biskupi posvetili su prvu nedjelu koja u mjesecu u rujnu slijedi poslije blagdana njezina rođenja. Sve je to bio snažan i hra-bar molitveni vapaj tada zarobljenoga i obe-spravljenoga naroda kojemu se odričalo ne samo pravo na temeljnu vjersku i nacionalnu slobodu nego i pravo na vlastito ime, na ime njegova jezika..., uopće, pravo na njegovo vlastito mjesto pod ovim Božjim suncem. Bio je to duboki, Bogu upravljeni uzdah duše na-roda okovanoga u ledenu šutnju, i to malo nakon kratkoga proplamsaja njegovih nada u „Hrvatskome proljeću“, nada, naime, za obnovom svojih nacionalnih prava i sloboda, skršenih zatim i zatočenih u brojnim tamni-cama bezbožnoga režima, zajedno s mnoštvom progonjenih njegovih sinova i kćeriju... Taj vapaj i taj uzdah našega naroda, tada, u svakome smislu podjarmlijenoga, ali snažno duhovno ujedinjenoga, čvrsto smo uvjereni, Gospodin je uslišio samo koje desetljeće

4 Iz „Poruke pape Ivana Pavla II. za NEK“, u: *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata/NEK* 1984., str. 242.

Crkva Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta u Kninu

kasnije, kada smo, s njegovom pomoći, izborili i obranili slobodu i vlastitu samostalnu državu, u velikoj zajedničkoj žrtvi koju smo podnjeli i svi mi u Domovini, i naša braća i sestre diljem svijeta. Duh zajedništva velike jubilejske devetnice „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata“ koji nas je nadahnuo u onim teškim, u onim „olovnim“ godinama, pripravio je, jednako smo tako čvrsto uvjereni, duh našega zajedništva i naše pobjede u Domovinskoj ratu!

4. Naša Vojno-redarstvena biskupija na poseban način je povezana s Gospom Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavjeta: ona je njezina zaštitnica, njezin lik krasi kapelu u našem sjedištu u Zagrebu, njezin blagdan naša biskupija svake godine na poseban način slavi, i to 5. kolovoza, kada sav hrvatski narod slavi i Dan pobjede i Dan Domovinske zahval-

nosti i Dan hrvatskih branitelja. Gospa Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavjeta utisnuta je ne samo u naše znakovlje nego, još više, u naša srca. Tako, svaki put kada se svojim pogledom ili svojom misli zustavimo kod toga dragoga nam našega najstarijeg Gospina lika, svaki put nam iz srca naviru riječi divne: „Najvjernija Odvjetnice na braniku stoj, čuvaj našu svetu vjeru i hrvatski dom!“ Željeli bismo da ova molitva postane svakodnevnim, čestim zazivom svakoga hrvatskog vojnika i svakoga pripadnika hrvatskih redarstvenih službi, kao i svake osobe zaposlene u oružanim snagama i redarstvenim službama Republike Hrvatske, te članova njihovih obitelji među kojima i za koje naša Vojno-redarstvena biskupija vrši svoje poslanje. Jednako tako željeli bismo da svi oni, da svi mi, izvršavamo naš „Ninski zavjet“: da dnevno molimo i nedjeljom slavimo svetu misu.

Nadgrobni natpis kraljice Jelene. Nastao je u Solinu 976. godine na vapnenačkoj ploči veličine 123×74-76×10 cm.

5. Draga braćo i sestre! Svi znamo: Ono što je dragocjeno, čuva se! Gospo smo povjerili ono što nam je dragocjeno: našu svetu katoličku vjeru i naš hrvatski dom. I jedno i drugo su nam neizrecivo dragocjeni i dragi.

Po sv. krštenju smo od Crkve primili vjeru i novi život u Kristu.⁵ I baš tu vjeru, „što smo je od Crkve primili, brižno čuvamo. Kao kakvo dragocjeno blago, zatvoreno u vrsnu posudu, vjera se po djelovanju Duha Božjega neprestano pomlađuje te čini da se pomlađuje i posuda koja ga drži“ – uči nas Crkva.⁶

To naše blago, dragocjeno i uvijek jednako mlado, isto je ono koje su naši pradjedovi primili u onome „vrelu koje prima nemoćne da ih vrati prosvjetljene“, kako stoji napis-

no na krstionici kneza Višeslava,⁷ isto je ono koje je svatko od nas primio u krsnim zdencima u trenutku krštenja. Isti je krst i ista je vjera u Krista Gospodina, isto je „spasenosno isповједanje vječnoga Trojstva“, ali je ista i obveza njihova svakodnevnoga osobnog i javnog, životnog svjedočenja kao i svjedočenja vjernosti Katoličkoj crkvi. To je naš prvi i temeljni izazov i obveza.

7 Tekst na šesterostranome krsnom zdencu za uranjanje glasi: HEC FONS NE(M)PE SVMIT INFIRMOS VT REDDAT ILLVMINATOS, HIC EXPIANT SCELERA SVA QU(O)D [DE PRIMO] SVMPSERVNT PARENTE, VT EFFICIENTVR CHR(ISTI)COLE SALVBRI-TER CONFITENDO TRINV(M) P(ER)HENNE(M). HOC IOH(ANNES) PR(ES)B(YTER) SVB TEMPORE VVISSASCLAVO DVCI OPVS BENE CO(M) PSIT DEVOTE IN HONORE VIDELICET S(AN)C(T) I IOH(ANN)IS BAPTISTE VT INTERCEDAT P(RO) EO CLIENTVLOQVE SVO. – »Ovaj izvor naime prima nemoćne da ih vrati prosvjetljene. Ovdje čiste svoja zlodjela što su ih primili od prvog roditelja da postanu kršćani, spasonosno isповједajući vječno Trojstvo. Ovo je djelo vješto uresio svećenik Ivan u vrijeme kneza Višeslava naime na čast svetog Ivana Krstitelja, da posreduje za nj i njegova štićenika.«

5 Katekizma Katoličke crkve, br. 168.

6 Katekizam Katoličke crkve, br. 175.

Upravo to smo povjerili Gospo, našoj najvjernijoj odvjetnici i Majci našega Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta. Drugi je pak naš temeljni izazov i obveza onaj što se odnosi na naš hrvatski dom. I njega smo povjerili Gospo. Valja nam se osobno i zajednički skribiti za taj dom, za našu lijepu domovinu Hrvatsku.

Hrvatska danas, u trenutku golemih neizvjesnosti koje zahvaćaju cijeli svijet i ulijevaju nam strah pred vrlo neizvjesnim sutra, čini nam se, više nego ikada treba sklada i jedinstva. Baš danas nam s tim u vezi tako snažno odjekuju riječi sv. Ivana Pavla II. što ih je izrekao u svojoj *Propovijedi* na svečanoj sv. misi za obitelji u Rijeci, 8. lipnja 2003.: „Današnje je društvo dramatično rascjepkano i podijeljeno. Upravo je zato i tako očajno nezadovoljno. Ali kršćanin se ne miri s umorom i samim tijekom zbivanja. Budite narod nade! Budite narod koji moli: „Od sva četiri vjetra dođi, Duše, i dahni u ova trupla da ožive“ (Ez 37,9). Budite narod koji vjeruje u Riječ, koju nam je dao Bog i koja se je ostvarila u Kristu: „I Duh svoj udahnut će u vas da oživite, i dovest će vas u vašu zemlju, i znate da ja, Gospodin, govorim i činim“ (Ez 37,14).”⁸

6. Draga braćo i sestre, budimo narod nade, budimo narod koji moli, budimo narod koji vjeruje u Krista Gospodina, Riječ Božju koja je tijelom postala. Ne mirimo se s umorom i s predajom pred tijekom zbivanja... To je, uvjereni smo, lijek za našu rascjepkanost i podijeljenost, i za ono veliko nezadovoljstvo kojemu u našoj Domovini svakodnevno svjedočimo.

⁸ „Neka vas ispuni Duh Sveti kako biste bili znak Božje ljubavi prema čovječanstvu“, Propovijed pape Ivana Pavla II. na svečanoj misi za obitelji, Rijeka, 8. lipnja 2003. Dostupno na: [https://ika.hkm.hr/govori-pape-ivana-pavla-ii-hrvatima-2003-godina/](https://ika.hkm.hr/govori-pape-ivana-pavla-ii-hrvatima/govori-pape-ivana-pavla-ii-hrvatima-2003-godina/)

U tome će nam Blažena Djevica Marija biti sigurno utočište i pomoći. Ona je, kako nam je to papa Franjo ovih dana snažno posvijestio, i Majka milosrđa, i Majka nade i Utjeha selilaca.⁹ Da bismo kao putnici u svome hodu ovim vremenom i ovim prostorom vidali rane koje nas i kao pojedince i kao društvo duboko tište, itekako smo potrebni i milosrđa i nade i utjehe! Ona će nam sve to najbolje izmoliti, najuspješnije posredovati. Molimo se zato njoj, našoj Majci, Gospo našega Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavjeta:

„Daj, Majko, milosti puna, da po Tvojem zagovoru oživi Crkva i domovina. Daj da se sakupi sve što je rasuto, da se osvijesti sve što je zaboravljeno, da iz vjerne i teške prošlosti izraste vjernija i svjetlija budućnost. Bila si majka naše Crkve i našeg naroda u stoljećima kad smo se kao narod i kao Crkva rađali; bila si nam utočište u krvavim vremenima kad smo izdisali pod udarcima; bila si stijeg naših pobjeda i stalni poticaj naših obnova. Majko naše prošlosti, budi i majkom naše sadašnjosti i budućnosti. Amen.“¹⁰

⁹ Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, *LITTERAE CIRCULARES AD PRAESIDES CONFERENTIARUM EPISCOPORUM DE INVOCATIONIBUS «MATER MISERICORDIAE», «MATER SPEI» ET «SOLACIUM MIGRANTUM» IN LITANIAS LAURETANAS INSERENDIS*, Rim, 20 lipnja 2020., dostupno na: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2020/06/20/0350/00805.html>; Vidi također: Papa odlučio Lauretanskim litanijama dodati tri nova zaziva: <https://ika.hkm.hr/novosti/papa-odlucio-lauretanskim-litanijama-dodati-tri-nova-zaziva/>

¹⁰ Molitva Gospo Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavjeta, u: *Molitvenik Vojnog Ordinarijata za vjernike katolike u Oružanim snagama i policiji Republike Hrvatske*, Zagreb, 2014., str. 129.

Draga braćo svećenici, pomoćnici i djelatnici, koji ste u poslanju i službi Vojne biskupije, svima vama, vama, poštovani i dragi djelatnici Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, vama, hrvatskim braniteljima, napose, vama, po-

štovani i dragi vjernici u mirovnim misijama po svijetu, želim blagoslovljenu ovogodišnju proslavu Gospe Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavjeta, zaštitnice našega Vojnog ordinarijata!

Vaš biskup

* msgr. Jure Bogdan,
Vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj

SVETA STOLICA

PORUKA PAPE FRANJE ZA 106. SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA

27. rujna 2020.

Poput Isusa Krista, prisiljeni bježati. Prihvativi, zaštititi, promicati i integrirati prognanike

Početkom ove godine u svom obraćanju članovima Diplomatskog zbora akreditiranog pri Svetoj Stolici ubrojio sam među izazove našeg suvremenog svijeta tragediju prognanika (interno raseljenih osoba): »Uslijed sukoba i izvanrednih humanitarnih prilika, pogoršanih klimatskim promjenama, povećava se broj raseljenih osoba i to se odražava na osobe koje već ionako grcaju u teškom siromaštvu. U mnogim zemljama u kojima vladaju takve prilike nedostaju odgovarajuće strukture koje omogućuju izaći ususret potrebama raseljenih osoba« (9. siječnja 2020.).

Zbog tih sam razloga odlučio posvetiti ovu Poruku drami prognanikâ, često nevidljivoj tragediji koju je globalna kriza izazvana pandemijom COVID-19 samo pogoršala. Zbog svoje siline, težine i geografske raširenosti ta je kriza, naime, utjecala na mnoge druge izvanredne humanitarne situacije kojima su pogodjeni milijuni ljudi te se međunarodne inicijative i pomoć neophodni za spašavanje života svelo zapravo na nacionalne političke planove. Ali »ovo nije vrijeme zaborava. Kriza s kojom smo suočeni ne smije dovesti do toga da smetnemo s uma mnoge druge izvanredne situacije koje povlače za sobom patnje mnogih ljudi« (*Poruka Urbi et Orbi*, 12. travnja 2020.).

U svjetlu tragičnih zbivanja koja su obilježila 2020. godinu, želio bih da ova Poruka, iako je posvećena prognanicima, dopre do svih onih koji su prolazili i još uvijek prolaze kroz isku-

stvo oskudice, napuštenosti, marginalizirane osobe, marginalizirane i odlaženosti, kao rezultat COVID-19. Želio bih krenuti od slike koja je nadahnuo papu Piju XII. pri sastavljanju apostolske konstitucije *Exsul familia* (1. kolovoza 1952.). Prilikom bijega u Egipt mali je Isus zajedno sa svojim roditeljima iskusio tragično stanje prognanikâ i izbjeglicâ »označeno strahom, nesigurnošću, nedjeljama (usp. Mt 2, 13-15.19-23). Nažalost i danas se milijuni obitelji mogu prepoznati u toj tužnoj stvarnosti. Televizija

i radio nam gotovo svakodnevno donose vijesti o izbjeglicama koje bježe od gladi, ratava i drugih velikih opasnosti, u potrazi za sigurnošću i dostojanstvenim životom za sebe i svoje obitelji» (*Angelus*, 29. prosinca 2013.). U svakom od njih prisutan je Isus koji je prisiljen, kao u Herodovo vrijeme, bježati kako bi se spasio. Na njihovim smo licima pozvani prepoznati lice Krista gladna, žedna, gola, bolesna, stranca i utamničena koji treba našu pomoći (usp. *Mt 25, 31-46*). Ako ga prepoznamo u tim licima moći ćemo mu zahvaliti što smo ga uspjeli upoznati, ljubiti i služiti mu u njima.

Raseljeni nam nude tu mogućnost da susrememo Gospoda, »iako je našim očima teško prepoznati ga takva: u poderanoj odjeći, prljavih stopala, nagrđena lica, izranjena tijela, nesposobna služiti se našim jezikom« (*Homiilia*, 15. veljače 2019.). Na taj smo pastoralni izazov pozvani odgovoriti sa četiri glagola koje sam naznačio u svojoj Poruci za ovaj Dan 2018. godine: prihvatići, zaštitići, promicati i integrirati. Njima bih sada želio dodati još šest parova glagola koji odgovaraju vrlo praktičnim radnjama međusobno povezanim jednim uzročno-posljedičnim odnosom.

Potrebno je *poznavati* da bi se *razumjelo*. Znanje je nužan korak prema razumijevanju drugih. Uči nas to sâm Isus u zgodici o učenicima iz Emausa: »I dok su tako razgovarali i raspravljadi, približi im se Isus i podje s njima. Ali prepoznati ga - bijaše uskraćeno njihovim očima« (*Lk 24, 15-16*). Kad govorimo o migrantima i raseljenim osobama prečesto se zaustavljamo na statističkim podacima. Ali ne radi se o brojevima, nego o stvarnim ljudima! Susret s njima pomoći će nam da ih upoznamo, a kad se upoznamo s njihovim pričama moći ćemo ih razumjeti. Moći ćemo, na primjer, shvatiti da je nesigurnost koju smo tako bolno iskusili uslijed ove pandemije konstantno prisutna u životima raseljenih osoba.

Potrebno je *biti bližnji* da bi se moglo *služiti*. To se može činiti samorazumljivim, ali često

tomu nije tako. »Neki Samarijanac putujući dođe do njega, vidje ga, sažali se pa mu pristupi i povije rane zalivši ih uljem i vinom. Zatim ga posadi na svoje živinče, odvede ga u gostinjac i pobrinu se za nj« (*Lk 10, 33-34*). Strahovi i predrasude – tolike predrasude – drže nas podalje od drugih i često nas priječe da im "budemo bližnji" i služimo im s ljubavlju. Približiti se bližnjemu često znači biti spremni izložiti se rizicima, kao što su nas posljednjih mjeseci lijepo poučili mnogi liječnici i medicinske sestre i tehničari. Ta spremnost da se približimo i služimo nadilaži puki osjećaj dužnosti. Najljepši primjer u tome dao nam je sâm Isus kad je oprao noge učenicima: svukao je sa sebe haljine, kleknuo i uprljao svoje ruke (usp. *Iv 13, 1-15*).

Da bismo se *jedni s drugima pomirili* potrebno je *slušati*. Uči nas tome sâm Bog koji je, poslavši svoga Sina u svijet, htio čuti bolne uzdisaje čovječanstva ljudskim ušima: »Ustinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca [...] da se svijet spasi po njemu« (*Iv 3, 16-17*). Ljubav koja pomiruje i spašava započinje slušanjem. U današnjem se svijetu poruke množe, ali nestaje navike slušanja. Ali samo poniznim i pažljivim slušanjem možemo prisjeti istinskom međusobnom pomirenju. Godine 2020. na našim je ulicama tjednima vladala tišina. Dramatična i zabrinjavajuća tišina, ali tišina koja nam je pružila priliku da poslušamo vapaj ranjivih osoba, raseljenih osoba i našeg teško bolesnog planeta. To slušanje nam daje priliku za pomiriti se sa svojim bližnjima, s mnogim odbačenima, sa samima sobom i s Bogom, koji se nikada ne umara nuditi nam svoje milosrđe.

Da bi se *raslo*, potrebno je *dijeliti*. Dijeljenje je bilo od ključne važnosti u prvoj kršćanskoj zajednici. »U mnoštva onih što prigrišće vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko« (*Dj 4, 32*). Bog nije htio da resursi našeg planeta budu na korist samo nekima. Ne, to nije bila Gospodina volja! Moramo naučiti dijeliti

s drugima kako bismo rasli svi zajedno, bez iznimke. Pandemija nas je podsjetila kako smo svi u istom čamcu. Ponovno otkrivena svijest da imamo iste brige i strahove pokazala nam je još jednom da se nitko ne spašava sâm. Da bismo uistinu rasli moramo rasti zajedno, dijeleći ono što imamo, poput dječaka koji je Isusu ponudio pet ječmenovih kruhova i dvije ribe... I bilo je to dovoljno za pet tisuća ljudi (usp. *Iv* 6, 1-15)!

Moramo *uključivati* da bismo *promicati*. Tako je, naime, Isus učinio sa ženom Samarijankom (usp. *Iv* 4, 1-30). Gospodin joj prilazi, sluša je, govori njezinu srcu, a zatim je vodi do istine te ona postaje blagovjesnicom Radosne vijesti: »Dodata da vidite čovjeka koji mi je kazao sve što sam počinila. Da to nije Krist?« (r. 29). Kadikad nam polet za služenje drugima onemogućevidjeti njihova stvarna bogatstva. Ako želimo uistinu promicati osobe kojima pružamo pomoć, moramo ih uključiti i učiniti ih protagonistima vlastitog otkupljenja. Pandemija nas je podsjetila na to koliko je suodgovornost bitna i da se samo s doprinosom sviju – pa i kategorija koje se često podcjenjuje – možemo uhvatiti u koštar s ovom krizom. Moramo pronaći »hrabrost da se otvore prostori u kojima će se svi moći osjetiti pozvanima i omogući nove oblike gostoljubivosti, bratstva i solidarnosti« (*Meditacija na Trgu svetog Petra*, 27. ožujka 2020.).

Da bi se *gradilo* potrebno je *surađivati*. To je ono što Apostol Pavao poručuje korintskoj zajednici: »Zaklinjem vas, braćo, imenom Gospodina našega Isusa Krista: svi budite iste misli; neka ne bude među vama razdora, nego budite savršeno istog osjećanja i istog mišljenja« (1 *Kor* 1, 10). Izgrađivati Božje Kraljevstvo zajednička je dužnost svih kršćana i zato trebamo naučiti surađivati i pritom ne podleći napasti ljubomore, neslogi i podjela. I u sadašnjim prilikama treba ponoviti: »Ovo nije vrijeme egoizama, jer izazov s kojim se suočavamo svima nam je zajednički i ne razlikuje jedne od drugih« (*Poruka Urbi i Orbi*, 12. travnja 2020.). Da bismo sačuvali naš zajednički dom i postigli to da bude sve

više u skladu s Božjim izvornim planom moramo se zalagati oko toga da se zajamči međunarodna suradnja, globalna solidarnost i založenost lokalne zajednice, ne isključujući nikoga.

Zaključit ću molitvom nadahnutom primjerom svetog Josipa, osobito u trenutku kad je bio prisiljen pobjeći u Egipat kako bi spasio dijete Isusa.

Oče, Ti si povjerio svetom Josipu ono što ti je bilo najdragocjenije: Dijete Isusa i njegovu majku kako bi ih zaštitio od opasnosti i prijetnji zlih ljudi.

Daj i nama iskusiti njegovu zaštitu i pomoć. Neka on, koji je i sam proživio patnje onih koji bježe zbog mržnje moćnih, utješi i zaštiti svu našu braću i sestre koje su rat, siromaštvo i nužda nagnali da napuste svoje domove i svoje zemlje te su se kao izbjeglice zaputili prema sigurnijim mjestima.

Pomozi im, po njegovu zagovoru, da smognu snage ići dalje, naći utjehu u tuzi i hrabrost u toj kušnji.

Podari svima onima koji ih primaju nešto od nježnosti tog pravednog i mudrog oca koji je ljubio Isusa kao pravog sina i podupirao Mariju na svakom koraku.

Neka on, koji je zarađivao kruh radom svojih ruku, uzmogne osigurati onima kojima je oduzeto sve u životu dostojanstvo rada i mir vlastitoga doma.

To te molimo po Isusu Kristu, tvome Sinu, kojeg je sveti Josip spasio bijegom u Egipat i pouzdajući se u zagovor Djevice Marije koju je ljubio kao vjerni zaručnik u skladu s tvojom voljom. Amen.

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 13. svibnja 2020., spomen Blažene Djevice Marije Fatimske.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2020.

18. listopada 2020.

»Evo me, mene pošalji!« (Iz 6, 8)

Želim izraziti svoju zahvalnost Bogu na predanosti kojom se u Crkvi diljem svijeta u listopadu prošle godine živio Izvanredni misijski mjesec. Uvjeren sam da je pridonio poticanju misijskog obraćenja u mnogim zajednicama na putu naznačenom temom: »Kršteni i poslani – Kristova Crkva u misiji u svijetu«.

U ovoj godini obilježenom patnjom i izazovima koje je sa sobom donijela pandemija Covid-19 taj misijski hod čitave Crkve nastavlja se u svjetlu riječi koju nalazimo u izvješću o pozivu proroka Izajie: »Evo me, mene pošalji!« (6, 8). To je uvijek novi odgovor na Gospodinovo pitanje: »Koga da pošaljem?« (ibid.). Taj poziv dolazi iz Božjega srca, od njegova milosrđa koje, u sadašnjoj svjetskoj krizi, predstavlja izazov na koji su Crkvu i čitav ljudski rod pozvani odgovoriti. »Poput učenikâ iz Evandjelja iznenada nas je zahvatila neočekivana i žestoka oluja. Shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorientirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno, svi potrebni utjehe drugoga. Na toj lađi... svi se nalazimo. Poput tih učenika, koji jednoglasno i u tjeskobi kažu: "ginemo" (r. 38), tako smo i mi shvatili da ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno« (Meditacija na Trgu sv. Petra, 27. ožujka 2020). Doista smo prestrašeni, dezorientirani i uplašeni. Bol i smrt daju nam iskusiti našu ljudsku krhkost, ali istodobno uočavamo da svi imamo snažnu želju za životom i oslobođenjem od zla. U tome smislu poziv na poslanje, poziv da iziđemo iz sebe samih iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu pokazuje se kao prilika za solidarnost, služenje, posredovanje. Poslanje koje Bog povjerava svakome od nas pomaže nam oslobođiti se straha i zaokupljenosti samima sobom i

shvatiti da ponovno pronalazimo same sebe kad se darujemo drugima.

U žrtvi križa, gdje se do kraja ispunjava Isusovo poslanje (usp. Iv 19, 28-30), Bog objavljuje da ljubi sve i svakog pojedinog (usp. Iv 19, 26-27) i od svakoga od nas traži osobnu raspoloživost da budemo poslani, jer On je Ljubav koja nikada ne miruje nego je uvijek "u poslanju", uvijek izlazi iz sebe kako bi dala život. Iz ljubavi prema ljudima Bog Otac je poslao Sina Isusa (usp. Iv 3, 16). Isus je Očev misionar: njegova Osoba i njegovo djelo su potpuna poslušnost Očevoj volji (usp. Iv 4, 34; 6, 38; 8, 12-30; Heb 10, 5-10). Isus, koji je raspet i uskrsnuo za nas, uključuje nas u svoje poslanje ljubavi i svojim Duhom, koji oživljava Crkvu, čini nas svojim učenicima i šalje nas u misiju u svijet i među narode.

»Misija, "Crkva koja izlazi", nije neki program, nego naum koji se ostvaruje snagom volje. Krist je taj koji daje Crkvi izići iz sebe same. U poslanju naviještanja evandjelja ti se krećeš jer te Duh Sveti tjera i nosi« (Bez njega ne možemo ništa. Biti danas misionari u svijetu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2020., str. 14). Bog uvijek prvi ljubi nas i tom nas ljubavlju susreće i poziva. Naš osobni poziv plod je činjenice da smo sinovi i kćeri Božje u Crkvi, njegova obitelj, braća i sestre u onoj ljubavi koju nam je Isus posvjedočio. Svi, međutim, imaju ljudsko dostojanstvo utemeljeno na Božjem pozivu da budu djeca Božja i da u sakramentu krštenja i slobodi vjere postanu ono što su oduvijek bili u Božjem srcu.

Sama činjenica da smo besplatno primili život podrazumijeva poziv da uđemo u dinamiku sebedarja: to je sjeme koje će kod krštenika poprimiti zreli oblik kao odgovor

ljubavi u braku i u djevičanstvu za Kraljestvo Božje. Ljudski se život rađa iz Božje ljubavi, raste u ljubavi i stremi ljubavi. Nitko nije isključen iz Božje ljubavi, a u svetoj žrtvi Isusa Krista na križu Bog je pobijedio grijeh i smrt (usp. Rim 8, 31-39). Za Boga, zlo – pa čak i grijeh – postaju izazov ljubiti i to ljubiti još većom ljubavlju (usp. Mt 5, 38-48; Lk 22, 33-34). Zato u pashalnom otajstvu Božje milosrđe liječi praiskonsku ranu zadalu ljudskom rodu i izljeva se na cijelo svemir. Crkva, sveopći sakrament Božje ljubavi prema svijetu, nastavlja Isusovo poslanje u povijesti i šalje nas svukuda da bi Bog, po našem svjedočenju vjere i naviještanju evanđelja, mogao ponovno očitovati svoju ljubav i dotaknuti i preobraziti srca, umove, tijela, društva i kulture na svakome mjestu i u svakome vremenu.

Poslanje je slobodan i svjestan odgovor na Božji poziv. No, taj poziv prepoznajemo samo kad živimo osobni odnos s Isusom živim u njegovoj Crkvi. Zapitajmo se: jesmo li spremni prihvati prisutnost Duha Svetoga u svome životu, poslušati poziv na poslanje, bilo u životu u braku, bilo u posvećenom ili svećeničkom životu, u svojoj svakodnevinici? Jesmo li spremni biti poslati na bilo koje mjesto kako bismo svjedočili svoju vjeru u Boga milosrdnog Oca, kako bismo naviještali Evanđelje spasenja Isusa Krista, kako bismo dijelili božanski život Duha Svetoga izgrađujući Crkvu? Jesmo li poput Marije, Isusove majke, spremni bespridržajno se staviti u službu Božje volje (usp. Lk 1, 18)? Ta je unutarnja raspoloživost veoma važna ako želimo reći Bogu: »Evo me, Gospodine, mene pošalji« (usp. Iz 6, 8). I to ne apstraktno, nego u ovom času Crkve i povijesti.

Shvatiti što nam Bog govori u ovim vremenima pandemije predstavlja također izazov za poslanje Crkve. Bolest, patnja, strah i izolacija stavljuju pred nas određena pitanja. Siromaštvo onih koji umiru sami, koji su napušteni, koji su ostali bez posla i primanja, beskućnika i onih koji nemaju što jesti tjeraju nas na razmišljanje. Prisiljeni držati fizički razmak

i ostati u kući pozvani smo ponovno otkriti važnost društvenih odnosa kao i zajednički odnos s Bogom. Te okolnosti ne samo da ne bi smjele dovesti do toga da u nama porastu nepovjerenje i ravnodušnost nego bi nas trebale navesti da posvećujemo još veću pažnju našemu odnosu prema drugima. A po molitvi, kojom Bog dotiče i pokreće naša srca, postajemo otvoreni za potrebe naše braće i sestara za ljubavlju, za dostojanstvom i slobodom i ona u nama budi odgovornost za sav stvoreni svijet. Nemogućnost da se kao Crkva okupljamo na slavlju euharistije doveća nas je u situaciju da smo dijelili iskustvo brojnih kršćanskih zajednica koje ne mogu svake nedjelje slaviti misu. U takvim okolnostima pitanje koje nam Bog postavlja glasi: »Koga da pošaljem?« i od nas očekuje velikodusjan i uvjeren odgovor: »Evo me, mene pošalji!«. Bog nastavlja tražiti koga da pošalje svijetu i narodima da svjedoči njegovu ljubav, njegovo spasenje od grijeha i smrti, njegovo oslobođenje od zla (usp. Mt 9, 35-38; Lk 10, 1-12).

Proslava Svjetskog dana misija ujedno nam pruža priliku još jednom potvrditi kako su molitva, promišljanje i materijalna pomoć prigode za djelatno sudjelovanje u Isusovu poslanju u njegovoj Crkvi. Svrha je ljubavi izražene u prilozima, koji se prikupljaju na liturgijskim slavlјima na treću nedjelju u lipnju, poduprijeti misijski rad koji u moje ime obavljaju Papinska misijska djela kako bismo izišli ususret duhovnim i materijalnim potrebama narodâ i crkava u čitavome svijetu, za spas sviju.

Neka nas Presveta Marija, Zvijezda evangelizacije i Utjeha žalosnih, misijska učenica svoga Sina Isusa, nastavi zagovarati i biti nam na pomoć.

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 31. svibnja 2020., svetkovina Duhova.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA IV. SVJETSKI DAN SIROMAHU

15. studenoga 2020.

“Pruži svoju ruku siromahu” (usp. Sir 7, 32)

“Pruži svoju ruku siromahu” (usp. Sir 7, 32). Drevna je mudrost postavila ove riječi kao sveto pravilo kojeg se valja držati u životu. Danas te riječi nisu izgubile ništa na svojoj važnosti i značenju, pomažući nam usmjeriti pogled na ono što je bitno i savladati barijere ravnodušnosti. Siromaštvo poprima uvijek različita lica koja zahtijevaju da se posveti pažnju svakoj pojedinoj situaciji. U svakoj od njih imamo priliku susresti se Gospodina Isusa koji je objavio da je prisutan u najmanjoj svojoj braći i sestrama (usp. Mt 25, 40).

1. Uzmimo u ruke Knjigu Sirahovu iz Stoga zavjeta. U njoj nalazimo riječi učitelja mudrosti koji je živio dvjestotinjak godina prije Krista. On je tražio mudrost koja muškarce i žene čini boljima i sposobnijima dublje sagledati životne događaje. Učinio je to u vrijeme teške kušnje za Izraelski narod, vrijeme patnje, tuge i bijede zbog dominacije stranih sila. Kao čovjek velike vjere, ukorijenjen u tradiciji svojih pređa, prva mu je misao bila obratiti se Bogu i zamoliti ga za dar mudrosti. Gospodin mu nije uskratio svoju pomoć.

Od prvih stranica knjige Sirah iznosi svoje savjete koji se tiču mnogih konkretnih životnih situacija, od kojih je jedna siromaštvo. On inzistira na tome da i usred nevolja moramo i dalje stavljati svoje pouzdanje u Boga: »Ne nagli kad napast dođe. Prioni uz Boga i ne odmeći se, da bi bio slavljen na svoj posljednji dan. Primi sve što te stigne i budi strpljiv u nestalnosti svoje bijede. Jer kao što se u vatri kuša zlato, tako i odabranici u peći ponizeњa. Vjeruj u Gospoda, i on će ti pomoći, kroči pravom stazom i uzdaj se u njega. Vi što se bojite Gospoda, očekujte njegovu milost i ne skrećite s pravoga puta, da ne propadnete« (2, 2-7).

2. Stranicu po stranicu otkrivamo dragocjenu zbirku savjeta o tome kako postupati u svjetlu prisnog odnosa s Bogom, tvorcem i ljubiteljem stvorenoga svijeta, pravednim i brižnim prema svojoj djeci. Međutim, to stalno upućivanje na Boga ne odvraća pogled od konkretnog čovjeka. Naprotiv, to dvoje je usko povezano.

Jasno to pokazuje ulomak iz kojeg je preuzet naslov ove Poruke (usp. 7, 29-36). Molitva Bogu i solidarnost sa siromašnima i onima koji pate neraskidivo su povezani. Da bismo Gospodinu iskazali štovanje koje mu je milo moramo prepoznati kako svaka osoba, pa i najsromašnija i najprezrenija, nosi u sebi utisnut Božji lik. Iz te svijesti proizlazi dar Božjeg blagoslova koji se stječe velikodušnošću iskazanom siromašnima. Stoga, vrijeme posvećeno molitvi nikada ne može postati izgovorom za zanemarivanje bližnjega u potrebi. Sasvim suprotno: Gospodinov se blagoslov spušta na nas, a molitva postiže svoj cilj ako su praćeni služenjem siromašnima.

3. Kako je to drevno učenje aktualno također za nas! Naime, Božja riječ nadilazi prostor i vrijeme, religije i kulture. Velikodušnost kojom podupiremo slabe, tješimo ožalošćene, ublažavamo patnju i vraćamo dostojanstvo onima kojima je ono oduzeto, uvjet je za ljudski život u punini. Odluka da posvetimo brigu siromašnima, njihovim različitim potrebama, ne može biti uvjetovana raspoloživim vremenom, privatnim interesima i jalovim pastoralnim ili socijalnim projektima. Snagu Božje milosti ne smije se gušiti narcisoidnom težnjom da sebe uvijek stavljamo na prvo mjesto.

Teško je držati svoj pogled usredotočen na siromahe, ali je to više no ikad nužno ako želimo dati pravi smjer našem osobnom i društvenom životu. Ne radi se o tome da na to trošimo mnogo riječi, nego radije o konkretnom predanom zalaganju nadahnutom Božjom ljubavlju. Svake godine, o Svjetskom danu siromaha, vraćam se na tu temeljnu stvarnost za život Crkve, jer siromašni jesu i uvijek će biti s nama (usp. Iv 12, 8) da nam pomognu pronaći Kristovu prisutnost u svom svakodnevnom životu.

4. Susret sa siromašnom osobom predstavlja za nas izazov i tjera nas na razmišljanje. Kako možemo pridonijeti uklanjanju ili barem ublažavanju njihove marginaliziranosti i patnje? Kako im možemo pomoći u njihovu duhovnom siromaštvu? Kršćanska je zajednica pozvana uključiti se u to iskustvo dijeljenja i svjesna je toga da tu zadaću ne može povjeriti nekom drugom da je namjesto nje vrši. A da bismo pružili potporu siromašnima od temeljne je važnosti osobno živjeti iskustvo evanđeoskog siromaštva. Ne možemo se osjećati "dobro" sve dok je bilo koji član ljudske obitelji zapostavljen i postao sjenom. Tihi krik brojnih siromaha treba naći Božji narod spremnim i pripravnim, uvijek i posvuda, dati da se čuje njihov glas, zaštititi ih i biti solidaran s njima kad se suočavaju s tolikom prijetvornošću i tolikim neodržanim obećanjima te ih pozvati da sudjeluju u životu zajednice.

Točno je da Crkva nema sveobuhvatna rješenja za ponuditi, ali Kristovom milošću ona može ponuditi svoje svjedočenje i svoje geste suradnje. Osjeća, usto, svojom dužnošću govoriti u ime onih koji nemaju ni ono osnovno za život. Podsjećati sve na veliku vrijednost općega dobra za kršćanski narod predstavlja životni zadatak koji se izražava u nastojanju da se ne zaboravi nikoga od onih čije se temeljne ljudske potrebe ne poštuje.

5. Pružanje ruke pomaže otkriti, prije svega onome koji to čini, da u nama postoji prirođena sposobnost činiti djela koja životu daju smisao. Koliko pruženih ruku viđamo

svaki dan! Nažalost, sve se češće događa da nas bjesomučni ritam života uvuče u vrtlog ravnodušnosti do te mjere da više ne znamo prepoznati ono dobro što se u tišini svakoga dana i s velikom velikodušnošću čini svuda oko nas. Događa se tako da tek kad nešto premeti tijek našeg života, oči nam postanu sposobne vidjeti dobrotu svetaca "iz susjedstva", »onih koji žive u našoj blizini i odraz su Božje prisutnosti« (Apost. pob. Gaudete et exsultate, 7), ali o kojima nitko ne govori. Novinski stupci, mrežne stranice i televizijski ekranovi vrve lošim vijestima do te mjere da se čini da zlo suvereno vlada. No, tome nije tako. Zloče i nasilja, zlostavljanja i korupcije zasigurno ne nedostaje, ali život je protkan djelima poštivanja i velikodušnosti koji ne samo da kompenziraju zlo, nego nas potiču ići dalje kroz život i biti puni nade.

6. Pružena ruka je znak koji izravno upućuje na bliskost, solidarnost i ljubav. Ovih mjeseci, kada čitav svijet kao da je pokorio virus koji je donosio bol i smrt, očaj i izgubljenost, koliko smo samo ispruženih ruku mogli vidjeti! Pružena ruka liječnika koji se brine o svakom pacijentu i pokušava pronaći pravi lijek. Pružena ruka medicinskih sestara i tehničara koji su i nakon radnog vremena ostajali brinuti se o bolesnima. Pružena ruka zaposlenih u administraciji koji su nabavljali sredstva kako bi što više života bilo spašeno. Pružena ruka ljekarnika pozvanoga odgovoriti na mnoge zahtjeve i izložena opasnosti izravnog kontakta s ljudima. Pružena ruka svećenika koji slomljena srca podjeljuje blagoslov. Pružena ruka volontera koji pomaže onima koji žive na ulici i onima koji, iako imaju krov nad glavom, nemaju što za jesti. Pružena ruka muškaraca i žena koji su radići na pružanju osnovnih usluga i sigurnosti. Mogli bismo navesti i druge pružene ruke i složiti lijepi rukovet dobrih djela. Sve te ruke su prkosile zarazi i strahu samo kako bi pružile podršku i utjehu.

7. Ova pandemija stigla je iznenada i zatekla nas nespremne, izazvavši snažan osjećaj zbunjenosti i bespomoćnosti. No, siromašnima se nikada nije prestalo pružati ruku.

Time smo pružili svjedočanstvo kako smo spremni prepoznati siromaha i pružiti mu pomoć kad mu je potrebna. Sredstva za činjenje milosrđa ne mogu se improvizirati. Potrebno se svakodnevno u tome vježbati polazeći od svijesti kako mi prvi trebamo pruženu ruku drugoga.

Ovaj trenutak kroz koji prolazimo poljujao je mnoge naše sigurnosti. Osjećamo se siromašnjima i slabijima jer smo iskusili osjećaj vlastite ograničenosti i doživjeli da nam se ograničavaju slobode. Gubitak posla, nemogućnost susretanja dragih nam osoba, kao i izostanak uobičajenih međuljudskih odnosa iznenada su nam otvorili oči za horizonte koje smo odavno prestali primjećivati uzimajući ih zdravo za gotovo. Naša duhovna i materijalna bogatstva dovedena su u pitanje i otkrili smo kako nas je obuzeo strah. Zatvoreni u tišini svojih domova otkrili smo koliko je važna jednostavnost i držati pogled usredotočen na ono bitno. Shvatili smo koliko nam treba novo bratstvo sposobno za međusobno pomaganje i uzajamno poštivanje. Ovo je povoljno vrijeme za »iznova osjetiti da trebamo jedni druge, da imamo zajedničku odgovornost za druge i svijet [...]. Već predugo gramo u moralnoj degradaciji izrugujući se s etikom, dobrotom, vjerom i poštenjem [...]. To rušenje samih temeljâ društvenog života na kraju može dovesti samo do toga da se borimo jedni protiv drugih kako bismo obranili vlastite interese, do novih oblika nasilja i okrutnosti, i zaprekâ rastu istinske kulture brige za okoliš« (Enc. Laudato si', 229). Riјeču, teške ekonomski, financijski i politički krize neće prestati sve dok odgovornost koju svaki od nas mora osjećati prema bližnjemu i prema svakoj osobi bude tek mrtvo slovo na papiru.

8. „Pruži ruku siromahu“ je, dakle, poziv na odgovornost i izravno predano zalaganje za svakog onoga koji osjeća da ga je zadesila ista sudbina. To je poticaj da preuzmemos na sebe breme najslabijih, kao što podsjeća sveti Pavao: »Doista vi ste, braćo, na slobodu pozvani! Samo neka ta sloboda ne bude izlikom tijelu, nego – ljubavlju služite jedni

drugima. Ta sav je Zakon ispunjen u jednoj jedinoj riječi, u ovoj: Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga! [...] Nosite jedni bremena drugih« (Gal 5, 13-14; 6, 2). Apostol uči da sloboda koja nam je darovana smrću i uskršnjućem Isusa Krista predstavlja za svakog od nas odgovornost staviti se u službu drugih, prije svega najslabijih. To nije tek neobavezni poticaj, nego uvjet za autentičnost vjere koju isповijedamo.

Tu nam je ponovno od pomoći Knjiga Sirahova u kojoj se predlažu konkretni načini podrške najugroženijima pribjegavajući pritom nekim sugestivnim slikama. Najprije promatra slabost onih koji su ožalošćeni: »Ne uklanjaj se od onih koji plaču« (7, 34). Vrijeme pandemije prisililo nas je na strogu izolaciju onemogućivši nam čak tješiti i biti blizu prijatelja i poznanika ožalošćenih zbog gubitka svojih dragih. Sveti pisac, nadalje, kaže: »Ne zaboravi posjetiti bolesnika« (7, 35). Nije nam bilo moguće biti uz one koji trpe i istodobno smo postali svjesni krhkosti naše egzistencije. Ukratko, Božja nam riječ nikada ne da mira, neprestano nas potiče činiti dobro.

9. „Pruži ruku siromahu“ iznosi na vidjelo oprečan stav onih koji drže ruke u džepovima i ne dopuštaju da ih gane siromaštvo, za koje su često i oni sami odgovorni. Ravndušnost i cinizam njihova su svakodnevna hrana. Kakve li razlike u odnosu na velikodušne ruke koje smo opisali! Ima, naime, ruku koje se pružaju do računala da prebace novčana sredstva s jednoga kraja svijeta na drugi, omogućujući bogaćenje uskim skupinama oligarha i gurajući u bijedu mnoge ljudi ili dovodeći time čak do propasti čitave narode. Ima ruku koje gomilaju novac prodajom oružja koje će druge ruke, pa i djeće, koristiti da siju smrt i siromaštvo. Ima pruženih ruku koje potajice pružaju smrtonosne doze kako bi se obogatili i živjeli u raskoši i prolaznoj razuzdanosti. Ima i pruženih ruku koje u lažnoj dobrohotnosti donose zakone koje oni sami ne poštjuju. U takvim okolnostima »isključeni i dalje čekaju. Da bi se podupro način života koji isključuje druge, ili da bi se održalo oduševljenje i zanos za

taj egoistični ideal, razvila se globalizacija ravnodušnosti. Postajemo, a da toga nismo gotovo ni svjesni, neosjetljivi na bolni vapaj siromašnih, ne plaćemo više zbog boli i patnje koja je snašla druge i čak ne osjećamo ni potrebu da im pomognemo, kao da je netko drugi pozvan sve to činiti jer je to nešto što se nas ne dotiče. Kultura blagostanja čini nas neosjetljivima i uzbudimo se tek ako tržište ponudi nešto što nismo još uvijek kupili, dok nas sudbina onih koji žive u neimaštini zbog oskudnih mogućnosti ne može dirnuti u srce» (Apost. pob. Evangelii gaudium, 54). Nećemo moći biti sretni dok ove ruke koje siju smrt ne budu pretvorene u oruđa pravde i mira za čitav svijet.

10. »U svim svojim djelima misli na svoj konac« (Sir 7, 36). Tom rečenicom Sirah zaključuje ovo svoje razmišljanje. Taj se tekst može dvojako tumačiti. Može se tumačiti u smislu da trebamo biti svjesni toga da će našemu životu prije ili kasnije doći kraj. Spominjati se naše zajedničke sudsbine može nam pomoći da živimo svoj život u znaku brige za one koji su siromašniji od nas ili nisu imali iste mogućnosti kao mi. Postoji i drugo tumačenje koje prije svega ističe cilj, svrhu kojoj svatko od nas teži. Cilj našeg života traži da imamo projekt koji treba provoditi u životu i put koji ćemo neumorno slijediti. A svrha svakog našeg djelovanja ne može biti drugo doli ljubav. To je cilj koji smo pred sebe stavili i ništa nas ne smije od toga odvratiti. Ta ljubav je sudjelovanje, posvećenost i slu-

ženje, ali započinje otkrićem da smo mi prvi ljubljeni i probuđeni za ljubav. Taj se cilj javlja kad dijete upozna majčin osmijeh i osjeća se ljubljenim samo zato što postoji. I osmijeh koji dijelimo sa siromahom izvor je ljubavi i omogućuje živjeti u radosti. Pružena ruka se, dakle, uvijek može obogatiti osmijehom onoga koji ne ističe u prvi plan sebe i vrijednost pružene pomoći, nego jednostavno nalazi radost u tome da može živjeti kao Kristov učenik.

Na tom putu svakodnevnog susreta sa siromašnima prati nas Majka Božja koja je, više od svih drugih majki, Majka siromaha. Djevica Marija dobro poznaje teškoće i trpljenja onih koji su marginalizirani, jer se i sama nalazila u sličnoj situaciji kad je rodila Sina Božjega u staji. Zbog Herodovih prijetnji, ona je sa zaručnikom Josipom i malim Isusom pobjegla u drugu zemlju i Sveta je obitelj nekoliko godina dijelila sudbinu izbjeglica. Neka molitva Majci siromaha ujedini tu njezinu ljubljenu djecu sa svima oni koji im služe u Kristovo ime. Neka molitva promijeni pruženu ruku u zagrljaj dioništva i ponovo pronađenoga bratstva.

Rim, pri svetom Ivanu Lateranskom, 13. lipnja 2020., liturgijski spomen svetog Antuna Padovanskog.

FRANJO

HRVATSKI BISKUPI

PISMO HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE O 50. OBLJETNICI ZAVRŠETKA DRUGOGA SVJETSKOG RATA¹

3. svibnja 1995.

U mjesecu svibnju ove godine navršava se pola stoljeća od završetka Drugoga svjetskog rata. Među narodima Europe i svijeta koji komemoriraju tu obljetnicu i hrvatski narod oživljava povijesnu memoriju o značenju koji je za njega imao mjesec svibanj godine 1945. Hrvatska biskupska konferencija odlučila je pridružiti se tome povijesnom spomenu.

No, Crkva će taj spomen obilježiti na sebi vlastit način: spomen-činom Isusove muke, smrti, uskrsnuća i slavnog uzašašća – prigodnim misnim slavlјem. U subotu 13. svibnja 1995. godine u svim će našim katedralama mjesni biskupi zajedno sa svojim svećenicima i vjernicima slaviti misu, prikazujući – sjedinjeni s Kristovom žrtvom – sve radosti i nade, žalosti i tjeskobe onog mjeseca svibnja 1945. godine.

Pamćenje ratnih stradanja

Prestanak oružanih sukoba, bombardiranja, rušenja i umiranja, na frontama i u pozadini, doživjeli su narodi Europe kao veliko olakšanje, kao uspostavu mira i slobode.

Na isti je način to očekivao i hrvatski narod. To više što su se Hrvati u velikom broju borili na strani Saveznika. No mjesec svibanj 1945. godine u Hrvatskoj se posebno pamti kao mjesec strašnih pokolja zarobljenih vojnika i civilnog pučanstva izručenih jugoslavenskoj vojsci od zapadnih Saveznika. Spomen tog stradanja vezan je posebno uz Bleiburg i uz "Križni put". Još više, taj je svibanj – za razliku od drugih naroda kojima je vraćena sloboda i demokracija – dolaskom marksističkoga totalitarnog sustava za nas značio nov početak progona, zatvora, ubijanja nevinih ljudi. Mnogi su stradali samo zato što su katolici, što su katolički svećenici, redovnici i redovnice, što su katolički biskupi. Taj martirologij optužba je krvnika, ali on je još više – slava Kristove Crkve.

Poslijeratne su žrtve, međutim, samo nastavak stradanja koja su, posebno u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, obilježila ove prostore od travnja 1941. do svibnja 1945. godine kada je ovdje bjesnio drugi svjetski rat. Hrvatski se narod u težnji za slobodom našao pod udarom snaga koje su mu to poricale i okrutno ga uništavale provodeći velikosrpski politički program. Stradanje hrvatskog stanovništva, uništavanje čitavih naselja, mučenje i ubijanje civilnoga, nenaoružanoga naroda obilježilo je te ratne godine zločinima i okrutnošću velikih razmjera. S druge su strane postupci režima u Hrvatskoj, osnovani na ideologiji rasne i nacionalne isključivosti, provodili osvetu i prouzročili žrtve koje se ne mogu opravdati obranom, već se moraju nazvati zločinima. Tako su oružani sukobi i zločini

1 Dana 3. svibnja 1995. godine, povodom 50. obljetnice završetka Drugoga svjetskog rata, biskupi Hrvatske biskupske konferencije uputili su Pismo crkvenoj i društvenoj javnosti. S obzirom na to da je 1. svibnja 1995. započela vojno-redarstvena operacija „Bljesak“, pismo je tada ostalo nezapaženo. Zbog njegove aktualnosti i snage objavljujemo ga povodom obilježavanja 75. obljetnice završetka Drugog svjetskog rata.

ostavili velik broj žrtava i strašna razaranja. Broj poginulih i ubijenih svih strana zahvaćenih ratom penje se na više stotina tisuća, kako iznose trijezni i objektivni proučavatelji toga našeg tragičnog razdoblja, premda priznaju da njihovo proučavanje još nije dovršeno.

Nama se tek sada, u slobodi, nakon što je prestao monopol nad povijesnom istinom, otvara mogućnost odati dužnu počast svim žrtvama. Kroz prošlih pedesetak godina javna se počast odavala samo žrtvama jedne strane. Druge se žrtve nisu smjele spominjati; bilo je opasno i znati da su postojale. Mi stoga danas javno molimo za te naše sunarodnjake, pripadnike hrvatskoga naroda, sinove i kćeri Katoličke Crkve. U mislima obilazimo poznate i nepoznate masovne grobnice, posijane širom domovine, i u duhu kršćanske vjere molimo vječni pokoj svima nastradalima. Time ujedno smirujemo i duše živih: rodbine, prijatelja, sunarodnjaka, svih poginulih. Božjim milosrđem ljećimo duše ranjene okrutnošću i, nepravdom koja im je nanesena da iz njihova srca ne bi izvirala mržnja i misao na osvetu. Vjera da su pokojni u Božjem miru, pomiruje i ljude međusobno.

Suprotni stav prema žrtvama rata koji se kod nas sustavno i službeno provodio kroz pedesetak godina, po kome su žrtve samo na jednoj strani a krvnici samo na drugoj strani, raspaljivao je osvetničke misli i nakane, o čemu tako tragično svjedoče i sadašnje žrtve rata nametnutog Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Tako naše ratno poglavlje nije završeno pred pedeset godina, kao kod drugih naroda. Dušovi se nisu razoružali. U povijesnom času, kada je nakon komunizma trebalo poštovati izrečenu volju naroda, pribjeglo se sili oružja da se zadrži dominacija. Krvoproljeće je opet buknulo da nas svojim posljedicama prati za duge godine koje nadolaze, ako li se nepravde ne isprave i ako li se smisao života i smrti, krivnje i opravdanja ne potraži na Kristovu putu: u njegovoj osobi, u njegovu djelu, u njegovoj riječi.

Mi ćemo stoga u ovoj obljetnici, ponizno pred Bogom i iskreno pred ljudima, odati kršćansku počast svim žrtvama, u prvom redu žrtvama drugoga svjetskog rata, ali i žrtvama današnjim, kao i onima koje su prethodile drugome svjetskom ratu na našim prostorima te ispunile krvlju i suzama gotovo čitavo naše dvadeseto stoljeće. Molit ćemo vječni mir svima nastradalima. Pravo na život i dostojanstvo svake osobe pod Božjom je zaštitom. Stoga svakoj nevinoj žrtvi dugujemo jednak poštovanje. Tu ne može biti razlike ni rasne ni nacionalne, ni konfesionalne, ni stranačke. Temeljna jednakost u dostojanstvu svih ljudi proizlazi iz same naravi čovjeka, stvorena na sliku i priliku Božju. Pojedinačne i osobito masovne likvidacije bez ikakva suda i dokaza krivnje uvijek su i posvuda teški zločini pred Bogom i pred ljudima.

Stoga ćemo se kod svetoga oltara spomenuti žrtava hrvatskog naroda i Katoličke Crkve. Spomenut ćemo se žrtava srpske nacionalnosti i Srpske Pravoslavne Crkve u Hrvatskoj. Spomenut ćemo se žrtava Židova, Roma i svih kod nas ubijenih u drugome svjetskom ratu samo zato što su druge nacije, druge konfesionalne pripadnosti ili drugoga političkog uvjerenja.

No, uz spomen žrtava nužno se povezuje i spomen krvnika, spomen krivaca za tako brojne žrtve. Krivci imaju svoje ime i prezime pa je i njihova odgovornost u prvom redu osobna. Isprika da su samo izvršavali naređenja ne može ukinuti osobnu krivnju neposrednih počinilaca zločina. No još je veća krivnja naredbodavaca, ideologa, tvoraca sustava koji unaprijed planiraju kravvi obračun s neistomišljenicima. Krivnju ne isključuje ni činjenica da se u svakom ratu počinjaju zločini. Zakonita obrana i zločin ne mogu se poistovjetiti. Krivci su na našim prostorima bili pripadnici određenog naroda, stranog (u drugome svjetskom ratu posebno njemačkoga i talijanskoga) i domaćeg – posebno srpskoga i hrvatskoga – čije su ime okaljali svojim nedjelima. Mnogi od

njih članovi su i određene Crkve ili vjerske zajednice. Ipak, da bi zakoniti sud bio pravedan, nužno je tražiti i poštovati istinu i o žrtvama i o krvnicima. Uvećavanje broja žrtava da bi se snažnije nametnuo žig krivnje čitavom jednom narodu ili skupini, pogoda nevine nepravdom koju ne može odobriti ni jedna iskrena savjest.

Kajanje i pomirenje

Nije glavna težina pitanja u tome kako žaliti žrtve vlastite zajednice i kako prepoznati krivnju druge zajednice. Hrvati i Srbi, katolici i pravoslavni, muslimani i drugi pred težim su moralnim pitanjem: Kako žaliti žrtve druge zajednice, kako priznati krivnju u vlastitoj zajednici? A zatim: Kako okajati krivnju, kako zadobiti oproštenje Božje i ljudsko, mir savjesti i pomirenje među ljudima i narodima? Kako započeti novo doba osnovano na pravednosti i istini? Ključ odgovora nalazimo u molitvi Gospodnjoj. Sve ljudi, a posebno one koji se zajedno s nama obraćaju Bogu kao Ocu, nazivamo braćom. Zajedno s njima molimo: "Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim." U čežnji za Božjim oproštenjem i mi ljudi uzajamno opraćamo jedni drugima. Ono što pohranjujemo u svojoj povijesnoj memoriji nisu nepodmireni računi koji rađaju namisli osvete. Pamtimo zlo koje se dogodilo a nije se smjelo dogoditi. Učimo kako ne ponavljati grijeh i kako ustrajati u dobroj odluci. No, sadržaju našega povijesnog pamćenja priпадa i sve ono što su činili ljudi Crkve kada su osuđivali zločin te svesrdno zaštićivali i pomagali ugrožene u vrijeme dok je bjesnio drugi svjetski rat. Ta kršćanska odlučnost i požrtvovnost, posebno katoličkih biskupa u Hrvatskoj, nadahnuće su i poticaj današnjem naraštaju. Na ovom nas putu ostvarivanja dobra te nastojanja oko praštanja i pomirenja utvrđuje i sveti otac Ivan Pavao II. koji nam je u Zagrebu poručio: 'Tražiti oprost i sam oprostiti tako bi mogla biti sažeta zadaća koja je pred svima, ako se žele postaviti čvrste prepostavke za postizanje istinskog i trajnog mira' (Homilija na misi Zagreb, 11. rujna 1994).

Spomen na pedesetu obljetnicu od završetka drugoga svjetskog rata uvodi nas u pripravu za veliki jubilej: 2.000 godina od rođenja Isusa Krista. U svom apostolskom pismu o pripravi na taj jubilej Sveti Otac nas podsjeća da je radost jubileja na poseban način radost zbog otpuštanja grijeha, radost obraćenja. "Pravo je stoga - nastavlja Sveti Otac - da Crkva postaje svjesna grijeha svojih sinova... Crkva se, jer je sveta po svom pritjelovljenju Kristu, ne umara činiti pokoru: ona uvijek priznaje kao svoje, pred Bogom i pred ljudima, grešne sinove" (na navedenom mjestu, br. 33). Dosljedno tome, i Crkva Božja koja je u Hrvatskoj čini pokoru i poziva na pokoru zbog svojih sinova koji nisu svjedočili za Krista, nego su bili na sablazan svojim načinom razmišljanja i djelovanja. Tako se odnosimo i prema počiniteljima zločina nad žrtvama koje spominjemo a ponikli su iz katoličke sredine.

U tom duhu ponavljamo riječi sluge Božjega kardinala Alojzija Stepinca, napisane 19. veljače 1943. kada je jasenovački logor nazvao "sramotnom ljagom" a za ubojice u njemu izjavio da su "najveća nesreća Hrvatske". Taj sud pastira Crkve nije izgubio na svojoj snazi kroz ovih pedeset i više godina kako je izrečen. Željeli bismo se susresti i s drugim kršćanima koji će se na isti način odnositi prema krvnicima iz svoje sredine. Željeli bismo posebno da katolici i pravoslavni u Hrvatskoj zauzmu zajednički kršćanski stav i prema žrtvama i prema krivnji za žrtve, prema grijehu i prema pomirenju. Ako se u prošlosti manipuliralo s povijesnim činjenicama, požurimo čas kad ćemo u slobodi i odgovornosti pred Bogom i pred ljudima javno očitovati istovjetan kršćanski odnos i prema žrtvama i prema krivcima. Molimo da to vrijeme što prije sine!

Crkva oplakuje žrtve, Crkva oplakuje krvnike. Ona se bori protiv grijeha i vrši službu pomirenja s Bogom i među ljudima. U vjeri i poniznosti lijeći rane duše i tijela te tako otvara čovječniju budućnost pojedincima i narodima. Crkva vjeruje u uskrsnuće tijela i život vječni te konačni sud o stradanjima i

krivnjama prepušta Bogu koji je puna istina, savršena pravda i beskrajna ljubav. Naše svećenike i vjernike potičemo da u svojoj molitvi i svetoj misi prikažu Bogu sve žrtve prošlog

i sadašnjeg rata i da zazivlju Božji mir našim vremenima.

Gospodin neka primi molitvu i pokoru našu!

U Zagrebu, 1. svibnja 1995.

Franjo kard. Kuharić, nadbiskup zagrebački, predsjednik HBK, v.r.

Srećko Badurina, biskup šibenski, potpredsjednik HBK, v.r.

Anton Tamarut, nadbiskup riječko-senjski, v.r.
Ante Jurić, nadbiskup splitsko-makarski, v.r.

Marijan Oblak, nadbiskup zadarski, v.r.

Ciril Kos, biskup đakovačko-srijemski, v.r.

Slavomir Miklovš, vladika križevački, v.r.

Antun Bogeticć, biskup porečki i pulski, v.r.

Slobodan Štambuk, biskup hvarske, v.r.

Josip Bozanić, biskup krčki, v.r.

Želimir Puljić, biskup dubrovački, v.r.

Ivan Prenda, nadbiskup koadjutor zadarski, v.r.

Đuro Kokša, pomoćni biskup zagrebački, v.r.

Marin Srakić, pomoćni biskup đakovačko-srijemski, v.r.

Juraj Jezerinac, pomoćni biskup zagrebački, v.r.

Marko Culej, pomoćni biskup zagrebački, v.r.

Marin Barišić, pomoćni biskup splitsko-makarski, v.r.

PISMO BISKUPA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE SVEĆENICIMA I VJERNICIMA O SLAVLJENJU SVETIH MISA U VRIJEME EPIDEMIJE COVID-19

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

Bolesti su uvijek bile i ostale sastavni dio ljudskoga života. I tako će biti do konca svijeta. Premda je napredak medicine i drugih znanosti olakšao i ubrzao liječenje mnogih bolesti, svjedoci smo kako nedovoljno poznati koronavirus stvara neizvjesnost i nesigurnost u mukotrpnoj borbi za očuvanje zdravlja. U toj borbi i brizi za zdravlje duše i tijela dužni smo koristiti raspoloživa naravna i nadnaravna sredstva.

Tako Crkva od svoga postojanja svjedoči brižnost za bolesne i potrebite; osniva zdravstvene ustanove, promiče karitativno djelovanje, znanstvena istraživanja, ustrajno se i pouzdano obraćajući molitvom Gospodinu, u zahvalnosti za znakove njegove blizine. Na tome tragu, ni mi se prošlih tjedana kao vjer-

nici nismo umarali u raznim prigodama i na više načina upravljati svoje molitvene vapaje. Naše su molitve posebice upućene Isusovoj i našoj Majci, Blaženoj Djevici Mariji, koja je Zdravlje bolesnih i „slika sigurne nade i utjeha“, kako molimo predslovljem svetkovine Velike Gospe. Obraćali smo se Njoj i drugim nebeskim zaštitnicima da nas „oslobode od opasnosti pandemije koronavirusa“.

Potičemo vas, draga braće i sestre, da nastavite s djelima pobožnosti i molimo naše nebeske zaštitnike neka nam pomognu biti postojani u vjeri i isprose nam mir duše i tijela. Uz ovu duhovnu pomoć i potporu valja se pridržavati i zdravstvenih mjera u vidu potrebite prevencije pred nepoznatim i opasnim virusom koji ugrožava zdravlje i živote ljudi. Povežimo, dakle, molitvu s mudrim i razboritim sprječavanjem obolijevanja.

Dok zahvaljujemo svima koji su se brinuli i koji se brinu o zdravlju građana, zahvaljujemo vama, dragi svećenici i vjernici, što ste odgovorno prihvatali i pridržavali se Odredaba Hrvatske biskupske konferencije od 19. ožujka 2020. s obzirom na sprječavanje širenja bolesti COVID-19. Odredbe, koje smo donijeli iz ljubavi i odgovornosti za život i zdravlje sviju nas, nisu bile iznimka. Donesene su u zajedništvu sa Svetim Ocem, kao što su to učinile i brojne Biskupske konferencije prije ili poslije nas. Svojom disciplinom i žrtvom pokazali ste kršćansku odgovornost za opće dobro, a to je pripomoglo da pandemija ne zahvati više stanovnika Hrvatske, da zdravstveni sustav ne dovede u ozbiljne poteškoće, te da ne bude uzrokom patnje i umiranja u većim razmjerima, kao što je to bio slučaj u nekim drugim zemljama. Hvala svima na strpljenju i podnošenju prigovora zbog mjera koje su do sada bile na snazi. Drago nam je što sadašnje okolnosti omogućuju ublažavanje odredaba, a to u životu Crkve budi nadu za postupno vraćanje u redovitije oblike liturgijskih i molitvenih okupljanja te pastoralno-katehetskoga djelovanja.

Vlada Republike Hrvatske prihvatile je u četvrtak 23. travnja 2020. zaključak o mjerama za pokretanje gospodarskih i drugih aktivnosti u uvjetima proglašene epidemije bolesti COVID-19 kojima se propisuje postupno popuštanje uvedenih mjera, te s tim u vezi dopuštanje i vjerskih okupljanja od 2. svibnja 2020., čija je obustava bila donesena Odlukom Stožera civilne zaštite od 19. ožujka 2020.

U vidu sprječavanja zaraze, opreza i zaštite zdravlja ljudi, mi, biskupi Hrvatske biskupske konferencije, potičemo sve vas, draga braćo svećenici i sve vas, dragi vjernici, da se nastavite pridržavati preporuka Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo o fizičkom distanciranju, pojačanoj osobnoj higijeni, pojačanoj higijeni prostora i praćenju zdravstvenog stanja koje će biti objavljene, a odnose se na crkvene prostore i vjerska okupljanja. Riječ je o stručnom mišljenju i preporukama, koje od svih nas traže da ih shvatimo ozbiljno, da ih poštujemo te da ih se savjesno pridržavamo.

Na temelju preporuka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo svaki će biskup za područje svoje biskupije donijeti konkretne odredbe. Stupanjem na snagu novih odredaba po biskupijama opozivaju se odredbe HBK izdane 19. ožujka 2020. koje su se odnosile na opasnost od zaraze koronavirusom.

Dok u ovo uskrsno vrijeme razmatramo otajstvo Kristove slavne pobjede nad smrću i nad grijehom, usmjerimo svoju pozornost prema svima koji proživljavaju teške trenutke neizvjesnosti, straha i tjeskobe, pružajući im molitvom i djelima ljubavi snagu Radosne vijesti.

Sve vjernike i ljudе dobre volje stavljamo pod moćni zagovor naše nebeske Majke - Blažene Djevice Marije i sv. Josipa, zaštitnika Crkve i naše Domovine, i svih svetih zaštitnika naših biskupija.

PRIOPĆENJE S 60. ZASJEDANJA SABORA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE¹

Pozdravljujući nazočne na početku zasjedanja nadbiskup Puljić podsjetio je kako je pandemija Covida – 19 omela i odgodila predviđene aktivnosti i događaje HBK poput redovitog zasjedanja HBK koje je trebalo biti održano u travnju, susreta Hrvatske katoličke mlađeži u svibnju, susret HBK i Hrvatske redovničke konferencije te izvanredno zasjedanje HBK početkom lipnja, kao i druge brojne pastoralne planove i programe ne samo kod nas, već i diljem svijeta.

Osvrnuo se i na razorni potres koji je pogodio Zagreb 22. ožujka, te izrazio kršćansku solidarnost i bratsku blizinu zagrebačkom nadbiskupu i metropoliti kardinalu Josipu Bozaniću i apostolskom administratoru Križevačke eparhije mons. Milanu Stipiću, kao i svim župama i redovničkim zajednicama u Zagrebu, koji su osjetili i pretrpjeli posljedice potresa. Posebno je pozdravio nazočnog apostolskog nuncija u RH mons. GiorgiaLinguu istaknuvši kako je u kratkom razdoblju svoje službe u našoj zemlji obišao brojne naše biskupije i krajeve, predvodio više liturgijskih slavlja te se susreo s mnogim javnim službenicima u našoj državi. Uputio mu je dobre želje za plodan i uspješan rad koji obavlja u ime Svetoga Oca i Svetе Stolice.

Osvrnuvši se podrobnije na pandemiju i ono što je uzrokovala nadbiskup Puljić je rekao kako su nas koronavirus i potres učinili svjesnima da smo u biti vrlo slabašni i nejaki te da je ta novonastala situacija ujedno iznjedrila velikodušne i požrtvovne pojedince i institucije koji su posvjedočili snagu i osjetljivost za druge. Upozorivši na neke datosti koje je iznjedrila pandemija poput on-line nastave i

izazove koji proizlaze iz virtualne stvarnosti, kao i traženje krivaca i kritike pojedinih mjeđu za sprječavanje pandemije, predsjednik HBK je posebno istaknuo važnost poruke pape Franje koju je uputio na ovogodišnju svetkovinu Duhova. Papa je tada poručio kako će nakon pandemije sve biti drukčije te da će svijet biti bolji ili gori te je ponudio i određeno usmjerjenje istaknuvši kako nam je potreban Duh Sveti koji će nam dati novi pogled na svijet i pomoći otvoriti um i srca da se suočimo sa sadašnjošću i budućnošću te kako smo iz iskustva s Covidom – 19 naučili lekciju da je čovječanstvo jedna ljudska obitelj i da nikomu ne uspijeva sam se spasiti. Papa je naglasio i činjenicu kako bi sve ove patnje bile uzaludne ako zajedno ne bi gradili pravednije društvo, te poželio da okončanje svjetske pandemije bude prigoda okončati i pandemiju siromaštva.

U radnom dijelu zasjedanja najprije je prihvaćen zapisnik s prošlog zasjedanja. Potom je sukladno smjernicama Svetе Stolice za opću Crkvu osnovano Povjerenstvo za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba te je usvojen Pravilnik o radu i ustroju toga Povjerenstva. Riječ je o specijaliziranom tijelu koje će omogućiti i provoditi djelatnost zaštite maloljetnika i ranjivih osoba u ime HBK te će djelovati kao kvalificirana podrška ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života koje djeluju na području mjerodavnosti HBK, kao i udrugama i drugim crkvenim pravnim osobama, te crkvenim pokretima i stvarnostima na njezinu području. Za predsjednika Povjerenstva izabran je dubrovački biskup Mate Uzinić.

Biskupi su, nakon izvješća i rasprave o vjeronaučnim nastavnim materijalima, pripremljenima za upotrebu u novoj školskoj godini 2020./2021., odobrili te materijale te su

¹ Članovi Hrvatske biskupske konferencije održali su 60. plenarno zasjedanje Sabora HBK pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića u Zagrebu 8. i 9. lipnja 2020.

posebnu pozornost posvetili životu i radu vjeroučitelja laika, odnosno njihovoj zauzetosti u životu Crkve. Iznova je potvrđena zahvalnost vjeroučiteljima, koji nesebičnim evangelizacijskim radom pridonose rastu vjere učenika u osnovnim i srednjim školama. Biskupi su, također, svjesni odgovorne i nenadomjestive uloge vjeroučitelja te njihova svjedočanstva vjere u životu župnih zajednica. Posebno je, međutim, istaknut angažman onih, koji su za vrijeme pandemije uzrokovane koronakrizom stvarali video materijale, odnosno nastavne, ali i katehetske sadržaje, te time na izravan način posvjedočili svoju crkvenost. Primjećeno je kako se čitava Crkva može nadahnjivati na ostvarenjima koja su proizašla iz stvarateljske sposobnosti te velikodušne predanosti pozivu vjeroučitelja.

Biskupi ističu da su video uratci, zajedno s drugim nastavnim, ali i evangelizacijskim materijalima, tek znak pronalaženja novoga načina govora o Radosnoj vijesti. Crkva računa na snagu vjeroučitelja. Svjesni njihova poziva u nikada dovršenom projektu navještanja Kraljevstva Božjeg, biskupi će s posebnom ljubavlju i kršćanskom otvorenosću osluškivati potrebe i govor vjeroučitelja.

Upućeni na činjenicu da se, povodom uvođenja informatike kao izbornoga predmeta u razrednoj nastavi, iznova u školama dijele upitnici kojima se sugerira ispis učenika iz katoličkoga vjeronauka kao školskog predmeta, biskupi pozivaju na poštivanje međunarodnih, ali i hrvatskih zakonodavnih akata, kojima je točno određen status kato ličkoga vjeronauka kao predmeta. Svjesni potrebe informatičkoga obrazovanja učenika u osnovnim i srednjim školama, te u želji da učenici prime vrijedne naglaske za cijeloviti odgojno-obrazovni proces, biskupi se nadaju da će ravnatelji poštovati izbor i želju roditelja učenika koji upisuju vjeronauk te se pobrinuti za njegovo kvalitetno i transparentno ostvarenje.

Roditelje, pak, biskupi podržavaju u njihovim nastojanjima i izboru katoličkoga vjero-

nauka koji se, nakon što se izabere, ostvaruje pod istim uvjetima pod kojima se izvodi svaki drugi predmet, napose s obzirom na položaj vjeronauka unutar rasporeda sati.

Budući da je proteklih godina došlo do važnih promjena u nutarnjem teritorijalnom i pastoralnom ustrojstvu Crkve u Hrvatskoj, predloženo je da se u Stalno vijeće HBK uz predsjednika i dopredsjednika Konferencije izaberu tri dijecezanska biskupa, umjesto dva, kako je do sada bilo određeno Statutom HBK iz 2000. godine.

Izražavajući solidarnost sa stradalima u potresu koji je pogodio Grad Zagreb i njegovu okolicu, biskupi su odlučili određenim novčanim sredstvima pomoći pogodjene obitelji kao i nad/biskupije.

Kako se nalazimo u jubilejskoj 1600. obljetnici smrti velikoga sveca i crkvenog naučitelja svetoga Jeronima koji je rođen u našim krajevima, biskupi su dali poticaje da se ta obljetnica i u našoj Crkvi obilježi na što dostojniji način. Istaknuli su kako se njegova veličina posebno očitovala u ljubavi prema Svetome pismu.

Biskupi su se osvrnuli i na Deveti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike na temu Katekumenat – nadahnuće za katehezu i evangelizaciju odraslih, koji su organizirali Vijeće za katehizaciju i novu evangelizaciju i Vijeće za kler Hrvatske biskupske konferencije. Odobreno je tiskanje Zbornika s prijašnjih dvaju kolokvija na temu Svećenik i Nedjelja te Živjeti pomirenje (O sakramentu pomirenja u župnoj zajednici). Za idući Deseti pastoralno-katehetski kolokvij koji će se održati 2. i 3. ožujka 2021. izabrana je tema *Pastirska služba i skrb o kršćanskom navještaju u pluralnoj kulturi današnjice*.

Predsjednici pojedinih tijela, Komisija, Vijeća i Odbora HBK podnijeli su redovita izvješća o svojem djelokrugu djelovanja. Na zasjedanju su donesene i odluke o pojedinim mandatima u tijelima HBK.

Zbog novonastalih okolnosti uslijed pandemije Covida - 19 biskupi su odlučili odgoditi Šesti hrvatski socijalni tjedan koji se trebao održati od 23. do 25. listopada ove godine. Novi termin održavanja Tjedna je od 22. do 24. listopada 2021.

Na zasjedanju su odobrene i biskupske nake-
ne Apostolata molitve za 2021. godinu.

**TAJNIŠTVO HRVATSKE BISKUPSKE
KONFERENCIJE**

**PORUKA BISKUPA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE
ZA PARLAMENTARNE IZBORE 2020.**

1. U povodu skorih parlamentarnih izbo-
ra, raspisanih za 5. srpnja 2020. godine, mi,
katolički biskupi, želimo podsjetiti članove
Božjega naroda, ali i ljudi dobre volje, kako
izbori zastupnika za Hrvatski sabor značajno
utječu na osobnu, obiteljsku, društveno-po-
litičku i gospodarsku stvarnost. Za nas vjer-
nike, stoga, izaći na izbole i osobno preuzeti
odgovornost za pravedniji i općedruštveni
boljšak te daljnji razvoj demokracije u hrvat-
skom društvu nije samo građanska dužnost,
nego i izričaj kršćanske odgovornosti i istins-
ke ljubavi prema domovini.

Jasno je da se u ovoj prigodi pitamo komu od
predloženih kandidata na izbornim listama
iskazati svoje povjerenje?! Proteklih mjeseci,
zbog pandemije izazvane koronavirusom,
morali smo se odreći mnogih ustaljenih navi-
ka. Privremeno smo, iz brižnosti za zdravlje,
bližnjih obustavili redovita liturgijska slavlja
i odustali od društvenih okupljanja. To isku-
stvo pokazalo je koliko su važne stručne i
mjerodavne osobe u javnim službama i u po-
litici. Naime, samo mudri i stručni, pošteni i
nesebični pojedinci mogu osigurati da druš-
tvo napreduje i raste. Epidemiološka je kriza
uz to pokazala koliko je važna samostalnost i
neovisnost države, kako u donošenju vlasti-
tih odluka i propisa tako i u gospodarskom
smislu proizvodnje hrane, lijekova i drugih
potrepština.

2. Dobronamjerno, stoga, u ovom predizbor-
nom razdoblju podsjećamo da je veoma važ-

no upoznati kako pojedini kandidati ili poli-
tičke stranke vide budućnost naše domovine
i što kane učiniti da ona postane mjestom do-
broga i zdravoga življenja. Važno je provjeriti
i prosuditi kako kandidati namjeravaju jačati
samostojnost države, promicati otvorenost
i suradnju s drugim državama i narodima i
provoditi učinkovito gospodarske programe
i agrarnu politiku, te kako i što žele učiniti da
javna uprava postane učinkovitija i na služ-
bu građanima. Posebice valja uočiti koje se
mjere kane poduzeti da se zaustavi val ise-
ljavanja mladih ljudi i obitelji, stvore uvjeti
za povratak hrvatskih iseljenika, spriječi socijalno
raslojavanje i osiromašenje građana te
promiču načela socijalne države.

Nadalje, potrebno je uočiti i kako pojedine
političke stranke ili nezavisne liste namjera-
vaju provesti daljnju demokratizaciju druš-
tva, ponajprije promjenom izbornoga zaka-
na i razvojem civilnoga društva na načelima
pluralnosti i vjerske slobode. Važno je tako-
đer vidjeti kako kandidati gledaju na zločine
svih ideologija u kojima su stradali članovi
našega i drugih naroda tijekom i nakon II.
svjetskoga rata. Posebice je važno kako se
odnose prema Domovinskom ratu i osuđuju li
sve oblike totalitarizma, rasne, vjerske i
druge netrpeljivosti. Konačno, bitno je da u
svom programu promiču pozitivan i zdrav
nacionalan osjećaj te traže cjelovitu i punu
istinu o događajima iz prošlosti temeljem
koje će se moći uspostaviti kultura dijaloga,
nacionalnog pomirenja i zajedništva.

3. Vjernici će svojom slobodnom odlukom glas povjerenja dati onima koji se zauzimaju za zaštitu braka kao zajednice muškarca i žene, koji promiču kulturu života dugoročnom pronatalitetnom politikom te se zalažu za neradnu nedjelju kao dan obiteljskoga zajedništva i dan Gospodnji. Važno je također znati kako namjeravaju provoditi obrazovnu reformu koja bi uključivala odgojne dimenzije utemeljene na općeljudskim vrijednostima i u skladu s kršćanskim vrijednosnim sustavom koji je utkan u identitet našega društva. Neizostavno je propitati na koji se način kandidati kane zalagati za ozdravljenje hrvatskoga društva od ideoloških raslojava-nja, korupcije i različitih oblika pogodovanja koja razaraju dobro i guše nadu.

Pozivamo sve stranačke i neovisne kandidate da u predizbornoj kampanji sačuvaju osobno dostojanstvo i povjerenje građana nastoje pridobiti snagom političkoga programa. Biti saborski zastupnik nije kakav politički aktivizam kojim se zadovoljavaju osobne ambicije, nego odgovorna služba u svrhu promicanja i ostvarenja općega dobra. Potičemo i sredstva društvenih komunikacija da svoje poslanje ispune visokim standardima profesionalnosti te pruže dostatne i jasne informacije o izbornim programima i kandidatima za budući saziv Hrvatskoga sabora. Zaređene službenike pozivamo da crkvene prostore čuvaju od bilo kakve predizborne aktivnosti i s vjernicima mole za blagoslov i napredak domovine.

4. Ne smijemo dopustiti da nas zahvati duh ravnodušnosti ili napast malodušja kako se ništa ne može učiniti. Kad netko ostane kod kuće i ne ide na biralište, čini grijeh propusta. Bježeći od vlastite odgovornosti, prepušta drugima da odlučuju i u njegovo ime. Među osobama koje se kandidiraju za obnašanje službe narodnoga zastupnika ili zastupnice u Hrvatskom saboru ima onih koji zaslužuju povjerenje. Izbor tzv. preferencijalnim glasom k tomu daje mogućnost izravno birati zastupnika ili zastupnicu za koje smo uvjereni da su sposobni suočiti se sa suvremenim izazovima. Naime, sud savjesti nije kakav emotivan sud, nego proizlazi iz razborite prosudbe i odgovornosti te usvojenoga su-stava vrijednosti koji nadahnjuje naš kršćan-ski život.

Predizbornu kampanju, kao i same izbole, preporučujemo zagovoru Blažene Djevice Marije, koju vjekovima nazivamo Odvjetni-com našom, te zagovoru sv. Josipa, zaštitni-ka Hrvatske i Hrvatskoga sabora. Posebice molimo zagovor i pomoć blaženoga Alojzija Stepinca, koji je svoje služenje i život darovao Crkvi i svojemu narodu. Uz njihovu pomoć svi odgovorno i savjesno pristupimo skorim parlamentarnim izborima.

Zagreb, 10. lipnja 2020., na dan kad je Hrvatski sabor 1687. sv. Josipa proglašio zaštitnikom Hrvatske

**PORUKA MSGR. MARINA BARIŠIĆA,
SPLITSKO-MAKARSKOG NADBISKUPA I PREDSJEDNIKA
VIJEĆA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE
ZA SJEMENIŠTA I DUHOVNA ZVANJA**

Nedjelja Dobrog Pastira 2020.

Draga braćo i sestre!

Evo nas opet zajedno u našim crkvama, negativni od virusa, a pozitivno zahvaćeni Kristovom ljubavlju. Slavimo Dobrog Pastira koji nas poziva i dolazi nam ususret. Ovogodišnja prigodna poruka pape Franje: „Riječi zvanja“, vodič je našega susreta s Gospodinom. Poruka izranja iz tame i oluje slikovitog i dramatičnog evanđeoskog događaja, dok Petar i učenici na uzburkanom moru, u noći, plove na drugu obalu (usp. Mt 14, 22 – 33).

Ona je životno čitljiva, razumljiva, duboko zahvaća i osvjetjava psihološku pozadinu svakog poziva te vjerničku sigurnost koju nam daje Gospodin. Svaki poziv je dramatičan događaj poput prijelaza učenika na drugu obalu uz prijeteće valove, protivne vjetrove, osobne sumnje i neizbjegne bojazni.

Iskustvo vlastite slabost, svoje ograničenosti, daje nam doživjeti da ne upadnemo u veću zabludu kako smo samodostatni ili da smo mi inicijatori svoga poziva. Naše slabosti mogu nas otvoriti i približiti Gospodinu, a navodne vrline potopiti i udaljiti od Njega.

Iskustvo Gospodinove prisutnosti u lađi našega života smiruje oluje i utišava protivne vjetrove. Njegova prisutnost postaje očitija, a naša zahvalnost iskrenija. Zahvalnost Gospodinu nezaobilazna je riječ svakog zvanja, naglašava papa Franjo, jer: „Ploviti u pravome smjeru nije zadaća povjerena isključivo našim snagama niti ovisi isključivo o rutama kojim odlučimo putovati“ (Poruka). Život nije naša matematika, nego iznenađenje Božjeg poziva.

Uz nedjelju Dobrog Pastira mislimo i molimo na svećenička i redovnička; muška i ženska zvanja; ali to se odnosi i na svaki poziv, brak i obitelj. Svako zvanje i poziv, rađa se iz pogleda ljubavi kojim nam Gospodin dolazi ususret prateći nas na „drugu obalu“. Gospodin „nas prati i pokazuje nam put, sprječava nas da se nasučemo na hridi neodlučnosti i čak nam omogućuje – kao Petru – hodati po uzburkanim vodama“ (Poruka). Ponekad nam se može činiti da je taj put „utvara“, nešto što nije za nas, te nas zadržava na obali s koje bismo trebali krenuti, ali nas prati i nosi Gospodinova riječ: „Hrabro samo! Ja sam! Ne bojte se!“ (Mt 14, 27). „Riječ hrabrost je riječ svakog zvanja!“ (Poruka)

Dragi prijatelji! Gospodinovo ohrabrenje svima nam je potrebno, bilo da se radi o duhovnom zvanju, bilo o drugim staleškim pozivima. Toliko protivnih vjetrova i nemirnih oluja, može nam danas odvratiti pogled od Gospodinova i dovesti nas u opasnost potonuća. U našim slabostima Krist je taj koji nam pruža ruku da ne potonemo u vrtlozima voda i vremena. On nam daje da u vjeri, poput Petra, hodimo po vodi. S uskrslim Kristom u lađi, more se smiruje, vjetar prestaže, a naš život postaje jedna trajna pjesma na hvalu i slavu Boga Oca.

Braćo i sestre! Zahvaljujemo tolikim hrabrim svjedocima zvanja: našim svećenicima, redovnicima i redovnicama. Ne zaboravljamo ni tolike svjedočke poziva braka i obitelji.

Neka Dobri Pastir prati i sve nas, da molitvom i primjerom hrabrimo i pratimo naše mlađice i djevojke u otkrivanju svog poziva.

Budimo im ohrabrenje na njihovu putu života, da naš i njihov život bude na trajnu hvalu i slavu Bogu u nesebičnom služenju braći i sestrama. Uskrсли Kriste, nakon „dugog posta“ zbog koronavirusa ohrabri i budi u svim našim lađama: osobnoj, obiteljskoj i župnoj!

Pomozi nam da naše župne zajednice sada budu ljudski zrelijie i duhovno svježije.

✠ Marin Barišić
splitsko-makarski nadbiskup,
predsjednik Vijeća HBK
za sjemeništa i duhovna zvanja

PROPOVIJED VRHBOSANSKOG NADBISKUPA KARDINALA VINKA PULJIĆA NA 75. OBLJETNICU STRADANJA NA BLEIBURŠKOM POLJU¹

Pozdravna riječ

Na početku ove Svetе Mise, koju danas prikazujemo za sve bleiburške žrtve i za sve žrtve rata i porača, upućujem iskreni pozdrav svima vama koji ste prisutni u katedrali Presvetog Srca Isusova u Sarajevu, kao i svima vama koji s dužnim poštovanjem pratite ovo misno slavlje putem TV i radio kanala.

U ime svih katoličkih biskupa u hrvatskom narodu, a posebno u svoje osobno ime, upućujem iskren pozdrav svima vama zajedno i svakom pojedinom od vas koji ste se uključili u našu zajedničku molitvu za tolike žrtve nasilja.

Ujedno upućujem pozdrav biskupu u Klagenfurtu i svim vjernicima njegove biskupije, gdje se nalazi Bleiburško polje.

Zbog pandemije koronavirusa koja još uvijek nije potpuno prestala, ove se godine nismo mogli skupiti na Bleiburškom polju, gdje smo se po tradiciji okupljali i molili za njihove duše.

¹ Pozdravna riječ i propovijed vrhbosanskog nadbiskupa kardinala Vinka Puljića na 75. obljetnicu stradanja na Bleiburškom polju, u subotu 16. svibnja 2020. u katedrali Presvetog Srca Isusova u Sarajevu.

Propovijed

*Draga braće u Biskupstvu!
Draga braće misnici!
Draga braće i sestre!*

Biti prisutan i sudjelovati na ovoj Svetoj Misi za žrtve Bleiburškog polja, i za sve žrtve mržnje, ne može se bez posebnih drhtaja srca i osjećaja duše. Spontano se u srcu budi poštovanje i osjećaj pouzdanja u Boga. To je temeljni razlog zašto sam prihvatio u ime svih Biskupa u hrvatskom narodu predslaviti Svetu Misu molitvenog i vjerničkog spomena na 75 godina stradanja ovih žrtava našeg naroda i drugih žrtava.

U prvom redu želimo moliti, da nas molitva pročisti od svih gorkih osjećaja i negativnih naboja, koji se po ljudsku olako javljaju pri sjećanju na ova stradanja. Danas smo sabrani u molitvi prikazujući najsvetiji čin da pokazemo dužno poštovanje prema svim žrtvama. Tim poštovanjem želimo čuvati dužno sjećanje na njih, ali i na cijenu slobode, koju mi danas živimo ili još bolje: izgrađujemo. Time ćemo obnoviti vrednovanje življene sadašnjosti, koja sve čini da gurne u stranu vrednote žrtava. U tome nas utvrđuju i riječi sv. Ivana Pavla II.:

“Očito je pak da je sADBINA mira velikim dijelom povjerena ne samo institucionalnim formama, koje u svakom slučaju valja učinkovito podrediti u iskrenom dijaligu i u poštivanju pravde. SADBINA mira ovisi ponajviše o ponovno nađenoj solidarnosti srdaca koja, nakon toliko krvi i mržnje, pretpostavlja hrabrost oprištanjia. Potrebno je tražiti oproštenje i oprostiti! To pak ne znači da i ljudska pravda ne smije progoniti zločine to je dapače potrebno i nužno, ali pravda stoji daleko od svakog slijepog nagona za osvetom, i daje se voditi jakim osjećajem općeg dobra koje teži za popravkom onoga koji je zabludio” (Ivan Pavao II., Pripravljeni govor Svetog Oca u Predsjedništvu BiH za namjeđravani pohod Sarajevu 1994.)

Poštivanje žrtava

Humana kultura, bila kršćanska ili poganska, oduvijek je gajila posebno poštovanje prema pokojnicima i njihovim grobovima. Nažalost, tamo gdje je zavladala mržnja, izgubio se taj osjećaj poštovanja. Mi ne možemo zaboraviti svoje pokojne, bilo da su prirodnom smrću umrli, a pogotovo ako ih je mržnja ubila. Posebno ne možemo zaboraviti one koji su završili svoj zemaljski život u tako teškim prilikama, bili mučeni, i kojima je na nečovječan način oduzet život. Tko izgubi poštivanje prema takvim žrtvama, pitamo se koje i kakve vrijednosti u sebi nosi? Bojim se živjeti s ljudima kojima ništa nije sveto ili koji su sposobni gaziti po tuđim svetinjama!

U svom pismu o 50. obljetnici završetka Drugog svjetskoga rata biskupi HBK su napisali: “Mi ćemo stoga u ovoj obljetnici, ponizno pred Bogom i iskreno pred ljudima, odati kršćansku počast svim žrtvama, u prvom redu žrtvama drugoga svjetskog rata, ali i žrtvama današnjim, kao i onima koje su prethodile drugome svjetskom ratu na našim prostorima te ispunile krvlju i suzama gotovo čitavo naše dvadeseto stoljeće. Molit ćemo vječni mir svima nastradalima. Pravo na život i dostojanstvo svake osobe pod Bož-

jom je zaštitom. Stoga svakoj nevinoj žrtvi dugujemo jednako poštovanje. Tu ne može biti razlike ni rasne ni nacionalne, ni konfesionalne, ni stranačke. Temeljna jednakost u dostojanstvu svih ljudi proizlazi iz same naravi čovjeka, stvorena na sliku i priliku Božju. Pojedinačne i osobito masovne likvidacije bez ikakva suda i dokaza krivnje uvijek su i posvuda teški zločini pred Bogom i pred ljudima”.

Skinuti veo tajne

Duboko me potresa činjenica da tijekom svih godina mojega dosadašnjega života – a rođen sam u godini ove tragedije našega naroda – nije skinut veo tajne i nisu otkrivena sva grobišta gdje su masakrirani i pobijeni naši ljudi na tom putu i zakopani, bolje reći zatpani, a negdje i zabetonirani. Kada sam se radio tada se ta nemila sADBINA izljeva mržnje pod krinkom pobjede događala bez suda i samovoljom onih koji su kipjeli od mržnje. Rastao sam u ozračju kada se o tome samo šaptalo, ali se nije smjelo naglas govoriti, niti bilo što zapisati. Tek bi se tu i tamo u svibnju i lipnju pojavile svijeće na njivama gdje se nalaze grobnice – ta stratišta gdje su se zločini događali. Sada su pomrli skoro svi oni koji to pamte, te nema više ni svijeća na njivama i šumama na spomen žrtvama mržnje. Danas se spominjemo svih koji stradaše u logorima, planinama, dolinama i poljima od Bleiburškog polja preko Dravograda i Mari-bora, Ogulina i Gospića, Jazovke i macejlskih šuma, Jasenovca i Gline, Kozare i Podgrada-ca, Križevaca i Bjelovara do Srijemske Mitrovice i Sarajeva, Foče i Zenice, Širokog Brijega i Mostara. U svoju molitvu uključujemo i sve stradalnike iz drugih gradova i sela bilo da znamo ili ne znamo gdje počivaju njihovi posmrtni ostaci. Pitamo se kada će se dići šutnja s tih grobova. To velikim dijelom ovisi i o današnjim nositeljima vlasti!

„Istina će vas osloboediti“

Jasno je da treba stvarati klimu suživota, praštanja, pomirenja i vraćanja povjerenja. Ali te

važne životne postavke izgradnje mira počivaju na temeljima istine. Ne može se graditi proces pomirenja i povjerenja, bez nutarnje katarze, koja se oslanja na riječi iz Evanđelja: «Istina će vas oslobođiti» (Iv 8,32). Valja ljudski i vjernički svaku stvar pravim imenom nazvati i ukazati na činjenice koje se ne mogu i ne smiju zanijekati. Tek prihvaćajući istinu, koliko god ona može biti gorka, ona oslobađa prostor za stvaranje povjerenja među ljudima. Tko ne želi istinu taj se stavlja iza zla kojeg brani i tako podržava negativni naboј među ljudima. Taj nije graditelj mira nego širitelj zla.

Nijedan se zločin ne može braniti. Tko se od zločina ne distancira, taj postaje sudiočnik i sukrivac zločina. To jednako vrijedi i za pojedinca i za zajednicu.

Zločinom se zločin ne liječi! U tom smislu, kad je sv. Ivan Pavao II. 1997. godine bio ovđe u Sarajevu izgovorio je ove riječi:

“Oproštenje je, u svojemu najistinskijemu i najuzviše-nijemu obliku, čin čiste ljubavi”, kao što je to bilo i pomirenje koje je Bog ponudio čovjeku po križu i smrti svojega utjelovljenog Sina, jedinoga Pravednika. Sigurno, “praštanje je daleko od toga da isključuje istinu; ono je traži”, jer “bitna pretpostavka praštanja i pomirenja jest pravda”. Trajna je pak istina da “tražiti oproštenje i oprostiti jest put posve dostojan čovjeka” (Propovijed na stadionu Koševo, nedjelja, 13. travnja 1997.).

Nitko nema pravo zanemariti ove žrtve, za koje danas molimo. Mi kršćani vjerujemo u život vječni i u uskrsnuće mrtvih, kao i u besmrtnost duše. Iz te vjere molimo i odajemo dužno poštovanje zemnim ostacima svih žrtava. Isto tako, nitko nema pravo dirati rane boli onih koji pate radi gubitka, po ljudsku, svojih najbližih. Nitko nema pravo vrijedati žrtve onih koji su dijelove svoga tijela ugradili u ovu grudu. Ta gruda koju Domovinom zovemo, jest posvećena tolikim žrtvama. Ako to ne znamo poštivati, onda u nama nema ni ljudskog ni vjerničkog ni nacionalnog dostojanstva. Ovim ne želim izazivati

gorčinu niti mržnju, pogotovo ne osvetu. Želim, međutim, jasno reći da pravi dijalog koji vodi pomirenju počiva na prihvaćanju istine. O tome papa Benedikt XVI. ovako naučava: “Obrana istine, njezino ponizno i uvjereni iznošenje te svjedočenje za nju vlastitim životom zahtjevni su i nezamjenjivi oblici ljubavi koja se doista raduje istini (usp. 1 Kor 13,6)” (Benedikt XVI., Caritas in veritate – Ljubav u istini, br. 1).

Povijest pisati na temelju činjenica, a ne na političkoj podobnosti

Sada se piše nekakva povijest u kojoj bi se relativizirala stradanja, jer tobože treba graditi povjerenje i stabilizaciju u regiji. Sjećanje na ove žrtve nije huškačka mašinerija, kakva je bila pred Domovinski rat iz '90-tih godina, nego je čuvanje vlastitog dostojanstva koje treba gajiti ljudsko i vjerničko poštivanje nevinih žrtava.

Želim, stoga, ponoviti: Nitko nema pravo zanemariti žrtve za koje danas molimo. Mi kršćani vjerujemo u život vječni i u uskrsnuće mrtvih, kao i u besmrtnost duše. Iz te vjere molimo i odajemo dužno poštovanje zemnim ostacima svih žrtava.

Zahvaljujem svim istinskim istraživačima i tragateljima za povijesnom istinom koji skupljaju činjenice. Ne može se sotonizirati jedno znakovlje pod kojim su se činili zločini a drugo znakovlje pod kojim su ovi zločini učinjeni veličati i nametati javnosti kao simbole. Danas, obilježavajući 75. obljetnicu bleiburskih žrtava, koje su bile žrtve mržnje i nasilja, želimo dići dostojanstveno glas poruke da se zaustavi manipuliranje žrtvama. Povijest se ne gradi politizacijom i manipulacijom, nego na temelju činjenica uvažavajući uzroke i posljedice. Želimo da se prestane s dvostrukim mjerilima u poštivanju žrtava mržnje i masakra. Svaki pokojnik ima nekoga koji krvari u srcu ne samo zato što pokojnika nema jer su mučeni i ubijeni, nego zato što se niječe povijesna istina u ime neke političke “istine”, mitologije i moći koje se povode nekim drugim interesima.

Izgradnja civilizacije ljubavi

Ulazeći u Jeruzalem i gledajući s maslinske Gore svoj voljeni grad Jeruzalem, Isus je nad njim zaplakao: "O kad bi ti znao što je za tvoj spas!" (usp. Lk 19,42). Kako ne bi zaplakao kada je njegov voljeni grad prezirao objavljenju i naviještenu mu Istinu. Poput Isusa, danas stojimo pred svojim narodom i uzvukujemo: Kad bi ti znao cijeniti žrtve svojih predaka, bio bi sposobniji graditi sadašnjicu i današnjicu. Budućnost naroda gradi tko kolijevku njiše.

Toliko čitamo Bibliju i od nje nismo naučili kako je Izabrani narod doživljavao svoju domovinu kao dar Božji. Ona je sveta jer ju je Bog nama darovao, ona je sveta jer je natopljena krvlju tolikih nevinih žrtava, tolikim suzama i znojem naših predaka.

Naši predci su nam namrli najsvetije: svetu vjeru, kupelj krštenja, pobožnost prema Majci Božjoj, znak našeg identiteta: Krst časni i slobodu zlatnu djece Božje, vjernost Petrovu nasljedniku.

Tijekom Velikog jubileja 2000. godine, Sveti papa Ivan Pavao II. nas je hrabrio ovim riječima: "Primivši oproštenje i spremni oprav-

štati, kršćani ulaze u treće tisućljeće kao vjerodstojniji svjedoci nade. Nakon stoljeća označenih nasiljima i razaranjima i nakon posljednjeg stoljeća koje je bilo kao nikad dramatično, Crkva nudi čovječanstvu koje je zakoračilo na prag trećega tisućljeća Evandjele opraštanja i pomirenja kao pretpostavku izgradnje istinskoga mira" (Ivan Pavao II., Nagovor uz molitvu Andeo Gospodnji, nedjelja, 12. ožujka 2000.).

Ne može graditi civilizaciju ljubavi tko nije hrabar istinu prihvati i poći putem Kristova Križa koji moli za svoje neprijatelje i prasta im. Mi želimo biti vrijedni potomci onih koji su nam u baštinu ostavili vjeru u Krista, ljubav prema Crkvi i Domovini, te duboko poštovanje prema svim ljudima, posebno prema svim nevinim žrtvama. Tu svetu baštinu trebamo voljeti, za nju živjeti i mrijeti i u baštinu budućim pokoljenjima ostaviti.

Zaključujem s riječima pape Franje:

"Crkva ima zadatak naviještati Božje milosrđe, to živo srce evanđelja, koje na svoj način mora doprijeti do srca i uma svake osobe" (Franjo, Misericordiae vultus - Lice milosrđa, br. 12).

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA ZA BLAGDAN SV. JURJA

Vojni ordinarijat u RH, 23. travnja 2020.

Mudr 3, 1-9; 2 Kor 4,7-15; Lk 9, 23-26

*Draga braćo i sestre,
poštovani Poljičani,
štovatelji svetoga Jure,*

Čestitam Vam Jurjev danak, Vaš sastanak!

1. „Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom. Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti.“ (Lk 9, 23-24). Naviještena Božja riječ iz Knjige Mudrosti, iz Druge poslanice Korinćanima i iz Lukina evanđelja, uvodi nas u otajstvo života koji se prima i predaje. Kakav je to život koji se spašavajući gubi, a gubeći spašava? Ovo pitanje, naizgled zbumnjuće i neshvatljivo, ima za cilj oslobođiti se ljudskih mjerila vrijednosti života i prihvati Božju logiku. Otajstvo ljudskog života, dragovoljne žrtve i križa, možemo proniknuti samo otajstvom života Isusa Krista raspetog i Uskrsljog. U Isusu Kristu svijet i njegova zbivanja bivaju jasnim i smislenim!

2. Sveti Pavao u poslanci Korinćanima uvođi nas u taj misterij govorom o blagu u glinenim posudama ukazujući nam s jedne strane na krhkost i ranjivost života, njegovu izloženost i lomljivost, ali i vrijednost i neprocjenjivost s druge strane. „Imamo blago u glinenim posudama, da izvanredna ona snaga bude očito Božja, a ne od nas“ (2 Kor 4, 7). Život je to u kojem se očituje izvanredna Božja snaga: „U svemu pritisnuti, ali ne pritiješnjeni, dvoumeći ali ne zdvajajući, progonjeni ali ne napušteni, obarani ali ne oboreni“ (2 Kor, 4, 8-10). Ove riječi toliko su aktualne u današnjoj situaciji u kojoj smo se tako neočekivano našli. Osjećamo se pritisnuti strahom,

tjeskobom, neizvjesnošću od nečega što nam je nepoznato; dvoumimo jesmo li dobro odlučili, postupili, olako prihvatali sva ograničenja koja nam se nameću; progonjeni u smislu odvojenosti i izoliranosti od donedavne redovitosti poslova, odnosa s drugima, slobodnog kretanja; obarani vijestima i slikama stradajućih, trpećih, umirućih.

3. No, unatoč ovoj stvarnosti nismo pritižešnjeni! Ne upadamo u zdvojnost! Nismo napušteni niti oboreni jer s pogledom u Uskrsljog znamo da Bog po svome Sinu sve izvodi na dobro. Zato se kršćanin nikada ne prepušta strahu koji paralizira. On pronalazi načine za pomoć bližnjima djelima ljubavi, riječima utjehe i molitve. Kršćanin ne zdvaja u ovakvim trenutcima, nego poniznom odgovornošću i poslušnošću brine se za najmanje i najugroženije. Kršćanin osnažen Kristovim uskrsnućem ne povlači se u svoju samodostatnost nego ide u susret drugima iskazujući im blizinu koja ne mora biti nužno fizička, nego i duhovna. Snagom vjere u pobjedu života nad smrću, kršćanin uzdiže svoj pogled sa zemlje u križ Raspetoga i Uskrsljog! Upravlja ga prema trpećem Kristu u bolesnima, patnicima, potrebitima. „Što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće meni ste učinili“.

4. U ovakvoj životnoj realnosti otkriva se vrijednost života, svakog ljudskog života mladog i starog, bolesnog i zdravog. Svjesni tog neizmjernog Božjeg dara mnoge osobe izlažu svoj život za život druge osobe. Tim brojnim požrtvovnim ljudima koji ovaj svijet čine boljim i kojima dugujemo zahvalnost što svakodnevno brinu za naše fizičko zdravlje i život općenito, pridružujemo se i mi pod

ovom svetom misom, sa svojim molitvama i zahvalnošću. Gledamo, mislimo i molimo za naše obitelji, roditelje i djecu, naše pastire i svećenike koji se također iz svojih domova svakodnevno brinu i mole za duhovnu stvarnost. Svi smo tu ujedinjeni za dobro svijeta u kojem živimo. Radujemo se što su se i kod nas stvorili uvjeti za donošenje mjera za ponovno pokretanje gospodarskih i drugih aktivnosti. Kolika je naša radost jer ćemo uskoro opet moći dolaziti na misna i druga slavlja, primati sakramente u svojim vjerničkim zajednicama. Sasvim je razumljivo da ćemo se pridržavati pravila nadležnih ustanova, upravo jer jedni druge volimo, štitimo i poštujemo. A kao zajednica Kristovih vjernika disat ćemo punim plućima.

5. Draga braćo i sestre, Isus i nama danas govori tako snažno „Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom“. Nasljedovanje Krista prihvata se dragovoljno i u njega se ulazi cijelim bićem bez pridržaja. Ići za Isusom znači ići za Bogom koji je uvijek išao prema čovjeku i za čovjeka; koji je uvijek pronalazio načina da se približi čovjeku i iskaže mu svoju blizinu i ljubav. Ne zaboravimo da je i sam Bog postao čovjekom u potpunosti!

Po primjeru Isusa Krista čovjek se ostvaruje, samo onda kuša puninu života kada se predaje drugome i za drugoga. To je logika ljubavi Isusa Krista: biti za drugoga do te mjere da se odriče samoga sebe i predaje svoj život za spas svakog čovjeka. „Tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti“. Taj evanđeoski „spasonosni gubitak“ želi nas oslobiti od smrtonosne samodostatnosti kojoj smo svi podložni. Život koji se ne dariva izgubljen je život jer ne donosi ploda.

6. Braćo i sestre, danas nam liturgija Crkve stavlja za uzor sv. Jurja, koji je za Ime Isusovo podnio mučeništvo u vrijeme Dioklecijanova progona 303. godine u Kapadociji.

Štovanje ovog sveca ujedinjuje i Istočnu i Zapadnu Crkvu. U umjetnosti se prikazuje na konju s kopljem u ruci kojim ubija zmaja. I mi smo danas poput ovog sveca pozvani prepoznati zlo koje treba uništiti ponajprije u nama samima. Zlo sebičnosti, gramzivosti, nebrige, neodgovornosti, prokazivanja i razdijeljenosti. Snagom Kristova križa pobjeđujemo zmaja u sebi. Sveti Juraj uspio je nadvladati smrtonosni žalac grijeha. Kao pravi vojnik izvojeva je dobar boj za Krista ne pokleknuvši pred zlom koje je u to vrijeme tražilo da se zaniječe vjera apostola.

7. Braćo i sestre, svako vrijeme ima svoje prilike za isповijest vjere i davanje svjedočanstva za Isusa raspetog i uskrsljog. Danas je naša prilika. Danas u ovom vremenu i povijesnom trenutku dajmo svjedočanstvo za Evandelje u koje smo ukorijenjeni po kojem smo preporođeni za vječni život. Podajmo svjedočanstvo nade i zajedništva koje se temelji na ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Možeći svakodnevno Boga u svojim obiteljima, našim kućnim Crkvama, ne zaboravimo na druge koji su potrebni naše pažnje, vreme i ljubavi. Dok ostajemo u svojim kućama imamo priliku čuti potrebe svojih bližnjih i u duhu Evandelja na njih odgovoriti. Imamo priliku, životnu i sudbonosnu, pomiriti se sa svima koji naš oprost očekuju kao sudboni lijek od zaraze naših nesređenih odnosa. Zar nije to i smisao pobjede uskrsljog Krista koji se ukazuje svojima i pozdravlja ih „Mir vama“? Bez obzira na vrijeme, prilike i okolnosti, On naš Bog zna da nam je uvijek najpotrebniji mir u nutriti i dubini našega bića. Pobjediti „osobnog zmaja“ znači oprostiti, dati i primiti mir! Svjesni smo da su ovo vrijeme i okolnosti u kojima se nalazimo, puni opasnosti za širenje nemira i sijanje sjemena podjela čemu se želimo othrvati. Podignimo svoj pogled u Pobjednika nad smrću, Krista uskrsljog i „ne bojmo se“. Sveti Jure moli za sve nas!

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA POVODOM 25. OBLJETNICE VRO „BLJESAK“

Zavjetna crkva u spomen palima za Domovinu Sv. Mati Slobode,
Zagreb, 2. svibnja 2020.

Dj 9, 1-20; Iv 6, 52-59

Uvod u misu

Braćo i sestre,

Ljubav, zahvalnost i poštovanje okupili su nas danas u crkvu Sveta mati slobode. U ovoj svetoj misi molimo za poginule branitelje u vojno-redarstvenoj operaciji „Bljesak“ prije dvadeset pet godina, u kojoj je oslobođeno područje Zapadne Slavonije. Molimo i za žrtve raketiranja grada Zagreba i drugih naselja 2. i 3. svibnja 1995. godine. S dubokim poštovanjem se spominjemo i molimo za dvanaest hrvatskih redarstvenika poginulih u Borovu selu na današnji dan prije 29. godine. U našim srcima i mislima bude se bolna sjećanja na duboke rane i patnje koje smo proživjeli.

Istovremeno u našem biću bude se osjećaji poštovanja i zahvalnosti prema svim sudio-nicima i žrtvama iz Domovinskoga rata. Iz srca vjerničke duše uzdižemo svoje molitve za sve pokojne branitelje, sve nestale i poginule u Domovinskom ratu, sve koji su preminuli od posljedica rata, za njihove roditelje i obitelji, za sve koji su ranjeni na duši i tijelu. Uskrsli Isus došao je svojim učenicima s pozdravom Mir Vama. Ovu svetu misu, kao i svaku misu želimo slaviti s mirom u srcu i duši, u miru s Bogom i ljudima. Molimo dobroga Boga da nam oprosti naše grijeha. A mi braćo i sestre oprostimo jedni drugima. Mržnja razara, ubija, gore od koronavirusa i bilo koje druge zaraze. Ljubav izgrađuje, oplemenjuje, ljubav ima budućnost. Raskajana, čista srca i mirne savjesti, pomirenje sa svima, pristupimo oltaru Gospodnjem. Pокajmo se za svoje grijeha.

Propovijed

Draga braćo i sestre,

1. Četvrt stoljeća proteklo je od pobjedono-sne vojno-redarstvene akcije „Bljesak“ kojom su oslobođena okupirana područja Zapadne Slavonije. Radosno smo iščekivali svečanu proslavu ove obljetnice s državnim i vojnim programom te s molitvom i euharistijskim slavlјem. Danas se također navršava dvadeset devet godina od pogibije dvanaest hrvatskih redarstvenika stradalih u obrani Borova Sela.

Međutim, ovogodišnje je obilježavanje naših obljetnica drugačije. Zbog sigurnosnih mjera zaštite od epidemije ne možemo se okupiti ni u velikom broju niti na način na koji smo to činili dosadašnjih godina u Okučanima, Borovu Selu, Vinkovcima, Zagrebu i drugim mjestima. Raduje nas činjenica što se u ovoj situaciji nesigurnosti, neizvjesnosti zbog pandemije planetarnih razmjera, postupno u našoj Domovini obnavlja naš društveni život i aktivnosti, naša molitvena okupljanja, liturgijska slavlјa, podjeljivanje sakramenata. No, unatoč tome što smo i nadalje mnogi fizički odijeljeni, ujedinjuje nas ista zahvalnost i ljubav za naše hrvatske branitelje, vojнике i redarstvenike, koji su hrabro izložili svoje zdravlje, pa i same živote, kako bismo mogli živjeti u miru i slobodi. Zahvalnost dobroćiniteljima spada u ljudske vrline, u kreplosti. Kao kršćani činu i osjećajima zahvalnosti dodajemo i naše molitve.

2. Molitva za žive i mrtve spada u duhovna djela milosrđa. Stoga smo danas ujedinjeni u

molitvi za sve hrvatske vojнике i redarstvenike koji su sudjelovali u oslobođenju naše zemlje. Spominjemo se naših poginulih, a i onih koji su od tada do danas preminuli, te ih preporučujemo Božjem milosrđu. Molimo i za sve žive branitelje i njihove obitelji da budu hrabri u izazovima i iskušnjima kao što su bili hrabri u ratu. Godišnjice, obljetnice poput ovih, potiču nas da budemo zahvalni našim braniteljima te da tu zahvalnost počemo ne samo riječima, nego prije svega djelima, bilo na društvenoj, bilo na osobnoj razini.

3. Radujemo se pobjedonosnim akcijama Domovinskoga rata koje su dovele do konačnoga oslobođenja naše domovine Hrvatske. Ali to ne znači da se radujemo ratovanju i krvoproliću, nego tomu da su opet uspostavljeni mir, sloboda, red i sigurnost. Stoga u ovoj svetoj misi molimo i za svoje neprijatelje. Kao kršćani želimo „da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine“ (1 Tim 2, 3). Budućnost Hrvatske, Europe i svijeta ne može se graditi na lažima i nepravdama, na izjednačavanju napadača i napadnutoga, počinitelja i žrtve. Pomirenje i miran suživot iziskuju priznanje istine, prihvatanje krivice i spremnost na praštanje. Ovu 25. obljetnicu slavimo ponosno i čiste savjesti – i u poniznosti, bez trijumfalizma i umišljenosti. Ne dozvolimo da mržnja i želja za osvetom ovlada našim srcima. Radije se pokajmo za svoje grijeha i propuste, a tuđe prepustimo Božjem vječnom суду. Nastojmo najprije otkloniti kamen s našega srca, pa ćemo možda, poput učenika na uskrsno jutro, vidjeti anđele, štoviše i samoga Gospodina Isusa (usp. Grgur Nazijanski, Govor 45, 24; PG 36, 655).

4. Prvo čitanje iz Djela apostolskih donosi nam primjer preobražavajuće snage susreta s uskrsnim Kristom. Savao, „zadahnut prijetnjom i pokoljem prema učenicima Gospodnjim“ (Dj 9, 1), zaputi se prema Damasku kako bi ovlašću velikoga svećenika pohapsio sve koji isповijedaju kršćansko ime. Nadomak cilju iznenada, poput bljeska, obasja ga svjetlost s neba i začu Isusov glas: „Savle,

Savle, zašto me progoniš?“ (Dj 9, 4). Isus postavi pitanje na koje Savao nemaše odgovora. Ovdje nam se otkriva zanimljiva karakteristika zla koju susrećemo i u vlastitom iskustvu. Koliko god pred sobom samim ili drugima pokušavali pravdati svoje poteze, zlo nikada nema opravdanja. Koliko god krivnju prebacivali na drugoga, u svjetlu Istine sve maske padaju, razotkrivaju se nakane i želje srdaca i na vidjelo dolazi naša ljudska slabost i krhkost. Pred uskrsnim Kristom Savao ostaje bez riječi, pred Uskrsnim razotkriva se sljepoča zla: „Savao otvorenih očiju nije ništa video“ (Dj 9, 8). Zar se ne događa i u našim međuljudskim odnosima da zašutimo, ne vidimo, ne čujemo upravo tada kada bismo trebali drugoga čuti, vidjeti, s njime porazgovarati?

5. Budući je Savao na vlastitoj koži iskusio, ne virtualno nego stvarno Isusa Boga živoga, spoznao je da je grješnik i priznao da je potrebit Božjega milosrđa. Evo pravog i dubokog razloga zašto mi kršćani u vrijeme pandemije trpimo na srcu i duši bez sakramenata, bez izravnog susreta sa Bogom živim. Provodi tri dana u postu i molitvi. Pavao, po Ananijinim rukama prima preobražavajuću milost svetoga krštenja. Da je Savao ostao pri svojim zlim namjerama, Ananija bi sigurno bio među prvim žrtvama progona. No, sada Ananija nemoćnom Savlu naviješta Radosnu vijest: „Savle, brate! Gospodin, Isus koji ti se ukaza na putu kojim si išao, posla me da progledaš i napuniš se Duha Svetoga“ (Dj 9, 17). I tako Savao postaje „Pavao, sluga Krista Isusa“ (Rim 1, 1), „po Božjoj volji pozvan za apostola“ (1 Kor 1, 1). Od trenutka svoga krštenja Pavao može priznati: „S Kristom sam razapet. Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist“ (Gal 2, 19-20).

6. Tako se na Pavlu ispunja obećanje koje je Isus dao u Evandželu: „Kao što je mene poslao živi Otac, i ja živim po Ocu, tako i onaj koji mene blaguje, živjet će po meni“ (Iv 6, 57). Otajstvo je to presvete Euharistije, sakramenta ljubavi – ljubavi koja nije sebična pohlepa i prisvajanje, nego velikodušno darivanje. Isus na križu daruje sebe samoga, sav svoj život,

te nam ostavlja trajni spomen i uprisutnjenje svoje velikodušne ljubavi u sakramantu Euharistije. Krštenjem postajemo djeca Božja i dio Njegova naroda, potvrdom savršenije se vežemo uz Crkvu i primamo sedmerostruki dar Duha Svetoga, a Euharistijom duhovno se hranimo i rastemo kao udovi Crkve, otajstvenoga Tijela Kristova. Ovo uzvišeno otajstvo naše vjere očituje se i potvrđuje iz dana u dan u naoko sitnim i redovitim prilikama života. Sve što nam se u životu dogodi, bilo lijepo ili ružno, bilo ugodno ili bolno, sve može postati prilika za rast u velikodušnoj ljubavi. „Zato ne malakšemo“, bodri nas sveti Pavao, „naprotiv, ako se naš izvanji čovjek i raspada, nutarnji se iz dana u dan obnavlja. Ta ova malenkost naše časovite nevolje donosi nam obilato, sve obilatije, breme vječne slave“ (2 Kor 4, 16-17).

7. Na taj način naša ljudska povijest postaje povijest spasenja. Naša „časovita nevolja“ sastoji se u ovim tjednima i mjesecima od pandemije i svih posljedica na duhovnom, društvenom, političkom i gospodarskom području. Prije 25 godina bio je to Domovinski rat koji je, Bogu hvala, okončan uspješnim akcijama „Bljesak“ i „Oluja“. Vratimo li se još 25 godina unazad, eto nas u doba Hrvatskoga proljeća koje je nasilno ugušeno. A 25 godina prije toga nalazimo se u 1945. godini koja je obilježena Bleiburgom i Križnim putem. I još 25 godina unazad, eto nas u vremenu poslije Prvoga svjetskog rata kada smo se kao narod i Crkva našli u velikim nevoljama i pred velikim izazovima. Svaka ova etapa od 25 godina nosila je neke svoje izazove, pitanja i tjeskobe. No, u svakom razdoblju možemo prepoznati jednu konstantu – ljudi vjernike koji su nošeni krsnom milošću i hranjeni Euharistijom bili „svjetlo svijeta“ (Mt 5, 14), znak nade svojim suvremenicima: blaženi Ivan Merz, blažena Marija od Propetog Petković, blaženi Miroslav Bulešić, službenica Božja Marica Stanković, blaženi

Alojzije Stepinac, blagopokojni kardinal Franjo Kuharić te mnogi drugi znani i neznani svjedoci Evanđelja koji su u jednostavnosti i poniznosti živjeli vjeru, a čija su imena upisana u Božjem srcu.

8. Draga braće i sestre, uvjeren sam da i u ovom našem razdoblju povijesti u našem društvu i u našoj Crkvi, ne manjka onih koji u ljubavi prema Bogu i bližnjemu svakodnevno uzimaju svoj križ na se i idu Kristovim stopama, stopama raspetoga i uskrsloga Gospodina. Kao kršćani imamo potencijal da budemo „sol zemlje“ (Mt 5, 13), to jest da oplemenimo i prožmemosmo ljudskošću i milosrđem raznolika područja ljudskoga života svojim društvenim i osobnim ulogama i dužnostima: kao očevi i majke u svojim obiteljima; kao odgojitelji, učitelji i profesori u odgoju i školstvu; kao radnici, zaposlenici i poduzetnici u svijetu gospodarstva; kao vojnici i redarstvenici na području javnoga reda, mira i sigurnosti, kao javni djelatnici na području društvenog života. „Vjernici se laici nalaze na prvoj crti crkvenoga života“, kako kaže Katekizam Katoličke Crkve, „po njima je Crkva životno počelo ljudskoga društva“ (KKC 899).

9. U zahvalnosti se spominjemo 25. obljetnice oslobođiteljske akcije „Bljesak“, žrtve dvanaest redarstvenika u Borovu Selu, žrtava granatiranja Zagreba. Neka se ta zahvalnost pretvoriti u djelotvornost, u spremnost na osobno zalaganje i žrtvu poradi općega dobra. Crpeći snagu i nadahnuće iz zajedništva s Kristom, možemo na mnogim područjima svakodnevnoga života unijeti više bratske ljubavi, jedinstva, iskrenosti, solidarnosti i nade u ovaj svijet. Svijet to od nas očekuje, osobito u ovoj krizi i u razdoblju što slijedi. Neka nam uskrsli Gospodin – živi Bog, po milosti krštenja i Euharistije bude svjetlo i snaga na tom putu! Amen.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA ZA 22. OBLJETNICU SMRTI MINISTRA OBRANE GOJKA ŠUŠKA

Crkva i samostan Bezgrješnog začeća BDM, Dubrava, 4. svibnja 2020.

Dj 11, 1-18; Ps 42, 2-3; 43, 3.4; Iv 10, 11-18

Draga braće i sestre,

1. Obilježavamo dvadeset drugu obljetnicu smrti ministra Obrane RH Gojka Šuška. U tih dvadesetak godina svjedoci smo brzih i velikih promjena, neslućenog razvoja tehnike i tehnologije koji je omogućio znatan napredak na svim poljima ljudskoga djelovanja, osobito u znanosti i medicini. Činilo se da će takav iskorak omogućiti rješenja za mnoge nevolje koje stoljećima muče čovječanstvo. Međutim, daleko od ispunjenja prevelikih očekivanja upali smo u stupicu vlastitih zabluda o tome da će se iskorijeniti siromaštvo i glad, pronaći lijek za teške i neizlječive bolesti, pružiti siguran i spokojan život. Pandemija koju je izazvao koronavirus otprije nekoliko mjeseci raspršila je varljiv osjećaj sigurnosti i učas srušila tanašna uporišta ljudske genijalnosti. Pokazala je pandemija, s kojom se mnoge države još grčevito bore, da je zamisao o čovjekovoj neograničenoj moći, svemoći, zapravo samo utopija. Sitan i golomu oku nevidljiv virus, za koji najsuvremenija medicina nema lijeka, zaustavio je i onemogućio uobičajeni tijek života. Nezapamćen scenarij, cijeli je svijet paraliziran. Strah i neizvjesnost proširili su se posvuda, razgolitivši nemoć čak i vodećih svjetskih sila. Stroge mjere u zaštiti od širenja ovoga virusa, sve do prisilne izolacije koja naglavce okreće svijet međuljudskih odnosa, nameću se kao jedino razumno rješenje. Trebalо se preko noći prilagoditi novonastalim okolnostima.

Unatoč svim nevoljama, zahvalni smo Bogu da se u Hrvatskoj uspijevamo nositi sa svim izazovima. Velike zasluge u tome pripadaju Stožeru Civilne zaštite zbog pravodobne pri-

prave i stručnosti, ali i svih liječnika i medicinskoga osoblja koji se nesebično i požrtvovno stavljuju u službu oboljelima i suzbijaju širenje smrtonosnoga virusa, izlažući pritom sebe i svoje zdravlje. Znatna je također bila pomoć Hrvatske vojske i policije, Crvenoga križa i drugih službi koji su svoje znanje i sposobnosti usmjerili na opće dobro. Svi su, možemo s pravom reći, na svoj način, poštujući propisane upute, pridonijeli ulasku u razdoblje postupnoga popuštanja mjera u kojem se donekle normalizira život i omogućava ono najvažnije. Zahvaljujući tomu, nakon četrdesetak dana, istinske korizme i odricanja, gorkoga iskustva hoda u pustinji i za vrijeme Uskrsa, vratili smo se redovitim slavlјima svetih misa s okupljenim vjernicima i podjeli svetih sakramenata. I danas, okupljeni na ovome euharistijskom slavlju, doduše u posebno propisanim i ograničenim uvjetima, iskazujemo tu radost i zahvalnost.

Blagoslovljeni smo da, u istoj vjeri i s istim duhom, možemo biti dionici na gozbi Božje ljubavi i zajedništva, slušati „riječi vječnoga života“ i blagovati kruh koji je predokus vječnosti.

2. Pandemiji svjetskih razmjera, u jeku najjačih udara, u Zagrebu se pridružio još jedan apokaliptični jahač, također nevidljiv, ali itekako moćan i poguban. U nedjeljno jutro, 22. ožujka, ponovno smo iskusili ljudsku ograničenost i krhkost. Snažan potres, najsnažniji u posljednjih sto četrdeset godina, koji je pratilo nekoliko slabijih, pokazao je razornu moć prirode i još jednom razgolitio ljudsku nemoć. Život djevojčice izvanredna pouzdanja i svjedočanstva vjere koji se ugasio zbog

zadobivenih ozljeda toga jutra, tisuće oštećenih i urušenih građevina, prvostolnice i brojnih crkava, bolnica, škola i raznih ustanova, stanova i obiteljskih domova izazvalo je nelagodu, nesigurnost, tjeskobu i strah. U desetak sekundi snažnoga potresa poljuljao se svijet koji se gradio naraštajima. Kao i nebrojeno puta do sada, unatoč grozničavim nastojanjima da dublje proniknemo u zakonitosti prirode i njima ovladamo, gotovo da smo uvijek na početku. Možemo tek izmjeriti snagu potresa i sagledati posljedice, bez mogućnosti predviđanja i sprječavanja.

Ali to je samo jedna strana, naličje. Pravo se lice pokazalo i zasjalo u svome punom sjaju. Dobrota i solidarnost u tren su se oka pretvorile u suglasje, simfoniju, harmoniju brige za druge, navlastito za one najranjivije. Prizor preseljenja trudnica i majki s novorođenom djecom iz rodilišta u Petrovoj nije nešto što je tek načas izmamilo osmijeh na prestrašena i zabrinuta lica, orosivši ga suzama radosnicama, nego je vrelo ohrabrenja, pouzdanja, vjere i nade. Hrvatska vojska i policija, branitelji, vatrogasci, službe spašavanja, navijači i veliko mnoštvo onih koji su priskočili u pomoć, gotovo natječeći se tko će više učiniti, svjedoče o neuništivu duhu zajedništva i pripadnosti istomu kada je najpotrebnije.

3. Slično smo doživljavali u Domovinskom ratu. Posvuda duh zajedništva i iste misli, želje i nadanja, molitve i zanos, odricanje i žrtva. Obljetnice stradanja kolektivni su podsjetnik i savjest našega hrvatskog naroda, sveta obveza koju nikada ne smijemo zaboraviti. Prije tri dana obilježili smo četvrt stoljeća Vojno-redarstvene akcije „Bljesak“ u kojoj je život položio pedeset i jedan hrvatski branitelj. Ovaj je događaj naznaka kraja neprijateljskom porobljavanju, pustošenju i ubijanju i početak potpunoga oslobođanja drage nam Domovine, kojim se uspostavio mir i vratila sigurnost u zapadnome dijelu Slavonije. Dan kasnije, 2. svibnja, prisjetili smo se 29. obljetnice stradanja dvanaest zvјerski mučenih i ubijenih hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu, kao predigra za

apokaliptične dane koji su slijedili. Isto tako prisjetili smo se raketiranja Zagreba 2. i 3. svibnja 1995. godine. Večeras obilježavamo 22. obljetnicu ministra obrane RH Gojka Šuška, zahvalni za sve što je učinio u stvaranju drage nam i jedine Hrvatske, stavivši se bez imalo premišljanja na raspolažanje prvomu hrvatskom predsjedniku i vrhovnom zapovjedniku Hrvatske vojske dr. Franji Tuđmanu. Odlučan i spreman, bez suvišnih riječi, zapravo s vrlo malo riječi, svjestan da čovjek inflacijom riječi može pobrkati planirano i umanjiti vrijednost učinjenoga. Spomen na pokojnoga ministra, prvoga predsjednika i na naše drage poginule branitelje otima zaboravu uzvišena djela ljubavi prema svojemu domu i rodu, prema Domovini. Trajna je to obveza. Živi smo svjedoci krvlju stečene slobode i neovisnosti. Čuvamo od zaborava sve koji su svoje živote utkali u samostalnost mile nam Hrvatske, a sebe nastojimo čuvati od zaboravljenosti i nezahvalnosti.

U ratnim neprilikama čeznuli smo za slobodom, za običnim, redovitim životom bez opasnosti od pogibije. I danas čeznemo za istim. Iako nam je pandemija raspršila dugotrajne iluzije o sigurnosti i svemoći, ipak ne može pokoriti i slomiti u nama ono najsnajnije, dobrotu i potrebu za uzvišenim vrijednostima. Pandemija i potresi okrenuli su nas prema istinskim vrijednostima, traženju smisla i odgovora na pitanja koja u blagostanju ne stignemo postaviti. Kriza je vrijeme promišljanja, propitivanja i traženja smislenih odgovora, daleko od površnosti i naivnosti. U nevoljama se dobro razlikuje važno od nevažnoga. Što smo slabiji, krhkiji i ranjiviji snažnije osjećamo potrebu za Božjom svemoći i zaštitom. Bog je naša snaga i čvrsta utvrda u nevoljama.

4. Jučer smo proslavili nedjelju Dobroga pastira. U naviještenome evandeoskom ulomku čuli smo Isusove ohrabrujuće riječi: „Ja sam Pastir dobri. Pastir dobri život svoj polaže za ovce.“ Jedna od najljepših metafora koja zorno svjedoči o snažnoj životnoj povezanosti, jedinstvu Isusovu s onima koji u nj

vjeruju i usklađuju život po njegovim riječima. Isus jest i ostaje zauvijek čvrsta stijena i jedini oslonac u koji se možemo pouzdati. On je sigurnost i zaštita od svih opasnosti koje nam prijete, od svih lažnih pastira i na-jamnika. Položio je život i prinio se kao žrtva

pomirnica za naše grijeha i grijeha cijelog svijeta. Neprocjenjiv jamac spasenja i nedokućiv dar. Toj žrtvi pridružujemo sve žrtve poginulih branitelja u stvaranju naše Domovine i molimo Gospodina neka ih nagradi vječnim životom u nebeskoj domovini.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA U GRAČANIMA KOD GROBNICE ESHUMIRANIH ŽRTAVA

Zagreb, (Gračani) Crkva svetog Mihaela Arkandela, 17. svibnja 2020.

Dj 8, 5-8.14-17; 1 Pt 3, 15-18; Iv 14, 15-21

Draga braćo i sestre,

1. Svako euharistijsko slavlje navještaj je nade koja je u nama kršćanima: „Krist jednom za grijeha umrije, pravedan za nepravedne, da nas privede k Bogu – ubijen doduše u tijelu, ali oživljen u Duhu.“¹ U Euharistiji dotičemo otajstvo Božje ljubavi, ljubavi koja je spre-mna uzeti križ na se, poći križnim putem i uspeti se na Golgotu radi nas ljudi i radi na-šega spasenja. Svjetskoj je logici to neshvatljivo ali mi kršćani iz perspektive Božje ljubavi tumačimo tijek ljudske povijesti i dinamiku ljudskoga života. U evanđeoskom duhu lju-bavi i istine želimo također iščitati događaje iz svibnja 1945. godine, ali „blago i s pošto-vanjem, dobre savjesti“, kako nam savjetuje sveti Petar u drugom čitanju, da oni koji nas ozloglašuju, „upravo onim budu postiđeni za što nas potvaraju“.²

2. Što se zbilo ovdje u Gračanima, u našem okruženju, u našoj Domovini prije 75 godi-na? Mnoga se desetljeća o tome moralo šutje-ti. Tijekom 2018. godine Ministarstvo hrvat-skih branitelja, u zajedničkoj i profesionalnoj

suradnji Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva obrane, Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu, Hrvatskih šuma, Parka prirode Medvednica, mjesne zajednice Gračani i udruge Falaček Prigorja, provelo je sustavna i stručna istraživanja masovnih pogubljenja na području Gračana. (Bez potpore svih uključenih, napose suradnje s udrugama ne bi bilo rezultata!). Obrađeno je sveukupno osam lokacija, većina se nalazi unutar Parka prirode „Medvednica“ na vrlo nepristupač-nom terenu. Na tim je lokacijama pronađeno više od 60.000 koštanih fragmenata te velik broj čahura i snopova žice s kojima su očito žrtve bile vezane. Antropološka obrada ek-shumiranih kostiju pokazala je da pripadaju posmrtnim ostacima 294 osobe, od kojih su 63 maloljetne. Strijelne rane na lubanjama, uglavnom u „egzekucijskom stilu“, utvrđene su na 112 od 183 dobro očuvane lubanje. Istraživanja su pokazala da su žrtve civili te hrvatski i njemački vojnici, koji su smaknuti bez suđenja i presude po ulasku komunistič-kih postrojbi u Zagreb u svibnju 1945. godi-ne. Prošle godine, na Europski dan sjećanja na žrtve svih totalitarnih režima – nacizma, fašizma i komunizma, 23. kolovoza, posmrt-ni su ostatci ubijenih pokopani ovdje u Gra-čanima kraj crkve sv. Mihaela.

1 Usp. 1 Pt 3, 18.

2 Usp. 1 Pt 3, 16.

Gračani svjedoče o zločinima koji su se dogodili po završetku Drugoga svjetskog rata. Svjedoče o tome i mnoga druga mjesta, postaje Križnoga puta: Bleiburg, Kočevski Rog, Huda Jama, Tezno, Maceljska šuma, Jazovka. Ovi zločini pokazuju da se oslobođenje od jedne totalitarne ideologije ne može postići uvođenjem druge totalitarne ideologije. Hrvatski se narod, kao i mnogi drugi narodi Srednje i Istočne Europe, našao između Scile i Haribde, između komunizma, fašizma i nacizma. Umjesto rasne ideologije i prava jačega, ratnih razaranja i teških krvoprolaća, došli su borbeni ateizam i diktatura proletarijata.

3. O poslijeratnim zločinima u Europi progovorio je i sveti Ivan Pavao II., koji je rođen na sutrašnji dan prije 100 godina. Papa Poljak dobro je poznavao, a i na vlastitoj je koži iskusio tri velika zla XX. stoljeća, nacizam, fašizam i komunizam. U svojoj poruci povodom 50. obljetnice završetka Drugoga svjetskog rata veli ovako: „Nažalost, završetak rata nije doveo do nestanka raznih politika i ideologija koje su prouzrokovale rat ili mu pogodovale. Pod drugim su nazivnikom i dalje postojali totalitarni režimi, čak se i proširili, osobito u Istočnoj Europi. Nakon 8. svibnja na europskom je tlu ostao otvoren popriličan broj koncentracijskih logora, tolike su osobe i dalje bile zatvarane i lišene najosnovnijih ljudskih prava.“³ Papa napominje da za neke narode završetak rata nije bio početak mira i demokracije nego novoga ropstva u okovima totalitarizma: „Pokušavalo se ne samo uništiti vjerske tradicije nego i povijesnu memoriju i svjetovne korijene njihove kulture. (...) Za te je narode Drugi svjetski rat završio tek 1989. godine“⁴, to jest padom komunizma. Stoga, Ivan Pavao II. zaključuje: „Toliki nisu shvatili da se društvo dostoјno ljudske osobe ne može graditi uništavanjem, represijom i diskriminacijom. Ova lekcija Drugoga svjetskog rata još uvijek

nije u potpunosti i konačno usvojena. Ipak, ona ostaje i treba ostati kao opomena za nadolazeće tisućljeće.“⁵

4. Danas, 25 godina nakon ove poruke svetog Ivana Pavla II., kada smo ušli duboko u novo tisućljeće, pitamo se: Jesmo li u Hrvatskoj naučili ovu lekciju Drugoga svjetskog rata? Ako jesmo, otkuda glasovi koji niječu Bleiburg i Križni put? Kako to da u nekim glavama još uvijek traju rat i njegove podjele? Odgovor na to glasi: Zato što ideologija u drugome vidi samo neprijatelja kojega treba „likvidirati“. Svaka ideologija zatvara čovjeka u vrtlog zla i grijeha jer u drugome vidi samo zločinca i neprijatelja protiv kojega se treba boriti ne birajući sredstva. Čak i mrtvoga neprijatelja ideologija želi lišiti dostojanstva oduzimajući mu osnovno pravo na dostojan ukop i grob. Totalitarizam dijeli ljudе na rase i klase, na podobne i nepodobne, na vrijedne i bezvrijedne, čak i nakon smrti. Pred Bogom postoji samo jedna rasa, a to je ljudsko biće stvoreno na sliku i priliku Božju. Svaki čovjek ima svoje ljudsko dostojanstvo, i jednako je vrijedan bez obzira na podrijetlo, boju kože, kulturu, društveni položaj.

Kršćanski se pogled na čovjeka suprotstavlja uskim i isključivim ideološkim shemama. Kršćanin u svakom čovjeku prepoznaje dijete Božje koje je obdareno neotuđivim dostojanstvom, ali u njemu prepoznaje i grešnika koji je potreban Božjega milosrđa. Stoga se Crkva moli za žive i mrtve. Spominjući se pokojnih, mi kršćani preporučujemo dušu pokojnika Božjem milosrđu i Njegovu pravednu sudu. Ukop preminulih i molitva za njih spada u djela milosrđa. Tim činom svjedočimo da je život svet i nepovrediv te da se mora poštovati svačije dostojanstvo.

5. Kršćanski odnos prema drugom čovjeku osobito nam može postati jasan u prvom čitanju iz Djela apostolskih. Đakon Filip odlaže u Samariju propovijedati Evandjelje. Kako bismo shvatili značenje ovoga događaja,

3 Ivan Pavao II., *Poruka o 50. obljetnici završetka Drugoga svjetskog rata u Europi*, 8. svibnja 1995., br. 7.

4 Br. 2.

5 Br. 7.

moramo znati da su Židovi i Samarijanci neprijatelji te da uopće nisu imali posla jedni s drugima. Evandelist Luka zabilježio je kako je jednom Isus s apostolima prolazio kroz Samariju te kako ga nisu htjeli primiti u jednom selu upravo zato što je putovao prema Jeruzalemu. Nato su se Jakov i Ivan silno razljutili zaželjevši da oganj siđe s neba i uništiti Samarijance. No, Isus ih prekorava jer nije došao na svijet da upropasti ljudski život, nego da ga spasi.⁶ Sada, pak, đakon Filip odlaže u Samariju među neprijatelje židovskoga naroda i propovijeda uskrsnulogu Krista. Samarijanci prihvataju Evandelje i krste se. Zatim dolaze apostoli Petar i Ivan iz Jeruzalema i polažu na njih ruke da prime Duha Svetoga. Ljubav Krista uskrsnuloga postigla je što je ideološki gledano bilo nemoguće.

6. Međutim, nemojmo pomisliti i krivo zaključiti da se kršćanska ljubav prema bližnjemu može svesti na neku vrstu općega humanizma koji promiče bratstvo i slogu među ljudima. Ljubav prema bližnjemu mnogo je dublja jer proizlazi iz ljubavi prema Bogu: „Ako me ljubite, zapovijedi čete moje čuvati. (...) A tko mene ljubi, njega će ljubiti moj Otac, i ja ću ljubiti njega i njemu se

6 Usp. Lk 9, 51-56.

očitovati.”⁷ Ljubav prema Bogu uvodi nas u zajedništvo i dinamiku Presvetoga Trojstva. U Kristu se prepoznajemo kao djeca Božja i napunjamo se Duhom Istine i Ljubavi. Zato kršćanska ljubav prema bližnjemu uključuje i ljubav prema neprijateljima, jer drugoga čovjeka gledamo Božjim očima.

7. Sedamdeset i pet godina nakon završetka Drugoga svjetskog rata naše hrvatsko društvo još uvijek stoji pred zadatkom da povuče pouke iz ratnih i poratnih zbivanja. Predugo se instrumentaliziralo žrtve Drugog svjetskog rata. Predugo se prešućivalo žrtve komunizma. Potreban je zajednički napor političkih, znanstvenih i kulturnih čimbenika, bez ideologiziranja. Vodilja mora biti ljubav prema istini i prema čovjeku. Crkva će u tome i dalje davati svoj doprinos, na sebi svojstven način, ovdje u Gračanima i na tolikim drugim mjestima. Neka milosrdni Bog udijeli vječni pokoj svim žrtvama rata i poraća. A nama živima neka budu na razmatranje riječi svetoga Ivana Pavla II.: „Nema mira bez pravde, nema pravde bez oproštenja.”⁸ Amen.

7 Iv 14, 15.21.

8 Ivan Pavao II., *Poruka za Svjetski dan mira*, 1. siječnja 2002., br. 15.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA ZA DAN NEOVISNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE I SVEČANU PROMOCIJU POLAZNIKA VOJNIH ŠKOLA

Svetište sv. Antuna Padovanskog na Sv. Duhu u Zagrebu, 25. lipnja 2020.

2 Kr 24, 8-17; Mt 7, 21-29

*Poštovani zapovjedniče HVU-a,
nastavnici, profesori, djelatnici,
poštovani polaznici Vojnih škola,
braćo svećenici,
poštovani sudionici misnoga slavlja,
braćo i sestre,*

1. Sve vas od srca pozdravljam na kraju još jedne akademske godine (2019./2020.) na Hrvatskome vojnom učilištu, koja se odvijala u specifičnim uvjetima. Pandemija bolesti COVID-19 zaustavila je i promijenila mnoge naše planove i programe, kod nas i diljem svijeta. Stanje Crkve i svijeta, svekolike ljudske zajednice papa Franjo ilustrirao je još u ožujku ove godine ovim riječima: „Gusta se tama nadvila nad naše trgrove, ulice i gradove; zagospodarila je našim životima ispunivši sve zaglušujućom tišinom, pustoši i prazninom, koja paralizira sve na svom putu: to se može osjetiti u zraku, to se može osjetiti u gestama, pogledi to govore. Uplašeni smo i izgubljeni. Poput učenika iz Evanđelja iznenađena nas je zahvatila neočekivana i žestoka oluja. Shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorientirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno, svi potrebni utjehe drugoga. Na toj lađi svi se nalazimo. Poput učenika, koji jednoglasno i u tjeskobi kažu 'ginemo' (Mk 4, 38), tako smo i mi shvatili da ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno"¹ – kaže papa. Trebalo je samo malo da jedan sićušni virus baci na koljena cijeli svijet i prouzrokuje višeslojnu golemu krizu. I do kada? Nitko ne zna!

1 Nagovor pape Franje uz blagoslov Urbi et Orbi 27. ožujka 2020., Službeni Vjesnik Vojnog Ordinarijata, God. XXIII., br. 1(84), 2020., str. 41.

Drugi događaj koji je bitno utjecao na naš život i rad je potres (5,5 stupnjeva) koji je u nedjelju 22. ožujka ujutro (6.24 sata) pogodio Zagreb i okolicu. Potres je ostavio razorne posljedice, kako na zgradama gdje ljudi žive i rade, tako i na sakralnim objektima u kojima se Bogu mole i slave euharistiju. I pandemija i potres ostavili su duboke posljedice na psihi mnogih pojedinaca, a poglavito ranjivih skupina. A nama svima je nastaviti živjeti i s pandemijom i s potresom.

Ova dvostruka kriza je iznjedrila velikodušne i požrtvovne pojedince i institucije, zdravstvene djelatnike, Caritasove volontere, djelatnike Crvenoga križa. Uloga hrvatske vojske, policije i vatrogasaca svakodnevno očituje prevažnu ulogu u životu naše društvene zajednice. Prigoda da naučimo biti dobri, brižljivi i solidarni sa svima u istoj barci, ove godine je posebna.

2. „Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima“ (Mt 7, 21). „Stoga, tko god sluša ove moje riječi i izvršava ih, bit će kao mudar čovjek koji sagradi kuću na stijeni“ (Mt 7, 24). Ove riječi iz Matejeva evanđelja uzete su iz glasovitog Isusova Govora na gori. Evanđelist Matej donosi cjeloviti Govor na gori u tri poglavlja (Mt 5-7). Sam početak Govora na gori, Osam blaženstava je svojevrsna *Magna carta* kršćanstva. U Govoru na gori Isus obrađuje stare i uvijek nove teme čovjeka, kršćanina, Isusova učenika: duh kršćanskoga zakona u pluralitetu ideja, mišljenja, svjetonazora, religijskih pogleda i stavova; Isus nadalje go-

vori o duhu pravednosti, o srdžbi, preljubu, rastavi, zakletvi, osveti, ljubavi prema neprijateljima, milostinji u skrovitosti, molitvi u skrovitosti, pravoj – istinskoj molitvi, postu u skrovitosti, pouzdanju u Božju providnost, poštovanju svetinja, uspješnosti molitve itd. Ove Njegove poruke su temelj i smjerokaz za izgradnju ljudskog i kršćanskog identiteta u svim životnim okolnostima, za izgradnju kuće na čvrstoj litici, na stijeni.

Mudar čovjek iz evanđeoske parabole o gradnji kuće na stijeni i kuće na pijesku, je onaj prvi koji sluša riječ Božju i čuva ju u svome srcu. Gradi kuću na stijeni. Riječ Božja je svakodnevno svjetiljka njegovim stopama. Volja Božja je program njegovog života. Ni kiša, ni vjetrovi, ni bujice ne ruše zgradu, osobnost tog izgrađenog karakternog čovjeka. Drugi pak čovjek postupa površno, nerazborito, neodgovorno. Čuje Božju riječ, ali ju ne opslužuje. Ne uzima ga za ozbiljno. Tek onako usput. Mi bismo rekli „na jedno uho ušlo na drugo izašlo“. Dakako, rezultat je onda loše utemeljena i slabo izgrađena kuća, na pijesku, kaže Isus. Iz toga proizlazi njegova slabost, krvkost, lomljivost, i urušavanje vlastite građevine. Kako je to teško susresti ljude razrušenih osobnosti! A ima ih u svim uzrastima. Vjera bez djela je sterilna, mrtva (usp. Jak 2, 17-20).

3. Ovih dana je papa Benedikt XVI. pobudio veliki interes svojim iznenadnim putovanjem iz Rima u rodnu Njemačku. Pohodio je teško bolesnoga brata svećenika, tri godine starijega Georga Ratzingera. Prošlog ponedjeljka Benedikt XVI. se vratio u Vatikan. Premda je odstupio s papinske stolice, sad je papa u miru (to je presedan u Katoličkoj Crkvi) i u travnju je proslavio 93. rođendan. Peter Seewald, njemački autor, objavio je 4. svibnja o.g. opsežnu biografiju Benedikta XVI. na njemačkom jeziku (gotovo 1200 stranica).

„Knjiga djeluje kao protokol cijelog jednog stoljeća, u teološkom, biografskom, crkvenom, ali i u političkome smislu. Naime, ba-

varske dječak, iz ozračja marijanskoga Altöttinga, Jozef Ratzinger, ‘tihi i marljivi radnik u vinogradu Gospodnjem’, postao je prvi papa s njemačkog govornog područja nakon punih pet stoljeća. Inače je Seewald bio ljevičar, sklon komunističkim idejama iz 1968., istupio je iz Crkve, slovio je kao agnostik, što su bili mnogi drugi ‘šezdesetosmaši’, ali je nakon dugih razgovora s kardinalom Ratzingherom iznova pronašao Katoličku Crkvu te javno priznao: ‘Kako mogu, kako smijem ja uskratiti svojoj djeci ono što je obilježilo Europu dva tisućljeća – a to je krštenje i kršćanstvo, Isus Krist?’”².

U ovoj velikoj biografiji, za koju se nadamo da će uskoro biti prevedena i na hrvatski jezik, Benedikt je odgovorio Seewaldu na oko 2000 pitanja. Jedno od pitanja na kraju knjige je: „Jedna misao iz vaše nastupne propovijedi nakon izbora za papu ostaje trajno u sjećanju: Molite za mene da strašljivo ne uzmanjem pred vukovima. Jeste li predvidjeli što Vas čeka?”

Benedikt odgovara: „I tu moram reći da se preusko poima spektar svega onoga pred čime se jedan papa treba strašiti. Naravno da je bila istinska nevolja delikatna situacija oko ‘Vatileaks’. Međutim, prava ugroza Crkve, a time i Petrove službe nije zapravo u tome, nego u *globalnoj diktaturi prividno humanističkih ideologija*. Naime, protusloviti im znači biti istodobno i ujedno izopćen, ekskomuniciran iz javnoga života i općeg društvenog konsenzusa.

Prije stotinu godina svatko bi smatrao absurdnim bilo kakav spomen ili govor o homoseksualnim brakovima. Danas je društveno izopćen tko se tome protivi. Slično je s pobačajem, a isto vrijedi i za umjetnu oplodnju (fertilisatio in vitro).

2 Vidi Fra Tomislav Pervan, Benedikt XVI., Antikrist je na djelu, Glasnik mira, God. XV., br. 6 lipanj 2020., str. 40-41.

Suvremeno je društvo u procesu stvaranja protukršćanskoga vjerovanja (*credo*). Tko mu se suprotstavi, biva kažnjen – sankcioniran – društvenim izopćenjem. Strah od te duhovne sile *antikrista* posve je naravan, i zbilja treba molitve u svakoj biskupiji ali i sveopćoj Crkvi da se tome suprotstavimo³, kaže papa emeritus.

3 Vidi Fra Tomislav Pervan, Benedikt XVI., - Antikrist je na djelu, Glasnik mira, God. XV., br. 6 - lipanj 2020., str. 42.

Poštovani polaznici vojnih škola, poštovani sudionici misnoga slavlja, braćo i sestre. Istinski Isusov učenik je mudar čovjek koji kuću svoga svjetonazora, moralnih i etičkih vrijednosti, svoj vrijednosni životni sustav, gradi na tvrdoj stijeni. Takva zgrada, kuća, izgrađena osobnost odolijeva jakim vjetrovima, kiši, bujicama. Ne mogu je srušiti. Čestitam Vam na završetku još jedne akademske godine. Čestitam Vam na Vašim uspjesima. Čestitam Vam svima na promociji.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA U GLINI

Gradski perivoj u Glini, 26. lipnja 2020.

2 Kr 25, 1-12; Mt 8, 1-4

Draga braće i sestre,

1. Srdačno pozdravljam sve nazočne, okupljene danas u Glini na ovome važnom spomenu iz Domovinskoga rata, povodom 29. obljetnice početka oružanog otpora agresoru na glinskom području. U ovoj svetoj misi molimo za sve poginule, nestale hrvatske branitelje i civile, sve koji su preminuli od posljedica Domovinskog rata, da ih milosrdni Bog uvede u svoj vječni pokoj, „u prostranstva svijetlosti i mira“. Zazivamo nebeski blagoslov na sve žive branitelje, na njihove obitelji, na sve stanovnike naše Domovine, noseći pred Boga sve njihove potrebe i poteškoće. Dakako, ova sveta misa u kojoj slušamo Božju riječ i primamo presvetu Euharistiju, povlašteni je trenutak za nas same da iskreno i skrušeno stanemo pred Boga.

U ovom prigodnom slavlju razmišljamo, kao pojedinci i narod, o oslobođenju domovine, o slobodi u kojoj živimo, o slobodi koju želimo u svome ljudskome biću i u svome okruženju. Sloboda nema nikakve veze sa samo-

voljnim potezima, hirovitim postupcima ili autonomnom voljom koja vidi samo svoje vlastite, kratkoročne potrebe. Dapače, prava sloboda zahtjeva odgovornost i zrelost, bilo u prosuđivanju osobne i zajedničke povijesti, bilo u pogledima na budućnost. Sloboda nikada nije privatna stvar, nego se uvijek tiče pojedinca kao člana ljudske zajednice. Prava sloboda izabire dobro, a odbacuje zlo. U konačnici, sloboda je Božji dar koji se u punini ostvaruje u zajedništvu s Bogom i uz njegovu milost. Čini se da ovaj bitni značaj slobode pomalo gubimo iz vida. Zašto?

2. „Stalna na tom svijetu samo mijena jest¹. Današnji je svijet obilježen brzim promjenama. Suvremena informativno-komunikacijska sredstva otvaraju nam do sada nepoznate mogućnosti, ali stavljaju nas i pred nove izazove. Katkada imamo osjećaj da svjetski ekonomski razvoj i time povezana nova društvena gibanja nameću ritam kojega teško pratimo, za kojim kaskamo. Zatrpani smo raznoraznim ponudama koje nas privlače i

1 Petar Preradović, Mujezin

omamljuju većom slobodom, a zapravo nas sve više i više zarobljuju. U takvom je svijetu od presudne važnosti za svakog pojedinca, imati jasnu viziju budućnosti i čvrsti oslonac u vrjednotama: biti svjestan odakle dolazim i kamo idem.

Božja riječ, koju svakodnevno čitamo i o kojoj razmišljamo u svetoj misi daje nam potrebnu orijentaciju i oslonac. Ona dotiče samu srž i bit našega života i naših međuljudskih odnosa. Isus je sažeо u dvije kratke rečenice kako svatko od nas može živjeti svoju ljudsku egzistenciju u punini, na osobnoj i na društvenoj razini: „Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga“ (Mt 22, 37-38).

Ove dvije temeljne Božje zapovijedi pružaju kršćaninu oslonac i orijentaciju. One ga oslobađaju od svake zle navezanosti i otvaraju mu širinu i slobodu djelovanja. To znači u praksi da kršćanin kao pripadnik Crkve, i Crkva kao zajednica, u svojim konkretnim životnim okolnostima, nikada ne može odvojiti naravnu od nadnaravne dimenzije, međuljudske odnose od usmjerenosti prema Bogu. Jedno i drugo uvijek ide zajedno.

3. Spajanje ovih dviju zapovijedi – *Ljubi Gospodina Boga svoga! Ljubi bližnjega svoga!* – ima dva duboka razloga. Prvi je činjenica da je Bog stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku. Ako preziremo čovjeka – sliku Božju, kako ćemo ljubiti Onoga koga predstavlja ta slika? Gledajući drugoga čovjeka licem u lice, gledam Božju sliku, gledam nešto nedodirljivo čime ne mogu i ne smijem raspolagati, nego u čiju se službu moram staviti.

Drugi je razlog spajanja ovih dviju zapovijedi utjelovljenje Druge Božanske Osobe. Isus Krist je u svojoj osobi ujedinio božansku i ljudsku narav, On je pravi Bog i pravi čovjek. Isus je Očeva slika i prilika u apsolutnom smislu, na najsavršeniji način. Susrećući čovjeka Isusa iz Nazareta, gledajući Njegovo sveto lice, susrećemo samoga Boga. Isus je

čitavim svojim bićem, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim umom svojim, čitavim svojim životom pokazao što znači ljubiti Boga i ljubiti bližnjega. Živio je iskrenu, nesebičnu i bezuvjetnu ljubav, ljubav koja ne traži svoje, nego je spremna na žrtvu sve do smrti.

4. Isusova smrt na križu bila je najveći iskaz Njegove žarke ljubavi prema čovjeku i prema Bogu. Međutim, na Golgoti ne susrećemo se samo s Božjom beskrajnom ljubavi, nego i s otajstvom zla. Promatrajući povijest čovječanstva, osobito ono što se događalo tijekom XX. stoljeća, možemo zapasti u beznađe i očaj: tolike Golgote, toliki križni putovi, tolike patnje... Kamo nas je dovela naša ljudska sloboda? Gdje je ta ljubav prema bližnjemu?

5. U živom nam je sjećanju Domovinski rat, svi oni strašni zločini od Vukovara do Dubrovnika. Kako je bilo moguće da se s toliko agresivnosti i mržnje udari po hrvatskim gradovima i selima, po stanovnicima, da se uništava i pljačka imovina u tuđoj zemlji? Pisali su i govorili napadači da idu oslobođiti Vukovar, Karlovac, Sisak, Glinu, Škabrnju, Dubrovnik! Od koga?! Govorili su da su to njihovi gradovi, njihova kulturna baština, njihova svojina. Ali su je nemilosrdno rušili i palili! Što su ti ljudi doživljavali u svojim srcima i dušama dok su činili zlodjela? Njih je netko pripremio za to? Dobiva se dojam da su to činili iz uvjerenja. Tu je temelj zla i nevolje. Korijen zla je posijan u ljudskome srcu, u laži, a ona proizlazi od oca laži, sotone.

Mi smo pred parlamentarnim izborima. Želio bih sve nas podsjetiti na važnost sudjelovanja na izborima, na građansku svijest i kršćansku odgovornost kod izbora. Velika je i prevelika odgovornost civilnih vlasti, i onih koji donose zakone, koji pišu odgojne, školske i druge programe, da ih stvaraju i bdiju nad njima u ljubavi prema istini, ne pod utjecajem ideologije i politike, nego – u službi istine. Ne može biti više istina, kako neki neodgovorno tvrde. Istina je jedna. Usustavljena laž u društvenim, političkim i medijskim

strukturama odvela je mnoge u smrt. Ona sprječava istinske dobrosusjedske i međudržavne veze i odnose. To je veliko zlo. Ne trebamo se bojati sjesti za stol i znanstveno i objektivno proučavati povijest, radi sadašnjosti i još više radi budućnosti. Upravo u tome se pokazuje ljubav prema bližnjemu. Preopasne su politizacija i ideologiziranje koje nisu u službi istine. Prevedeno u sadašnji hrvatski kontekst: prevelika je odgovornost danas na onima koji provode kurikularnu reformu. U ljubavi i istini i poštovanju prema čovjeku i Bogom zadanim datostima koje osjećamo i čitamo u prirodnim zakonima, ne želimo biti instrument nijedne i nikoje ideologije ili centra moći, nego biti u službi istine. Istina, čista istina o Bogu, čovjeku, prirodi, vidljivome svijetu! To je trnovit put, posut bodljama i mnogim otporima, ali

to nas ne smije smesti na našem putu. Svaka laž, instrumentalizacija, teško se plaća i snosi nepredvidive posljedice.

6. Draga braćo i sestre. Danas iz Gline šaljemo u Hrvatsku ovu radosnu poruku mira i ljubavi, zahvalni za uzvišeni dar slobode i stojeći čvrsto u istini. Žarka nam je želja da u našoj Hrvatskoj bude još više ljubavi prema Bogu i bližnjemu, još više osjetljivosti za potrebe maloga čovjeka, još više pravednosti i razbora u zakonima i odgojnim programima. Želja nam je da naši mlađi u svojoj Domovini prepoznaju mjesto budućnosti i nade. Kao kršćani, svjesni smo da ova preobrazba našega društva počinje od nas samih, od našega osobnog svjedočenja Evanđelja. Kao Crkva, želimo biti kvasac i duša ove zemlje. Dao Bog da bude tako. Amen.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA NA MISI REĐENJA DON MATE MIHALJEVIĆA ZA PREZBITERA

Franjevačka crkva Bezgrešnog začeća BDM, Zagreb (Dubrava), 27. lipnja 2020.

Iz 61, 1-3a. 6a. 8b-9; Iv 10, 11-16

*Oče biskupe,
braćo svećenici,
draga braćo i sestre,*

1. Radostan sam što mogu pozdraviti u ovom svečanom trenutku našeg ređenika don Matu Mihaljevića, njegove roditelje, rodbinu prijatelje, vojne i policijske kapelane i ostalu braću svećenike i redovnike, pripadnike Hrvatske vojske i policije, članove vojno-redarstvene biskupije, hrvatske branitelje, sestre redovnice, bogoslove, sve Vas koji ste iz bliza i daleka došli na svećeničko ređenje. U ovome trenutku mnogi su s nama duhovno povezani te prinose molitve za našeg ređenika, za njegovu budućnost, za njegovo uspješno djelovanje u Kristovoj Crkvi.

2. Starozavjetni prorok Izaija bio je svjestan Božjeg zahvata i ulaska u njegov život: „Duh Gospodnji na meni je, jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglašiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene, proglašiti godinu milosti Gospodnje“ (Vidi Lk, 4, 18-19). Izaija je svjestan da je Bog izabrao upravo njega, pomazao njega i da je on oruđe u Božjim rukama. Kamo će ga to odvesti ni sam ne zna! „Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojam jer Ti si sa mnom“ reći će psalmista. „Tvoj štap i palica Tvoja utjeha su meni“ (Ps, 23). Sluga Božji, osnažen i prosvijetljen vjerom, promatra svijet i čovjeka Božjim očima, razmišlja Božjom logikom. On postaje glasnikom nade i tamo gdje sve ide u prilog očaju.

U tami donosi svjetlost, u sužanjstvu navješta i vjeruje u slobodu, u žalosti otire suze i donosi utjehu, u pandemiji kuge i svake druge zarazne pošasti promiče optimizam i budi nadu, u ratu traži pravedan mir... U službi je Onoga koji „obnavlja sklad svijeta grijehom narušen, a zalutalog čovjeka poziva u Božje kraljevstvo“. Producena je ruka nevidljivog Boga ljubavi u mijenama i nestalnostima svijeta. Čovjek dubokog iskustva povezanosti s Bogom, svjestan je svoje malenosti, ali i svoga izabranja i sigurnosti svojih koraka: „Dobrota i milost pratit će mene sve dane života moga“ (Ps, 23).

Sveti Luka nas izvješćuje da je i sam Isus na početku svoga javnog djelovanja u sinagogi u Nazaretu, pročitao tekst iz proroka Izajije „Duh Gospodnji na meni je“ (Lk 4,18-19) i jasno obznanio da se te riječi na Njega odnose i da se u Njemu i po Njemu ostvaruju (Lk 4, 21).

3. Govoreći o cilju svoga poslanja i načinu djelovanja Isus kaže: „Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju“ (Iv 10, 10). I odmah nastavlja: „Ja sam pastir dobri. Pastir dobri život svoj polaže za ovce“ (Iv 10, 11). Slika Dobrog pastira koji brine za svoje stado je česta biblijska slika. Kad je Isus izrekao ove riječi njegova domovina je bila prikladnija za uzgoj stada nego li za poljoprivrednu ili industrijsku proizvodnju. Bila je puna pastira i blaga po svim krajevima Izraela.

Isus se u svojim javnim nastupima služi slikama i usporedbama iz konkretnog života svojih suvremenika kako bi ga mogli lakše shvatiti i bolje razumjeti. On ostaje vjeran biblijskoj tradiciji i milosrdnu Božju brižnost prikazuje u liku pastira koji ide tražiti izgubljenu ovcu. U Njegovoj se osobi ispunja očekivanje Dobrog pastira. On je jedini posrednik, vrata kroz koja se prolazi ovcama (Iv 10,7). Samo On daje život u punini. Samo On je Gospodin, *Kyrios*. Samo On je *Redemptor hominis*, Otkupitelj čovjeka. „On, Posrednik Boga i ljudi, Sudac svijeta i Gospodar svega stvorenja“ koji „nije nas napustio, nego nam

je dao nadu da ćemo kao udovi njegova Tijela biti s njime u istoj slavi gdje je on, naša Glava i prvijenac“¹. On je savršen pastir, jer daje svoj život za ovce svoje.

„On je svojim rođenjem obnovio staroga čovjeka, svojom mukom uništio naše grijeha, uskrsnućem od mrtvih dao nam pristup u vječni život a uzašaćem k Ocu otvorio nam rajska vrata“².

Isus osobno na svoje izabranike prenosi pastirsku službu u Crkvi. Prezbiter – Kristov svećenik je pozvan formirati se kako bi njegovo srce i njegov život bili suočeni Kristu Gospodinu Isusu tako da postane znak Božje ljubavi prema svakom čovjeku. Duboko sjedinjen s Kristom, on će moći navještati evanđelje i postati oruđe Božjega milosrđa; voditi i ispravljati; zagovarati i brinuti se za duhovni život vjernika koji su mu povjereni; slušati i prihvati, odgovarajući na potrebe i duboka pitanja našega vremena“³.

4. Dragi don Mate, ređeniče. Dugo si se pripremio za ovaj dan. Nakon đakonskog ređenja u listopadu prošle godine u crkvi sv. Franje na Ksaveru, đakonsku službu si vršio u Vojnome ordinarijatu. Nismo tada mogli predvidjeti ni pandemiju prouzrokovanoj koronavirusom ni potres u Zagrebu koji će znatno utjecati i na tvoj đakonski prakticum. Vojni ordinarijat, vojno-redarstvena biskupija u Republici Hrvatskoj, kao u većini Zapadnih država duhovno skrbi o vojnicima i policajcima katolicima u našoj Domovini Hrvatskoj. Bogu smo zahvalni da smo i mi u našoj Domovini, s demokratskim promjenama mogli uvesti dušobrižničku skrb za vojниke i redarstvenike katolike i druge koji to žele. Čeka Te veliko područje rada.

1 Predslavlje Uzašaća Gospodnjega, I.

2 Predslavlje nedjelja kroz godinu, IV.

3 Vidi kod, Kongregacija za kler, *Dar svećeničkog zvanja Ratio fundamentalis Institutionis Sacerdotalis Temeljne odredbe o svećeničkome odgoju*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2017., br. 40.

U ishodištu svakog svećeničkog poziva je dar Božje milosti, koji se oplemenjuje u sakramentalnom ređenju. Taj se dar izražava u vremenu posredovanjem Crkve, koja poziva i šalje u Božje ime.

U skladu s tim, osobni se odgovor razvija tijekom procesa koji započinje sviješću o primljenom daru te postupno sazrijeva s pomoću svećeničke duhovnosti, sve dok se ne oblikuje kao stalan oblik života, s nizom dužnosti i prava, te točno određenom službom koju preuzima kao zaređeni službenik⁴.

Duhovni dar što ga primaš na ređenju, ne pripravlja Te za neko ograničeno i suženo poslanje, nego za najšire i sveopće poslanje

spasenja „sve do nakraj zemlje“ (Dj 1,8)⁵, uvijek duhom spreman bilo gdje naviještati evanđelje⁶.

Draga braćo i sestre. Crkva i svijet su potrebni, danas više nego ikada autentičnih duhovnih pastira, Božjih ljudi, apostola, u prvome redu živih svjedoka evanđelja. U vaše molitve preporučujem našeg ređenika don Matu da to doista i bude. Preporučujem također vašim molitvama sve naše vojne i policijske kapelane, naše vojnike i policajce, kao i sve članove vojno-redarstvene biskupije u Republici Hrvatskoj. Neka nam dobri Bog po zavjetu Bezgrješne Djevice, Marije Majke milosrđa i nade, Marije potpore selilaca, Gospe velikog hrvatskog krsnog zavjeta udijeli svima milost da se u nama i po nama uvijek slavi Bog. Amen.

4 Vidi kod, Kongregacija za kler, *Dar svećeničkog zvanja Ratio fundamentalis Institutionis Sacerdotalis Temeljne odredbe o svećeničkome odgoju*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2017., br. 34.

5 Usp. Presbyterorum ordinis, 10.

6 Usp. Optatam totius 20.

PROMIŠLJANJA

JESMO LI SPREMNI NA ŽIVOT KOJI NAM NOSI NOVI KORONAVIRUS?

doc. dr. sc. prim. Rok ČIVLJAK¹

Početkom 2020. godine svijetom se proširila vijest o pojavi bolesti uzrokovane novim koronavirusom u Kini. Obzirom na težinu bolesti i visoku smrtnost koja se opisivala u prvim izvješćima o ovoj epidemiji, pojava nove bolesti, uzrokovana virusom koji je privremeno nazvan **2019-nCoV**, privukla je pozornost ne samo kineskih i azijskih već i svih svjetskih medija i javnozdravstvenih institucija. U Hrvatskoj je u siječnju malotko očekivao pojavu ove bolesti i u Europi te ovakav razvoj događaja. No već početkom veljače je bilo jasno da nas ova epidemija neće mimoći, pa su započele intenzivne pripreme za borbu protiv

ovog novog koronavirusa, a već 25. veljače zabilježen je prvi slučaj bolesti i u Hrvatskoj.

Danas, nepunih šest mjeseci od pojave prvih slučajeva ove bolesti u Europi u svijetu je zabilježeno preko 13 milijuna oboljelih s preko 500.000 smrtnih slučajeva, a zahvaćeno je preko 200 zemalja diljem svijeta. No uz veliki broj oboljelih i umrlih, kao posljedica pojave pandemije novog koronavirusa nastupile su velike društvene promjene koje bi mogле obilježiti 21. stoljeće i iz korijena promijeniti zapadnu civilizaciju kakvu mi poznajemo.

Što su to koronavirusi?

¹ Doc. dr. sc. prim. Rok Čivljak, dr. med., rođen je 1966. godine u Šibeniku gdje je završio osnovnu i srednju školu. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1994. godine, a na istome je Fakultetu 2014. godine obranio doktorsku disertaciju. Od 1997. zaposlenik je Klinike za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" u Zagrebu, a od 2010. nastavnik na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Usavršavao se u području infektologije (specijalist infektologije i pedijatrijske infektologije), intenzivne medicine (specijalista iz uže specijalizacije intenzivne medicine), nefrologije (poslijediplomski tečaj iz dijalize) u Hrvatskoj i inozemstvu (Rim, London, Barcelona).

Od 2017. godine pročelnik je Zavoda za akutne respiratorne infekcije Klinike za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" te docent na Katedri za infektologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predsjednik je Hrvatskoga katoličkog liječničkog društva, dopredsjednik Hrvatskog društva za biosigurnost i biozaštitu HLZ-a, član Nacionalnog povjerenstva za sprečavanje i suzbijanje bolničkih infekcija Ministarstva zdravstva te voditelj Referentnog centra za dijagnostiku i liječenje infektivnih bolesti Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske. Oženjen je i otac tri kćeri.

Koronavirusi su mali relativno bezazleni virusi za koje je još od 1960.-ih godina poznato da mogu uzrokovati bolest i u ljudi i u životinja. Iako su izolirani u brojnih sisavaca i ptica, primarni domaćin velikog broja koronavirusa su šišmiši. U umjerenom klimatskom pojasu cirkuliraju tijekom cijele godine, iako su najčešće aktivni tijekom zimskih mjeseci kada se bilježi najveći broj slučajeva bolesti uzrokovanih uobičajenim koronavirusima. Postoji veliki broj do sada opisanih koronavirusa, a u ljudi su kao uobičajeni patogeni opisana četiri tipa (HCoV-229E, HCoV-NL63, HCoV-OC43 i HCoV-HKU1) koji su odgovorni za 1/3 izvanbolnički stečenih akutnih respiratornih infekcija, uglavnom blažih oblika. Koronavirusi se najčešće opisuju kao uzročnici bolesti dišnog sustava, poput prehlade, angine, upale pluća, a rjeđe mogu uzrokovati i bolesti probavnog sustava. rijetko se opisuju i teži oblici respiratornih infekcija u djece i odraslih, iznimno rijetko sa smrtnim ishodom. Neki koronavirusi u djece uzrokuju i proljev, a opisani su i spora-

dični slučajevi infekcija središnjeg živčanog sustava u imunokompromitirane djece, iako njihova uloga u infekcijama izvan respiratornog sustava nije u potpunosti razjašnjena.

Ljudi se najčešće zaraze izravnim kontaktom s oboljelim osobama, a virusi se nazučinkoviti šire kapljičnim putem (govorom, kašljanjem i kihanjem). U bolničkoj sredini često su izvor zaraze zdravstveni djelatnici koji mogu imati blage oblike bolesti ili asimptomatski oblik infekcije te širiti virus među bolesnicima o kojima skrbe. Nerijetko je širenje virusa među korisnicima ustanova za dugo-trajno zbrinjavanje starijih osoba.

Imunitet se razvija ubrzo nakon infekcije koronavirusima, ali s vremenom postupno opada zbog čega su vjerojatno moguće i reinfekcije, dijelom i zbog antigenih varijacija unutar pojedinih vrsta koronavirusa.

Tri epidemije koronavirusa u trećem tisućljeću

Većina koronavirusa je adaptirana na svog domaćina, bilo da se radi o životinji (šišmiši, ptice, deve i dr.) ili čovjeku. Opasnost za ljude, pa i čovječanstvo u cijelosti, predstavljaju koronavirusi koji su prešli sa životinje na čovjeka i adaptirali se na čovjeka kao novog domaćina što im omogućuje interhumanu prijenos. Ovakvi novi koronavirusi imaju veliki epidemski potencijal, a mogli bi biti uzrok velikih epidemija, pa čak i pandemija, jer su novi i nepoznati za čovjeka i njegov imunološki sustav zbog čega u kratkom vremenu mogu zaraziti veliki broj ljudi i uzrokovati osobite teške kliničke oblike bolesti s posljedično velikom smrtnošću.

U protekla dva desetljeća, na samom početku trećeg tisućljeća, suočili smo se s tri takve epidemije koronavirusa: prva se dogodila 2002./2003. godine, druga je započela 2012. godine, a treća i najpogubnija je izbila koncem 2019. godine i traje još i danas.

Prvi slučaj nove bolesti uzrokovane novim koronavirusom epidemijskih razmjera dogodio

se 2002. godine u Kini kada je u pokrajini Guangdong izbila epidemija u kojoj je oboljelo više od 8000 ljudi od kojih je 774 umrlo. Bolest je nazvana **SARS** (od eng. *Severe Acute Respiratory Syndrome*) što bi u prijevodu na hrvatski jezik značilo teška akutna respiratorna bolest. Kao uzročnik bolesti dokazan je novi koronavirus, nazvan SARS koronavirus (**SARS-CoV**) za koji se pretpostavlja da je životinjskog podrijetla, najvjerojatnije od šišmiša, ali je prešao na čovjeka uz sposobnost daljeg interhumanog prijenosa. Vjeruje se da su šišmiši najvjerojatniji rezervoar ovih koronavirusa, ali nije jasno kako je virus nestao.

Naime, epidemija ovim virusom spontano se ugasila početkom ljeta 2003. godine i nije se više nikada aktivirala. Doduše, tijekom 2004. godine opisane su tri manje epidemije u laboratorijskog osoblja koje je provodilo istraživanja s ovim koronavirusem, ali je oboljelo svega nekoliko djelatnika istraživačkog centra u Kini i njihovih bliskih kontakata, dok se infekcija nije više širila u populaciju.

Tijekom ove epidemije oko 25% oboljelih razvilo je zatajenje organa, najčešće ARDS (teški oblik zatajenja disanja) koji su zahtijevali prijem u jedinice intenzivnog liječenja, a letalitet je iznosio oko 10%. No u osoba starije životne dobi (iznad 60 godina) letalitet je bio i preko 40%. Uz povezanost sa starijom životnom dobi, lošiji ishod viđan je i u bolesnika s određenim komorbiditetima, poput dijabetičara, bolesnika s kroničnim hepatitisom B i drugim kroničnim bolestima.

U ljetu 2012. godine na Bliskom Istoku (Katar, Saudijska Arabija, Jordan) pojavila se još jedna epidemija uzrokovana novim koronavirusom koja se očitovala zatajenjem disanja i zatajenjem bubrega, a nazvana je **MERS** (od eng. *Middle East Respiratory Syndrome*), dok je ovaj novi koronavirus nazvan *Middle East respiratory syndrome* koronavirus (**MERS-CoV**). Ovaj koronavirus nije srodan koronavirusima koji su do tada bili opisani kao uzročnici bolesti u ljudi, ali je veoma srodan koronavirusima izoliranim u jednogrbih deva, zbog

čega se smatra da su one primarni rezervoar virusa, ali ne i jedini.

Nakon prvih slučajeva bolesti 2012. godine ovaj virus nije išcezao poput prethodnog SARS-CoV-a, već je nastavio tinjati blažim intenzitetom na Bliskom Istoku. Do sada je opisano preko 2400 dokazanih slučajeva MERS-a, zadnji u prosincu 2019. u Kataru. Najveći broj oboljelih, osobito s težim kliničkim oblikom, su osobe starije životne dobi, dijabetičari i bolesnici s kroničnim bolestima srca, pluća i bubrega. Potrebu za liječenjem u jedinici intenzivnog liječenja imalo je više od 80% bolesnika, a najčešće komplikacije su bile razvoj ARDS-a, zatajenje disanja i potreba za mehaničkom ventilacijom, akutno oštećenje bubrega i šok. Letalitet iznosi oko 35%, a u osoba iznad 60 godina starosti čak do 75%.

Dva desetljeća od pojave SARS-a, a manje od desetljeća od prve pojave MERS-a, ponovo u Kini, u gradu Wuhanu, izbila je sredinom prosinca 2019. godine epidemija težeg oblika respiratorne bolesti za koju se ispostavilo da je također uzrokovana novim koronavirusom - **2019-nCoV**. U iduća dva mjeseca epidemija se proširila Kinom s preko 80.000 oboljelih i preko 2.000 smrtnih ishoda. Prijavljeni su i eksportirani slučajevi u 25 zemalja diljem svijeta. Zbor brzog širenja bolesti i visoke stope

smrtnosti (u početku se ona procjenjivala na oko 10-15%), Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je 30. siječnja 2020. ovu epidemiju proglašila javnozdravstvenom prijetnjom od međunarodnog značaja, a kada je broj registriranih slučajeva premašio brojku od 100 000, SZO je i službeno proglašila pandemiju. Zbog svoje srodnosti s prethodnim koronavirusom uzročnikom SARS-a uzročnik ove nove bolesti klasificiran je i dobio novi naziv *severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2)*, a bolest je i službeno dobila novo ime: **COVID-19** (od eng. *COrona VIrus Disease* i broja 19, kao asocijacije na 2019. godinu kada se bolest pojavila po prvi puta).

Što je to COVID-19?

COVID-19 je službeni naziv nove bolesti uzrokovane novim koronavirusom (SARS-CoV-2) za koju se početkom 2020. godine mislilo da uzrokuje samo teške i smrtonosne oblike bolesti zbog čega je ova bolest i izazvala ovako veliki interes javnosti i medicinske struke. Danas, nakon nešto više od šest mjeseci iskustva s ovom novom bolešću možemo reći da COVID-19 spada u respiratorne bolesti koje se u većine oboljelih očituju kao blaže respiratorne bolesti, a samo u manjeg broja oboljelih izaziva teški oblik bolesti s mogućim smrtnim ishodom.

Tablica 1. Klinički oblici i najčešći simptomi COVID-19

Klinički oblik	Najčešći simptomi	Učestalost (%)
Asimptomatska infekcija	Vrućica	40–90 %
Nekomplicirana akutna respiratorna bolest	Glavobolja	20–40 %
Pneumonija (upala pluća)	Bolovi u tijelu	30–40 %
Teška pneumonija	Curenje nosa	5–10 %
ARDS	Grlobolja	20 %
	Kašalj	50–60 %
	Nedostatak zraka	30 %
	Mučnina/povraćanje/proljev	5–20 %
	Poremećaj osjeta mirisa ili okusa	10 %

Pneumonija (upala pluća) je najčešća ozbiljna manifestacija COVID-19, a karakterizirana je prvenstveno vrućicom, kašljem, otežanim disanjem i obostranim promjenama na RTG snimci pluća. Međutim, druge su značajke, uključujući simptome gornjih dišnih putova (curenje nosa, grlobolja), bolovi u mišićima, proljev i poremećaj osjeta mirisa ili okusa, također česte manifestacije ove bolesti. Iako su neke kliničke značajke (posebice poremećaj osjeta mirisa ili okusa) češći s COVID-19 nego s ostalim virusnim respiratornim infekcijama, ne postoje specifični simptomi ili znakovi koji pouzdano mogu razlikovati COVID-19 od drugih infekcija dišnog sistema. Međutim, razvoj otežanog disanja otprije like tjedan dana nakon pojave prvih simptoma respiratorne bolesti može sugerirati da se radi o bolesti COVID-19.

Svaka zaražena osoba može razviti i blagi i teški oblik bolesti. No ipak su osobe starije životne dobi, osobe s kroničnim bolestima srca i pluća te dijabetičari u većem riziku za razvoj ozbiljnijih komplikacija i težih oblika bolesti COVID-19.

Infekcija SARS-CoV-2 virusom može proći kao asimptomatska infekcija, bez kliničkih očitovanja simptoma i znakova bolesti. A u slučaju razvoja bolesti koju nazivamo COVID-19, moguće je razvoj blagih slučajeva bolesti koji ne zahtijevaju hospitalizaciju, što se dešava u oko 80% slučajeva, pa sve do težih slučajeva koji zahtijevaju hospitalizaciju, liječenje u jedinicama intenzivnog liječenja pa sve do smrtnog ishoda.

Hrvatski model borbe protiv COVID-19

Danas, ni pola godine od pojave epidemije COVID-19 u Hrvatskoj možemo biti zadovoljni i ponosni što su ljudi u Hrvatskoj pokazali svoje najbolje lice: zdravstveni djelatnici svoju zavidnu profesionalnost, državne službe dobru organiziranost, a građani veliki stupanj odgovornog ponašanja. Sve to rezultiralo je malim brojem zaraženih, oboljelih i umrlih u Hrvatskoj što nas stavlja u sam europski i svjetski vrh po kvaliteti odgovora na pandemiju COVID-19. Neki to pripisuju slučaju, no ja sam uvjeren da se radi o promišljenom i odgovornom ponašanju svih dijelova društva u jednom od najizazovnijih trenutaka današnjice, a možda i povijesti. Hrvatska stoga mora biti ponosna na svoje ljude, ali i nastaviti dalje još većim i odgovornijim angažmanom do boljštka svojih građana i države.

Jedna od posebnosti borbe protiv COVID-19 u Hrvatskoj, zbog čega na neki način možemo govoriti i o tzv. hrvatskom modelu borbe protiv COVID-19, jest to da su se državne službe na najvišoj razini zajedničkim snagama udružile u borbi protiv ove pošasti. Hrvatska Vlada je osnovala **Nacionalni stožer civilne zaštite** radi podizanja stupnja pripravnosti svih nadležnih tijela i zaštite zdravlja hrvatskih građana te koordinacije svih službi u borbi protiv epidemije SARS-CoV-2 u Hrvatskoj. Za načelnika Stožera imenovan je potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova, a za njegove članove ministar zdravstva, ravnatelj Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, ravnateljica Hrvatskog zavoda za hitnu medicinu te ravnateljica Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ kao predstavnica kliničara-infektologa, ali i kao predsjednica Hrvatskog društva za biosigurnost i biozaštitu HLZ-a. Uvedene su svakodnevne sjednice Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske nakon kojih se izdaju priopćenja za javnost i tiskovne konferencije koje prenose svi mediji. Nigdje u svijetu članovi stožera nisu na ovakav način dnevno komunicirali i surađivali s medijima i javnošću, a građani Hrvatske imali priliku putem

javnih medija pratiti svakodnevno situaciju na terenu, broj novoregistriranih slučajeva, sve novouvedene zaštitne mjere i dobiti na najbrži način sve relevantne činjenice koje su pučanstvu omogućavale da dobiju informacije iz prve ruke. To je vjerojatno pridonijelo tako dobrom i odgovornom ponašanju građana, u početku ostankom kod kuće kako bi se čim prije prekinulo širenje i cirkuliranje virusa u populaciji, a kasnije provođenjem preventivnih mjera koje su se pokazale najučinkovitijima u javnom životu: nošenje maski, higijena i pranje ruku te držanje međusobne udaljenosti od 1-2 metra kako bi se spriječio prijenos virusa sa potencijalno zaraženih osoba na izložene i nezaražene.

Uz ostale javne službe, ubrzo su mobilizirane sve zdravstvene ustanove u borbi protiv epidemije COVID-19, a među njima vodeći ulogu ima Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ u Zagrebu, u kojoj je najprije osnovana karantena za smještaj građana pridošlih iz ugroženih zemalja, a pojavom prvih slučajeva bolesti i u Hrvatskoj proglašena je nacionalnom bolnicom za COVID-19 u kojoj je zbrinut najveći broj hrvatskih građana sa sumnjom ili dokazanom infekcijom novim koronavirusom SARS-CoV-2.

CroVID-20 – hrvatsko iskustvo borbe protiv COVID-19 za vrijeme potresa

I kada se činilo da smo iskusili ono „najgorje“, građane grada Zagreba, glavnog grada Hrvatske u kojemu živi i kojemu gravitira četvrtina hrvatskog stanovništva, 22. ožujka 2020. godine u 6:24 sati probudio je potres jačine 5,5 stupnjeva po Richteru, a nakon njega je u iduća 24 sata zabilježeno još 57 manjih potresa na području grada Zagreba. Uz brojne materijalne štete oštećeno je i evakuirano nekoliko bolnica, pa čak i Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ u Zagrebu u kojoj se u tom trenutku liječilo 74 bolesnika s COVID-19, od kojih 18 životno ugroženih u jedinici intenzivnog liječenja. Ova dodatna nesreća ugrozila je sigurnost sviju nas, a osobito najvulnerabilnijih članova našega društva.

tva: djecu, starce i bolesnike. U Zagrebu je ozlijedeno ukupno 27 ljudi, dok je jedna osoba umrla od zadobivenih ozljeda, na žalost djevojčica u dobi od 15 godina.

Od nas zdravstvenih djelatnika očekivalo se i tada da ostanemo trezveni, saberemo sve svoje snage, znanje i umijeće, te pružimo našim bolesnicima najbolje od mogućega, a ponekad i nemoguće. Prisjećam se scena iz kruga naše Klinike gdje su stari i mladi, osoblje i bolesnici, korona-pozitivni i negativni, raštrkani po travi i parkingu, promrzli od zime i straha, iščekivali iduće minute i sa strahom u očima tražili pomoć jedni od drugih, ne usuđujući se to niti izgovoriti. I prijetili se Njegovih riječi: Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?

No, i to smo preživjeli. I živjet ćemo i dalje, čak pritisnuti i većim i težim izazovima, jer

smo i u ovim vremenima pokazali i dokazali da jedni bez drugih ne možemo: liječnici bez medicinskih sestara, bolesnici bez zdravstvenih djelatnika, zdravstveni djelatnici bez nemedicinskog i pomoćnog osoblja, osoblje bez duhovnika, duhovnici bez puka, mladi bez starih, stari bez mladih, roditelji bez djece, a djeca bez roditelja.

Uz zbrajanje materijalnih šteta, u velikoj smo strepnji nakon potresa iščekivali hoće li se pojava potresa negativno odraziti i na brže širenje epidemije COVID-19 u Hrvatskoj. No i danas je u Hrvatskoj registrirano manje oboljelih i umrlih u usporedbi sa susjednim i drugim europskim zemljama, što Hrvatsku čini zemljom s jednom od najmanjih stopa zaraze SARS-CoV-2 virusom u Europi.

Tablica 2. Broj prijavljenih slučajeva COVID-19 u Hrvatskoj u usporedbi s nekim drugim susjednim i europskim zemljama (broj slučajeva/milijun stanovnika)

Zemlja (redoslijed prema broju slučajeva na milijun stanovnika)	Broj slučajeva	Broj slučajeva (na milijun stanovnika)	Broj umrlih	Broj umrlih (na milijun stanovnika)	Broj obavljenih testova (na milijun stanovnika)	Populacija (milijuna)
1. San Marino	699	20 599	42	1 238	160 828	0,03
2. Vatikan	12	14 981	-	-	-	0,0008
5. Švedska	75 826	7 506	5.536	548	67 497	10,1
7. Španjolska	303 003	6 481	28 406	608	128 893	46.7
12. Rusija	739 947	5 070	11 614	80	160 999	145,9
14. Portugal	46 818	4 592	1 662	163	133 408	10,2
15. Velika Britanija	290 133	4 273	44 830	660	178 630	67.9
16. Italija	243 230	4 023	34 967	578	98 626	60.5
17. Sjeverna Makedonija	8 332	3 999	389	187	38 107	2,0
22. Nizozemska	51 146	2 985	6 135	358	44 588	17,1
24. Francuska	172 377	2 641	30 029	460	38 133	65.2
25. Njemačka	200 451	2 392	9 139	109	76 092	83.8
28. Srbija	18 983	2 173	418	48	58 036	8.7
29. Bosna i Hercegovina	6 981	2 128	226	69	34 005	3.3
30. Austrija	19 021	2 112	709	79	78 609	9.0
39. Češka	13 238	1 236	353	33	55 897	10,7
42. Hrvatska	3 827	932	120	29	23 371	4.1
43. Slovenija	1 859	894	111	53	56 394	2.1

Dio ljudi koji danas sudjeluje u borbi protiv epidemije COVID-19 bio je radno aktivan i 1991.-1995. godine. Sigurno da su se ti ljudi lakše snašli u novonastaloj situaciji i iskoristili svoje iskustvo i znanje iz Domovinskog rata kako se snalaziti u posve novim i izvanrednim okolnostima. No veliki dio osoblja koje je ove godine iznijelo najveći teret borbe protiv pandemije uzrokovane novim koronavirusom 1991. godine nije bio još rođen ili je još pohađao osnovnu školu. Po mom iskustvu i te su generacije pokazale zavidnu spremnost i umješnost brzog prilagođavanja novim i nepredvidivim izazovima što sve daje još veći značaj našem uspjehu. Kao i 1991. godine kada je velik broj branitelja bio tek izašao iz školskih klupa i izvojevaо povjedu u Domovinskom ratu, tako su i danas 2020. godine mladi liječnici i medicinske sestre, ali i nezdravstveno osoblje, dokazali da možemo više i bolje od drugih kada to stvarno i hoćemo.

Sigurnosni aspekt pandemije COVID-19

COVID-19 nije samo jedna u nizu zaraznih bolesti koja pogađa samo pojedince koji od nje obole već je ona primjer bolesti koja može utjecati na cijeli društveni sustav, pa i njegov sigurnosni aspekt. Još iz daleke povijesti postoje primjeri uporabe uzročnika zaraznih bolesti kao sredstava biološkog ratovanja i u bioterrorističke svrhe, poput kuge, kolere, velikih boginja, antraksa i dr. No i svaka druga zarazna bolest, ako se poput COVID-19 proširi cijelim svijetom i od nje oboli veliki broj osoba, može predstavljati i sigurnosni problem. Zbog toga nije ni čudno što se uz cijelu Vladu Republike Hrvatske u borbu protiv epidemije koronavirusa uključilo i Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP), pa i Ministarstvo obrane.

Pandemija COVID-19 paralizirala je cijeli gospodarski sustav, a i mnogi vitalni dijelovi društva poput zdravstva, školstva, prometa bili su ugroženi novonastalom izvanrednom situacijom. Djelatnici MUP-a uključeni su i u praćenje osoba kojima je određena epidemi-

ološka mjera samoizolacije kao i nadziranje pridržavanja protuepidemijskih mjera od strane osoba zaraženih SARS-CoV-2 virusom što je od vitalne važnosti za držanje epidemije pod kontrolom.

No u vrijeme epidemije koronavirusom, a osobito kada je Zagreb zadesio snažan potres 22. ožujka 2020. godine, i Hrvatska vojska se uključila u rješavanje problema i zbrinjavanja oboljelih, pa je među prvima priskočila u pomoć našoj Klinici, podigla u rekordnom roku dva velika šatora na prostoru parkinga i omogućila zbrinjavanje bolesnika kada su ostali bez krova nad glavom. Na sreću, ugroza je brzo prošla, mi smo se vratili u svoje prostore, a šatori još uvijek stoje na parkingu i stajati će dok god ne budemo sigurni da je opasnost uistinu iza nas.

Pogled na svijet iz perspektive jednog infektologa

Baviti se infektologijom u ovim vremenima veliki je izazov za nas koji smo i inače senzibilizirani za nepredvidivost infektivnih (zaraznih) bolesti, a osobito novih s kojima se do sada nismo susreli. Tako je u posljednjim desetljećima bio izazov susresti se s HIV/AIDS-om, ebolom, virusom hepatitis C, Zika virusom, virusom Zapadnog Nila i mnogim drugim uzročnicima i bolestima s kojima se do sada nismo ili smo se vrlo rijetko susretali.

S druge strane, mi liječnici smo istovremeno i građani, vjernici, očevi, i proživljavamo ova vremena i kao društvena bića. Nisam očekivao, pa sam stoga iznenađen, opsegom utjecaja COVID-19 na društvena zbivanja kojih smo svjedoci proteklih nekoliko mjeseci. Čak niti ratovi, a osobito neka zarazna bolest, nije izmijenila društveni život do te mjere da su zatvorene tvornice, ukinut gradski prijevoz, otkazani avionski letovi, ograničeno kretanje stanovništva, zatvorena vrata svih škola i visokih učilišta, a neko vrijeme čak i vrata crkava. Ukinuta su bila sva javna okupljanja, pa i ona vjerskog karaktera, što je dovelo i bi-

skupe i svećenike, a ne samo vjernike, pred teška pitanja na koja nismo znali naći pravi odgovor. Brojni pojedinci, ali i mediji, postavljaju pitanja jesu li bile opravdane tako drastične mjere koje smo tijekom ožujka, travnja i svibnja bili uveli, te bi li se jednako uspješno obranili od ove nove pošasti da smo nastavili živjeti jednako kao i do tada. Teško je reći „što bi bilo kad bi bilo“, no statistike govore u prilog tome da se Hrvatska uspješno obranila od epidemije COVID-19 upravo i iz razloga što je na vrijeme i na odgovoran i profesionalan način vodila bitku protiv epidemije COVID-19, a što je podrazumijevalo i sve gore navedene restriktivne mjere ograničenog socijalnog kontakta i uskraćivanja nekih prava nas kao pojedinaca i građana.

Možda su neki upravo htjeli iskusiti drugačiji scenarij u kojem bi ograničenost kretanja i socijalnih kontakata bila minimalno ili никако provedena, a posljedice drastičnije, što se dogodilo u nekim susjednim i europskim zemljama koje na vrijeme nisu prepoznale važnost trenutka i odgovornog ponašanja.

Iz sadašnje perspektive nakon što smo uspjeli postići nula novih slučajeva zaraze dnevno, ali ubrzo nakon toga doživjeli i drugi val epidemije, mogli bi reći da je razumno sjesti za stol, sagledati sve činjenice, poglavito one stručne i znanstvene, te vidjeti kojim putem ići dalje, a manje se osvrtati na učinjeno i propušteno.

Vjerujem kako je moguće i uz cirkulaciju SARS-CoV-2 virusa održavati nastavu, razvijati gospodarstvo, održavati javne susrete, pa i vjerske obrede, uz poštivanje svih protuepidemijskih mjera i zakonskih propisa, ali i poštujući potrebe pučanstva, pa i one vjerske. Okupljanje u i oko svetišta na liturgijska slavlja i dijeljenje sakramenata poštjući mjere propisanog distanciranja, higijene ruku i nošenja maski tamo gdje je potrebno moguće je, dapače i poželjno, kako bi posljedice ove pandemije bile što manje.

Naime, pomalo se zanemaruju psihičke posljedice, kao i negativan učinak na obitelj i širu zajednicu koju je ovo iskustvo s novim koronavirusom izazvalo, uz medicinske i zdravstvene aspekte pandemije. Vrijeme i buduća znanstvena istraživanja pokazati će koliko će dalekosežne posljedice na pojedince i zajednicu imati iskustvo tzv. *lock-downa*, a pitanje je kako će naše društvo izgledati u budućnosti, već i za godinu dana, ukoliko ne uspijemo eliminirati koronavirus iz cirkulacije. Je li ovo početak nekog „novog doba“ u kojem će normalnim postati nešto što smo do jučer smatrali abnormalnim ili ćemo uskoro definirati neke nove normative normalnog i društveno prihvatljivog? I hoćemo li u skladu s tim promjenama morati redefinirati nove norme u vjerničkom životu?

Što možemo očekivati od budućnosti ukoliko SARS-CoV-2 ne nestane?

Sve ranije navedeno ukazuje na to da smo se u ovoj 2020. godini suočili s novim zdravstvenim, društvenim, pa i sigurnosnim izazovom koji je potaknula epidemija jedne nove bolesti, koju smo doduše desetljećima očekivali i naslućivali, ali ju nismo dočekali posve spremni i odgovorni. Iako je u prvom valu pandemije oboljelo preko 10 milijuna ljudi, a pola milijuna smrtno stradalo, trebali bi se naučiti živjeti s novim koronavirusom i ne dopustiti da nas ovo iskustvo posve obuzme u negativnom kontekstu. Vrijeme je da dobro sagledamo sve učinjeno u proteklih nekoliko mjeseci, uvidimo dobre i loše korake, te pogledamo u budućnost i odlučimo kako ćemo živjeti dalje. Nakon ovog koronavirusa doći će drugi virusi, drugi izazovi, a na nama je da poduzmemos sve kako bi pučanstvu pokušali pomoći: spriječiti dalje širenje ovog i drugih virusa i infektivnih bolesti, poduzeti sve da se bolesnicima s najtežim oblicima bolesti čim prije pomogne u odgovarajućim zdravstvenim ustanovama i od strane dobro educiranog i sposobljenog zdravstvenog osoblja. Isto tako ne smijemo zanemariti niti psihičke i duhovne potrebe ljudi i usredotočiti se samo na tjelesno jer i duševno i duhovno

blagostanje je sastavni dio definicije zdravlja kako ga je definirala SZO. Vjerujem da će generacije koje dolaze preuzeti sve pozitivne tekovine dosadašnjih generacija koje su bile utemeljene na kršćanskoj tradiciji, pripad-

nosti europskom društvenom i kulturnom miljeu, a nove znanstvene i stručne spoznaje znati mudro implementirati u novonastali kontekst ne remeteći naslijedenu ravnotežu koju su stekli.

Literatura

Chen N, Zhou M, Dong X, Qu J, Gong F, Han Y, et al. Epidemiological and clinical characteristics of 99 cases of 2019 novel coronavirus pneumonia in Wuhan, China: a descriptive study. *Lancet.* 2020;395(10223):507-13. Dostupno na: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30211-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30211-7)

Čivljak R, Markotić A, Kuzman I. The third coronavirus epidemic in the third millennium: what's next? *Croat Med J.* 2020 Feb 29;61(1):1-4.

Čivljak R, Markotić A, Capak K. Earthquake in the time of COVID-19: The story from Croatia (CroVID-20). *J Glob Health.* 2020 Jun;10(1):010349.

ECDC. Case definition for coronavirus disease 2019 (COVID-19), as of 29 May 2020. Dostupno na: <https://www.ecdc.europa.eu/en/case-definition-and-european-surveillance-human-infection-novel-coronavirus-2019-ncov>

HZJZ [Internet]. Koronavirus – najnoviji podaci. [cited 2020 Feb 25]. Available from: <https://www.hzjz.hr/medunarodna-istraživanja/koronavirus-najnoviji-podatci/>

Lu R, Zhao X, Li J, Niu P, Yang B, Wu H, et al. Genomic characterisation and epidemiology of 2019 novel coronavirus: implications for virus origins and receptor binding. *Lancet.* 2020;395(10224):565-74. Dostupno na: <https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736%2820%2930251-8/fulltext>

Peeri NC, Shrestha N, Rahman MS, Zaki R, Tan Z, Bibi S, et al. The SARS, MERS and novel coronavirus (COVID-19) epidemics, the newest and biggest global health threats: what lessons have we learned? *Int J Epidemiol.* 2020. Epub ahead of print. doi: 10.1093/ije/dyaa033. Dostupno na: <https://academic.oup.com/ije/advance-article/doi/10.1093/ije/dyaa033/5748175>

Petrosillo N, Čivljak R. Ebola Virus Disease: A lesson in science and ethics. In: Koporc Z, editor. *Ethics and integrity in health and life sciences research.* Bingley: Emerald Publishing Limited; 2019. p. 33-44.

Puca E, Čivljak R, Arapović J, et al. Short epidemiological overview of the current situation on COVID-19 pandemic in Southeast European (SEE) countries. *J Infect Dev Ctries.* 2020 May 31;14(5):433-437.

WHO [Internet]. Pneumonia of unknown cause – China (Disease outbreak news). Dostupno na: <https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumonia-of-unkown-cause-china/en/>

WHO [Internet]. Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS). Dostupno na: <http://www.emro.who.int/health-topics/severe-acute-respiratory-syndrome/>

WHO [Internet]. Middle East respiratory syndrome (MERS). Dostupno na: <http://www.emro.who.int/health-topics/mers-cov/index.html>

WHO [Internet]. Clinical management of COVID-19 – Interim guidance. Dostupno na: [https://www.who.int/publications/item/clinical-management-of-severe-acute-respiratory-infection-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected](https://www.who.int/publications/item/clinical-management-of-severe-acute-respiratory-infection-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected)

Worldometer. Coronavirus updates: COVID-19 coronavirus pandemic. Dostupno na: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

Wrapp D, Wang N, Corbett KS, Goldsmith JA, Hsieh C-L, Abiona O, et al. Cryo-EM

structure of the 2019-nCoV spike in the pre-fusion conformation. *Science*. 2020. Epub ahead of print. [cited 2020 Feb 20]. Dostupno na: <https://science.sciencemag.org/content/early/2020/02/19/science.abb2507>. long

Wu Z, McGoogan JM. Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72 314 cases from the Chinese center for disease control and prevention. *JAMA*. 2020;323(13):1239-1242. doi:10.1001/jama.2020.2648.

„MALI PUT“ U „VELIKOM RATU“: SVETA TEREZIJA IZ LISIEUXA I FRANCUSKI VOJNICI U PRVOM SVJETSKOM RATU

Izv. prof. dr. sc. Edi MILOŠ¹

„Najherojskija svetica naše rase, pravi mali francuski vitez“, tako je 1930-ih godina književnik Georges Bernanos nazivao Tereziju od malog Isusa i svetog Lica (sainte Thérèse de l'Enfant Jésus et de la Sainte Face), samozatajnu i rano preminulu karmeličanku iz Lisieuxa u Normandiji. Istinito utjelovljenje iščeznulih vrijednosti francuskog viteštva, prorok časti i sloboda, virtuoz pera kojemu nije bio nepoznat ni mač, beskompromisni domoljub te književni križar, Bernanos je smatrao nedavno kanoniziranu redovnicu novom Ivanom Orleanskom čiji je zemaljski život u 19. st. bio namijenjen spašavanju Francuske od same sebe te od kataklizmi i dekadencije koje će je zadesiti u 20. st. Štoviše, „mala Terezija“ predstavljala je za nje- ga jedini štit protiv svih zala 20. st.: „Poruka koju ta svetica donosi svijetu ipak je jedna od najmisterioznijih i najžurnijih koju je ikada dobio. Svijet umire od manjka djetinjstva, a upravo protiv toga totalitarni polubogovi guraju svoje tenkove.“ Zanimljivo je što Bernanos nije jedini među veteranima Prvoga svjetskog rata, svojim suborcima, tom „izdanom djecom“ ukradene pobjede, tim „na svoj

Sveta Terezija iz Lisieuxa

1 Rođen 1977. u Parizu. Doktorat iz moderne i suvremene povijesti stekao je 2008. godine na Sorboni (Université de Paris-Sorbonne – Paris IV). U domovinu se kao znanstvenik-povratnik vratio 2008. godine. Zaposlen je u znanstveno-nastavnom zvanju izvanredni profesora na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu. Radove o hrvatskoj političkoj povijesti i francusko-hrvatskim odnosima objavljuje u raznim hrvatskim i francuskim časopisima i zbornicima. Autor je među ostalim knjige *Antun Radić (1868-1919). Homme de lettres engagé et théoricien du mouvement paysan croate*, Paris, Presses de l'université Paris-Sorbonne, 2018.

način svećima i herojima“ preživjelima iz pakla, koji je pokazao duboko štovanje prema djevojci „nerazumljiva osmijeha“. Daleko od toga.

Sveta Terezija umrla je sedamnaest godina prije negoli je usred Sarajeva srpski terorist Gavrilo Princip gnušno ubio austrijskog prijestolonasljednika Franju Ferdinanda te

tako dao povod za dugo očekivanu svjetsku klaonicu. Rođena je 1873. u Alençonu, kao deveto dijete Ljudevita (Louis) i Zelije (Zélie) Martin. Nakon majčine smrti, odseliла se s obitelji u obližnji Lisieux, gdje će provesti cijeli svoj život. Odrasla je u ozračju duboke pobožnosti koju je njezin „kralj“ otac Louis neumorno uzdržavao u svom domu. Ništa nije davalo naslutiti da je koliko vesela toliko stidljiva djevojčica „pozvana“ da se uzdigne do neslućenih visina produhovljenosti. Ništa, ako izuzmemos nekoliko crtica, nekoliko sitnih čuda, nezamjetnih milosti s kakvima se i najobičniji vjernik susreće barem jednom u životu, koje mu dušu udaraju kao munja te ga zauvijek preobliče, iako za okolinu prolaze sasvim neprimjetno.

Istina, Terezija je odjednom izlječena od duge i opake bolesti kad joj se pokazao osmijeh na kipiću Nebeske Majke, smještenom u njezinoj sobi. Ne smiju se zanemariti ni njezine molitve za dušu zatvorenika Henrika Pranzinija, njoj potpuno nepoznata zločinka, za njegovo obraćenje i pokajanje, prije nego se nad njim izvršila dosuđena smrtna kazna. Kad je u novinama pročitala da je taj tvrdokorni i bezosjećajni ubojica, zaplakao i – hodajući prema giljotini – kleknuo pred rasplatom te ga poljubio, znala je da su joj molitve uslišane. Može li se tumačiti kao „čudo“ što je u svojim naporima da prijevremeno bude primljena u postulaturu Karmela u Lisieu-xu došla po odobrenje do samog pape Lava XIII.? No, svetost male Terezije ne prepoznaće se – barem za njezina života – po nekakvim „opipljivim“ nadnaravnim pojavama, fizičkim fenomenima, masovnim ozdravljenjima, raširenu glasu o savršenoj kreposti, doprinosom razvoju Crkve itd.

Postavši karmeličankom, Terezija je upravo odabrala „nevidljivost“. Odnosno, Bog ju je pozvao na „nevidljivost“. Pronašla je svoj glas u tišini samostana, sebe u osami zajednice. To nipošto ne znači da je tražila bijeg od vanjskog svijeta. Štoviše, samostan je mjesto samo prividna mira, povučenosti i zaborava. Samostan je prije svega mjesto borbe, da

ne kažemo bojište. Redovnici ne „bježe“ od svijeta kao u sigurno utočište, nego nasuprot tomu jurišaju prema prvoj crti obrane protiv sila zla da spase svijet, utabore se čak iza neprijateljskih linija, kao što elitne jedinice vojske privlače na se i dočekuju osvajače što dalje od grada kojemu prijeti opkoljavanje i opsada. Redovnici se žrtvuju za svijet i čovječanstvo, daruju im svoje živote, te se „nečastivom“ suprotstavljaju najučinkovitijim oružjem, molitvom, postom, poniznošću i što savršenijim svakidašnjim životom, kao što voda gasi vatru.

Tako je i mala Terezija postala Isusov „ratnik“. U svojoj upornoj i neprekidnoj borbi protiv grijeha, sama je uzimala službenicu Božju – kasnije kanoniziranu – Ivanu Orleansku za primjer. Neće biti pošteđena nijedne patnje koje ljudska duša može osjetiti i trpjeti. Nemjerljivo teško podnosi bolne trenutke „suše“ duše i „Isusovih tišina“, kad se čovjek suočava s vlastitom nemoći, kad ga zahvati vrtoglava praznina života bez Boga. No,daleko od toga da će klonuti duhom. Terezija će iz tih trenutaka beskrajna jada i slabosti izvući neslućenu snagu, nesavladivu snagu. Shvatit će da Bog ima svoj plan za svakog čovjeka, pa i za najbespomoćnijeg od njih. Svakći čovjek pozvan je da teži svetosti po svojim mogućnostima. Svaki čovjek može i mora pronaći svoj „put“ prema svjetlosti.

Krhka zdravlja, krajne ponizna i osjećajna, Terezija se uvjerava da joj nije suđeno da bude nova Ivana Orleanska, da nije stvorena – odnosno da je Bog nije stvorio – za spektakularne podvige. Ali je u očima Božjim jednakovrijedna kao slavna djevica iz Dommeryja, jednakovrijedna kao i najizgubljeniji među njegovim izgubljenim sinovima, jer Bog jednako voli svu svoju djecu, jer je svakoj duši dao snagu da se uzdigne do njezina vječnog zagrljaja. Terezija shvaća da od Ivane Orleanske može mnogo naučiti, kao što bi i potonja od nje mogla mnogo naučiti. A Bog valjda najbolje zna koliko su jedna i druga jednake i kao „ratnice“. Ustvari, lako bi se dalo zaključiti da su te dvije svetice do

potankosti slične, kako je na to mudro uka-
zao filozof Jean Guitton: „Ivana nam poma-
že da shvatimo herojstvo Terezije, a Terezija
jednostavnost Ivane“.

Rat protiv grijeha nema ni granica ni određe-
nih okvira i terena. Svaki je međan dobro-
došao te pridonosi konačnoj pobedi dobra
nad zlom. Ako ljudi i narodi slave odabранe
junake vjere, a Crkva ih uzdiže na čast oltara,
samo Bog u konačnici prepoznaće svoje, samo
Bog zna tko su mu najvjerniji i najučinkovitiji
zemaljski „vojnici“. On najbolje zna da tajna
molitva jedne djevojčice može dotući sile zla
više nego sto križarskih ratova. On najbolje
zna koliko je hrabrosti, muke, požrtvovnosti,
iskustva i čistoće, ustrajnosti bez obzira na
sve, potrebno za jednu jednostavnu pristoj-
nu molitvu. Ne treba li ih više nego za tisuću
juriša s isukanom sabljom? Samo Bog zna.

Terezija je dakle odabrala svoj put, takozva-
ni „mali put“, duduše svima dostupan, no
možda najuži, najteži, najtrnovitiji. To je put
Božjega malog djeteta koje se potpuno pre-
pušta volji Oca prepuna ljubavi i koje zna što
je najbolje za njega. Odlučila je Isusu posveti-
ti doslovno svaki trenutak svoga zemaljskog
života. Sve je za nju bilo prilika da se Isusu
potpuno daruje, da mu se stavi na raspola-
ganje. I najbanalniji svakidašnji čin postao
je povodom za duhovno usavršavanje. Po-
stao je nekom vrstom molitve. Sva moguća
iskušenja, боли, tuge, razočaranja, nepravde,
strahove, „noći vjere“, slabosti, radosno je
prihvaćala. Priželjkivala ih je čak sve više i
više, vidjevši u njima mogućnost ispaštanja i
najsitnjega nečijeg grijeha, kad je već Spasi-
telj samoga sebe žrtvovao za iskupljenje svih
grijeha cijelog stvorenja, za iskorjenjivanje i
zadnje mrvice grijeha na zemlji. Terezija je
bila svjesna da i njezine najmanje patnje pri-
premaju za one veće, da sve doprinose spa-
šavanju duša, da će ih sve Isus pretvoriti u
lavinu milosti. Znala je da su sve kušnje krat-
kotrajne, jer je i sam život kratkotrajan, trajao
on nepun dan ili cijelo stoljeće, bez obzira na
ljudske varljive predodžbe o vremenu. Na-
kon toga slijedi vječna radost u Očevu naruč-
ju. Isplati se izdržati.

Svoj život u karmelu Terezija je posvetila
svome upornom ratu za dobro, protiv zla.
Grijeh je proganjala do krajinosti, a vragu doslovno nije dala ni sekundu mira. Borila se
do fizičke iznemoglosti, sve dok joj iscrplje-
no i pretjesno tijelo nije više moglo zadržati
njezinu pregolemu i neumornu dušu, koja
je odletjela u zagrljav svomu Ocu 30. rujna
1897. Poslije njezine smrti, njezina sestra Pa-
uline, također karmeličanka, odluči urediti i
objaviti Terezijine rukopise u kojima opisuje
„povijest“ svoje duše. Knjiga ugleda svjetlo
dana 1898. te odjeknu kao grom u francuskoj
i svjetskoj katoličkoj javnosti. Godinama prije
njezine kanonizacije, papa Pio X. ne ustručava
se Tereziju nazivati „najvećom sveticom
modernih vremena“.

Sveta Terezija iz Lisieuxa i Ivana Orleanska

Prije nego što je posljednji put sklopila oči, licem osvjetljenim svojim vječnim osmijehom, Terezija je obećala da će svoj boravak na nebu iskoristiti da čini dobro na zemlji. Obećala je ljudima na zemlji „kišu ruža“, to jest milosti. To obećanje od tada ne prestaje niti će prestati održavati. A njezina „kiša ruža“ pokazat će se najboljim odgovorom na čelične tuče koje će zadesiti milijune francuskih mladića, golobradih momaka, bačenih u vrtlog i oganj Prvoga svjetskog rata.

Dok se na njih, iživljavajući se, svaljuje najstrašnija destruktivna sila koju je čovječanstvo ikada proizvelo - do tada -, brojni francuski borci - dakako među vjernicima i onima na putu obraćenja - traže zaštitu davno preminule krhke djevojke. Terezija je sveprisutna u rovovima preko svojih objavljenih spisa, medalja, slika od kojih se vojnici ne odvajaju. „Relikvije“ još neproglasene svetice čuvaju se kao zjenica oka. Priče o spašavanjima, ozdravljenjima, neočekivano iscijeljenim ranama, obraćenjima, molitvama uslišanima njezinim zagovorom, pa čak i o njezinim ukazanjima, ne prestaju se širiti po bojištima. Karmel u Lisieuxu pretrpan je darovima (od odličja do metaka i kaciga), zamolbama za mise i devetnice, pismima koja svjedoče o Terezijinim „djelima“ na fronti, i to ne samo u korist njezinih francuskih štovatelja. Ako je samo Crkva pozvana da sudi o „nadnaravnem“ karakteru, vjerodostojnosti i teološkoj „ispravnosti“ tih fenomena, vojnici koji se pouzdaju u Tereziju ne dvoje da doživljavaju... čuda! Ne sumnjaju da ih je njihova „sestra“ na nebu uzela pod svoju zaštitom. Terezija ih čuva i tješi, sluša i čuje, ohrabruje i spašava.

Vojnici su prepoznali sebe u djevojci s ružom u ruci, djeće i pjesničke duše, jer su upravo bili „na svoj način sveci i heroji“, ne na način Ivane Orleanske, nego na Terezijin. Upravo zbog svoje kataklizmičke dimenzije, krajnje kompleksnosti te pretežne uloge tehnike, nije na stratištima Velikog rata za pojedinca bilo mnogo prostora za odlučujuće podvige niti za osobno isticanje na terenu. U takvu sukobu osamljeni junački čin ne do-

nosi mnogo, a pojedinačna najmanja greška može izazvati katastrofu. Nije to bio rat za smione vitezove, nego opća klaonica u kojoj su obični ljudi bili prisiljeni podnijeti paklena iskustva kakve svijet ne pamti, kojima bi najrazvikaniji epski junak podlegao. Trebalje prvenstveno izvršavati naredbe, štedjeti napore, čuvati glavu i paziti na svoju novu „obitelj“, svoje suborce, prijatelje, „braću“ u muci. Bio je to na svoj način „mali put“, mali ratni put, odnosno „ručni rad“ - kako je napisao Bernanos - običnih ljudi, dojučerašnjih seljaka, radnika, nastavnika, koji nauče zanat te savjesno obavljaju svoj posao kako bi u znoju lica jeli svoj kruh, koji ispunjavaju svoje obveze iz dana u dan, koji strpljivo prebrode sve poteškoće.

Bio je to rat u kojem je zajedno proživljena kalvarija - zajedno nošeni križ - brzo gasila svaku „mržnju“ prema onima s druge strane, onim jednakim jadnicima, koje je svakako povremeno trebalo probosti bajonetom, samo zato što je zapovjednik naredio napad za nekoliko metara terena, zato što se u tom trenutku smisao života svodi na najprimativnije načelo preživljavanja: ubiti ili biti ubijen. U tomu strašnom ratu nije bilo dovoljno preživljavati neviđena krvoprolića. Na fronti se često vojnik bori protiv neprijatelja, uvijek se bori protiv samoga sebe, protiv vlastitih slabosti. Mora ne samo nositi se sa strahom od pogibije i ranjavanja, granata, bombi, mitraljeza, bojnih plinova, smrtonosnih juriša koji god im bio smjer, nego i sa svim što čini život u rovu nepodnošljivim u beskrajnim intervalima između razmjena vatre, kao što su opasne obveze vezane za opskrbu i uzdržavanje obrambenog sustava, dosada, nesanica, glad, nepostojanje bilo kakve higijene, opća nečistoća, smrad leševa, suživot sa štokorima i ušima, bolesti, hladnoća, vrućina, kiša, snijeg, blato, nepodnošljiva tišina koja prethodi nepodnošljivoj buci, prizori nedostižnih, osakaćenih trupala suboraca koji trule iza bodljikave žice dok ih izjedaju crvi i kukci... Primoran je stalno prilagođavati sebe samog nepoznatim stanjima duha, uzrokovanim iskustvima na koja ga ništa u životu nije moglo pripremiti. Rov je mjesto

strave i užasa, straha, stresa i panike, očaja i tuge u kojem vojnik unatoč svemu nastoji ostati čovjek, ostati „normalan“.

Francuski vojnik svom se silom trudi da nađe nekakav smisao u cijelom tom kaosu i ludilu, kako ne bi posrnuo u bezumnost. Životno mu je važno čuvati ljudskost i dostojanstvo. Ne dopušta da ga, unatoč svemu, potpuno napusti ljubav prema domovini. Njegovo domoljublje gubi svaku vezu s histeričnim nacionalizmom koji masno prodaju uhljebjeni huškači s udobne i sigurne pozadine. Domovina za koju se bori nipošto se ne poistovjećuje sa zlatnim – ili trobojnim – teletom kojemu su klanja službena propaganda sa svojim nebulozama i apstrakcijama, niti sa državnim aparatom koji ih je poslao u pakao, s državom i njezinom hrpom zakona i poreza, njezinim simbolima, sakraliziranim interesima, političkim režimom, ideologijama, političarima te generalima. Domovina su prije svega za njega voljeni ljudi, njegova majka koja se neprekidno moli da ostane živ, njegova supruga koja ga preklinje da pazi na se te mu šalje pisma puna ljubavi i ohrabrenja, ili pak njegova zaručnica koja ga nestručljivo i vjerno čeka, njegova djeca, braća i sestre, prijatelji, susjedi, sada i suborci za koje je spremam i život dati. Domovina je za njega selo ili grad, gdje god se nalazio, u kojemu je odrastao i proveo najljepše trenutke svoje mladosti, i koji upravo brani iz svoga izgubljenog rova usred Champagne ili Lorene... Njegova domovina stvarna je zemlja njegovih predaka i djece, zemlja koju želi prenijeti u što boljem stanju svojoj djeci. To je zemlja sa svojim krajolicima, sa svojom materijalnom i duhovnom baštinom. Nadalje, to je „vječna“ Francuska sa svojim narodom koji ju je stoljećima orao, kopao, branio, oblikovao i krasio svojom marljivošću, kreativnošću i genijem, koji je na njoj krvario i znojio se, koju je krstio svojim jezikom, koji je na njoj gradio svoju civilizaciju, kulturu i političku tradiciju, koji ju je učinio jedinstvenom i nezamjenjivom pojmom na svijetu. Jednom riječju, domovina je za njega sve što mu daje razlog da prezivi, da... izdrži! A ne leži li taj-

na pobjede u ovom ratu, osobne i kolektivne pobjede, u tomu da se izdrži? Samo da se izdrži... Nije li očekivano da će takav vojnik, ako mu zrno vjere tek dotakne dušu na čas, okrenuti se njemu toliko bliskoj i dostupnoj „sestri“ na nebu, koja je upravo toliko toga... „izdržala“, a nadu nikada nije gubila?

Prosječni vojnik zna da je teško ostati „čovjek“ u tim neljudskim okolnostima. A vjerniku, katoliku, iskrenom katoliku, nije dovoljno da ostane čovjekom. Vjerniku je dužnost ostati kršćaninom, i to usred pakla, gdje je duša izložena sveprisutnu zlu, gdje je duša pod stalnim pritiskom, pod stalnom opsadom krajnje bolnih dvojba i napasti. Kao i svi ostali njegovi suborci, vjernik mora također „izdržati“, ali na drugoj visini, na višoj razini. Pozvan je da svakim danom ponovno gradi što vrag noću ruši te ubrzo shvaća da – u tim okolnostima – taj izazov nadilazi njegove snage i mogućnosti. Treba mu dakle pomoći, nadljudska potpora, znak s neba. Nema mu druge nego potpuno se prepustiti Bogu koji će ga na bilo koji način, svakako na najbolji mogući način, izvući iz ponora. Za kršćanina u rovu i ne postoji drugi nego „mali put“, a boljeg uzora od Male Terezije ne može ni odabrati.

Pokojna karmelićanka iz Lisieuxa koja je svoju jednu pjesmu potpisala kao „francuski vojnik, branitelj crkve, poklonik Ivane Orleaniske“ doista se istaknula kao figura Prvoga svjetskog rata. Postala je sveticom rovovskih vitezova, njihova „mala sestra“, „cvjetić“, „nebeska odvjetnica“. Riječ je o njihovoju sunarodnjakinji, Normandijki, koja je neizmjereno voljela domovinu koju su oni krvlju branili, domovinu nezamislivu, neprepoznatljivu, bez vjere njihovih otaca, nekad slavnu *prvorodenu kćer Crkve* koja je nažalost sve manje ispunjavala obećanja svoga krštenja, koju je trebalo vratiti na „pravi put“. Zašto ne „mali putem“?

Francuski vojnici Tereziju su odabrali ne samo za zaštitnicu, nego i kao uzor. Njezinom pomoći, njezinim zagovorom, nastojali

su isprobati njezin famozni „mali put“, „put duhovnog djetinjstva“, najučinkovitiji put prema pobjedi nad zlom, pobjedi nad ratom, možda pobjedi u ratu. „Put“ koji su slijedila i mnoga njihova braća u vjeri pod drugim odorama, pa i na suprotnoj, „neprijateljskoj“ strani, jer vodi prema miru, pomirenju i za-

jedništvu u istoj nadi. Svjedočanstva vojnika nedvojbeno su doprinijela – među ostalim – beatifikaciji (1923.), potom kanonizaciji (1925.) sestre Terezije, pet godina nakon što je i štovanje Ivane Orleanske, također omiljene na bojišnici, prošireno na univerzalnu Crkvu.

Literatura:

Guy Gaucher, *Sainte Thérèse de Lisieux (1873-1897)*, Paris, Cerf, 2010.

Régine Pernoud, Geneviève Baïlac, Guy Gaucher, *Jeanne et Thérèse*, Paris, Seuil, 1984.

Antoinette Guise-Castelnuovo, „Entre catholicisme et patriotisme: Thérèse de Lisieux, patronne des Poilus ou thaumaturge universelle?“, u: Xavier Boniface, Bruno Béthouart (ur.), *Les Chrétiens, la guerre et la paix. De la paix de Dieu à l'esprit d'Assise*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2012., str. 37-51.

Anthony Feneuil, „Thérèse de Lisieux: nouvelle Jeanne d'Arc ou 'Sainte des poilus'?“, u:

Dominique de Courcelle, Ghislain Waterlot (ur.), *La Mystique face aux guerres mondiales*, Paris, Presses universitaires de France, 2010., str. 69-86.

Sébastien Vogt, *La Dévotion des combattants à "la petite Sœur" Thérèse de Lisieux pendant la Première Guerre mondiale*, diplomski rad, Université de Strasbourg, 2012.

Guy Gaucher, *L'Expérience de Dieu avec Bernanos*, Saint-Laurent, Fides, 2001.

Georges Bernanos, *Essais et écrits de combat*, 2 sv., Paris, Gallimard, 1972., 1995.

BLAŽENI MIROSLAV BULEŠIĆ, SVEĆENIK I MUČENIK

13.V.1920. – 24.VIII.2020.

Ilija JAKOVLJEVIĆ¹

Uvod

Ove godine obilježavamo 100. godišnjicu rođenja bl. Miroslava Bulešića (13. svibnja), svećenika i mučenika 20. stoljeća. Odlukom vojnoga ordinarija u Republici Hrvatskoj mons. Jurja Jezerinca, od dana 26. listopada 2015., policijska kapelanijska u Policijskoj upravi istarskoj posvećena je mjesnomu mučeniku bl. Miroslavu Bulešiću. Dan kapelanijske slavi se kao dan posvete crkve bl. Miroslava Bulešića u Valbandonu, 6. studenoga.

Crkva bl. Miroslava Bulešića u Valbandonu, zahvaljujući najprije vojnemu ordinariju mons. Jurju Jezerincu i sada mons. Juri Bogdanu, mjesto je većine duhovnih susreta u mjesnoj policijskoj kapelaniji, ali i šire. Mnogi polaznici seminarija, duhovnih vježbi, ljetovanja u policijskome odmaralištu Valbandon po ovoj crkvi upoznali su lik bl. Miroslava. Ova crkva postala je „rasadište“ pobožnosti bl. Miroslavu diljem Hrvatske. Tko je bl. Miroslav Bulešić?

Djetinjstvo i sjemenišno školovanje

U hrvatskoj, katoličkoj, narodnjačkoj obitelji Mihe i Lucije rođ. Butković, u pitomome selu Čabrunići, župa Svetvinčenat, na blagdan Gospe Fatimske, 13. svibnja 1920., rodio se Miroslav Bulešić, kao treće dijete. Deset dana kasnije, 23. svibnja, u crkvi sv. Franje Asiško-

bl. Miroslav Bulešić

ga u Juršićima, Miroslava je krstio vlč. Josip Velikanje.² Osnovnu školu na talijanskome jeziku, jer su talijanske vlasti dokinule školu na hrvatskome jeziku, polazio je u Juršićima

¹ Ilija Jakovljević, iz Donjega Bešpelja kod Jajca (Bosna i Hercegovina), svećenik je Porečke i Pulskog biskupije. Na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu magistrirao je crkveno pravo 2006. godine. Župnik je u Fažani u Istri i kapelan u Policijskoj kapelanijskoj istarskoj. Vicepostulator je kauze za proglašenje svetim bl. Miroslava Bulešića.

² Krstio ga je kapelan kapelanijske Juršići Josip Velikanje kojega je porečki i pulski biskup Juraj Dobrila 15. svibnja 1875. imenovao kapelanom ove zapuštene kapelanijske. Nakon 1918. našao se na udaru talijanskih vlasti na čije je traženje umirovljen 1921. godine i vraćen u rodno mjesto Idriju gdje umire 29. listopada 1921.

od 1926. do 1930. Najveće zasluge u duhovnome i intelektualnome oblikovanju identiteta dječaka Bulešića imao je njegov katehet vlč. Ivan Pavić, koji ga je pripremio za pričest i krizmu (6. listopada 1928.) te poslao u sjemenište, a poslije u bogosloviju. Prve je molitve i istine katoličke vjere mali Miroslav učio iz molitvenika "Oče, budi volja tvoja", koji je za duhovne potrebe hrvatskih vjernika u Istri u 19. stoljeću sastavio biskup Juraj Dobrila. Taj je molitvenik uvijek nosio sa sobom, pa i za mučeništva u Lanišću.

U malome sjemeništu u Kopru

Odrastajući u zdravoj nacionalnoj i duhovnoj sredini, u desetoj godini života, Bulešić se opredjeljuje za svećeničko zvanje. Njegova se majka Lucija zanimala u svoje rođakinje Foške Cukarić, čija su već dva sina bila u sjemeništu, a treći se spremao poći, kako bi i ona poslala svoga Miru. Foška ju je uputila na svećenika Ivana Pavića, koji je Miroslava Bulešića i Josipa Cukarića poslao u Gorici u pripravnicu „Alojzjevišće“, budući da u Juršićima nije bilo pet (petog) razreda osnovne škole, a potom u sjemenište u Kopru za školsku godinu 1931./1932. U koparskome sjemeništu boravio je do 1939. godine, kada je, svršivši pet razreda gimnazije i tri razreda liceja, položio ispit zrelosti, veliku maturu. Nakon položene mature u koparskome sjemeništu, a na preporuku svećenika Ivana Pavića koji je u svome dopisu porečkomu i pulskomu biskupu napisao za Bulešića: "Radi se o odličnom mladiću, intelligentnom, otvorenom, pobožnom i dobrom", njegov ga biskup upućuje na jesen 1939. na studij u Rim. U sjemeništu u Kopru poglavari su Bulešića često isticali za primjer drugim pitomcima. Kao šesnaestogodišnjak u sjemeništu u Kopru, prigodom oblačenja talara, na spomendan sv. Lucije, djevice i mučenice, 13. prosinca 1936., napisao je na spomen-sličici za tu prigodu: „Bog moj si Ti: u rukama Tvojim je sudbina moja“ (Ps 30, 15). Već se ovdje vidi jasan stupanj duhovne zrelosti i spremnosti na ono što ga u budućnosti čeka.

Iz sjemenišnoga života u Kopru sačuvano je nekoliko Miroslavovih pisama. U pismu, kao odgovor na pismo roditelja, dana 16. svibnja 1932., piše svojim roditeljima: „Vi ste mi pisali da nećete moći za me plaćati jer da Vas je grad sve zatrja. Meni su došle suze kad sam pročitao one dve, tri crte i još to da ste bili na S. Maši u Vodnjanu i da si ti, o majko, pred oltarom Svetoga Blaža klečala i molila se Bogu za me. Dragi roditelji, ja pensan da Vi ste svaki dan lačni i da za me patite već ča morete. Nemojte to delati magari ću ja doj doma pakra ćemo svi skupa patiti. To ni lipo da san vode sit i kakav put lačan a Vi da ste svaki dan lačni i da patite glad.“³

On u svojim pismima potiče roditelje da se mole za njega, da pođu na isповijed i pričest. U koparskome sjemeništu nastojalo se slavenske mladiće odgajati u talijanskome duhu. Miroslav se nije bojao reći da je Hrvat i zajedno s drugim sjemeništarcima tražit će ravnopravnost hrvatskoga i slovenskoga jezika s talijanskim. Ipak, cjelokupnu će intelektualnu formaciju od Juršića do Rima proći na talijanskome jeziku. U svim službenim dokumentima Miroslavovo prezime je bilo Bulessi, ali on se u pismima i knjigama potpisivaо Bulešić.

Bogoslov u Gorici i Rimu

Mladoga sjemeništarca Miroslava možda najbolje opisuje vlč. Ivan Pavić, koji mu je bio katehetom, kada ga preporučuje mons. Trifun Pederzolliju, porečkomu i pulskomu biskupu da ga pošalje u Rim na studij filozofije i teologije:

„Preuzvišeni gospodine! Toplo Vas molim da preporučite ravnatelju Sjemeništa Lombardo u Rimu mog štićenika Miroslava Bulešića. Radi se o odličnom mladiću, intelligentnom, otvorenom, pobožnom i dobrom. Sin je zemljoradnika. I ove godine (1939.) za vrijeme ljetnih praznika nije zazirao od pluga i moti-

³ Arhiva postulatura bl. Miroslava Bulešića (dalje: APMB).

ke. Od desetorice što sam ih poslao u sjemenište, on je treći koji ulazi u bogosloviju.”⁴

Međutim ne ide sve po planu. Rimski zavod Lombardo, gdje je Bulešić trebao boraviti, u jesen 1939. već je bio popunjeno i Bulešić započinje teološku godinu u Gorici. Nekoliko tjedana kasnije, 11. studenoga 1939., javlja mu njegov biskup mons. Trifone Pederzolli da podje u Rim u Francuski zavod (Via S. Chiara, 42) i upiše teologiju na papinskoj sveučilištu Gregoriani.⁵ Miroslav odmah kreće u Rim i javlja se pismom da je sretno stigao i da je već posjetio Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima gdje se susreo s pitomcima i poglavarima.⁶ Imao je mogućnost u Papinskoj hrvatskoj zavodu sv. Jeronima osjetiti dio Hrvatske, hrvatskoga identiteta, koji je njemu i istarskim Hrvatima nastojala izbrisati talijanska vlast u Istri. U Rimu mu nitko nije dovodio u pitanje nacionalnu pripadnost, dapače i Talijani, kao i Francuzi i drugi, oslovljavali su ga s hrvatskim imenom i priznavali Hrvatom.⁷

Odmah na početku studija u Rimu javljaju se finansijske poteškoće. Cjelokupni trošak školovanja nije mu mogla podmiriti obitelj, ali Bog uvijek provida svojim miljenicima i šalje mu dobročinitelja. U pomoć mladomu studentu Miroslavu, uz preporuku p. Stjepana Sakača DL, pritječe zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac. Širina i ljubav zagrebačkoga nadbiskupa prema hrvatskoj Istri očituje se u ovoj velikoj gesti prema bogoslovu Bu-

lešiću⁸, a poslije će se očitovati u otvaranju pazinskoga sjemeništa, 1945., te podupiranju istarskih svećenika da se Istra pripoji Matici Hrvatskoj.

Miroslav je bio uzoran bogoslov. Prema svjedočanstvu vlč. Adriana Campitellija, rektor Zavoda Lombardo je nakon ubojstva vlč. Miroslava Bulešića na svome stolu držao njegovu sliku sa svježim cvijećem. U nagonima bogoslovima više je puta spominjao Miroslava kao uzorna i pobožna bogoslova. Miroslav se ne žali na kušnje, dapače za njima žudi kako bi svim srcem i svom dušom mogao biti ono što čezne – Alter Christus. Svaka nova kušnja za njega je bila stepenica bliže Bogu. Svaki svoj korak, život, povjerava Gospu kao onoj koja je najbliža svomu Sinu. „Sveta Majko, moja ljubezna Majko, zahvali se sa mnom Bogu za sva dobročinstva koja mi je podijelio. Moli se za me Njemu da mi pomogne da dobro vršim dužnosti kojima se obvezujem. Majko moja, Ti me vodi putem spasenja i svetosti. Čuvaj me čista na duši i na tijelu. Daj, sačuvaj moje srce čisto za Boga. Sve neka bude za Boga. – Isuse, Tebi živim, Isuse, Tebi umirem, Isuse, Tvoj sam živ i mrav. Amen.”⁹

Duhovna priprava za subđakonat i đakonat Miroslav se intenzivno kroz šestodnevne duhovne vježbe, od 29. kolovoza do 4. rujna 1942., u benediktinskoj hospiciju u Dajli kod Novigrada, priprema za red subđakonata koji će primiti u Poreču 6. rujna 1942. godine po rukama biskupa Raffaela Maria Radossia. U pismu vlč. Paviću iznosi s kojom radosti iščekuje ređenje, te mu se zahvaljuje za otkrivanje klice zvanja: „.... Dao mi Bog – samo za to mu se molim - da bih postao vrijedan, vjeran i radin svećenik u vinogradu Gospodnjem. On neka se udostoji primiti

4 M. BARTOLIĆ, *Miroslav Bulešić – Sluga Božji, svećenik – mučenik (1920.-1947.)*, III. izdanje, prošireno, Pazin, 2000., str. 23.

5 Usp. Pismo biskupa T. Pederzollija od 11. studenoga 1939. Miroslavu Bulešiću, u: *Dopisivanje M. Bulešića od djetinjstva do g. 1940.*, Arhiv Postulature Miroslava Bulešića (dalje: APMB), sv. I., str. 37.- 38.

6 Usp. Pismo Miroslava Bulešića od 21. studenoga 1939. vlč. Ivanu Paviću, u: *Dopisivanje M. Bulešića od djetinjstva do g. 1940.*, APMB, Sv. I., str. 39 – 42.

7 Usp. Pismo Miroslava Bulešića od 15. siječnja 1940. vlč. Ivanu Paviću, u: *isto*.

8 Bulešić je, u veljači i travnju iste 1940. godine, pismeno zahvalio nadbiskupu Stepinu na iskazanoj pomoći. Bulešić sinovski zahvaljuje Stepinu te piše: „Mogu sada na miru učiti, dok sam prije morao puno misliti kako i od kuda ću moći platiti zadnja ova tri mjeseca. Puno ste mi dakle pomogli...“

9 *Dnevnik II*, str. 51.

i prihvatići žrtvu, koju će mu već u nedjelju prikazati. Tako Vam se preporučujem u molitvi i na žrtveniku Gospodnjem, na kojem uzdignute sa Hostijom – Kristom i moj dar, na onaj 6. septembra... Uvjerena sam da, da mi nije Bog dao da se s Vama susretnem u mojoj djetinjstvo, danas ne bih bio u prilikama u kojima se nalazim. Ako postanem svećenik, moram Bogu najprije a za njim Vama prepisati [zahvaliti]. Hvala Vam dakle!“¹⁰

Miroslav ulazi u duhovne vježbe s ciljem oblikovanja vlastitoga duhovnog habitusa kako bi kao klerik mogao živjeti identitet Isusa Krista. Ulazeći u duhovne vježbe za subđakonat pred sebe stavlja konkretni cilj: „...upoznati samog sebe, popraviti mane, prikazati se sav Bogu dušom i tijelom za Njegovu službu.“¹¹ Miroslav će se poslije kao klerik često vraćati ovim redcima da „provjeri“ koliko živi dana obećanja. Svaku kušnju u svome životu doživljavao je kao poticaj za duhovno usavršavanje. Duhovni život bl. Miroslava može se sažeti riječima mudroga Siraha: „Sine, ako želiš služiti Gospodu, pripravi dušu svoju na kušnju. Učvrsti svoje srce i budi jak, i ne nagli kad napast dođe. Prioni uza nj i ne odmeći se, da bi bio slavljen na svoj posljednji dan. Primi sve što te stigne, i budi strpljiv u nestalnosti svoje bijede. Jer u vatri se zlato kuša, a odabranici u peći poniženja“ (Sir 2, 1 – 5).

Duhovne vježbe za đakonsko ređenje imao je u samostanu sv. Franje u Puli od 9. do 12. listopada 1942. Ove duhovne vježbe sintetizirao je u rečenici: „Miro, spomeni se što si, što postaješ, što ćeš postati. Sjeti se obećanja i dužnosti svojih i onda nećeš zalutati!“¹² Sv. red đakonata primio je po rukama biskupa Radossija na nedjelju Krista Kralja u Svetvinčentu, 25. listopada 1942.

Dogadjaj đakonskoga ređenja ređenik opisuje: „Prikazao sam se sasvim svojemu Bogu:

na Njegovu čast i spas duše. Ganutim sam se srcem približio oltaru Božjem i ondje posvećio svega sebe: svoje srce, svoju dušu. Nisam htio pustiti ništa za se, već sam htio sve Tebi darovati, moj Bože!“¹³

U razdoblju od đakonskoga do svećeničkoga ređenja Miroslav gotovo svaki svoj duhovni zapis svršava obraćanjem Isusovoj Majci. „Sveta Marijo, majko moja nebeska, Tvoj sam. Drži me za ruku i vodi me čvrsto da nikad ne zalutam.“¹⁴ Imao je čvrstu vjeru u Gospin zagovor.

Svećeničko ređenje i Mlada misa

Svećeničko ređenje i Mlada misa za klerika su najveći događaj u životu. Crkva određuje da se ređenik prije primanja sv. reda povuče u kontemplaciju, da još jednom u duhovnim vježbama sagleda svoj život, svoje vrline i mane, te da u savjesti pristupi k ređenju te prihvati staleške dužnosti i obvezu. Miroslav duhovne vježbe za svećeničko ređenje obavlja pri bazilici sv. Pavla izvan zidina u Rimu od 28. ožujka do 4. travnja 1943.

Svećeničko ređenje primio je u župnoj crkvi u Svetvinčentu, 11. travnja 1943., a Mladu misu proslavio je na Vazmeni ponедjeljak, 26. travnja. Bilo je to veliko slavlje u rodnom mjestu Čabrunići i župi Svetvinčenat. Za mladomisničko geslo uzima zaziv iz molitve „Oče naš“: „Dođi kraljevstvo tvoje! Budi volja Tvoja!“ Miroslav je svećeničko ređenje opisao riječima: „Počeo je za me novi život: svećenički život... Onda sam očutio da nisam ni sam više svoj, onda sam osjetio da moje ruke nisu više moje, već da su Bogu darovane; onda sam opazio da moja usta nisu [više] usta moja; već Onoga u čije sam Tijelo pretvorio kruh i u čiju sam Krv pretvorio vino.“¹⁵

10 APMB, CP II., str. 24-25..

11 *Dnevnik* II, str. 3.

12 *Isto*, str. 45.

13 *Dnevnik* II, str. 52.

14 *Isto*, str. 57.

15 *Dnevnik* II, str. 98.

Na mjestu gdje je Miroslav sve to osjetio, gdje je postao Kristov svećenik, u prezbiteriju crkve, danas se, u misnome oltaru, nalaze njegove relikvije. Tako i danas hodočasnici dolazeći upoznati lik bl. Miroslava i moliti se pred njegovim relikvijama dolaze zapravo do žrtvenika na kojemu je Krist prinio svoju žrtvu za spas svijeta. Miro i danas, na tako simboličan i izravan način, ne vodi ljudе k sebi, već kada i „dođu“ k njemu, on ih usmjeri na Krista.

Nakon proslave svećeničkoga ređenja i Mlade mise vlč. Miroslav vraća se u Rim da dovrši započetu akademsku godinu. Za vrijeme ljetnih odmora, prije povratka na dalji studij u Rim, dolazi do kapitulacije Italije, te 13. rujna 1943., u Pazinu hrvatski narod u Istri proglašava odcjepljenja Istre od Italije i priključenje ‘matici zemlji’, Hrvatskoj. Dolazi do ratnoga meteža te se ostaci talijanske vojske povlače iz Istre, a s njima stanoviti broj i talijanskih svećenika, redovnika i redovnica. Tako odlazi i župnik iz Baderne don Giacomo Filippi (1. rujna 1943.) i na njegovo mjesto dolazi vlč. Miroslav. Nakon nekoliko mjeseci djelovanja u Baderni komunističke vlasti mu šalju prijetnje i pokušavaju ga optužiti da dovoljno ne surađuje s Narodnooslobodilačim pokretom (NOP) te njegovo djelovanje svesti na crkvu i sakristiju.

U pismu Ravnatelju sjemeništa Lombardo od 20. studenoga 1943. vlč. Miroslav opisuje trenutačno stanje na Župi i u društvu: „... Da znate kakvu sam pusteo našao: ljudi udaljeni od crkve (samo promislite: na nedjeljnu je misu dolazilo 10, 15 ili 20 osoba, na ukupno 1500 župljana); narod koji ne zna moliti, koji vrlo malo pozna našu vjeru. Prava nesreća. Naprsto sam klonuo. Htio sam otici. Preuzvišeni je uporno tražio da se dadem na posao i ja sam to učinio: sada idem, kao misionar, od kuće do kuće da pohodim ljudе i pozovem ih u crkvu, da ih potaknem, da ih poučim... Toliko je posla! Nemam vremena da makar malo pogledam svoje knjige. Osjećam stalnu i jaku nostalgiju za Rimom, za ‘Lombardom’ i Sveučilištem. No mislim da

se moram pomiriti sa sudbinom i da treba vršiti volju Biskupovu. Već preko petnaest dana upravljam i drugim župama. Jučer se na sreću vratio župnik jedne od njih, ostaju mi još tri...“¹⁶

Klima na ovome području nije bila za pastoralni rad, međutim, mladi župnik na rubove svoje župe, u vrijeme rata, donosi evanđelje. Većina žitelja s radosti prihvata vlč. Miroslava kao župnika. Narodno oduševljenje neće se svidjeti komunističkoj vlasti koja u vrijeme rata pokušava nametnuti svoju bezbožnu ideologiju. Bl. Miroslav opisuje stanje u župi: „Žalost je to velika za svećenika, jer vidi da župljani lutaju daleko od pravog puta. Svećenik mora šutjeti, jer kad i riječ izusti o poštenu, o potrebi poslušnosti, ta je njegova riječ slabo tumačena i on je smatran protivnikom od nekojih. Tako da svaki njegov doticaj sa župljanima postaje sumnjičav. Njega se bojkotira na sve načine.“¹⁷

Međutim, ratno vrijeme neće biti pogodan trenutak da komunistički sustav, koji pokušava zaživjeti u Istri, pokaže svu svoju nesnošljivost prema Crkvi. Bit će dosta snošljivi, ali će već pred kraj rata javno na skupovima prozivati Crkvu, napadati svećenika, a nekim i prijetiti narodnim sudom – smrću. U takvim se okolnostima našao Miroslav početkom 1944. u Baderni. „U ratnom se vrtlogu mladi župnik našao izravno na poprištu silnica triju velikih ideologija: fašizma, nacizma i komunizma. Svima je jednako bio kriv jer su ga svi htjeli za sebe a on je bio i ostao samo župnik dušobrižnik koji je svakodnevno pastoralno brodio kroz Scile i Haribde. Slijedio je samo jednu liniju – svoga božanskog učitelja Isusa koji se bori za ljudske duše koje mu je providnost po Crkvi povjerila.“¹⁸

16 Izvornik je u arhivu Zavoda Lombardo; fotokopija u: APMB; CP II, str. 63.-64.

17 Kronika župe Baderna, fotokopija, u: APMB, CP VI, str. 5.

18 J. BOGDAN, „Miroslav Bulešić kao uzor i nadahnucе za svećenike danas“, u: RTČ, god. 22 (2014.), br. 1. str. 47.-48.

Ratno stanje neće biti stanje očaja za mладога svećenika Miroslava, već vrijeme snažnoga duhovnog sazrijevanja. Kada se u srca mnogih ljudi uvukao strah, mržnja, želja za osvetom, vlč. Miroslav moli da ga Gospodin učini dostoјnjim mučeništva. „A mene, moj Bože, ako je Tvoja volja prištedi, da budem u Tvojim rukama oruđe da se širi Tvoja ljubav i nauka. Ako me hoćeš k sebi, evo me pripravna. Moj život Ti sasvim darujem za svoje stado. Uz Tvoju milost, i ako me Ti učiniš dostoјnjim ne bojam se mučeništva, već ga žudim. Neka bude Tvoja volja.... Ako bi to morao biti moj zadnji spis: svima pitam oproštenje i svima oprštam. Želim umrijeti samo za slavu Božju i spasenje duše svoje i mojih vjernika.“¹⁹

Župnik Bulešić nastojao je na svaki način ublaživati боли i мuke svojih župljana: zauzima se za utamničene, pomaže siročadi, posjećuje ranjene, tješi ožalošćene... Kada mu partizani nisu mogli ništa prigovoriti u pastoralnome djelovanju, lažno ga optužuju za suradnju s Nijemcima, te da odvraća mlade, naročito djevojke, da se priključe njihovim postrojbama. Postaju sve učestalije prijetnje i to smrću.

Na drugu godišnjicu svećeničkog ređenja piše: „... Bogu na slavu neka bude moj život i na spasenje mojih župljana. Hoću da prosljedim u svagdanjoj žrtvi za moje stado. Bože, obrati srca i pameti župljana mojih, da oni Tebe spoznaju, slušaju i ljube. Koliko događaja, povoljnih i nepovoljnih, u tim dvjema godinama svećeništva! Od prije Božića protivnici su se digli protiv mene, smatrajući moje djelovanje u apostolatu kao neku politiku. A ja sam činio samo svoju dužnost: učio sam djecu kršćanski nauk, sve sam pozivao na kršćanski život, na svetu misu, na svete sakramente. S djecom sam napredovao puno u nauci katekizma; učinio sam, da djeci malo oživim, i predstavu za ‘pust’. Sve to nije bilo po volji protivnika. Ništa za to. Ja sam učinio koliko sam mogao iz ljubavi za

ovaj jedni mi narod. Moj Bože, opet Ti prikazujem svoj život! Neka bude Tvoja volja.“²⁰

Svjestan što se može dogoditi, 23. travnja 1945., piše svoju duhovni oporuku u kojoj svojim mrziteljima poručuje *Moja osveta je oprost!*²¹ Bulešić prašta svojim progoniteljima i ne osuđuje ih, već mu je duša žalosna zbog onoga što čine. Njemu je stalo više do spaseњa duše njegovih protivnika, grješnika, nego do vlastitoga života. On je bio spreman dati svoj život za Isusa Krista i u mučeništvu, jer je sebe kao svećenika uistinu promatrao kao *alter Christusa* – drugoga Krista. Ako si drugi Krist po sakramantu sv. reda, onda si drugi Krist i po mučeništvu. On je težio k tomu idealu i cilju.

Nije se dao zastrašiti i nakon svršetka 2. svjetskog rata započinje pripremu župnih misija s ciljem da svaka rana koju je rat prouzročio bude zavijena „bijeli omot ljubavi, jer mržnja uzrokuje krvarenje, a ljubav zacjeljuje rane. Ljubavi, ljubavi treba danas u nama, da je možemo širiti riječju a osobito djelo.“²²

On je svojim životom bio znak Božje ljubavi u svojem vremenu i zacjeljivao ljudske rane Ljubavlju – Bogom. Međutim, odlukom biskupa, u jesen 1945. vlč. Miroslav preuzima novu župu Kanfanar s dvije kapelije Sošići i Bart.

„Dok je ovaj živ, narod neće ići za nama, niti dolaziti na naše sastanke“

Miroslav dolazi u župu gdje su Nijemci, 9. veljače 1944., objesili mjesnoga župnika vlč. Marka Zelca. Vjernici su se, što iz straha, što zbog novonastalih političkih okolnosti, pomalo udaljili od Crkve. Vjerski je život u župi dosta opao i u takve pastoralne okolnosti dolazi vlč. Miroslav 14. listopada 1945.

20 Usp. Kopija izvornika u: APMB; CP II, str. 69.-70.

21 Iz pisma vlč. Ivanu Paviću od 27. svibnja 1944. Izvornik u: APBM; CP II, str. 72.

22 Napovijedi u Kanfanaru, 22. listopada 1945., u: APMB, str. 1.

Nastanio se u trošnoj župnoj kući u kojoj su nakon smrti vlč. Zelca boravili Nijemci, a poslije partizani. Bulešić, po naravi komunikativan, pastoralno angažiran, duhovno formiran, okuplja djecu i mlade, oživljava pobožnosti u župi, te poziva ljude na pomirenje u sakramentu sv. ispovijedi. Bilo je svega u ratu i duše su vapile za izmirenjem s Bogom. Narod je ubrzo prihvatio mладога župnika, ali ne i komunističke vlasti. Postavlja si za prvi zadatak upoznati svoje župljane. „Ići će po selima da vas upoznam: ne uzmem ništa ni da jedem ni da pijem. Ako mi bude trebalo pitat’ću.“²³ Nakon nekoliko mjeseci priprave misije su se održale od 30. ožujka do 7. travnja 1946. Piše kako su se vjernici rado odazvali te na svršetku misija skupilo se oko 2000 ljudi. Vlasti su pokušale ometati program u vrijeme sv. misija.²⁴ Pastoralna se angažiranost i razboritost vidi i u činjenici kako 1945. godine nije bilo provideno četrnaest osoba, a godinu kasnije samo jedna osoba nije bila providena prije smrti. Nije bilo lako to postići, ali Miroslav nije imao straha doći u obitelj posjetiti bolesnika, a bolesnika uvjeriti da se ispovijedi i pričesti.

Najveći Miroslavov uspjeh u župi bit će u radu s djecom i mladima. Komunističke vlasti ometaju vjeronauk u školi, miču slike s religioznim motivima, pa i križ.²⁵ Sve ga ovo nije obeshrabril te na odlasku iz župe kaže: „Između tolikog posla, najteži a i najuzvišeniji [posao] bilo je odgajanje djece. Postali smo pri-

23 Najveći otpor sv. misijama je bio u Baratu. „Treći dan iz početka sv. misija nastala buna, neke djevojke i muškarci organizirali demonstracije protiv misija: izrugivali one koji su polazili, prijetili im, plesali pod lopicom... Na večer onog dana išao sam ja na lice mesta, pa razgovarao se s vjernicima; zaključili smo žaleći slučaj, da će se nastaviti sv. misije! Nastavile su se s većim uspjehom. U Baratu u subotu 6. 4. 1946. održala se pokorna procesija po cijeloj kapelaniji. Ja sam nosio drveni križ. Na koncu završila se posveta Prečistom Srcu Marijinu i zaključni moj govor o tome i naročito o pobožnosti prema Majci Božjoj. – Učestvovalo je dosta ljudi.“ Napovijedi u Kanfanaru, str. 31.-32.

24 Isto, str. 15.

25 Isto, str. 128 – 129.

jatelji odmah u početku. Ja sam veselo njima položio svu svoju pažnju i rad, jer sam bio uvjeren, da ako njih odgojam, da ćemo imati dobre ljude i dobre žene.“²⁶

Potiće mladiće da žive čisto svoju mladost te naglašava: „Čist do oltara!“ Poziva djevojke na čuvanje svoga dostojanstva. Nakon što je Miroslav sve ovo izrekao u crkvi u obavijestima te potaknuo na vjernički život, dana 13. siječnja [1946.], lokalni boljševici napali su svećenstvo, posebno kanfanarskoga svećenika. Govorili su: „popi razbijaju jedinstvo.... ne slušajte popa!“²⁷ Jedan je od razloga napada bio, kako Miroslav zapisuje: „Nadalje čujem, da je nastala buna protiv mene u Kanfanaru! Uzrok tome – kako mi informiraju – bile bi moje propovijedi, u kojima sam ja istaknuo uzor – djevojku i uzor – mladića! Svima se nije to sviđalo, pa daj se na kritiku!“²⁸ Miroslav nije napao mladiće i djevojke, već je iznio nauk Crkve. To je ona vrijednost njegovih propovijedi. Ne stvarati već i onako prevelike rane, već tim ranama nuditi lijek: nauk Božji i ljubav Crkve. Miroslav nikada nije prozivao, osuđivao ljude, nego ih je nastojao dovesti do obraćenja. Svakako njegov pastoralni rad bio je prožet kariyativenom ljubavi.

U propovijedi u Kanfanaru jasno je rekao: „K meni može doći svatko, bez ikakva obzira, za sve o čemu znate da vam mogu pomoći. Siromah nek se ne boji prekoračiti moj prag. Dok imam ja nešto, imat će i on. Siromahe sam uvijek volio, volim ih i volit ću ih, i pomoći ću im u mjeri mojih mogućnosti.“²⁸

Međutim, mladi svećenik Bulešić neće se dugo zadržati u župi Kanfanar, na traženje istarskih svećenika, uz prethodno dopuštenje njegova biskupa Rdossija, mons. Antonio

26 Napovijedi u Kanfanaru, str. 19.

27 Isto, str. 19.

28 Isto, str. 51.

Santin, tršćansko - koparski biskup imenovat će ga, 28. listopada 1946., podravnateljem pazinskoga sjemeništa i profesorom. Svjedoci toga vremena progovaraju o njemu kao blagu i uzornu profesoru i odgojitelju. Nije se dao zastrašiti te je nakon incidenta u sjemeništu, kada je socijalistička mladež, 1. ožujka 1947., poskidala sve križeve i slike u sjemeništu te veliki križ u predvorju sjemeništa bacila na neku klupu, vlč. Miroslav organizirao pobožnosti i u procesiji vratio križ na njegovo mjesto.²⁹ Želio je da budući svećenici budu dobro intelektualno i duhovno formirani. Nije se štedio, niti je popuštao, želio je da katolički svećenik bude besprijeđoran. Bulešić se, ipak, video samo kao župnik, te piše vlč. Tomi Banku, predsjedniku Zbora sv. Pavla za Istru, 18. srpnja 1947.: „Ja želim samo jednu stvar: ići raditi na župu.“³⁰

Svećenici su cijenili i poštivali vlč. Miroslava iako je bio samo nekoliko godina svećenik. Izabrali su ga za tajnika Zbora Svećenika sv. Pavla za Istru. Nakon rata nastojali su u pastoralnim programima pomoći svećenicima, zauzimali se kod komunističkih vlasti za slobodu vjerskoga djelovanja i bili spona komunikacije između vlasti i istarskih biskupa. Biskup Radossi zbog svojih političkih stavova nije uspio uspostaviti niti minimalnu komunikaciju s komunističkim vlastima pa ovlašćuje vlč. Miroslava da u njegovo ime s njima razgovara. Također ga ovlašćuje da razgovara sa svećenicima tršćansko-koparske biskupije koji bi bili voljni doći na službu u porečku i pulsku biskupiju koja je za vrijeme rata, a još više nakon rata, ostala bez većinskoga talijanskog svećenstva i redovništva.³¹

Za vrijeme rata i nakon rata nije se slavila sv. krizma po župama tršćansko-koparske biskupije u Istri. U ljeto 1947. svećenici su u dogovoru s biskupom Santinom započeli pripremu djece za sv. krizmu. Masovni odziv roditelja, čak i onih koji su bili u partizanima, da krizmaju svoju djecu izazvat će bijes nove vlasti. Doživjeli su podjeljivanje sv. krizme kao najveću pljusku svojemu bezbožnom sustavu u kojemu su željeli odgajati buduće naraštaje. Zbog sigurnosnih razloga sv. krizmu neće dijeliti biskup Santin, nego, u dogovoru sa Svetom Stolicom, on šalje mons. Jakova Ukmara koji je trebao nakon stupanja na snagu Pariške mirovne konferencije postati administratorom jugoslavenskoga dijela tršćansko-koparske biskupije.

Krizma se uredno odvijala po središnjoj Istri sve do 19. kolovoza kada su komunisti spriječili dolazak mons. Ukmara i vlč. Miroslava Bulešića na krizmu u Tinjan. Veći incident komunističke vlasti na Crkvu dogodio se 23. kolovoza u Buzetu kada je spriječena krizma. U pokušaju nasilnika da obeščaste prezbiterij i svetohranište ispriječio se vlč. Miroslav te im rekao: „Dalje ćete ići samo preko mene mrtvoga!“ Nasilnici su mu odgovorili: „Nismo znali do sad, da si takav! Platit ćeš nam to!“³² Svećenici su se povukli iz crkve te podne pošli u susjednu kapeliju Črnicu gdje je održana krizma, ali je milicija cijelo vrijeme pratila kretanje svećenika, vjernika te bila u dosluku s organizatorima nereda, Dinom Zlatić.³³ Antun Cerin – Pavizić, funkcioner u Buzetu došao je predvečer uoči krizme u Lanišće i tjerao žene i djecu ispred crkve da se ne ispovijedaju i rekao: „Lijepo je bilo danas u Buzetu, sutra će krvavo kamenje padati u Lanišću!“³⁴

29 Usp. V. MILOVAN, *Miroslav Bulešić svjedok Kristov*, str. 98.-99. Pismo ravnatelja Sjemeništa Leopolda Jurice Oblasnom N.O-u za Istru, 02. ožujka 1947. godine; u: Arhivu Bože Milanovića, Poreč.

30 Fotokopija pisma u: APMB, CP II, str. 101.

31 Usp. I. JAKOVLJEVIĆ, „Blaženi Miroslav Bulešić: čovjek Božji – svećenik Božji“, u: *Duhovni Dnevnik bl. Miroslava Bulešića*, Pazin 2018., str. 35.

32 B. MILANOVIĆ, *isto*, str. 233.

33 Prema zapisima Bože Milanovića i drugih Dina Zlatić mnoge je obitelji zavilo u crne te je odgovorna za mnoga nasilja nad, napose vjernicima, u Istri. Usp. B. MILANOVIĆ, *isto*, str. 230., 238.

34 S. CEK, *Uspomene na svećeničke godine u Istri, 1937.-1965.*, Zagreb, 2013., str. 30.

Imajući iskustvo nereda u Buzetu svećenici su predlagali mons. Ukmara da se krizma u Lanišću održi noću, budući da je bilo najavljeno da će krvavo kamenje padati u Lanišću. Organizatori prosvjeda na svojemu sastanku su bili odlučili spriječiti krizmu u Lanišću, a župnika vlč. Stjepana Ceka u crkvi „*sasjeći na komade*.“³⁵ Krizma se održala sat prije uz velike nerede ispred crkve koju su činili komunistički aktivisti. Nisu spriječili održavanje krizme zahvaljujući hrabrim vjernicima Lanišća koji su čuvali djecu i svećenike. Kada je sve bilo gotovo, krizma završena, a svećenici okupljeni u župnoj kući, dolazi milicija, ne da zavede javni red i mir, već da omogući nasilnicima da izvrše zadatku. Uspjeli su djełomično, Ukmara su premlatili misleći da je mrtav, Bulešića zaklali nožem, a Ceka nisu uspjeli naći da ga ubiju, jer ga je majka bila sakrila.³⁶ Miroslav je u času umiranja vatio: „*Isuse, primi dušu moju!*“³⁷

Vlasti u Zagrebu pokušale su opravdati zločin svojih drugova u Istri te nastojale u medijima svećenike proglašiti krivim. Međutim, narod Istre znao je tko je krivac unatoč svim montiranim procesima i presudama. Budući da nisu uspjeli do kraja u svome zločinu, pobiti sve svećenike, posebno vlč. Ceka, poslije će sud u Pazinu vlč. Stjepana Ceka osuditi na 6,5 godina stroge zatvorske kazne s prisilnim radom koju je izdržao u Lepoglavi i Staroj Gradiški, a počinitelja ubojstva Slavka Sankovića osuditi na pet mjeseci zatvora zbog remećenja javnoga reda i mira. Uz Sankovića za zločin u župnoj kući osuđeni su još: Elvio Medica iz Račje Vasi, Josip Božić iz Raspore i Srećko Brajković iz Brgudca na kaznu zatvora od tri mjeseca. Također je sud osudio i sedam vjernika Lanišća koji su sprječavali zločin na kaznu zatvora od šest do deset mjeseci. Veće su kazne dobile žrtve nego ubojice. Nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj,

sudac laniškoga zločina Ivan Motika priznao je da su presudu vlč. Ceku, vjernicima Lanišća i ubojicama sastavile komunističke vlasti u Zagrebu, po diktatu Vladimira Bagarića, te je on trebao samo formalno izreći – pročitati. Vlasti nisu dopustile da se Bulešićev tijelo pokopa u rodnoj župi Svetvinčenat bojeći se da se cijela Istra ne digne na noge!³⁸ Vlasti su imale medije u svojim rukama, ali nisu imali istinu i nisu mogli spriječiti da odmah istoga dana narod počne častiti Miroslava kao mučenika i sveca: „*Drugi dan smo si mi svećenici u Sjemeništu odrezali svaki po jedan komadić Bulešićeve krvave košulje i sprawili kao svetu uspomenu na našeg mučenika, koji je radi vjere izgubio život.*“³⁹ Tako je vlč. Ivan Krajcar uzeo komad kolara vlč. Miroslava. Tko je bio vlč. Miroslav, možda najbolje opisuju riječi vlč. Ivana Pavića kada je odgovorio milicioneru na ulazu u Lanišće kamo ide: „*Idem pokopati svećenika, koga sam odgojio kao antifašistu koji ljubi svoj narod!*“⁴⁰

Od dana mučeničke smrti njegova majka Luka, barem jednom mjesečno, dolazila je na grob svoga sina i molila. Ona je bila prva hođočasnica zajedno s vjernicima Lanišća koji su potajno išli na njegov grob. Godinama je opetovano tražila da se zemni ostatci Bulešića prenesu u Svetvinčenat, što će se dogoditi tek 13. svibnja 1958., na Bulešićev rođendan. Punih trideset šest godina nije se smjelo postaviti javno obilježje o mučeničkoj smrti Miroslava Bulešića. Prvi put bit će na njegovu nepoznatome grobu u Svetvinčentu postavljen brončani medaljon s njegovim likom i natpisom: „*Svećenik Miroslav Bulešić, mučenik 1920-1947.* Ovaj medaljon je dao izraditi vlč. Atilije Krajcar i sam uznik komunističkih zatvora i velik štovatelj bl. Miroslava Bulešića.

35 B. MILANOVIĆ, *isto*, str. 234.

36 Usp. *isto*, str. 241.

37 Usp. F. VERAJA, *Miroslav Bulešić, svećenik i mučenik, znakoviti lik moderne povijesti Istre*, Poreč, 2013., str. 75.; B. MALNOVIĆ, *Istra u dvadesetom stoljeću*, str. 236.

38 Usp. S. CEK, *isto*, str. 35.

39 B. MILANOVIĆ, *isto*, str. 237.

40 I. GRAH, *Ratna mlada misa u Svetvinčentu, u: Vjesnik istarskog arhiva*, God. 6-7 (1996. – 1997.), sv. 6-7, str. 224.

Sjećam se s kojim mi je oduševljenjem govorio o bl. Miroslavu i poticao kao sjemeništarca da bolje upoznam njegov život.”⁴¹

Svećenici su željeli nakon nekoliko godina da se javno obilježava godišnjica mučeničke smrti Miroslava Bulešića, ali se čekalo malo bolja vremena. Prvo veće obilježavanje bilo je 24. kolovoza 1987., a potom 1997. s dolaskom kard. Franje Kuharića u Svetvinčenat, kada će u propovijedi izreći: „Čitajući na stranica Dnevnika Sluge Božjeg, njegova razmišljanja, stavove, odluke... video sam: Pa to su ista razmišljanja, i stavovi kao kod kardinala Stepinca – ista vjera, isti duh.“ Propovjednik je potom nadodao: „ista zaljubljenost u Krista, ista vjernost, dosljednost, neustrašivost, i ustrajnost u služenju Bogu i narodu.“⁴²

Beatifikacija

Mons. Dragutin Nežić, tadanji apostolski upravitelj Porečke i Pulskog biskupije, kao i hrvatskoga dijela Tršćansko-koparske biskupije (Pazinske administrature), pokrenuo je službeni proces za kanonizaciju Sluge Božjega Miroslava Bulešića, 24. travnja 1956. Bio je ovo prvi proces za jednu žrtvu komunističkoga režima u našoj Domovini. Proces će ubrzo biti obustavljen zbog političkih neprilika i drugih nesklonih okolnosti. Nakon pada komunističkoga režima postupak je ponovno obnovio mons. Ivan Milovan, porečki i pulski biskup, te je za tri godine (2000.-2003.) završeno biskupijsko istraživanje. Biskup Milovan najprije je za rimskoga po-

41 Vlč. Atilje bio je istinski zaljubljenik u bl. Miroslava i nastojao o njemu govoriti svojim vjernicima. Tako je i mene kao sjemeništarca nagovarao da pišem maturalni rad o Miroslavu Bulešiću, na žalost, nisam ga poslušao, ali providnost je htjela da poslije izučavam i govorim o bl. Miroslavu.

42 Kard. Franjo Kuharić predvodio je 50. godišnjicu mučeničke smrti tada Sluge Božjega Miroslava Bulešića, 24. kolovoza 1997., kada će na punome trgu u Svetvinčentu izreći glasovitu propovijed koja će na svoj način biti budućemu porečkom i pulskom biskupu dodatni poticaj da nastavi s kauzom Miroslava Bulešića.

stulatora bio imenovao p. De Rosu, a potom na preporuku mons. Edwarda Nowaka, tajnik te Kongregacije za kauze svetih, imenovao mons. Juru Bogdana, koji do danas vrši tu službu.⁴³ Mons. Bogdan je najprije pristupio proučavanju spisa i uz svesrdnu pomoć mons. Fabijana Veraje, umirovljenoga podtajnika Kongregacije za proglašanje svetim, nastojao voditi rimski proces za proglašenje Sluge Božjega Miroslava Bulešića blaženim. Na molbu mons. Bogdana poziciju je na temelju dokumenta i dostavljenih spisa Kongregaciji izradio mons. Veraja 2010. godine. Na temelju pozicije se pristupilo, u skladu s kanonskim odredbama, proučavanju kauze Sluge Božjega Miroslava Bulešića.

Kardinali i biskupi, na redovnoj sjednici od 20. studenoga 2012., kojom je predsjedao, kardinal Angelo Amato, utvrdili su da je Sluga Božji ubijen zbog njegove vjernosti Kristu i Crkvi.

Nakon što je svetomu ocu Benediktu XVI. izneseno iscrpno izvjeće kardinala prefekta o svim fazama, Sveti je Otac, potvrđujući glasovanje Kongregacije za kauze svetaca, izjavio: Utvrđuje se mučeništvo u slučaju sluge Božjega Miroslava Bulešića, dijecezanskoga svećenika u predmetu i učinku o kojemu se raspravlja. Državno Tajništvo Svetе Stolice, dopisom od 12. veljače 2013. godine, priopćilo je da je sveti otac Benedikt XVI. dopustio da se obred proglašenja blaženim Sluge Božjega Miroslava Bulešića obavi u Porečkoj i Pulskoj biskupiji u subotu, 28. rujna 2013. godine. Predstavnik Svetog Oca na slavlju proglašenja blaženim u Areni u Puli je uzoriti gospodin Angelo kardinal Amato, prefekt Kongregacije za kauze Svetih. Svečani čin beatifikacije bio je najveći duhovni događaj u cjelokupnoj povijesti Crkve u Istri.

43 Biskupijski arhiv Poreč (BAP), fond Porečka i Pulskog biskupija, dekret br. 137/2005 od 2. travnja 2005.

Umjesto zaključka

Kardinal Angelo Amato, prefekt Kongregacije za kauze svetih, u svojoj je propovijedi prigodom beatifikacije Sluge Božjega Miroslava Bulešića izrekao: „Na pitanje, je li don Miroslav bio pripravan na mučeništvo, odgovaramo da se svetost ne improvizira. Mučeništvo nije slučajni plod naše naravi. Božja Providnost po otajstvenim putovima milosti tijekom vremena priprema svjedoke Evanđelja za najuzvišeniju žrtvu.“ Bl. Miroslav nije postao mučenikom slučajno, slučajno zaklan u Lanišću nakon krizme, već je po Božjoj providnosti cjelokupni njegov svećenički život bio usmjeren prema njegovoj golgoti gdje

se trebalo dogoditi mučeništvo. Miroslav o vlastitome mučeništvu ne progovara samo u vrijeme rata, kada je bila veća mogućnost da bude ubijen, nego o svojoj spremnosti na mučeništvo piše dva mjeseca prije negoli će se dogoditi, 24. lipnja 1947.: „ja želim, ako je Tvoja volja, čim prije doći k Tebi“⁴⁴ Miroslav se osjeća zrelim, spremnim, u 27. godini života, da dadne svoj život za Krista. Ne boji se ovozemaljske smrti, već je žudi. Svoju duhovnu oporuku svršava riječima: „Ostajem sam s Tobom, o Bože, pripravan da vršim uvijek samo i jedino Tvoju sv. volju.“

44 Duhovni dnevnik, 24. 6. 1947.

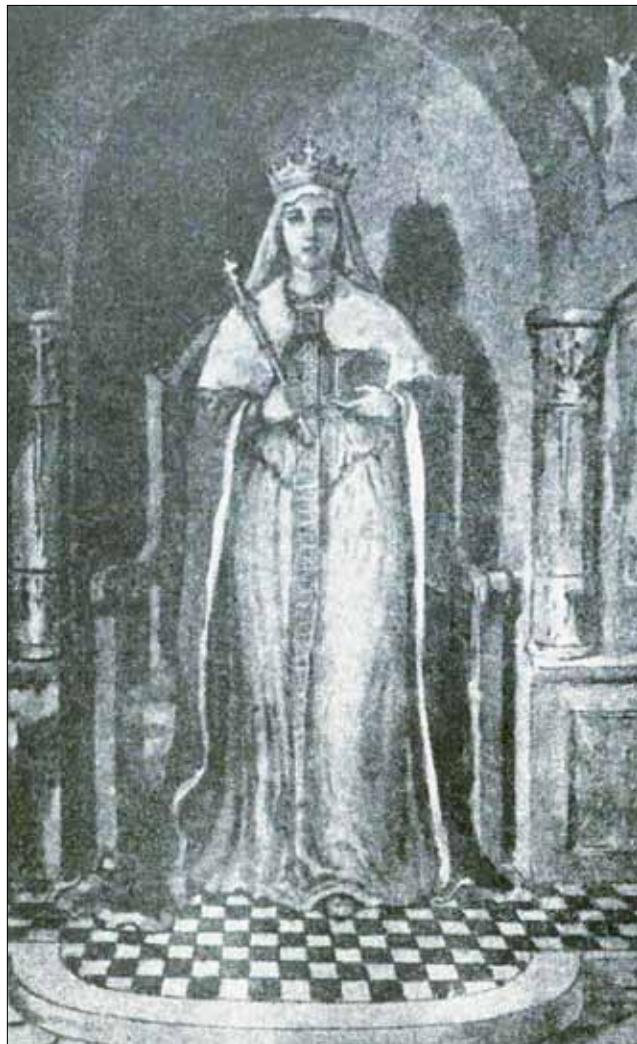
BOSANSKA KRALJICA KATARINA KOTROMANIĆ

1424 – 1478

Slavko RAJIČ¹

Bez ikakve dvojbe bosanska kraljica Katarina Kotromanić zauzima časno mjesto u povijesti srednjovjekovnoga bosanskog kraljevstva. Govoriti o kraljici Katarini znači govoriti o povijesti Bosne i Hercegovine u XV. stoljeću i povijesti Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini sredinom XV. stoljeća.

Povijest srednjovjekovne Bosne vrlo je malo obrađivana. Razlog tomu, ponajprije, stoji u nedostatku dokumenata koji bi vjerno svjedočili o događajima toga vremena. Drugi razlog stoji u malome broju povjesničara koji objektivno pišu o povijesti srednjovjekovne Bosne bez utjecaja politike i ideologija. Na žalost, većina povjesničara, kako srpskih, tako i hrvatskih i bošnjačkih nerado obrađuju povijest Bosne i Hercegovine, jer se njihova nacionalna (partikularna) povijest ne uklapa u željenu sliku povijesti određenoga razdoblja. A treći razlog stoji u nemogućnosti povjesničara da istražuju dokumente te da donose objektivnu istinu o povijesti Bosne i Hercegovine. Tomu su uzrok različite diktature koje ne dopuštaju slobodno istraživanje povjesne građe: više od četiristo godina osmanlijske okupacije (1463. – 1878.), četrdeset godina austrijske okupacije (1878. – 1918.), dvadeset tri godine srpske okupacije (1918. – 1941.), četiri godine 2. svjetskog rata,

Katarina bosanska kraljica (+25. X. 1478. u Rimu), autor: Gabrijel Jurkić

¹ Slavko Rajić, iz mjesta Pajić (Bosna i Hercegovina), svećenik je Vrhbosanske nadbiskupije. Na Papinskoj sveučilištu Gregorijana u Rimu magistrirao je crkvenu povijest 1992. godine. Naslov magistarskoga rada: *Caterina Kosača: l'ultima regina di Bosnia: (1424-25 ottobre 1478): la famiglia, l'attività edilizia e le relazioni con i papi*. Od 1998. djeluje u Vojnoj biskupiji u RH. Sada je vojni kapelan u Vojnoj kapelaniji „Sv. Obitelj“ (ZZP, Zagreb). Od 2019. je i biskupski vikar za pastoral MORH-a.

četrdeset pet godina komunističke diktature (1945. – 1990.), trideset godina nefunkcionalne države.

No, uza sve navedene zaprjeke, kraljica je Katarina privlačila pozornost ljubitelja povijesti Bosne i Hercegovine. O tome svjedoče brojne knjige i članci. Mada su njeni životopisci još od XIX. stoljeća nastojali rekonstruirati njezin život, ta zanimljiva problematika još

uvijek je djelomično prikazana, često nedovoljno jasna, a ponekada u nekim dijelovima i potpuno netočna. U ovome članku nastojat će ukratko i jasno rekonstruirati njezin život oslanjajući se na najnovija objavljena djela o kraljici Katarini.

Postoje brojna znanstvena djela o kasnosrednjovjekovnoj povijesti Bosne, koja su uglavnom usmjerena prema istraživanju političkih odnosa unutar vladajuće dinastije Kotromanić, prema istraživanju odnosa Bosanskoga kraljevstva prema Osmanlijskome Carstvu, prema kršćanskim zemljama među kojima se posebno ističe Papinska država, potom moćno Hrvatsko-Ugarsko kraljevstvo Matije Korvina i Mletačka Republika, a tek usputno, ali redovito, govore o životu kraljice Katarine.² U tim radovima ne postoji dublja analiza njezina utjecaja na svakodnevni život stanovnika na području srednjovjekovne Bosne i kasnije osmanske Bosne i Hercegovine, unatoč tomu što je poznavanje njezina života bitno za razumijevanje političkih prilika u kojima se našla Bosna nakon kobne osmanske provale u ljetu 1463. godine.

Premda o kraljici Katarini postoji bogata bibliografija, ipak nekoliko autora treba istaknuti. To se prvenstveno odnosi na Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, koji je još davne 1852. godine izradio prvi znanstveno uteviljen prikaz njezina života.³ Veliki prinos istraživanju života kraljice Katarine dao je

Ludwig von Thalloczy.⁴ Rad na istraživanju Katarinina života nastavili su nakon 2. svjetskog rata Krunoslav Draganović⁵ i Bazilije Pandžić⁶. Posljednjih godina Katarininim životom bavili su se arheolog Enver Imamović⁷ i povjesničar Petar Runje⁸. Među posljednjima Katarininim životom bavio se Krešimir Regan koji je 2010. godine objavio knjigu o životu kraljice Katarine u kojoj se autor vrlo precizno i detaljno služi povijesnim vrelima i uspješno rekonstruira život kraljice Katarine.⁹

Podrijetlo kraljice Katarine

Kraljica Katarina je ostavila vidljivi trag u povijesti srednjovjekovne Bosne.¹⁰ Sa svojom životnom sudbinom osvjetjava posljednja desetljeća Bosanskoga kraljevstva.

Katarina Vukčić Kosača je kći Stjepana Vukčića Kosače, ugledna velikaša bosanskoga kraljevstva.¹¹ Kosače potječu iz bosanskoga gornjeg Podrinja. Selo Kosače nalazi se na pola puta između Foče i Goražda, nedaleko od rijeke Drine. Tu trebamo tražiti najstariju postojbinu Kosača. Najstariji nositelj toga

⁴ Ludwig von THALLOCZY, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, München und Leipzig, 1914.

⁵ Krunoslav DRAGANOVIĆ, *Katarina Kosača bosanska kraljica. Prigodom 500.-godišnjice njezine smrti (25.X.1478)*, Sarajevo, 1978.

⁶ Bazilije PANDŽIĆ, „Katarina Vukčić Kosača“, *Povijesnoteološki simpozij u povodu 500. obljetnice smrti bosanske kraljice Katarine održan 24. i 25. listopada 1978. u Sarajevu*, Sarajevo, 1979.

⁷ Enver IMAMOVIĆ, „Treba li nam kraljica“ i „Posljednji bosanski kralj Stjepan Tomašević i slom srednjovjekovne bosanske države“, *Korijeni Bosne i bosanstva*, Sarajevo, 1995.

⁸ Petar RUNJE, „Tri hrvatske plemkinje franjevačke trećoredice“, *Kaćić*, 29/1997., br. 29, 67-81.

⁹ Krešimir REGAN, *Bosanska kraljica Katarina. Pola stoljeća Bosne (1425-1478)*, Zagreb, 2010.

¹⁰ Marko PEROJEVIĆ, „Žena iz bosanske povijesti“, *Napredak* 16 (1941.), 139-141.

¹¹ Sima ĆIRKOVIĆ, *Stefan Vukčić Kosača*, Beograd, 1964.; Ivan JABLANOVIĆ, „Bosanska kraljica Katarina u Rimu od 1466-1478“, *Vrhbosna* 2 (1908.), 26-30.

² Vjekoslav KLAJČ, *Poviest Bosne do propasti kraljevstva*, Zagreb, 1882.; Milan PRELOG, *Povjest Bosne od najstarijih vremena do propasti kraljevstva*, I, Sarajevo, 1912.; Skupina autora, *Poviest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do god. 1463*, I, Sarajevo, 1942.; Sima ĆIRKOVIĆ, *Istorija srednjovekovne bosanske države*, Beograd, 1978.; Mladen ANČIĆ, *Na rubu Zapada: tri stoljeća srednjovjekovne Bosne*, Zagreb, 2001.; Dubravko LOVRENOVIĆ, *Na klizištu povijesti (sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska 1387-1463)*, Zagreb-Sarajevo, 2006.

³ Ivan KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI, „Katarina, kraljica bosanska“, *Neven*, 1/1852., br. 2-13.

prezimena zvao se Vuk, najraširenije ime u srednjovjekovnoj Bosni. Vuku se rodiše sinovi Vlatko i Hrana koji se po ocu nazivaju Vlatkovići.

Vlatko Vuković¹² je oformio političko područje (vojvodstvo) koje će se u budućnosti nazvati Hercegovina. Vlatka Vukovića, humskoga vojvodu, povijest pamti kao vojskovođu kršćanske vojske koja se hrabro borila na Kosovu Polju 1389. godine. Moćni bosanski kralj Stjepan Tvrtko I. poslao je vojvodu Vlatku s 20000 kršćanskih vojnika da pomogne srpskoga kneza Lazara Hrebeljanovića u ratu protiv turske vojske kojoj je na čelu bio sultan Murat. Odlučna se bitka zametnula na Vidovdan, 15. lipnja 1389. Bitka je završila porazom kršćanske vojske i smrću sultana Murata i kneza Lazara. Vojvoda Vlatko Vuković je na svome krilu, sa svojom kršćanskim vojskom, izvojevao pobjedu i odmah poslao vijest da je kršćanska vojska pobijedila. Vijest se munjevitom brzinom proširila ne samo u Bosni nego i diljem kršćanske Europe. Radost nije dugo potrajava. Turska vojska, unatoč početnoj prednosti kršćanskih vojnika, bila je pobjednik u bitci na Kosovu Polju 1389. godine.¹³ Vlatkov brat Hrana imao je tri sina: Sandalja, Vuka i Vuka. Vlatka Vukovića je naslijedio nećak Sandalj Hranić Kosača¹⁴ koji je proširio i ojačao naslijedeno vojvodstvo. Poslije ubojstva Pavla Radenovića (1415) i smrti hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića (1416) Sandalj je postao najmoćniji velikaš u bosanskome kraljevstvu. Ženio se dvaput: prvi put s Katarinom, kćerkom Vuka Vukčića Hrvatinića i drugi put s Jelenom, kćeri srpskoga kneza Lazara Hrebeljanovića.¹⁵

12 V. ČOROVIĆ, *Historia Bosne*, Beograd, 1940., 325-330; *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 336-340.

13 *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 339-340.

14 J. RADONIĆ, „Der Grossvojvoda von Bosnien, Sandalj Hranić-Kosača“, *Archiv fur slavische Philologie*, XIX, Berlin, 1897., 380-365; *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 366-490.

15 S. ČIRKOVIĆ, *Stefan Vukčić Kosača*, 6; *Poviest h. z. Bosne i Hercegovine*, 367.

Sandalj Hranić Kosača nije imao djece. Svoja je nasljednika našao u najstarijemu sinu svoga brata Vukca, mladome Stjepanu¹⁶. Navršivši četrnaest godina života, kada velikaški sinovi ulaze u javni život, veliki vojvoda Sandalj je nećaka Stjepana predstavio svečanomu skupu prigodom prodaje Konavla i Donje Župe Dubrovčanima.¹⁷ S vremenom se stric Sandalj pobrinuo i za ženidbu svoga nećaka Stjepana. Naime, Sandaljeva druga žena je Jelena, udovica Đure II. Balšića. Njezin sin Balša III. Balšić je umro 1421. godine ostavivši tri maloljetne kćeri. Sandalj je u dogovoru sa svojom suprugom Jelenom preuzeo brigu za Jelenine unuke. Ne postoje dokumenti o tome što je uistinu učinio za njih, ali sigurno znamo da je odredio da Jelena, unuka njegove druge supruge, postane supruga njegova nećaka i nasljednika Stjepana. Vjenčali su se 1423. godine najvjerojatnije u Sokolu.¹⁸ Stjepan se triput ženio. Prvi put u dobi od 20 godina sa Jelenom Balšić, poslije njezine smrti 1453. ženi se s Barbarom, a treći put se ženi sa Cecilijom. Iz prvoga braka rođeno je troje djece. Katarina je prvorodena, a dva mlađa brata su joj Vladislav i Vlatko. Iz drugoga braka, onoga s Barbarom, rođena je kći Marija i sin Stjepan, kasnije poznat kao Ahmed Hercegović, veliki vezir u Osmanskome Carstvu.¹⁹

S majčine strane Katarina, buduća bosanska kraljica, potječe od Balšića, gospodara Zete. Trojica braće Stracimir, Đuro i Balša II. pojavljuju se 1360. kao gospodari Zete. Sva tri brata u prvoj polovini 1368. godine šalju pismo papi Urbanu V. po Petru, biskupu Svača²⁰, u kojemu izražavaju svoju želju da

16 L. THALLOCZY, *Studien*, 146-168; V. ČOROVIĆ, *Historija Bosne*, 481-510; *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 490-592.

17 F. MIKLOŠIĆ, *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii, Viennae*, 1858., 288-291.

18 K. DRAGANOVIĆ, *Katarina Kosača*, 10.

19 Ibid, 8.

20 Svač je bila biskupija koja se prostirala između Skadra i Ulcinja.

pristupe jedinstvu s Katoličkom crkvom²¹. Papa 15. svibnja 1368. piše pismo braći Balšićima u kojemu daje upute kako to ostvariti²². Braća Balšići su 29. siječnja 1369. usmeno i pismeno potvrdili svoj pristup jedinstvu s Katoličkom crkvom pred biskupima Svača i Drivasta i mnogim drugim svjedocima.²³ Razlog tomu nije naveden. Vjerojatno je taj što je znatan dio njihove države s Barom, Svačem i možda Skadrom pripadao Katoličkoj crkvi. Uostalom, stara Duklja ili Zeta bila je katolička zemљa,²⁴ a rod velmoža Balšića ostaje i dalje vjeran Katoličkoj crkvi. Đuro II. Balšić (1385. – 1405.) bijaše toliko odan Rimu da je htio ne samo podložiti svoje kraljevstvo vrhovništvu Rimske crkve priznajući se njegovim vazalom nego je odlučio da u slučaju utrnuća kraljevske kuće Balšića njihovo kraljevstvo prijeđe u vlasništvo Svetе Stolice.²⁵ Đuro II. Balšić oženio je Jelenu, kćer srpskoga kneza Lazara. Jelena je rodila Balšu III., djeda kraljice Katarine. Balša III. umire 1421. ne ostavivši muškoga nasljednika, ali je imao kćeri koje je uzeo pod svoje okrilje vojvoda Sandalj Hranić, točnije pod okrilje Sandaljeve supruge Jelene, kćerke srpskoga kneza Lazara I. Hrebeljanovića i majke Balše III. Sandalj i njegova supruga Jelena dadoše, oko 1423. godine, najstariju kćer Jelenu za suprugu Sandaljevu nećaku Stjepanu, budućemu hercegu Stjepanu Vukčiću Kosači. Ova

21 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia*, I (1198-1549), Roma, 1863., 262-263.

22 C. BARONIUS, *Annales ecclesiastici ab anno 1198*, ubi card. Baronius desinit auctore Odorico Raynaldo, XVI, Romae, 1659., god. 1368, br. 19

23 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia*, 264.

24 V. ČOROVIĆ, „Nemanja Stevan“, *Narodna enciklopedija*, III, Zagreb, 1928., 46.: Nemanja se rodio u Ribnici kod Podgorice gdje mu je otac Zavida živio prognan iz Raške zbog dinastičkih meteža. U oskudici pravoslavnih svećenika Stevan Nemanja, u uglavnom katoličkoj zemlji, kršten je po zapadnome obredu. Kada mu se otac vratio u Rašku, N. je ponovno kršten kao pravoslavni.

25 C. BARONIUS, *Annales ecclesiastici*, god. 1391, br. 27.

Jelena donese na svijet 1424. godine Katari- nu, buduću bosansku kraljicu.²⁶

Rođenje i mladost

Katarina je prvorodena kći hercega Stjepana i Jelene Balšić. U povjesnim izvorima nigdje se ne spominje mjesto i godina njezina rođenja. Jedini izvor koji nam otkriva godinu rođenja je natpis na njezinu grobu u rimskoj crkvi Araceli, na kojemu piše da je umrla 25. listopada 1478. godine te da je živjela pedeset četiri godine. Dakle, rođena je 1424. godine. Izvori šute i o mjestu u kojemu je Katarina rođena. Najvjerojatnije je rođena u utvrđeno- nome plemičkom gradu Sokolu²⁷, starome obiteljskom sjedištu Kosača ili u plemičkome gradu Blagaju²⁸, omiljenoj rezidenciji hercega Stjepana i prijestolnici Humske zemlje. Vjerojatnije je da je rođena u gradu Sokolu na sastavku rijeke Tare i Pive. Podno ovoga grada prostire se Šćepan Polje, udolina gdje je Sandalj Hranić predao povelju Dubrovčanima u kojoj piše da je pisana „na Šćepan Po- lju pod gradom Sokolom“.²⁹

Draganović³⁰ drži da bi mjesto rođenja kraljice Katarine mogao biti Blagaj, sagrađen na stijeni iz koje izvire rijeka Buna, u antičko doba zvana Bona, dobra rijeka. Blagaj je smješten u središtu Sandaljeva vojvodstva. U ono vrijeme Zahumlje ili Hum je središnji dio, dok je dolina rijeke Drine, Podrinje, gdje je smješten grad Sokol, rubni dio vojvodstva. O Katarinu životu prije udaje za bosanskoga kralja Stjepana Tomaša malo se zna. Iako nema sačuvanih podataka o njezinu djetinjstvu, može se pretpostaviti da ga je provodila u utvrđenim gradovima svoga oca i majke na području današnje Hercegovine i istočnoga Podrinja sa svojom braćom Vladislavom, Vlatkom i Stjepanom Hercegovićem.

26 Ivan JABLANOVIĆ, *Bosanska kraljica Katarina*, 28.

27 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 77-80.

28 Ibid , 80-83.

29 F. MIKLOŠIĆ, *Monumenta Serbica* 288-291.

30 K. DRAGANOVIĆ, *Katarina Kosača*, 10.

Htjeli bismo znati u kojim je to gradovima boravila, tko ju je odgajao i poučavao, kakvu je naobrazbu primila, kuda je sve putovala, kakvi su odnosi vladali u njezinoj obitelji i kako se ona odnosila prema ocu i majci, prema braći i sestri.

Zasigurno je najviše živjela u Sokolu i Blagaju, u gradovima koji su bili najutvrđeniji i najsigurniji. U njima je herceg Stjepan sa svojom obitelji boravio najviše. U vojvodstvu hercega Stjepana bilo je više utvrđenih gradova u kojima je povremeno boravila njegova obitelj. Katarina je, kao prvorodena, zasigurno pratila svoga oca i majku i uživala u ljepotama srednjovjekovnih utvrđenih gradova razasutih diljem prelijepog Podrinja i pitome Humske zemlje. U takve gradove ubrajamo Sokol, Foču i Goražde u Podrinju, Gacko, Stolac i Ljubaški u Humu, te luku i trg Drijeva na Neretvi.³¹ Katarina sigurno nije propustila priliku da vidi posjed svoga oca na moru, grad Novi, koji je osnovao bosanski kralj Stjepan Tvrtko I. 1382. godine. Vjerojatno je Katarina posjetila i obližnji Kotor koji je bio u rukama Mletačke Republike. Bilo joj je zadovoljstvo posjetiti Bar, nadbiskupski grad, staru baštinu Balšića, njezinih bližnjih rođaka. Dok je herceg Stjepan bio u dobrim odnosima s Dubrovčanima, Katarina je bez sumnje uživala u ljepotama kamenoga grada.

Tko je Katarinu odgajao i poučavao? Kakvu je naobrazbu primila? Nema sumnje da joj je prva i najvažnija odgajateljica bila majka Jelena³². Otac Stjepan nije imao vremena ba-

viti se odgojem svoje djece uz tolike poslove vezane za političko nadmudrivanje, spletke i sukobe, pa čak i krvave ratove gotovo sa svim svojim susjedima. Herceg Stjepan je u cijelosti zanemario roditeljsku obvezu da osobno kao otac sudjeluje u odgoju svoje djece. Hercegovi su sinovi vrlo rano pokazali da nemaju ljubavi i poštovanja prema svome ocu. Brzo su uočili očevu sebičnost i nedostatak ljubavi. Živjeli su u stalnoj napetosti koja se znala izrođiti u pravi rat. To je išlo tako daleko da je pozivan i sultan da bude sudac između oca i sinova, a posebno sina Vladislava. Obiteljski su odnosi bili jako loši. Herceg Stjepan u svojoj samovolji i samodostatnosti doveo je sebi za ljubavnicu neku lijepu fjačinku Elizabetu i držao je dugo vremena u Blagaju. Došlo je do sukoba sa suprugom Jelenom, ali je došlo i do pobune sina Vladislava protiv oca. Sukob se svršava turskom intervencijom. Na sreću, došlo je do pomirbe hercega Stjepana i sina mu Vladislava koji mu je ponovno iskazao vjernost, ali i vjernost gospodinu sultani.³³ Drugom ispravom istoga dana oprosti herceg Stjepan i svojoj ženi Jeleni, izmiri se s njom i s ostalom humskom gospodom.³⁴ U tim teškim obiteljskim odnosima dokumenti ne spominju Katarinu. Iako je njegovala dobre odnose s bratom Vladislavom, izvori ne spominju da je Katarina bila sudionik ovih nemilih obiteljskih odnosa.

Kakvu je naobrazbu primila? Proračunati herceg Stjepan imao je u vidu da za dobru udaju svoje kćeri, uz njezinu ljepotu, plemenito podrijetlo i dobar miraz, svakako ide i dolična naobrazba. Vjerujem da je herceg Stjepan osigurao svojoj bistroj kćeri i sinovima dostatnu naobrazbu kako bi mogli u sve-mu parirati velikaškoj djeci onoga vremena. Sigurno je naučila domaće pismo, bosanicu, kako bi se mogla dopisivati sa svojom braćom i ocem koji su često bili odsutni zbog ratova i drugih obveza. Da je Katarina postigla visoku razinu naobrazbe, svjedoči njezin

31 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 77-125. U trećemu poglavljju ove knjige, koje nosi naslov „Mjesta života i djelovanja kraljice Katarine“, autor jezgrovit i precizno govori o sljedećim mjestima s istaknutim dokumentima koji bilježe kraljičin boravak u tim mjestima i povezanost s njima: Plemićki grad Soko u Podrinju, Plemićki grad Blagaj na Buni, Milodraž, Plemićki grad Visoki, Podvisoki, Mile, Biskupići, Moštare, Plemićki grad Bobovac, Kraljeva Sutjeska, Plemićki grad Vranduk, Jajce, Plemićki grad Kozograd, Vrlika, Dubrovnik, Herceg Novi, Rim.

32 *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 512-534.

33 F. MIKLOŠIĆ, *Monumenta Serbica*, 460-463.

34 Ibid, 457-460.

stil života na bosanskome kraljevskom dvoru, kao i život u Rimu u kojemu je susretala moćnike ovoga svijeta onoga vremena i svugdje i uvijek ponosno i uzvišeno živjela svoje kraljevsko dostojanstvo.

Vidljivo je da Katarinina odsutnost iz svih obiteljskih i dvorskih spletaka i sukoba, a bilo ih je na pretek, pokazuje njezin ozbiljni i u svakome pogledu dostojni moralni lik. Ona se prema ocu i majci odnosi kao dobro i odano dijete, s puno ljubavi i poštovanja, ne ulazi u njihove teške supružničke probleme. S braćom je također bila u dobrom bratsko-sestrinskim odnosima iako su oni bili u ratu sa vlastitim ocem. Takva će ostati cijeloga svog života. Na bosanskome kraljevskom dvoru kao kraljica vjerno i s puno ljubavi prati svoga supruga kralja Stjepana Tomaša. I nakon njegove smrti uspostavlja izvrsne odnose s novim kraljem Stjepanom Tomaševićem i njegovom suprugom Marom. Kralj je prihvaća kao kraljicu majku. Kraljica Katarina zaslužuje da je častimo i hvalimo jer je u tako teškim sukobima na bosanskome kraljevskom dvoru ostala na ljudskoj i kršćanskoj razini.

Jedna od kontroverzi vezanih za život kraljice Katarine odnosi se na njezinu vjersku pripadnost prije udaje za kralja Stjepana Tomaša. U novije vrijeme objavljaju se brojni publicistički uradci za dnevno političke potrebe. Moglo bi se reći da u Bosni i Hercegovini i Srbi i Hrvati i Bošnjaci svojataju Katarinu. Kao zanimljiva politička aktualizacija prošlosti jest povjesni roman Ibrahima Kajana „Katarina, kraljica bosanska“³⁵ koji je već doživio šest izdanja. Roman je mnogima postao nadahnuće da pišu o kraljici Katarini. Uz pokušaj dokazivanja da je oporuka kraljice Katarine falsifikat, autori pokušavaju u Katarini vidjeti integrativnu figuru koja je u svome životu prožeta vjerom bosansko-humskih krstjana, pravoslavnom, katoličkom i islamskom vjerom. „To našoj

Katarini, međutim, nimalo ne smeta da bude integrativna figura: svi je u BiH osjećaju svojom i svojtom! Dobri je pamte po dobru, pravoslavni po pravoslavnom porijeklu, katolici po ljubavi za vjeru, a muslimani – po obiteljskim sudbinama brata Stjepana (Ahmeda) i djece Sigismunda i Katarine.“³⁶

Iako je problematika vezana za Katarinu vjeru snažnije izbila na površinu u novije doba, o njoj su vodili računa i raniji povjesničari. Budući da ne postoje povjesni izvori koji jasno i nedvosmisleno govore o Katarininoj vjeri, povjesničari donose različite, često suprotstavljene teze.

Dočkal³⁷, Binički³⁸, Pandžić³⁹ i Klaić⁴⁰ drže da je Katarina sve do udaje za kralja Stjepana Tomaša pripadala bosansko-humskim krstjanima (patarenima, bogumilima)⁴¹. Oni potkrjepljuju ovu tezu činjenicom da je njezin otac herceg Stjepan bio gorljivi zaštitnik bosansko-humskih krstjana. Ona je rasla i odgajana u kući svoga oca, uglednoga prijatelja bosansko-humskih krstjana. Draganovačić⁴² zaključuje da je Katarina očito bila katolkinja, jer za vjenčanje s kraljem Stjepanom Tomašom nije trebalo nikakvo dopuštenje

36 I. KAJAN, „Katarinin testament. Politička aktualizacija prošlosti.“, *Dnevni avaz*, 20.12. 2014.

37 K. DOČKAL, *Povijest općeg crkvenog sabora u Ferrari i Fiorenzi*, Zagreb, 1940., 122.

38 F. BINIČKI, „Katarina kraljica bosanska“, *Duhovni život* 6 (1940.), 377.

39 B. PANDŽIĆ, „Bosanska kraljica Katarina“, *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*, Rim, 1970., 191.

40 V. KLAIĆ, *Poviest Bosne*, Zagreb, 1882., 189.

41 Franjo ŠANJEK, *Bosansko-humski krstjani i katarsko-dualistički pokret u srednjem vijeku*, Zagreb 1975; Franjo Šanjek, *Bosansko-humski krstjani u povjesnim vrelima*, Zagreb, 2003. U ovome članku heterodoksne vjernike u Bosni, koje neki povjesničari nazivaju patarenima, drugi bogumilima, ja ću zvati bosansko-humskim krstjanima. Oni su sebe sami zvali krstjanima Bosanske crkve. U tome ću slijediti uglednoga povjesničara Franju Šanjeka.

42 K. DRAGANOVIĆ, *Katarina Kosača*, 21.

35 Ibrahim KAJAN, *Katarina, kraljica bosanska*, Mostar, 2015.

Svete Stolice i da nisu poznate nikakve zaprjeke tražene od bosansko-humskih krstjana. Ruvarac⁴³ drži da je Katarina bila pravoslavka. Kao dokaz tomu, upravo u suprotnosti s povijesnim izvorima, drži da je Katarinin djed Balša III. bio pravoslavac, da je njegova kći Jelena bila odgajana prema pravoslavnim zakonima te da, udavši se za hercega Stjepana, nije mijenjala svoju vjeru.

Četvrta grupa autora Jablanović, Džaja i Peđe rojević⁴⁴, prema njima poznatim povijesnim izvorima, zaključuju da je teško, sa sigurnosti, bilo što reći o problemu je li Katarina prije udaje prešla na Katoličku vjeru ili je već prije u njoj odgajana. I oni ističu da nije bilo potrebno nikakvo dopuštenje Svete Stolice da se Katarina uda za kralja Stjepana Tomaša.

Sve četiri grupe autora dolazili su do svojih zaključaka služeći se dokumentima koji ne govore izričito o vjeri kraljice Katarine prije njezine udaje. Dok Mandić⁴⁵ rabi izvore koje je pronašao u Vatikanskome arhivu, a izričito govore o Katarininoj vjeri i prije udaje. Prema njima Katarina je odgajana u vjeri bosansko-humskih krstjana u kući svoga oca Stjepana, gorljiva zaštitnika bosansko-humskih krstjana. Prije udaje prešla je na katoličku vjeru i potom se vjenčala po katoličkome obredu. Prema izvješću papina legata Tome Hvaranina, papa Nikola V. 18. lipnja 1447. izričito kaže da se kraljica Katarina „nedavno obratila na katoličku vjeru“.⁴⁶

Prema ovome dokumentu možemo zaključiti da je Katarina u svojoj mladosti bila odgajana u vjeri bosansko-humskih krstjana, te da

43 I. RUVARAC, „Dvije bosanske kraljice“, *Zbornik Ilariona Ruvarca*, Beograd, 1934., 446-468.

44 I. JABLANOVIĆ, *Bosanska kraljica Katarina*, 28; M. DŽAJA i K. DRAGANOVIĆ, *Sa Kupreške visoravni*, Otinovci-Kupres, 1970., 169; *Poviest h. z. Bosne i Hercegovine*, 512.

45 D. MANDIĆ, *Bosna i Hercegovina, I: Državna i vjerska pripadnost sredovječne Bosne i Hercegovine*, Chicago, 1960., 274.

46 *Bullarium Franciscanum*, Nova series I-II, Ad Claras Aquas (Firenze) 1929-1939, 540, br. 1070.

je prije udaje za Stjepana Tomaša bila krštena u Katoličkoj crkvi i potom vjenčana po kataličkome obredu.

Ovome bi trebalo dodati da je Katarinu odgajala majka Jelena koja dolazi iz kuće Balšića koja je pripadala katoličkoj vjeri. Zasigurno joj je majka prenijela poklad katoličke vjere, iako je službeno morala biti odgajana u očevoj vjeri, tj. vjeri bosansko-humskih krstjana. Očito je majčina vjera snažno prožimala Katarinin život, jer joj kasnije nije bilo strano vjerno svjedočiti život katoličke kraljice na bosanskome kraljevskom dvoru, ali i u Rimu, središtu Katoličke crkve.

Vjenčanje Katarine i kralja Stjepana Tomaša

Udaja Katarine za kralja Stjepana Tomaša i njezin dolazak na bosanski kraljevski dvor predstavlja događaj od iznimne važnosti za povijest bosanskoga kraljevstva posljednjih desetljeća svoga postojanja (1446. – 1463.). Rekao bih da ovaj događaj ima značaj cijelovitih društveno-političkih i vjerskih promjena.

Da bi se kraljevski par mogao vjenčati po rimokatoličkome obredu, trebalo je ispuniti sve propisane uvjete.

Kako znamo iz više izvora, kralj Stjepan Tomaš je odgojen u vjeri bosansko-humskih krstjana te da se tek u zreloj dobi obratio na katoličku vjeru. Već smo ranije utvrdili da je Katarina krštena prije vjenčanja i o njezinu obraćenju na katoličku vjeru izvori malo govore. A o obraćenju i krštenju u Katoličkoj crkvi kralja Tomaša imamo više povijesnih dokumenata.

Papa Pio II. zapisao je u svojoj *Cosmographia* da je kardinal Sv. Andjela Ivan Carvajal krstio kralja Stjepana Tomaša u vrijeme njegova boravka u Bosni 1457. godine.⁴⁷ Ova godina ne može biti točna, jer predčasnici pape Pia II. Eugen IV, Nikola V. i Kalist III. više puta, između 1444. i 1457., potvrđuju da je

47 Pio II, *Cosmographia*, Parisiis, 1520., 339.

kralj Stjepan Tomaš već ranije prigrlio katočku vjeru. Tako Eugen IV., 3. rujna 1444., piše upravitelju župske crkve u Gdansku u Prusiji da „se bosanski kralj vratio na dobar put kršćanske vjere“. ⁴⁸ Isti papa u pismu iz 29. svibnja 1445. hvali kralja Stjepana Tomaša jer je priznao rimskoga biskupa kao neospornoga Kristovog namjesnika i jedinoga nasljednika sv. Petra. ⁴⁹ Papa Eugen IV. u pismu ugarskim biskupima i velikašima, 30. srpnja 1446., piše da je Stjepan Tomaš, kralj Bosne, nakon sedmogodišnjih dugih pregovora konačno postao katolikom. ⁵⁰ Poziva ih da na tome zahvaljuju Bogu te pomognu obraćenomu kralju i njegovu narodu koji su braća u istoj vjeri. Na sličan način piše i papa Nikola V. u pismu 18. srpnja 1447. ⁵¹ i u pismu 1. veljače 1449. ⁵²

Prema citiranim dokumentima kralj Stjepan Tomaš je kršten prije 3. rujna 1444. zauzetošću papina legata Tome Hvarskoga. Dakle, kada kardinal sv. Andjela Ivan Carvajal izvještava Rim da je 1457. godine krstio kralja bosanskoga, ono se ne može odnositi na kralja Stjepana Tomaša koji je ranije kršten. Najvjerojatnije se to odnosi na „kralja bosanskoga“ Radivoja, brata Stjepanova. ⁵³ Radivoj je uspostavio mir s bratom Stjepanom i stavio se pod zaštitu Svetе Stolice.

Stjepana Tomaša, tek obraćena i novokrštena katoličkog vladara, tištile su dvije stvari koje su ga pred katoličkim svijetom i pred bosanskim velikašima ponižavale.

Prva, kako stoji u Papinu pismu 29. svibnja 1445., kralj Stjepan Tomaš bijaše nezakoniti

48 E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae pottisimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Zagabriae, 1892., 185., br. 831.

49 P. BALAN, *Delle relazioni fra la Chiesa cattolica e gli Slavi*, Roma, 1885., 120., br. 9

50 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 395.

51 *Bullarium Franciscanum*, 439, br. 1070.

52 E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 208. br. 882.

53 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 428.

sin kralja Ostoje (1398. – 1404., 1409. – 1418.). ⁵⁴ Druga se odnosi na njegov brak s Vojačom, ženom niska roda kojoj je obećao vjenčanje po običaju svoje zemlje ako mu bude dobra i vjerna i dobro se bude vladala. ⁵⁵ Takav brak „pod uvjetom“ Katolička crkva smatra nedopuštenim i nevaljanim. Vojača, dakle, nije bila njegova prava i zakonita žena, nego priježnica. Ona mu je bila vjerna i ponašala se dobro, ali zbog njezina niskog roda bosanski velikaši ne htjedoše je za bosansku kraljicu. Kralj je postao svjestan da neće moći ispuniti svoje obećanje, iako bi to drage volje učinio.

Da bi riješio ove dvije poteškoće, kralj se obrati papi Eugenu IV. Na to Papa pismom 29. svibnja 1445. potvrđi izbor Stjepana Tomaša za bosanskoga kralja te ga proglaši nasljednikom kralja Stjepana Ostoje kao da je njegov sin iz zakonitoga braka. ⁵⁶ Drugim pismom istoga dana papa Eugen IV. oslobodi kralja Stjepana Tomaša od obećanja što ga je dao Vojači i proglaši da ga se nije dužan držati. ⁵⁷

Tek tada, nakon krštenja, nakon poništenja braka s Vojačom i nakon proglašenja zakonitim sinom, kralj je mogao tražiti ženu plemićkoga roda.

54 Ibid, 388.

55 „S dogmatskog stanovišta bogomilske vjere, ženidba je u svojoj biti zlo i strašan grieh protiv katarskoga dobrega boga. Ženidbenim životom roditelji postaju oruđe đavolsko rađajući djecu, čija su tjelesa đavolsko djelo i vlasništvo. Kasnije su počeli poučavati svoje vjernike i pristaše da nije zlo, ako vjernik uzme dobru žensku, koja će mu voditi kućanstvo i brinuti se za jelo i odijelo. Iz takvog shvaćanja među bosanskim bogomilskim vjernicima nastao je običaj, da ženske vjenčavaju pod uvjetom: „dok mi budeš dobra“; što drugim riječima znači: dok se budeš dobro brinula za me i za moje kućanstvo i radala mi sinove, nasljednike mogu imena i imanja“. D. MANDIĆ, *Bosna i Hercegovina, II: Bogomilska crkva bosanskih krstjana*, Chicago 1962, 398–402.

56 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 388; *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 511.

57 Ibid, 388–389; Ibid, 511.

Od početka svoga vladanja (prosinac 1443.) kralj Stjepan Tomaš se borio protiv velikoga vojvode Stjepana Vukčića Kosače, Katarinina oca.⁵⁸ Zahvaljujući kraljevim ratnim uspjesima, konačno su prestale borbe u Bosni. U novim okolnostima dvojica nedavnih protivnika su se zbližili, uspostavili mir i sprijateljili. Kralj je baš u ovo vrijeme otpustio Vojaču. Trebao je naći ženu plemičkoga roda i dostoјnu kraljevske krune. U bosanskome kraljevstvu najcjenjenija i najmoćnija plemička obitelj bijaše upravo obitelj velikoga vojvode Stjepana Vukčića Kosače. On je imao kćer Katarinu. Vjenčanjem kralja Stjepana Tomaša i Katarine Kosača dvije bi se obitelji još više zbližile i izmirile.

Kralj isprosi kćer velikoga vojvode, gospodara Podrinja i Humske zemlje. Katarina je imala dvadeset dvije godine i odgajana je u vjeri bosansko-humskih krstjana. Prije vjenčanja Katarina se obratila na katoličku vjeru. O njezinu krštenju izvori kažu da je nedavno doživjela obraćenje. Vjenčala se bez ikakvih dopuštenja Svetе Stolice. Također, niti sa strane bosanko-humske Crkve nije bilo prigovora u vezi s njezinim vjenčanjem po rimokatoličkome obredu.

Započele su velike pripreme za vjenčanje kraljevskoga para. Dubrovčani su zaželjeli na poseban način pokazati svoju ljubav prema zaručnicima. Izabrali su, 21. travnja 1446., poslanstvo koje će ići kralju prigodom njegova vjenčanja. Poslanici će ići i k vojvodi Stjepanu, da prate nevestu do kralja, a poslanike će pratiti svirači.⁵⁹

Vjenčanje je obavljeno u svibnju 1446. godine u Milodražu, po svoj prilici na svetkovinu Uzašašća, koje je te godine padalo na 26. svibnja.⁶⁰

Ženidba Katarine i Stjepana služila je, barem za neko vrijeme, da bi se sačuvao politički mir u bosanskome kraljevstvu, jer je Stjepan Kosača, Katarinin otac, ipak imao obzira prema svome zetu. Na žalost, okolnosti u bosanskome kraljevstvu bile su toliko loše da ni ovaj brak nije puno pomogao.

Vjenčanjem kralja Stjepana i Katarine kao da je Katolička crkva u Bosni oživila novim životom i pomladila se. Bosansko kraljevstvo uspostavilo je sa Svetom Stolicom vrlo žive i dinamične odnose. Kralj Stjepan se okreće Zapadu i snažno podupire da se bosansko-humski politički, kulturni i vjerski život oblikuje po uzoru na zapadnoeuropejski. Grade se nove crkve, katoličanstvo se ojačava, bosansko-humski krstjani slabe. Sve navedeno je plod svekolikoga zauzimanja kraljevskoga para u korist Katoličke crkve u Bosni i Humskoj zemlji.

Gradnja crkava u Bosni

Obraćenjem kralja Stjepana Tomaša 1444. godine prilike su se u Bosni znatno promjenile. Njegovom ženidbom s Katarinom Kosača, koja svuda i bez oklijevanja nastupa kao katolička vladarica, broj novih crkava se uvećao. Kraljica je dala sagraditi crkvu Presvetoga Trojstva u Vrilima i crkvu svete Katarine u Jajcu. Vijest koja se odnosi na crkvu Presvetoga Trojstva sačuvana je u buli Nikole V. „Tom bulom papa daje 18. lipnja 1447. godine posebne oproste svima koji budu „hodočastili crkvi Presvetog Trojstva u Vrilima nikoje biskupije u Bosanskom kraljevstvu ... koju je počela graditi u svojoj pobožnosti kraljica Bosne Katarina...“⁶¹

I danas na Kupresu postoji selo Vrla. U srednjemu vijeku pod pojmom Vrla podrazumijevalo se šire područje na obročima Stožer-planine.⁶² To je zavelo neke naše povjesničare, koji su uzalud tražili ruševine

58 *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 506-512.

59 N. JORGA, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siecle*, II, Paris 1899, 418.

60 Ibid , 417-418.

61 V. KLAJĆ, *Poviest Bosne*, 290.

62 M. DŽAJA i K. DRAGANOVIĆ, *Sa Kupreške visoravni*, 155.

crkve u današnjemu kupreškom selu zvanom Vrla. Ne našavši je tamo, Batinić stavlja tu crkvu i zadužbinu kraljice Katarine u tešanski kraj, gdje u župi Sivša postoji selo Vrela. Batinićeve tvrdnje su srušene 1887. godine kada su na Kupresu pronađeni temelji ove crkve s apsidom i trima lađama.⁶³

Kako je srušena crkva koju je sagradila kraljica Katarina? Crkvu su mogli srušiti Turci ili bosansko-humski krstjani poslije turskoga osvajanja najvećega dijela Bosanskoga kraljevstva 1463. godine. Prema Dominiku Mandiću⁶⁴ malo je vjerojatno da su to učinili Turci. Oni nisu rušili i spaljivali monumentalne crkve, a ova u Vrilima je monumentalna, nego su ih pretvarali u džamije.

Nadalje, još ne bijaše započela islamizacija Bosne, mada je i u ovo vrijeme na islam prešlo oko 25000 bosansko-humskih krstjana. Vjerojatno su je srušili bosansko-humski krstjani. Oni nisu gradili crkve za liturgijske obrede. Naprotiv, oni su ih prezirali, nazivajući ih sotonskim kućama. Kardinal Torquemada izričito piše da bosanski patareni nazivaju crkve „divlje“ sinagoge, te sve one, koji se u njima mole, smatraju idolopoklonicima.⁶⁵ Prema Solovjevu oni Katoličku crkvu nazivaju Sotonskom crkvom.⁶⁶

Kada je kralj Matija Korvin pred kraj 1463. godine potjerao Turke iz Jajca i velikoga dijela Bosne, potpomognut od Vladislava, sina hercega Stjepana Kosače, poznatoga zaštitnika bosansko-humskih krstjana, kao znak zahvalnosti kralj mu, 6. prosinca iste godine, daruje Prozor i Veselu Stražu skupa s Rammom i Skopljem.⁶⁷

63 Ibid, 161-164

64 D. MANDIĆ, Bogumilska crkva, 510.

65 D. KAMBER, „Kard. Torquemada i tri bosanska bogomila“, *Croatia Sacra*, Zagreb, 1932., 27-93

66 A. SOLOVJEV, „Nestanak bogumilstva i islamizacija Bosne“, *Godišnjak istorijskog društva Bosne*, I (Sarajevo), 47.

67 L. THALLOCZY, *Studien*, 418-422.

Ovo bijaše pravi trenutak za povratak bosansko-humskih krstjana.

I vjerojatno su tada razrušili crkvu Presvetoga Trojstva koju je sagradila kraljica Katarina na Kupreškoj visoravni.

Vijest o crkvi svete Katarine u Jajcu, koju je također sagradila kraljica Katarina, nalazi se u dvjema bulama pape Pia II. Papa Pio II., 13. prosinca 1458., i 23. ožujka 1462., podjeljuje oproste svim hodočasnicima koji će pohoditi crkvu svete Katarine u Jajcu u Bosanskome kraljevstvu.⁶⁸ U Jajcu je, također, i kralj Stjepan Tomaš, Katarinin muž, sagradio crkvu sv. Marije.⁶⁹

O poznatomu procvatu Katoličke crkve u Bosni u vrijeme pontifikata Nikole V. (1447. – 1455.), Kalista III. (1455. – 1458.) i Pia II. (1458. – 1466.), tj. u vrijeme boravka kraljice Katarine na bosanskome dvoru (1446. – 1463.), govore nam nove crkve kojima papa podjeljuje posebne oproste.

Nisu samo kralj i kraljica gradili crkve nego su ih gradili i bosanski velikaši koji su se obratili na katoličku vjeru. Tako Nikola V., 18. lipnja 1447., podjeljuje oprost za crkvu sv. Tome u Vranduku⁷⁰ koju je sagradio kralj Stjepan Tomaš, za crkvu sv. Marije u Gribenu⁷¹ i za crkvu sv. Juraja u Jezeru⁷² koju je sagradio Juraj Vojslavić – Hrvatinić. Nadalje, papa Pio II. podjeljuje oprost za crkvu sv. Juraja u Tešnju⁷³ koju je sagradio Radivoj Kristić i kako sam napomenuo za crkvu sv. Marije i sv. Katarine u Jajcu.

68 A. THEINER, *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*, II (1352-1526), Romae 1860, 318, br. 487 i 373, br. 557.

69 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 460.

70 A. THEINER, *Vetera monumenta historica Hungariam*, 233, br. 386.

71 Ibid, 234, br. 389.

72 Ibid, 234, br. 388.

73 Ibid, 373, br. 558.

O gradnji novih crkava i o procvatu Katoličke crkve u Bosni potvrđuje nam pismo pape Nikole V. legatu Tomi Hvaraninu, 9. lipnja 1452. godine.

Papa piše da su kralj Stjepan Tomaš i žitelji Bosanskoga kraljevstva podignuli mnoge crkve i samostane, te da je broj vjernika neprestance, iz dana u dan, sve veći.⁷⁴

Bijeg iz Domovine⁷⁵

O Katarininu životu između 1461. i 1463. sačuvano je iznimno malo podataka. Jedino što pouzdano znamo jest da ju je po stupanju na prijestolje Stjepan Tomašević priznao za kraljicu majku ne bi li tako stekao naklonost njezina moćnog oca Stjepana Vukčića Kosače i na taj način dodatno učvrstio svoje prijestolje.⁷⁶

Isto tako, znamo da se za osmanskoga napada na Bosnu u svibnju 1463. zatekla na Kozogradu kod Fojnice gdje se, prema dubrovačkome kroničaru Jakovu Lukareviću i narodnim predajama, našla pod osmanskom opsadom.⁷⁷ Znano nam je, također, da je Dursun-beg, sudionik Mehmedove vojne na Bosnu, u utvrđenome gradu Zvečaju, nedaleko

od Jajca, zarobio njezina sina Sigismunda,⁷⁸ te, po svoj prilici, i kćer Katarinu.⁷⁹

Ovo malo činjenica traži puno pitanja i odgovora. Prvo, kakav je odnos između Katarine i novoga bosanskog kralja za kojega se govorilo da je loš.

78 Sigismund, sin kralja Stjepana Tomaša i kraljice Katarine Kosače, rođen je 1449. godine. Prigodom toga sretnog događaja u bosanskoj kraljevskoj obitelji dubrovačko izaslanstvo darovalo je kraljevski par suknom u vrijednosti od 800 perpera. Pojavila se teza da je Katarina rodila, uz Sigismunda i Katarinu, još jedno dijete. Neki povjesničari temelje svoje mišljenje na Katarininu pismu od 23. srpnja 1470. upućenu milanskemu vojvodi Galeazzu Sforzi u kojem se navodi da Sigismund ima četrnaest, a Katarina deset godina. Pogrješka je nastala prilikom tumačenja pisma. Zasigurno je Katarina govorila o dobi svoje djece u trenutku kada su zarobljena, a ne da u tome trenutku imaju toliko godina. Sigismund je uhićen, najvjerojatnije zajedno sa svojom sestrom Katarinom, u plemićkome gradu Zvečaju u proljeće 1463. godine. Dursun-beg ga je odveo najprije u Sarajevo i potom u Carigrad gdje je poučavan i odgajan u islamskoj vjeri. Postavši musliman, promijenio je ime u Ishak Kraljević (Kral-oglu). U Osmanskome Carstvu postigao je zavidnu karijeru i dobio titulu sandžak-bega od Karesija. Turski kroničari su zapisali da su u bitci kod Farsusa Egipćani porazili tursku vojsku. Sultan je pozvao sve odgovorne za poraz i kaznio, među njima je bio Ishak-beg Kraljević (Sigismund) i njegov ujak Ahmed paša Hercegović, polubrat kraljice Katarine. Nije poznato kada je umro i gdje je pokopan. Predaja govori da je pokopan u Makedoniji. Safvet-beg BAŠAGIĆ, *Znameniti Hrvati Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Zagreb, 1931., 36.

79 Katarina, kći kralja Stjepana Tomaša i kraljice Katarine Kosače, rođena je 1453. godine. I ona je zarobljena u plemićkome gradu Zvečaju 1463. godine. Prešla je na islam. Sigurno ju je u Osmanskome Carstvu štitio ujak Ahmed-paša Hercegović Kosača, polubrat njezine majke Katarine. Prema predaji Katarina je ostatak života provela i umrla u Skoplju u Makedoniji. Za nju se brinuo Isha-beg Ishaković, kojemu je dana na čuvanje. Isha-beg joj je kasnije podignuo i turbe (nadgrobni spomenik). Turbe se nalazi na brežuljku Urjan Babi, u groblju pored puta zvanoga Hadžilar Jolu. Narod ga zove Turbe Kral K'zi, odnosno Turbe bosanske prinčeve. Obnovljeno je 2014. godine. *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 591.

74 *Bullarium Franciscanum*, 799, br. 1604.

75 U ovome sam se podnaslovu najviše služio knjigom K. Regana „Bosanska kraljica Katarina“, str. 33-65.

76 Š. LJUBIĆ, *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke Republike (960-1469)*, X, Zagreb, 1868. – 1891., 192-193. V. KLAJČ, *Poviest Bosne*, 324; *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 555

77 L. PALAVESTRA, *Historijska usmena predanja iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2004., 181-182.

U kasnijim stoljećima su se proširile, ničim potvrđene, glasine da su kralja Stjepana Tomaša u kraljevskome gradu Bobovcu ubili brat mu Radivoj i sin Stjepan Tomašević. Povjesna nam vrela svjedoče da je kraljica Katarina imala dobre odnose s posinkom kraljem Stjepanom Tomaševićem i njegovom suprugom kraljicom Marom.

Naime, Stjepan Tomašević je bio nezakoniti sin Stjepana Tomaša i Vojače.⁸⁰ Taj brak Katolička crkva nije priznavala i zato mu, kao nezakonitomu sinu, nije pripadala kraljevska kruna, iako je bio prvorodenac u svoga oca. S druge strane, njegov polubrat Sigismund je zakoniti sin kralja Stjepana Tomaša i kraljice Katarine i kao takav je bio prvi zakoniti muški potomak Stjepana Tomaša. Čini se da je kraljičina mudrost i dobrohotnost uspjela sačuvati mir na kraljevskome dvoru prepustivši posinku kraljevsku krunu bez ikakvih protivljenja.

Kako god bilo, nakon smrti kralja Stjepana Tomaša, 1461. godine, kraljevsku krunu Bosanskoga kraljevstva naslijedio je Stjepan Tomašević koji je priznao mačehu Katarinu za kraljicu majku.⁸¹ Zašto je to učinio? Je li to učinio iz poštovanja prema svome ocu? Možda iz ljubavi prema mlađemu polubratu Sigismundu i polusestri Katarini? Ili je to učinio iz političke nužnosti da stekne podršku moćnoga Katarinina oca Stjepana Vukčića Kosače i njezine braće Vlatka i Vladislava? Dokumenti o tome šute, ali ostaje činjenica da je Katarina kao kraljica majka, članica najuže kraljevske obitelji, nastavila živjeti sa svojom djecom na kraljevskome dvoru u Jajcu.⁸²

Sljedeće pitanje, koje se nameće, jest: Kako to da Katarina nije u vrijeme turske invazije na Bosnu 1463. pala u osmansko zarobljeništvo zajedno sa svojom djecom i drugim članovima uže kraljevske obi-

telji, uključujući i kralja? Postoje tri teze. Prva teza tvrdi da je kraljevska obitelj, na vijest da je pao Bobovac i da se osmanska vojska kreće prema Jajcu, u nekoliko skupina napustila kraljevski dvor te se različitim putovima uputila prema Hrvatskoj. Prema ovoj tezi Turci su zarobili kralja Stjepana Tomaševića u Ključu zajedno sa stricem Radivojem, a Katarinu djecu Sigismunda i Katarinu u utvrđenome gradu Zvečaju kraj Jajca.⁸³ Kraljica Mara se spasila bijegom preko Duvna i Livna stigavši u Cetinjsku krajinu gdje ju je zarobio hrvatski ban Pavao Špirančić.⁸⁴ Kraljica Katarina se spasila bijegom preko Kozograda kraj Fojnice, Konjica, Narone i Stona do Dubrovnika.⁸⁵

Druga se teza temelji na najavljenome posjetu Katarinina brata Vladislava kralju Stjepanu u ožujku 1463.⁸⁶ Pretpostaviti je da je do posjeta došlo u travnju, te da je kraljica majka Katarina s bratom krenula u Humsku zemlju posjetiti oca i ostalu braću. Djecu nije povela jer su još mala i slabašna za tako dalek put po lošim putovima kroz planinsku i nepredvidivu Bosnu i Humsku zemlju. A s druge strane, kraljevska rezidencija u Jajcu je utvrđen grad i tu su djeca sigurna. Dok je Katarina bila kod svoga oca u Humskoj zemlji, stigla je vijest da je turska vojska izvršila invaziju na Bosnu, unatoč potpisnomu primirju, pod vodstvom sultana Mehmeda II. Osvajača. Katarina je žurno krenula svojoj djeci u Jajce. Stigla je tek do Kozograda, gdje ju je zatekla vijest o padu Jajca, potom i vijest o zarobljavanju kralja i njezine djece. U isto vrijeme doznaje da turska vojska opsjeda i utvrđeni grad Kozograd, vjerujući da se u njemu skriva kraljica Katarina.

83 P. ČOŠKOVIĆ, „Kotromanići“, *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 7, Zagreb, 2009., 723-740; K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 40.

84 M. ŠUNJIĆ, „Prilozi za istoriju bosansko-venecijanskih odnosa 1420-1463“, *Historijski zbornik*, sv. IV. Zagreb, 1961., 119-145. K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 40.

85 Ibid , 40.

86 *Povest h.z. Bosne i Hercegovine*, 570.

80 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 388-389.

81 Bazilije PANDŽIĆ, „Katarina Vukčić“, 17.

82 K. REGAN, *Bosanska kraljica* , 38-39.

Treća teza govori da je Katarina uoči očekivanoga dolaska Osmanlija iz strateških razloga pošla u Hum.⁸⁷

„Premda nema dokumenata koji bi nedvomisleno potvrdili valjanost prve, druge ili treće teze, na temelju činjenica da je Katarina cijeli svoj izbjeglički život posvetila spašavanju svoje djece iz osmanskog „sužanjstva“, što i više nego jasno govori o njezinoj povezanosti s djecom te o boli koju je kao majka osjećala zbog njihova gubitka, istini bi bila najbliža druga teza iz jednostavnog razloga što prva i treća teza ne daju zadovoljavajući odgovor na pitanje zbog čega bi Katarina prilikom bijega iz Jajca napustila svoju djecu te na put u izbjeglištvo krenula u potpuno suprotnom smjeru.“⁸⁸

Katarina se, dakle, u vrijeme pada Bosne nalazila u plemičkome gradu Kozogradu te je pred osmanskom opasnosti iz njega krenula prema Dubrovniku. Dubrovački povjesničar Jakov Lukarević (1551. – 1615.) u svome znamenitom djelu *Opširni izvod iz dubrovačkih ljetopisa u četiri knjige*⁸⁹ potvrđuje tezu da se Katarina iz Kozograda uputila preko Konjica preko Narone i Stona, odakle se lađom prebacila u Dubrovnik. Fojnička narodna predaja o bijegu Katarine podudara se s Lukarićevim opisom. I arheološka istraživanja na Kozogradu pod vodstvom dr. sc. Envera Imamovića tijekom 1983. godine potvrđuju tezu o mogućnosti Katarinina boravka u Kozogradu.⁹⁰ Arheološki ostaci otkrivaju da je grad doživio opsadu, pronađeni su ljudski kosturi odsječenih glava i grad je spaljen. Zašto se grad nije predao bez borbe ako je kralj Stjepan Tomašević zapovjedio predaju svih

bosanskih gradova.⁹¹ Odgovor bi mogao biti da je kraljica Katarina, u svemu ravna kralju, odbila predaju.

Nadalje, postavlja se pitanje: Kada je Katarina napustila Kozograd? Osmanlije su sigurno bile uvjerene da je kraljica Katarina u Kozogradu. Zato su i opsjedali taj mali, slabo zaštićeni grad. Htjeli su kraljicu Katarinu zarobiti i pogubiti kako bi i formalno imali pravo na Bosansko kraljevstvo.

Kraljica je najvjerojatnije napustila Kozograd uoči opsade grada (prije 3. lipnja 1463.) te se uputila prema Konjicu.⁹² Bilo bi besmisleno i samoubilački boriti se u tome malome utvrđenom gradu protiv moćne turske vojske. Zašto su onda kozogradski branitelji pružali otpor? Odgovor nam daje narodna predaja koja kaže da su branitelji predvođeni kraljevim rođacima pružali otpor želeći ih što dulje zadržati da se kraljica što više udalji.⁹³ Dubrovačka Republika, pismom od 23. svibnja 1463. godine Katarinu bratu Vladislavu, obećava da će poslati svoje lađe po kraljicu Katarinu, ako se domogne mora.⁹⁴ To jasno pokazuje da je postojao dogovor između Katarine i Vladislava o povlačenju, ako bude prisiljena napustiti Bosnu. Dogovoren je, također, da izvlačenje bude Neretvom preko Stona do Dubrovnika.

Iz svega navedenog može se zaključiti da se Katarina barem uoči osmanske opsade i proasti Kozograda nalazila u njemu, da se prema unaprijed dogovorenome planu probila kroz ratom zahvaćen teritorij do dubrovačkoga Stona gdje su je čekale dogovorene lađe

91 U pohodu na Bosnu sultan je zaposjeo 117 utvrda. *Poviest h. z. Bosne i Hercegovine*, 572; Mladen ANČIĆ, *Na rubu*, 130.

92 M. ŠUNJIĆ, „Trogirski izvještaji o turskom osvjetjenju Bosne (1463)”, *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, 29/1989., br. 29, 147-148.

93 Leonardo ČUTURIĆ, „Zadnji dani Kozograda (Po narodnoj predaji)”, *Napredak-hrvatski narodni kalendar* 1944, 34/1943., br. 34, 226-227.

94 *Poviest h.z. Bosne i Hercegovine*, 575. K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 46.

87 Mladen ANČIĆ, *Na rubu*, 127.

88 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 41.

89 L. PALAVESTRA, *Historijska usmena*, 290-291, bilj.b)

90 E. IMAMOVIĆ, „Kozograd kod Fojnice”, *Arheološki pregled*, 24/1985., br. 24, 150-151.

koje su je prebacile u unutarnjost dubrovačkoga područja.

Osmanlijska invazija na Bosnu u proljeće 1463. godine je prekretnica u povijesti Bosne i povijesti Katoličke crkve u Bosni, ali i bolna prekretnica u životu kraljice Katarine. Započeo je izbjeglički život kraljice Katarine bez vlastite djece koja su zarobljena u Zvečaju i odvedena u tursko zarobljeništvo. Sultan je na prevaru pogubio bosanskoga kralja. Brojna turska vojska spalila je i uništila više od tisuću bosanskih gradova.

Kako i kamo dalje? Već smo napomenuli da su je dubrovačke lađe prebacile iz Stona na otok Lopud. Na područje Dubrovačke Republike došla je između 14. lipnja i 4. srpnja 1463. godine.⁹⁵ Dopuštenje za ulazak u grad Dubrovnik dobila je tek 23. srpnja 1463.⁹⁶ Na otoku Lopudu boravila je barem jedan mjesec, jer su je, zasigurno, skrivali od Osmanlija. Bojali su se da bi njezin boravak mogli iskoristiti kao dobar povod za napad na Dubrovnik. Treba imati na umu da se turska vojska nalazila gotovo na granicama Republike, a hvatanje kraljice Katarine je bio jedan od glavnih Mehmedovih ciljeva.

U grad je mogla ući tek što su njezina braća i otac u snažnome protuudaru tijekom srpnja 1463. godine potisnuli osmansku vojsku daleko od granica Dubrovačke Republike i otklonili mogućnost napada na grad.⁹⁷ Došavši u grad Dubrovnik, kraljica Katarina je pristupila sređivanju odnosa između Dubrovačke Republike i Bosanskoga kraljevstva. Dubrovčani su pristupili vrlo oprezno u odnosu na zahtjeve kraljice Katarine jer su uočili da je u novim okolnostima pitanje nasljedstva imovine bosanskoga kralja nejasno.

95 D. KOVAČEVIĆ, „Pad bosanske države prema dubrovačkim izvorima“, *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine*, 14/1963, Sarajevo, 1964., 214.

96 D. KOVAČEVIĆ, „Pad bosanske države“, 215.

97 Ć. TRUHELKA, „Dubrovačke vijesti o godini 1463.“, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, br. 22, Sarajevo, 1910., 4.

Zato su naredili da se detaljno ispituju sve povelje koje dotiču ovo pitanje.⁹⁸

Katarina se u Dubrovniku zadržala do kraja listopada ili početka studenoga 1463. godine. Na temelju postojećih izvora ne možemo točno ustvrditi je li na njezinu odluku o brzome odlasku iz Dubrovnika utjecalo ponašanje Dubrovčana ili činjenica da su njezina braća i otac tijekom mjeseca srpnja, a zatim i kralj Matija Korvin oslobodili velike dijelove njezina kraljevstva. Katarina se posljednji put spominje u dubrovačkim dokumentima 26. listopada 1463. kada je pohranila srebreni suprugov mač za svoga sina u slučaju da se izbavi iz osmanskoga ropstva.⁹⁹

Katarina se iz Dubrovnika uputila prema Slanome. Kosače su, naime tijekom jeseni oslobodili gotove sve obiteljske posjede na području današnje Hercegovine, Crne Gore i Srbije. Nema sumnje da se iz Slanoga uputila prema posjedima svoga oca i braće. U novim okolnostima Katarina je sa svojim ocem i braćom boravila u svome Bosanskom kraljevstvu u Humskoj zemlji više od godinu i pol, punih dvadeset mjeseci.

Ne znamo u kojim je gradovima boravila, ali znamo iz dokumenta Vijeća umoljenih od 13. srpnja 1465., upućena dubrovačkim službenicima na Pelješcu, da su Osmanlije ponovno napale Kosače i njihovu zemlju te da su se pred njihovom navalom Katarina i njezin brat Vladislav Hercegović povukli prema Pelješcu. Najvjerojatnije su krenuli iz utvrđenoga grada Blagaja. Dubrovnik ih nije pustio u grad zbog straha od Turaka. Odmah su ih prebacili na Pelješac. Katarina se drugi put našla u izbjeglištvu. Po dolasku na Pelješac, možemo pretpostaviti, da su je Dubrovčani zajedno s bratom Vladislavom prebacili na Mljet, a potom u neki od gradova koji su bili u posjedu njezina oca. Dubrovački dokumenti posljednji put bilježe da boravi na dubrovačkome području 12. rujna 1465. kada

98 Ibid, 8.

99 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 54.

Dubrovačka vlada zapovijeda svojim trgovcima da joj budu „pri ruci“.¹⁰⁰

Ako želimo rekonstruirati Katarinin život, moramo još odgovoriti gdje je Katarina boravila nakon 1465., a prije odlaska u Rim, te vrijeme njezina odlaska u Rim.

Ne postoje pouzdani izvori koji bi dali nedvosmislene odgovore na ova pitanja. Služeći se dostupnim dokumentima, može se ipak zaključiti da je Katarina tijekom druge polovine 1465. i cijelu 1466. godinu boravila na području današnje zapadne Hercegovine, a potom na šibenskome području.¹⁰¹

Naime, još od 1463. godine dio zapadne Hercegovine nalazi se u posjedu njezina brata Vladislava. A godine 1465. u njegovim rukama su i dalje prostrane županije Veljaci, Rama i Uskoplje. Vidljivo je, također, da je Katarina imala jako dobre odnose s bratom Vladislavom. Iz dosadanje analize, kako već rekosmo, jasno je da je Katarina od odlaska iz Dubrovnika potkraj 1463. pa sve do ljeta 1465. živjela u njegovu domaćinstvu. U drugo izgnanstvo je pobegla iz njegova doma i zato nije iznenađujuće da je mač svoga muža oporučno ostavila njegovu sinu Balši, ako se njezin sin ne vrati katoličanstvu. Vrlo je izgledno da je Katarina napustivši Pelješac ponovo otišla živjeti kod svoga brata Vladislava. Tomu može posvjedočiti i Katarinina oporuka iz 1478. godine u kojoj kraljica spominje svoju kraljevsku pratnju. Članovi njezina kraljevskog dvora u izbjeglištvu u Rimu su predstavnici južnobosanskih velikaša i hrvatskih plemićkih obitelji.¹⁰²

Kao što se ne može sa sigurnosti zaključiti gdje je Katarina boravila nakon odlaska iz

Dubrovačke Republike 1465. do dolaska u Rim, jednako tako ostaje nepoznanača je li se na taj put otisnula iz Šibenika kao što sugeriraju neki povjesničari, ili iz Dubrovnika kao što piše većina Katarininih životopisaca.

Sigurno se zna da je u Rim doputovala prije 29. listopada 1467. godine, da je na put krenula koji mjesec ranije vlastitom lađom, da se iskrcala u Anconi¹⁰³, te da je lađa po povratku smještena na suhome vezu kraj franjevačkoga samostana sv. Križa na Krapnju u Šibenskome arhipelagu. Zanimljivo je napomenuti da ju je na put u Rim nagovarao talijanski humanist Leonardo Montagna, koji joj je, između ostaloga, posvetio dvije pjesme.¹⁰⁴

Šibensku tezu potvrđuje podatak da se Katarina iskrcala u Anconi koja je preko puta Šibenika, kao i podatak da je svoju lađu ostavila na čuvanje franjevačkomu samostanu u Krapnju. Toj tezi ide u prilog i činjenica da je Šibenik daleko od područja ratnih sukoba s Turcima. Vrlo je izgledno da je Katarina s pratnjom na put krenula iz Humske zemlje, preko Livanjskoga kraja i Vrlike, potom preko Knina i Skradina doputovala u Šibenik, iz kojega se onda otisnula prema Anconi i Rimu. Njezino putovanje iz Šibenika do Rima moglo je trajati najviše osam dana, bez nenadanih događaja i namjernih zadržavanja. Dva dana brodom i četiri do pet dana kopnom od Ancone do Rima.

Kada je stigla u Rim? Prvi podatak o njezinu boravku u Rimu je 29. listopada 1467. godine¹⁰⁵ kada je počela primati novčanu pomoć od Pape. Analizirajući postojeće podatke, Katarina je trebala biti u Rimu u rujnu ili listopadu 1467. godine.

Rimske godine

Kako smo napomenuli, ne zna se točno kada je kraljica stigla u Rim. Neki misle da je stigla

100 P. ĆOŠKOVIĆ, „Kotromanići“, 723-740; K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 54-56.

101 V. PALAVESTRA, „Diskusija 24. listopada 1978. (prije podne)“, *Povjesno teološki simpozij u povodu 500. obljetnice smrti bosanske kraljice Katarine*, Sarajevo, 1979., 41-42.

102 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 57-60.

103 *Poviest h. z. Bosne i Hercegovine*, 588.

104 Petar RUNJE, „Tri hrvatske“, 69-70. i 80-81.

105 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 64.

u Rim još za pontifikata pape Pia II. (1458. – 1464.).¹⁰⁶ Čini se da ga nije susrela, jer u oporuci spominje samo papu Pavla II. i Siksta IV.¹⁰⁷

Katarina je u Rimu od papa primala pomoć da može dolično živjeti prema svome kraljevskom statusu. Ova je pomoć davana na račun borbe protiv Turaka. Papina mjeseca pomoć Katarini iznosila je sto škuda i povrh toga mjesecno je dobivala dvadeset škuda za najam kuće.¹⁰⁸

Kraljica Katarina i njezina pratnja prvo su se smjestili u kući rimskoga građanina Jakoba Montebona kojemu je plaćala dvadeset škuda mjesecno. Papinski ured za križarske vojne donio je odluku o preuzimanju obveze plaćanja najamnine. Plaćanje je započelo 29. listopada 1467. godine. U ovoj je kući ostala do 1. listopada 1469. godine,¹⁰⁹ kada se preselila sa svojim kraljevskim dvorom u novu kuću u rimskoj četvrti Pigna, nedaleko od crkve sv. Marka. Tu je boravila sve do svoje smrti 25. listopada 1478. godine. U toj kući, koja je najvjerojatnije pripadala Hrvatskoj bratovštini sv. Jeronima, pisala je svoju oporuку pet dana prije smrti.

Osim toga, papa Siksto IV. darovao joj je i prostrani posjed uz rijeku Tiber koji je ona poslije, po svoj prilici, ostavila Hrvatskoj bratovštini sv. Jeronima.

Zajedno s kraljicom Katarinom u Rim su došli i njezini dvorjani koji su činili „mali kraljevski dvor“.

Unatoč izbjeglištvu, bez stvarnoga posjedovanja kraljevstva, Katarina nije nikada smetnula s uma svoje kraljevsko dostojanstvo.

106 D. Mandić, *Bosna i Hercegovina, I: Državna i vjerska pripadnost sredovečne Bosne i Hercegovine*, I, Chicago, 1960., 272-275.

107 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 509-511.

108 Vatikanski arhiv, *Camerale I*, vol. 1235 i vol. 1236.

109 Ibid, vol. 1235, f. 83v-95r.

Hrabro je nosila svoje nevolje. Uvijek je pokazivala da je zakonita predstavnica svoga izgubljenog kraljevstva. Talijanska i rimska javnost gledala je s poštovanjem na njezinu pretešku i nevoljnju sudbinu, koja nije mogla zatamniti njezino kraljevsko dostojanstvo. Postoje zapisi o njezinim javnim istupima. Ovi zapisi svjedoče o njezinu kraljevskom dostojanstvu.

Kraljica je Katarina nazočila na vjenčanju ruskoga velikog kneza Ivana III. Vasiljevića i Zoe (Sofije) Paleologa, nećakinje posljednjega bizantskog cara, u crkvi sv. Petra 31. srpnja 1471. Svi oni koji su zapisali ovo vjenčanje kažu da je bila nazočna i bosanska kraljica Katarina.¹¹⁰

U gradu Aquili godine 1472. svečano se slavio prijenos relikvija sv. Bernardina Sijenskoga u crkvu podignutu njemu u čast. Za ovu crkvu i bosanski je kralj Stjepan Tomaš dao, 1457. Godine, svoj prilog. Katarina, htijući sudjelovati u ovome slavlju, uputila se u Aquilu uz pratnju dvorjana. Bila je obučena u crno. Suvremenici su uočili njezinu nazočnost i zapisali njezin dolazak uz kratki opis njezina prognaničkog života. Posebno ih se dojmila pratnja koja je nosila dugu plavu kosu, spuštenu preko ramena.¹¹¹

Papa Siksto IV. je proglašio jubilarnu godinu 1475. Među mnogobrojnim hodočasnicima bili su neki pripadnici kraljevskog dostojanstva. Jedna od njih bila je bosanska kraljica Katarina. Ona je hodočastila 25. travnja 1475. i obavila sve propisane uvjete da bi primila jubilarni oprost.¹¹²

Naravno, Katarina je u Rimu uvijek mislila na svoju djecu Sigismunda i Katarinu, koje su Turci odveli u zarobljeništvo.

110 L. THALLOCZY, *Studien*, 111-112.

111 D. LASIĆ, *De vita et operibus S. Iakobi de Marchia*, Falkonara M 1974.

112 L. WADDING, *Annales Minorum usque ad an. 1540*, ed. Ios. M. FOSECA, vol. XIV, Romae 1731-1736, 140

Događalo se koji put da su Turci puštali na slobodu djecu iz progona za velike novčane iznose. Katarina je snovala oslobođenje svoje djece. Tako se 23. srpnja 1470. godine obratila mantovskom markgrofu Ludoviku Gonzagi, a 11. veljače 1474. milanskom vojvodi Gianu Galeazzi Mariu Sforzi, kojega je zamolila za pomoć u organiziranju njezina puta na osmansku granicu, gdje je trebala stupiti u kontakt sa sultanovim pregovaračima.¹¹³ Čini se da joj je Sforza ipak izišao u susret, jer je u ljeto iste godine doputovala u Herceg Novi u pratnji Margarete Marzano, unuke napuljskoga kralja Ferdinanda I. i nevjeste svoga brata Vlatka Hercegovića, a odatle u Dubrovnik u kojemu se kratko zadržala. Na žalost, pokušaj oslobođanja djece je propao. Katarina više nikada nije vidjela svoju djecu.¹¹⁴

Kraljica Katarina je u Rimu uspostavila jako dobre odnose sa franjevačkim samostanom Araceli. Već ranije u Bosni poznavala je franjevce koji su je poučavali o istinama katoličke vjere. Zato, nije čudno da je u Rimu odbrala franjevce, pohađajući njihovu crkvu i savjetujući se s njima u pitanjima vjere. Upravo ova bliska povezanost između Katarine i franjevaca iz samostana Araceli objašnjava nazočnost šest franjevaca toga samostana kao svjedoka (od šest svjedoka) pri sastavljanju njezine oporuke.¹¹⁵ Samostan Araceli bijaše centar franjevačkoga života u Rimu. U ono vrijeme u samostanu je vrlo zauzeto djelovala zajednica Trećega reda sv. Franje. Kraljica Katarina je postala članicom te zajednice. Koliko je do sada poznato, prvi pisac koji je objavio vijest da je kraljica bila članica Trećega franjevačkog reda bio je Marijan iz Firenze (1523.) koji je napisao *Fasciculus chronicorum Ordinis Fratrum Minorum*. Ovo djelo nije sačuvano. Sačuvan je samo kratki sažetak toga djela koji je sastavio sam autor. Ovaj je sažetak objavljen u franjevačkome

časopisu *Archivium Franciscanum Historicum*, obavljen kao poseban prilog.¹¹⁶ Fra Marijan sažimlje i ono što je rekao o kraljici Katarini: „Godine Gospodnje 1478., dana 25. listopada, u Rimu je preminula gospođa Katarina, kraljica Bosne, i sahranjena u Araceli. Ta je pobožna kraljica više godina živjela pod Pravilom bl. Franje i javno nosila habit.“¹¹⁷ Preuzeta iz ovoga djela vijest je ušla u liturgijsku knjigu *Martyrologium Franciscanum*, gdje ju nazivaju blaženom.¹¹⁸

Katarina je u Rimu iz dana u dan iščekivala da se prilike promijene u njezinu korist. Križarske vojne, koje su trebale oslobođiti njezino kraljevstvo, nisu se ostvarile, iako su se pape Pavao II. i Siksto IV. jako zauzimali za to. Niti osobni pokušaji kraljice Katarine da oslobođi svoju djecu iz turskoga zarobljeništva nisu svršili uspješno. Obuzela ju je velika žalost kada je doznala da su joj oboje djece odgojeni i poučeni u islamskoj vjeri.

Oporuka kraljice Katrine (20. listopada 1478.)¹¹⁹

Dani su prolazili u preteškoj boli zbog gubitka djece i kraljevstva, a život kraljice Katarine odmicao je i išao prema svome kraju. Kada je teže oboljela, odlučila je napisati oporuku. Bilo je to 20. listopada 1478. U oporuci je Katarina ponajprije izrazila svoju želju da bude ukopana u crkvi Araceli. Zatim je napisala svoju odluku o nasljedstvu u Bosanskome kraljevstvu, budući da je ostala jedini zakonski predstavnik. Imenovala je papu Siksta IV. i njegove zakonite nasljednike baštinicima Bosanskoga kraljevstva i zamolila ih da ga u potpunosti predadnu njezinu sinu Sigismundu, ako se vrati na katoličanstvo. Ako Sigismund ne bi postao katolikom, da kraljevstvo predadnu kćeri Katarini, bude li

113 L. THALLOCZY, *Studien*, 115-117.

114 L. THALLOCZY, *Studien*, 116; P. ĆOŠKOVIĆ, „Kotromanići“, 737;

115 A. THEINER, *Vetera monumenta Slavorum*, 511.

116 *Compendium chronicorum Fratrum Minorum*, Quaracchi 1911.

117 Ibid, 129.

118 *Martyrologium Franciscanum*, Vicetiae 1939, 140.

119 Vatikanski Tajni arhiv, Misc. Arm, vol. 1, f. 266v-268r.

se ona obratila na katoličanstvo. Ako bi oboje ustrajalo u islamskoj vjeri, Sveta Stolica postaje vlasnica Bosanskoga kraljevstva i o njemu može odlučivati prema svojoj uviđavosti. Ova Katarinina odredba izaziva kontroverze sve do danas.

Prva i najčešće spominjana kontroverzija vezana je za pitanje je li Katarina bila posljednja ili preposljednja bosanska kraljica, a samim tim, je li imala pravo oporukom ostaviti svoje kraljevstvo nasljednicima sv. Petra. Rasprava o tome traje od XIX. stoljeća do današnjih dana. Povjesničari nisu u suglasju. Odgovor bi mogao biti u načinu promatranja povijesti Bosne u drugoj polovici XV. stoljeća. Pitanje je, je li 1463. godine Bosansko kraljevstvo šaptom propalo ili je, kao u Hrvatskoj nekoliko stoljeća ranije, došlo do smjene kraljevske dinastije i pada samo dijela područja pod Osmansku vlast. Iako, većina, pogotovo starijih povjesničara, govore da je 1463. godine Bosansko kraljevstvo propalo, taj bi se događaj mogao i drugčije sagledati.¹²⁰

Prvo, ni jedan mjesec nakon osmanske invazije, herceg Stjepan Vukčić Kosača i njegovi sinovi pokrenuli su protufenzivu i u vrlo kratkome vremenu oslobodili ne samo svoje dotadanje posjede već i neke utvrde u Podrinju.

Dруго, hrvatsko-ugarski kralj Matija Korvin do Božića iste godine zaposjeo je sjeverozapadne dijelove Bosanskoga kraljevstva, uključujući i prijestolnicu Jajce, a iduće godine Usoru i Soli. On je po zauzeću Jajca obnovio Bosansko kraljevstvo, za čijega je upravitelja imenovao Emerika Zapolju.¹²¹ Prema tome, možemo bez ikakvih ograda zaključiti da Bosansko kraljevstvo nije propalo 1463. godine, već da je dinastija Korvin detronizirala dinastiju Kotromanić u onome dijelu Bosne koji je Korvin stavio pod svoju kontrolu. Usporedo s Korvinovim Bosanskim kraljev-

stvom u sjeverozapadnoj i sjevernoj Bosni, na području Bosankoga kraljevstva Stjepana Tomaševića postojala su još dva Bosanska kraljevstva. Jedno pod vlasti osmanskih vazala Matije Radivojevića i Matije Vojsalića u srednjoj Bosni,¹²² a drugo pod vlasti kraljice Katarine u južnoj Bosni. Bosansko kraljevstvo pod vlasti kraljice Katarine prestalo je postojati njezinim odlaskom u Rim 1467. godine i padom pod osmansku vlast početkom 1480-ih, a ono pod vlasti osmanskih vazala nakon 1476. kada se Matija Vojsalić spominje posljednji put u povijesnim izvorima. Ostalo je još na životu Bosansko kraljevstvo Matije Korvina, u kojem je od 1471. do 1477. kraljevao Nikola Iločki.

Iz ovih povijesnih činjenica možemo ustvrditi da su naslov bosanske kraljice usporedo s Katarinom nosile još i Mara, udovica Stjepana Tomaševića, Beatrica Aragonska, supruga Matije Korvina, te nepoznate supruge bosanskih kraljeva Nikole Iločkoga, Matije Radivojevića i Matije Vojsalića. Prema tome, kraljica Katarina nije bila ni posljednja ni preposljednja bosanska kraljica. Sve navedene kraljice nadživjele su kraljicu Katarinu. Pitanje koje slijedi u vezi s ovom kontroverzom jest: Je li Katarinino oporučno ostavljanje Bosanskoga kraljevstva nasljednicima sv. Petra imalo ikakvu pravnu težinu? Oko oвога pitanja u novije doba se vatreno raspravlja na stranicama dnevno-političkih medija u Bosni i Hercegovini. Mnoga publicistička pera nastoje Katarinu oporuku proglašiti falsifikatom. Nadalje, sumnjuju na Katarinu sposobnost da pet dana prije smrti svjesno i slobodno može napisati oporuku. Proglašavaju Svetu Stolicu i svjedočke oporuke pohlepna i korumpiranim, kojima je jedini cilj prevarom doći do Bosanskoga kraljevstva. Kraljicu Katarinu i njezine dvorjane smatraju pravnim neznalicama koji nisu upućeni kako se bira bosanski kralj, tj. da jedino bosanski Stanak (skupština bosanskih velikaša) može izabrati bosanskoga kralja. Buru ovako grubih napada na jasne povijesne činjenice

120 K. REGAN, *Bosanska kraljica*, 158.

121 L. THALLOCZY, *Studien*, 86. i 100; Dubravko LOVRENOVIĆ, *Na klizištu povijesti*, 381.

122 Ibid, 378-380. i 387-388.

izazvao je, prema autorima ovih ničim potkrijepljenih napada, posjet pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 1994. godine, kada je Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske, podsjetio Papu da je Bosna u biti vlasništvo Katoličke crkve, jer ju je oporukom darovala bosanska kraljica Katarina 1478. godine. Tri godine kasnije, Krešimir Zubak, hrvatski član predsjedništva Bosne i Hercegovine, prigodom posjeta pape Ivana Pavla II. Sarajevu, također je napomenuo Papi da je Bosna vlasništvo Katoličke crkve.

A prava istina stoji da je kraljica Katarina mogla darovati svoje patrimonijalno pravo na Bosansko kraljevstvo, ali u ovim političkim okolnostima kada polovinom Bosne vlađa Matija Korvin, a drugim dijelom Osman-sko carstvo, to bi bilo mrtvo slovo na papiru. Ona papama nije mogla ostaviti ono što nije posjedovala.

Na ovo pitanje se nastavlja pitanje njezina nacionalnog identiteta. Mnogi autori su tome davali preveliku važnost. Srednji vijek nije poznavao nacionalni oblik identiteta. Promašen je svaki govor o njezinoj nacionalnoj pripadnosti. Kraljica Katarina nije mogla biti ni Hrvatica, ni Srpskinja, ni Bošnjakinja, već isključivo humska, a nakon udaje bosanska velikašica.¹²³

No, ne smije se s uma smetnuti činjenica da su bosanski franjevci još u tursko doba (1463. - 1878.) prvi započeli sa stvaranjem kulta bosanske kraljice Katarine kao simbola bosanske državnosti i simbola pripadnosti njezina srednjovjekovnog i predosmanskog stanovništva Katoličkoj crkvi,¹²⁴ te se sjećanje na nju najviše njeguje upravo u krajevima i naseljima u kojima su Hrvati većina. Očuvanju uspomene na kraljicu Katarinu među bosansko-hercegovačkim Hrvatima svjedoče

123 Ibrahim KAJAN, *Katarina, kraljica bosanska*, Mostar 2015; B. STANOJEVIĆ, „Srpski grob na Kapitolu“, *Štampa* (Beograd), 2/1903, br. 23,1-2; A. ILIĆ, *Rodoslovne tablice srpskih dinastija i vlastele*, Zagreb, 1919., 7-9.

124 L. PALAVESTRA, Historijska usmena , 40.

u posljednje vrijeme brojne različite kulturno-umjetničke udruge koje nose njezino ime ili su nadahnute dijelovima njezina života. Osim udruga, o sjećanju na Katarinu svjedoči i narodna baština bosansko-hercegovačkih Hrvata.¹²⁵ Zato ne čudi da bosansko-hercegovački Hrvati, a posebno franjevci, iskazuju snažan senzibilitet prema kraljici Katarini.

Njoj u čast, u najbližu subotu njezina blaže-nog preminuća, 25. listopada, slavi se već tradicionalni Molitveni dan za Domovinu Vrhbosanske nadbiskupije i hodočašće na Bobovac vjernika-katolika djelatnika Ministarstva obrane i pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine kojima se pridružuju redarstvenici na svim entitetskim i državnim razinama. Nekima je sporan i ovaj svečani molitveni događaj, jer ga smatraju hrvatskim i katoličkim svojatanjem bosanske kraljice Katarine koja je, prema nekim bošnjačkim autorima, čimbenik jedinstva, jer ujedinjuje sve tri vjere i sve tri nacije u svojem bogatom i nesretnom životu.

Vratimo se još na kraljičinu oporuku. Svu svoju ostavštinu, bilo pokretnu, bilo nepokretnu, ostavlja u jednakim dijelovima svojim dvorjanima, osim onoga što je drukčije navedeno.

Franjevačkoj crkvi Araceli osim dvjesto škuda za sprovod, ostavlja svoj kraljevski plašt

125 Godine 1996. u Donjem Lapcu bosanskohercegovački Hrvati, koji su izbjegli u Hrvatsku tijekom Domovinskog rata, osnovali su Kulturno-umjetničko društvo „Kraljica Katarina“ s ciljem održavanja tradicije Bosanskih Hrvata. S istim ciljem osnovana je „Udruga hrvatskih plemića i kneginja bosanske kraljice Katarine“. Nadalje, Žene Kraljeve Sutjeske u znak žalosti za kraljicom i njezinom zlom sudbinom nose crne marame poznate kao *okruge* i *katarinke*, a u istom mjestu sačuvana je predaja prema kojoj je Katarina učila domaće žene umijeću tkanja. Darko OMERAGIĆ, „Crne marame za kraljicom Katarinom nose se i danas“, *Oslobođenje* (Sarajevo), god. 59, 27. X. 2002., br. 20008, 8; Zvonko MARTIĆ (Autor kataloga), *Revija tradicijskog odijevanja i nakita Hrvata Bosne i Hercegovine iz zbirke samostana i duhovnog centra „Karmel s. Ilike“*, Buško jezero, Zagreb, 2005., 5.

od pozlaćenoga sukna i svileni oltarnik. Crkvi sv. Jeronima ostavila je sve stvari iz svoje kapelice.

Svomu sinu Sigismundu ostavila je mač njezina oca, ukoliko bi se vratio na katoličanstvo, a ako ne bi postao katolikom, mač pripada Balši, sinu njezina brata Vladislava. Relikvije koje je posjedovala ostavlja crkvi sv. Katarine u Jajcu.

Po svršetku oporuke zamolila je biskupa Bartolomeja Marasca da izvršitelje njezine oporuke predstavi vicekancelaru Rimske kurije Rodrigu Borgia i zamoli ga da njezinu oporučku, skupa s mačem kralja Tomaša, pred Papi i kardinalskomu zboru kako bi se zauvijek sačuvali.

I doista, nekoliko dana kasnije kardinal Borgia predvodio je Papi neke dvorjane kraljice Katarine, koji su mu predali oporučku, mač i ostruge. Papa je tom prilikom pohvalno govorio o kraljici Katarini. Naredio je potkancelaru da oporučku sačuva u arhivu svoga ureda. Potkancelar ju je prepisao u knjigu papine riznice zvanu Camerario Cenci i zajedno sa svojim suradnicima potpisao. Taj prijepis sačuvan je do danas.¹²⁶

Smrt i ukop

Kraljica Katarina je umrla 25. listopada 1478. godine. Ukopana je u franjevačkoj crkvi Araceli kako je u oporuči zaželjela. Grob joj je postavljen ispred glavnog oltara crkve. Nadgrobna je ploča urešena reljefnim kipom kraljice u naravnoj veličini (1,78 cm) s krunom na glavi. S jedne strane glave je bosanski kraljevski grb, a s druge grb obitelji Kosača. Ispod nadgrobne ploče je postavljen natpis bosanicom.

Oko 1590. godine, zbog preuređenja crkve, franjevci su premjestili Katarinin grob na drugo mjesto. Što je bilo sa zemnim ostatcima kraljice Katarine, ne znamo, ali znamo da su novu nadgrobnu ploču postavili na najbliži stup ispred oltara gdje i danas stoji.¹²⁷ Prigodom premještanja izvorna nadgrobna ploča je nestala, a postavljena je nova s natpisom, umjesto na bosanici, prijevod na latinskom jeziku. Srećom, rimski kaligraf Ivan Palatino 1545. godine učinio je prijepis i objavio ga 1547. u svome djelu o raznim pismima.¹²⁸ Evo teksta na hrvatskome i latinskom jeziku:

KATARINI KRALJICI BOSANSKOI
STIPANA, HERCEGA O(D) SVETOGLA SABE
S PORODA (J)ELENE I KUĆE CARA
STIPANA
ROENI TOMAŠA KRALJA BOSAN'SKOGA
ŽENI
KOLIKO ŽIVI GODINI N.I.D.(54)
I PRIMINU U RIMUNA LITA GNA
(GOSPODNJA) C.U.O.I. (1478)
LITO NA K.I.E. (25) DNI. OKTOBRA.
SPOMINAK'
NJE PI(S)'MOM'. POSTAVLJEN'

CATHARINAE REGINAE BOSNENSI
STEPHANI DUCIS SANTI SABBAE SORORI
E GENERE HELENAE ET DOMO PRINCIPIS
STEPHANI NATAE THOMAE REGIS
BOSNAE
VXORI QVANTUM VIXIT ANNORUM LIII
ET OBDORMIVIT ROMAE ANNO DOMINI
MCCCCLXXVIII DIE XXV OCTOBRI
MONUMENTUM IPSIUS SCRIPTIS POSI-
TU

Gornji hrvatski tekst bio je napisan bosanskim cirilicom. Brojčanu vrijednost slova na epitafu dodali smo u zagradi arapskim brojevima. Tako nam je sačuvan prijepis bosanicom. Palatino je najprije donio natpis bosanicom, njegov prijevod latinskim slovima i prijevod na latinski jezik.

127 CASIMIRO DI ROMA, *Memorie istoriche della chiesa e del convento di Araceli di Roma*, Roma 1736, 128.

128 Libro di M. Giovanbattista Palatino, citadino Romano, nel qual s'insegna a scrivere ogni sorte di lettera, antica e moderna, di qualunque nazione, Roma, 1547., f. (G. VII4)

126 ASV, Misc. Arm. XV, vol. 1, f. 266v-268r.

Nadgrobna ploča na grobu bosanske kraljice Katarine u crkvi "Santa Maria in Araceli" u Rimu

Današnji latinski natpis na nadgrobnoj ploči u crkvi Araceli je prijevod prvotnoga natpisa koji je pisan u narodnome jeziku i pismenima. Prevoditelj je napravio pogrješku napisavši u drugome redu: Stjepana hercega od

sv. Save sestri. Kako je Katarina mogla biti kći i sestra Hercegova? Draganović¹²⁹ tvrdi da je neki franjevac svojevoljno ubacio riječ „sestra“ htijući istaknuti da je bila članica Trećega reda sv. Franje. Tom je nespretnosti nazvao Katarinu sestrom svoga oca, umjesto redovničkom sestrom.

Kraljica Katarina, iako je umrla u tuđini, nikada nije zaboravljena. Kako od suvremenika svoga doba, tako ni danas.

Činjenica da je ukopana ispred oltara u jednoj od najpoznatijih crkava u Rimu, službenoj crkvi rimske gradske općine i glavnoj crkvi rimskih franjevaca, jasno govori da je riječ o osobi koja je za života uživala izuzetan ugled i jasno poziva na trajno poštovanje. Zasigurno su franjevci već tolika stoljeća propovijedali posjetiteljima svoje crkve burnu povijest ove kraljice, koja je ostavila glas dobre i svete žene i kao takva postala uzor kršćanskoga života.

A njezini sunarodnjaci gotovo pet i pol stoljeća hodočaste u Rim i neizostavno posjećuju crkvu Araceli da se naklone zemnim ostacima kraljice Katarine i da iskažu svoje divljenje uzornoj katoličkoj kraljici, koja je u preteškoj boli zbog gubitka sina Sigismunda i kćeri Katarine, ipak odgovorno i zauzeto živjela svoj prognanički život u Rimu, umrijevši na glasu uzorne katoličke žene-kraljice, koju franjevci časte kao blaženicu.¹³⁰

Već smo istaknuli da je bila rado viđena u javnome društveno-političkom i vjerskome životu onoga doba.

O ugledu kraljice Katarine svjedoče nam i velika umjetnička djela kraljičinih suvremenika koji su htjeli ovjekovječiti njezin život na svojim umjetničkim ostvarenjima. Portret prelijepo djevojke, čiji je autor, prema likovnim kritičarima, Giovanni Bellini, a nalazi se u Kapitolijskome muzeju u Rimu, prikazuje lijepo lice bosanske kraljice Katarine, tvrde

129 K. DRAGANOVIĆ, *Katarina*, 40.

130 Bazilije PANDŽIĆ, „Katarina Vukčić“, 25.

neki poznavatelji likovnih umjetnosti.¹³¹ U ovome portretu Katarinini sunarodnjaci, već dugi niz godina, vide svoju prelijepu i dobru kraljicu Katarinu.

Slika kraljice Katarine nalazi se i u čuvenoj Sikstinskoj kapeli u Vatikanu na Rossellijevom diptihu „Govor na gori“¹³² i to uz papu Siksta IV., skupa sa svojim dvorjanima i otezom sinu koji je ogubavio prešavši na islam. Kleči i moli za ozdravljenje.

Zaključak

Katarina je živjela u vremenu koje je odredilo sudbinu buduće Bosne. Njezin je život postao svjedokom sudbonosnih događaja koji su bitno utjecali na povijest Katoličke crkve u Bosni posljednjih petsto godina.

Katarina je svjedokinja postojanja bosansko-humskih krstjana u Bosanskome kraljevstvu, jer je i ona u kući svoga oca hercega Stjepana bila poučavana u toj vjeri. Naime, njezin otac herceg Stjepan, gospodar Humske zemlje, koja je kasnije dobila ime Hercegovina po njegovo tituli herceg, bio je strogi sljedbenik vjere bosansko-humskih krstjana i njihov gorljivi zaštitnik. Njezina majka Jelena Balšić, iz katoličke obitelji Balšić, gospodara Zete (Crne Gore), bijaše katolkinja.

Portret bosanske kraljice Katarine u Kapitolinskom muzeju u Rimu., autor: Giovanni Bellini

131 M. DŽAJA i K. DRAGANOVIĆ, *Sa Kupreške visoravni*, 157. Sliku donose i pripisuju je Bellini-ju Vj. Klaić, *Povijest Hrvata*, sv. II. dio III, 33, zatim I. Jablanović, u članku „Katarina kraljica bosanska“, kalendar „Napredak“, 1909., 44., Tvrčko Bobovački (M. Ćorković) u članku „Ruho, nakit, sjaj i život na dvorovima vladara i vlastele u doba Kotromanića“, u reviji „Veritas“, IX, Zagreb, 1970., br. 1, 14-15. Portret kraljice Katarine u samostan u Kraljevoj Sutjesci je velike umjetničke vrijednosti. Objelodanjuju ga J. Jelenić, *Kultura i bos. franjevci*, I, Sarajevo 1912, 67. i Josip Horvat, *Kultura Hrvata kroz 1000 godina*, Zagreb, 1939., sl. 120.

132 A. Venturi, *Storia dell'Arte Italiana*, Milano, 1911., sl. 396; R. Hohl, *Die Sixtina, Fresken der Sist. Kapele in Rom*, 1965., sl. 5; I. Kokot, *Hrvatsko narodno hodočašće u Rim u godini vjere*, Zagreb 1967, 24; I. Kokot, „Bosanska kraljica Katarina na zidu „Sistine“ u Rimu“, *Bogoslovska smotra*, 43/4 (1973.), 477-481.

Katarina je svjedokinja novoga odnosa bosanskoga kralja s Katoličkom crkvom. Kralj Stjepan Tomaš je oženio Katarinu (1446.) i oboje su se obratili sa bosansko-humske vjere na katoličku vjeru.

Katarina je svjedokinja jačanja katoličkoga duha u Bosanskome kraljevstvu. Kralj i kraljica su pomagali sa svim svojim snagama franjevce te gradili nove crkve i samostane.

Katarina je svjedokinja protjerivanja bosansko-humskih krstjana iz Bosne (1459.). Crkva bosansko-humskih krstjana, još od XII. stoljeća čimbenik destabilizacije u Bosni, je nestala.

Katarina je svjedokinja bliske suradnje sa Svetom Stolicom u vrijeme ratova protiv Turaka i bosansko-humskih krstjana.

Katarina je svjedokinja turske invazije na Bosansko kraljevstvo i pada velikoga dijela Bosne u ruke Turaka (1463.).

Katarina je svjedokinja gašenja Bosanskoga kraljevstva i smaknuća posljednjega bosanskog kralja Stjepana Tomaševića.

Katarina je svjedokinja velikoga broja prognanih iz Bosne koji su bježali ispred moćne turske vojske. I sama je živjela sudbinu prognanice.

Katarina je svjedokinja neuspješnih pokušaja oslobođenja Bosne od Turaka.

Katarina je svjedokinja brige rimskih papa za Bosnu. Pokušavali su organizirati križarske vojne da bi protjerali Turke iz Bosne, ali je zakazala solidarnost europskih vladara i moćnika. Pape su pokazivale svoju ljubav prema Bosni zauzimajući se osobno da bosanska kraljica u Rimu primjereno živi svoje kraljevsko dostojanstvo.

Katarina je svjedokinja mučeničkoga i izbjegličkoga života. Nije gubila nadu u bolje

sutra, očekujući povratak svoje djece vjeri svojih roditelja i uzdajući se da će ponovno oživjeti Bosansko kraljevstvo.

Katarina je svjedočila veliku vjernost i povjerenje u rimske pape. Znak njezine privrženosti rimskomu papi bijaše njezin dolazak u Rim i na poseban način predaja njezina kraljevstva u vlasništvo Svetе Stolice. Katarina bijaše uzor katoličke kraljice.

U narodnoj memoriji bosansko-hercegovačkog naroda Katarina je najsvjetlijii lik među tolikim bosanskim banovima i kraljevima.

Postoje tolike predaje o njezinu životu koje opisuju dobrotu kraljice Katarine. Kraljica je opisana kao vladarica puna milosrđa i ljubavi prema malome čovjeku, siromašnima i prognanima. Kraljica se posebno odlikuje krjepošću mirotvorstva u stalno nemirnoj Bosni. Postala je članicom Trećega reda sv. Franje u franjevačkome samostanu Araceli. Uzorno je živjela pokornički život. Franjevački red je slavi kao blaženicu.

IZ UREDA VOJNOG ORDINARIJATA

KLASA: 032-08/20-01/03

URBROJ: 512-07-20-18

Zagreb, 19. ožujka 2020.

**VOJNI I POLICIJSKI KAPELANI
POMOĆNICI VOJNIH I POLICIJSKIH KAPELANA
DJELATNICI VOJNOG ORDINARIJATA,
MORH-ova S. ODJELA i MUP-ove S. SLUŽBE
- svima -**

**PREDMET: Otkazuju se slavlja Vazmenog trodnevlja u Vojnom
ordinarijatu kao i Proljetni susret svećenika
- obavijest, daje se**

Draga braćo svećenici, pomoćnici kapelana, djelatnici,

Biskupi Hrvatske biskupske konferencije danas su donijeli odredbe u vezi sprječavanja širenja bolesti COVID-19. Iste Vam dostavljamo u prilogu, a pronaći ih možete i na mrežnim stranicama Vojnog ordinarijata u RH i stranicama HBK.

U skladu s navedenim odredbama HBK, a vezano uz moj dopis Vama (klasa: 032-08/20-01/03, urbroy: 512-07-20-12, od 6. ožujka 2020.) određujem:

1. Svetu misu posvete ulja na Veliki četvrtak biskup vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan slavit će u kapelici Vojnog ordinarijata bez sudjelovanja svećenika i vjerničke zajednice. Sveta ulja će svi svećenici moći naknadno uzeti u Vojnom ordinarijatu. Do tada koristite sveta ulja od Velikog četvrtka 2019. godine.

Ukoliko bude moguće neka se svećenici toga dana pridruže slavlju svete mise posvete ulja u biskupijama gdje borave i (ili) djeluju, odnosno neka postupe u skladu s odredbama mjesnog biskupa.

2. Sukladno odredbama biskupa Hrvatske biskupske konferencije (točka 1., 2. i 3.) o slavlјima svetih misa, sakramenata, pučkih pobožnosti i dr. molim svećenike da slavlja Vazmenog trodnevlja i Uskrsne svete mise, slave u kapelicama bez sudjelovanja zajednice, ako je to moguće.

3. Služeći dnevnu svetu misu bez naroda, svećenik će je prikazati na nakanu koju je unaprijed primio od vjernika ili osobnu nakanu. Kapelan Vojnog ordinarijata dužan je nedjeljom i zapovijedanim blagdanima namijeniti svetu misu za povjereni mu narod - *pro populo* (CIC, kan. 534, 1. i Statut Vojnog ordinarijata u RH, čl. 12.).

4. Također Vas obavještavam da se Proljetni susret svećenika, predviđen Godišnjim pastoralnim planom Vojnog ordinarijata u RH za 2020. godinu, u terminu od 14. do 17. travnja 2020. godine u Splitu, otkazuje do daljnjega.

5. Sve gore spomenute i druge aktivnosti vojni i policijski kapelani trebaju obavljati u dogovoru s nadležnim zapovjednicima postrojbi odnosno načelnicima policijskih uprava u kojima djeluju, i trebaju biti dostupni, sukladno prilikama u kojima se nalazimo, za pastoralnu skrb onih kojima su povjereni.

6. Upućujem Vas da redovito pratite mrežnu stranicu Vojnog ordinarijata u RH www.vojni.ordinariat.hr kao i mrežne stranice nadležnih službi.

Pozivam sve svećenike i sve djelatnike Vojnog ordinarijata, kao i djelatnike MORH-ova Samostalnog odjela za potporu i MUP-ove Samostalne službe za suradnju, da u ozračju muke, smrti i uskrsnuća Gospodina našega Isusa Krista, u duhu i molitvi prate naš narod i Domovinu, policajce i vojнике, liječnike i zdravstveno osoblje, bolesne, stare i nemoćne.

Na sve zazivam zagovor i zaštitu Blažene Djevice Marije – Gospe Velikoga Hrvatskoga Krasnog Zavjeta i sv. Josipa, zaštitnika domovine Hrvatske.

JB/RS

Uz pozdrav u Gospodinu,

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Prilog: Odredbe biskupa HBK

Dostaviti:

- naslovu, svima
- pismohrana, ovdje

KLASA: 032-08/20-01/03

URBROJ: 512-07-20-22

Zagreb, 20. svibnja 2020.

**VOJNI I POLICIJSKI KAPELANI
POMOĆNICI VOJNIH I POLICIJSKIH KAPELANA
- svima -**

PREDMET: Obavijest svećenicima Vojnog ordinarijata u RH

- daje se

Draga braćo svećenici, dragi pomoćnici kapelana,

Pandemijska pojava bolesti koronavirusa koja je zaustavila mnoge radne i pastoralne aktivnosti u našoj domovini polako se smiruje, ali i nadalje se svi moramo odgovorno odnositi prema ovom fenomenu.

1. Molim Vas da se i nadalje u svom dušobrižničkome pastoralnom radu pridržavate mjera Stožera civilne zaštite RH i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) koje su na snazi i provodite ih u radnom prostoru kao i u liturgijskim prostorima, uvijek u dogovoru s vašim vojnim odnosno policijskim nadređenima (vlastima).

2. Obavještavam Vas da planiramo održati liturgijsko slavlje ređenja našeg svećeničkog kandidata, u subotu 27. lipnja 2020. godine, u 10.30 sati u franjevačkoj crkvi Bezgrješnog začeća BDM u Dubravi u Zagrebu. Stoga Vas molim da navedeni datum ubilježite u svoje kalendare. Nadam se da ćemo sukladno mjerama Stožera civilne zaštite i HZJZ koje su na snazi biti u mogućnosti proslaviti ovaj važan dan za našu vojno-redarstvenu biskupiju. Detaljnije informacije oko ređenja dostaviti ćemo Vam naknadno.

3. Sveta ulja koja smo blagoslovili na Veliki četvrtak, a koja zbog izvanrednih okolnosti pandemije još niste preuzeli u Vojnom ordinarijatu, možete preuzeti 28. svibnja o.g. prigodom proslave 29. obljetnice ustrojavanja Hrvatske vojske, koju ćemo obilježiti svetom misom u Zavjetnoj crkvi Sveta Mati Slobode na Jarunu u Zagrebu ili 27. lipnja o.g. nakon svećeničkog ređenja.

Sve vas, vojнике, policajce i branitelje, djelatnike naših ministarstava, uprava i službi, puk i kler Vojne biskupije preporučam zagovoru i zaštiti Blažene Djevice Marije – Gospe Velikoga Hrvatskoga Krsnog Zavjeta.

Vaš biskup,

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Dostaviti:

1. Naslovu, svima
2. Pismohrani, ovdje

KLASA: 610-01/20-01/02

URBROJ: 512-07-20-4

Zagreb, 20. svibnja 2020.

**VOJNIM KAPELANIMA
POLICIJSKIM KAPELANIMA
- svima -**

**PREDMET: Sveta misa povodom Dana Hrvatske vojske (OS RH)
i Dana Hrvatske kopnene vojske
- poziv, dostavlja se**

Draga braćo svećenici, vojni i policijski kapelani,

Povodom obilježavanja Dana Hrvatske vojske (OS RH), Dana Hrvatske kopnene vojske i 29. obljetnice formiranja Oružanih snaga RH, Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj organizira misno slavlje u zavjetnoj crkvi Sveta Mati Slobode na Jarunu u Zagrebu, u četvrtak 28. svibnja 2020. godine, s početkom u 10.30 sati.

Pozivam sve vojne i policijske kapelane da sukladno svojim mogućnostima osobno sudjeluju u Euharistijskom slavlju koje će osobno predslaviti.

Molim Vas da u Vojni ordinarijat putem elektroničke pošte (e-mail: vojni.ordinarijat@mohr.hr) potvrdite svoje sudjelovanje. Potrebno je ponijeti svoju albu. Ujedno Vas obavještavam da ćete Sveta ulja koja smo blagoslovili na Veliki četvrtak moći preuzeti nakon svete mise u sakristiji zavjetne crkve.

Pozivam Vas također, da povodom obilježavanja Dana Hrvatske vojske (OS RH) i Dana Hrvatske kopnene vojske, u dogovoru sa svojim zapovjednicima i načelnicima Uprava, organizirate i slavite u svojim vojnim i policijskim kapelanijama svetu misu za Domovinu i za stradale u Domovinskom ratu.

Uz iskreni bratski pozdrav i poštovanje.

JB/RS

+ Jure Bogdan

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Dostaviti:

1. Naslovu, svima
2. Pismohrana, ovdje

DEKRETI I IMENOVANJA

natporučnik Mato Kulaš razriješen je sa službe pomoćnika vojnog kapelana u Vojnoj kapelaniji „Sveti Sebastijan“ u Zapovjedništvu tenkovske bojne „Kune“ GOMBR u Đakovu s danom 31. svibnja 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01; URBROJ: 512-07-20-9, od 21. svibnja 2020. godine)

nadnarednik Vjekoslav Krištić imenovan je pomoćnikom vojnog kapelana u Vojnoj kapelaniji „Sveti Ivan Pavao II.“ u Sjedištu Ministarstva obrane u Zagrebu s danom 1. lipnja 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01; URBROJ: 512-07-20-10, od 29. svibnja 2020. godine)

o. Danijel Čolo, OCD imenovan je vojnim kapelanom za 6. HRVCON eFPBG-USA u Republici Poljskoj s danom 18. svibnja 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01, URBROJ: 512-07-20-8, od 14. svibnja 2020.). S istim danom o. Danijel Čolo, OCD razriješen je službe vršitelja dužnosti kapelana Vojne kapelanije „Sveti Ilija prorok“ u Petrinji (KLASA: 805-03/20-07/01, URBROJ: 512-07-20-13, od 8. lipnja 2020.).

don Milenko Majić imenovan je za v.d. kapelana Vojne kapelanije „Sveti Ilija prorok“ u Petrinji, za vrijeme trajanja misije 12. HRVCON RS u Afganistanu na koju je poslan vojni kapelan don Branko Čagelj, s danom 10. lipnja 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01, URBROJ: 512-07-20-15, od 8. lipnja 2020.).

fra Ilija Mikulić, OFM imenovan je kapelanim poslužiteljem Vojne kapelanije „Gospa velikoga hrvatskog krsnog zavjeta“ u Kninu te mu se produžuje služba za slijedećih godinu dana, od 1. srpnja 2020. do 30. lipnja 2021. godine (KLASA: 805-03/20-07/01, URBROJ: 512-07-20-12, od 8. lipnja 2020.).

o. Zrisko Nikolić, SMM imenovan je za v.d. kapelana Vojne kapelanije „Sveti Petar i Pavao“ u HRZ u Zagrebu, za vrijeme trajanja operacije 6. HRVCON eFPBG-USA u Republici Poljskoj na koju je poslan vojni kapelan o. Danijel Čolo, OCD, s danom 10. lipnja 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01, URBROJ: 512-07-20-14, od 8. lipnja 2020.).

razvodnik Blaž Kopić razriješen je službe portira u Uredu kurije Vojnog ordinarijata u RH s danom 30. lipnja 2020. godine (KLASA: 805-03/20-07/01; URBROJ: 512-07-20-18, od 30. lipnja 2020.)

IZVJEŠĆA I DOGAĐAJI

DON MARKU TROGRLIĆU DODIJELJENA NAGRADA HAZU-A I NAGRADA GRADA SPLITA

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na svojoj 3. (257.) redovitoj sjednici, održanoj 7. travnja 2020. donijelo je Odluku da se prof. dr. sc. Marku Trogrliću, svećeniku Vojnog Ordinarijata – kapelanu pri Policijskoj upravi splitsko-dalmatinskoj te redovitom profesoru na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, dodijeli Nagrada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj za 2019. godinu za područje društvenih znanosti. Ovu nagradu prof. dr. sc. Marko Trogrlić dobio je za djelo „Političke bilješke Ante Trumbića 1930.-1938.“, koje je priredio zajedno s prof. dr. sc. Stjepanom Matkovićem, znanstvenim savjetnikom u trajnom zvanju s Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, koji je, uz prof. Trogrlića, također dobitnik ove nagrade. Objavljeno je u suzdanaštvu Filozofskog fakulteta u Splitu i Hrvatskog instituta za povijest.

Ovo djelo u dva opsežna sveska na sveukupno 1430 stranica predstavlja golemi doprinos budućim istraživačkim nastojanjima u proučavanju povijesti Trumbićeva života i djela, a onda i hrvatske političke povijesti konca 19. i prve polovice 20. stoljeća pa u tom kontekstu i političke povijesti Grada Splita. Sadrži brojna pisma i razne druge vrste dokumenata (pisma, nacrti, koncepti govora i tekstova, novinski članci, pravni spisi itd.) te je primarno sastavljeno od bilježaka, koje – u trenutku nastanka – nisu bile nužno namijenjene otkrivanju drugoj osobi, još manje objavlјivanju, bez obzira što se njihov autor naknadno potudio da sva njegova relevantna pisana ostavština bude sačuvana i

pohranjena za buduća pokoljenja. Ti zapisi stoga odražavaju osobne, intimne poglede bivšeg ministra, razvoj njegove misli, njegove iskrene nade, čežnje, strahove, razočaranja, ljutnje. Stoga ovi svesci omogućuju svakom čitatelju da Trumbića „prati u stopu“, da s njim doslovno „živi“ iz dana u dan, nudeći mu često nova rasvjetljenja i objašnjenja o prijašnjim fazama njegovog djelovanja.

Iz perspektive ovoga „splitskog mudraca“, kroz njegove bistre poglede i tumačenja, čitatelj promatra i upoznaje neslućene suptilnosti, skrivene detalje, tajne tadašnje izrazito kompleksne stvarnosti. Saznaje mnoge nepoznate aspekte događaja, procesa, fenomena, koji su obilježili vremenski segment 1930-ih, to jest najintrigantnije desetljeće 20. stoljeća. Plod je to petogodišnjeg timskog i neumornog rada: istraživanja po fondovima Arhiva HAZU-a, Hrvatskog državnog arhiva, Državnog arhiva u Zagrebu, Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Sveučilišne knjižnice u Splitu, te strpljivog listanja periodike obrađenog vremena. Tako ovo djelo nedvojbeno predstavlja golemi doprinos budućim istraživačkim nastojanjima u proučavanju života i djela dr. Ante Trumbića, a time i hrvatske političke povijesti konca 19. i prve polovice 20. stoljeća.

Osim nagrade HAZU-a, autorima djela, prof. dr. sc. Marku Trogrliću i prof. dr. sc. Stjepanu Matkoviću, dodijeljena je i nagrada grada Splita za skupno postignuće, prema Odluci Gradskog vijeća Grada Splita donesenoj na sjednici 4. svibnja 2020. godine.

OBILJEŽENA 25. GODIŠNJICA VOJNO REDARSTVENE OPERACIJE „BLJESAK“ U OKUČANIMA

U Okučanima je u petak, 1. svibnja 2020., obilježena 25. obljetnica vojno-redarstvene operacije „Bljesak“ kojom je 1995. oslobođena zapadna Slavonija, u skladu s preporučenim mjerama Nacionalnog stožera civilne zaštite vezane za epidemiju koronavirusa, Covid-19. Svečanosti su nazočili savjetnik predsjednika Republike Hrvatske za branitelje Marijan Mareković, izaslanstvo Hrvatskog sabora predvođeno predsjednikom Goranom Jandrokovićem, izaslanstvo Vlade RH predvođeno predsjednikom Vlade Andrejem Plenkovićem, potpredsjednici Vlade ministar obrane Damir Krstičević i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, glavni ravnatelj policije i drugi

visoki državni, vojni i policijski dužnosnici, kao i predstavnici županija i općina, lokalne uprave i samouprave.

Imena poginulih i umrlih branitelja u vojno-redarstvenoj operaciji „Bljesak“ pročitao je Krešimir Šimić, sin poginulog hrvatskog branitelja. Uslijedilo je polaganje vijenaca izaslanstva i paljenje svjeća kod spomen-obilježja te molitva odrješenja za sve poginule i preminule branitelje koju je predmolio vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan.

„Ljubav, zahvalnost i poštovanje, okupili su nas danas 1. svibnja na obilježavanje 25. obljetnice vojno-redarsvene operacije „Bljesak“. U našim srcima i mislima bude se bolna sjećanja na duboke rane i patnje koje smo

proživjeli. Istovremeno, u našem biću bude se osjećaji poštovanja i zahvalnosti prema svim sudionicima i žrtvama iz Domovinskog rata. Nitko nema pravo obezvrjeđivati njihovu ljubav i podnesenu žrtvu za slobodnu domovinu. Kao slobodni građani Republike Hrvatske, koji vole i poštuju svoj dom i domovinu, sa zahvalnošću se sjećamo svih poginulih, nestalih i preminulih hrvatskih branitelja koji su ugradili svoje živote u temelje naše samostalnosti, neovisnosti i slobode. Izgleda kao da je bilo jučer. Sjećanja ne blijede, uspomene se ne brišu. Duboko su upisane u naše srce, u naše biće puno poštovanja prema svima koji su u dramatičnom trenutku agresije na hrvatski narod beskom-promisno stali na branik domovine. Upravo stoga, iz srca vjerničke duše uzdižemo naše molitve za sve pokojne branitelje, sve nestale i poginule u Domovinskom ratu i sve koji su preminuli od posljedica rata. Neka Božansko srce prepozna njihovu ljubav, žrtvu i ideale

za koje su živjeli, trpjeli i umirali. Njihova žrtva neka bude trajno upisana u knjigu života”, istaknuo je biskup Bogdan. Uz biskupa su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata u RH don Marko Medo te vojni i policijski kapelan don Željko Volarić.

Požeški biskup Antun Škvorčević predvodio je u župnoj crkvi u Okučanima svetu misu za poginule hrvatske branitelje i za Domovinu. Sumisili su vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, okučanski župnik don Mario Radman i vojni kapelan don Željko Volarić, a služio je đakon Matej Siluković.

Zbog posebnih mjera vezanih za način održavanja euharistijskih slavlja u vrijeme pandemije, u crkvi je bila nekolicina vjernika, a ostali su se ovom slavlju mogli pridružiti posredovanjem medija i putem platforme web stranice Požeške biskupije.

U homiliji, polazeći od evanđeoskog teksta, biskup Škvorčević je usporedio braniteljsku žrtvu s pšeničnim zrnom koje svojim umiranjem daje život te istaknuo: „Danas, na 25. obljetnicu vojno-redarstvene akcije 'Bljesak' usuđujem se ustvrditi da je najveći dio hrvatskih branitelja u Domovinskom ratu posvjeđen kako je za životno načelo usvojio zakonitost pšeničnog zrna koje umire da bi života bilo. Pored toga, braniteljsku spremnost da umru za slobodu svoje Domovine, njihove položene živote iz ljubavi za dostojanstvo pojedinca, obitelji i društva, možemo usporediti s umiranjima povezanim s kruhom: Kruh se pretvara u životnu moć kada bude blagovan, kada je potrošen i fizički nestane. Kruh je mjerilo kojim prosuđujemo ljudi te za mnoge od njih kažemo: Dobar kao kruh! Naša sloboda nahranjena je braniteljskom žrtvom ljubavi te joj dugujemo zahvalnost. Činimo to na najbolji način, kad u svetoj misi njihovu žrtvu združujemo s Isusovom pobjedničkom smrću i tako pronalazimo utjehu za patnje i боли koju je njihov odlazak s ovoga svijeta prouzročio roditeljima i drugima koji ih vole.“

U nastavku homilije biskup je dodao: "Usred rasprave o kruhu Isus je izjavio: 'Radite, ali ne za hranu propadljivu, nego za hranu koja ostaje za život vječni: nju će vam dati Sin Čovječji' (Iv 6, 27). U tom obećanju prepoznajemo dar euharistijskog kruha, lijek besmrtnosti. No, možemo reći da je – slijedeći zakonitost pšeničnoga zrna – najveći dio naših hrvatskih branitelja svojom položenošću života za naše dostojanstvo i slobodu na svoj način radio za hranu nepropadljivu.

Navedene Isusove riječi imaju značenje i za međunarodni blagdan rada. Svjesni smo od kolike je važnosti za pojedinca i obitelj imati radno mjesto kako bi mogli priskrbiti ono što je potrebno za dostojan život. Međutim, svjedoci smo kako se rad može pretvoriti u ropstvo kad postane samome sebi svrha te više ne služi čovjeku, nego čovjek radu. Po-

red toga, proizvodnja koja je u suprotnosti sa smisлом čovjekova postojanja, u koju se ulažu ogromna sredstva a služi ubijanju ljudi, ili nekom drugom nečasnom cilju, ostavlajući po strani mnoštva da gladuju, nije rad dostojan čovjeka. U dnu takvog djelovanja je sebičnost koja u sve ono čega se dotakne utiskuje pečat propadljivosti.“

Osvrnuo se i na naviješteno liturgijsko čitanje iz Djela Apostolskih: "Navedenoj Isusovoj tvrdnji, današnje prvo čitanje iz Djela Apostolskih daje još jednu dimenziju. Namime, sv. Luka nam predstavlja Židova imenom Savao, koji se hranio propadljivim kruhom mržnje i sve svoje snage upotrijebio za progona i ubijanje onih koje je smatrao svojim neprijateljima. Uložio je život u besmisao.

Njegovo sljepilo srca svladalo je svjetlo koje ga je oborilo na putu u Damask u namjeri da uhvati protivnike i pobije. To svjetlo bio je sam Isus Krist, u kojem je prepoznao svoje dostojanstvo, izlječio se od sljepila mržnje i postao gorljivi Isusov učenik imenom Pavao. On se sav dao na naviještanje Isusa Krista raspetog, kruha za život svijeta, pomažući ljudima da u njemu pronađu slobodu od sljepila zla, od zarobljenosti propadljivošću. U nedavnoj prošlosti mržnja je na ovim našim prostorima bila propadljiva hrana, sljepilo mnogih srdaca, spremnih na progon i ubijanje drugih kao vlastitih protivnika. Samo oni koji su se hrани nepropadljivom hranom nesebičnosti, spremnom na različite načine za druge umirati donijeli su slobodu i dostojanstvo svima.

Želimo danas povjeriti Isusu Kristu našu usrdnu molitvu da nam kao Pavlu pomogne odreći se otrova sebičnosti i mržnje kao hrane srca, te ohrabreni zakonitošću pšeničnog zrna i kruha, živimo položenost života kao stil naših međusobnih odnosa u obitelji, u društvu, među pripadnicima različitih naroda i religija. U tom se krije tajna naše konačne pobjede.“

SVETA MISA ZA POGINULE BRANITELJE U VRO "BLJESAK"

U subotu, 2. svibnja 2020., u zavjetnoj crkvi u spomen palima za Domovinu "Sveta Mati Slobode" na zagrebačkom Jarunu, vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan predvodio je svečano misno slavlje za poginule branitelje u vojno-redarstvenoj operaciji „Bljesak“ prije dvadeset pet godina, te također za žrtve raketiranja grada Zagreba i drugih naselja 2. i 3. svibnja 1995. godine i za dvanaest hrvatskih redarstvenika poginulih u Borovu selu 2. svibnja 1991. godine. U sumisništvu su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo i župnik don Danijel Vidović SDB, a služio je đakon don Mate Mihaljević.

S obzirom na epidemiju koronavirusa, svetoj misi je nazočio manji broj ljudi u skladu s preporučenim mjerama Nacionalnog stožera civilne zaštite, a vjernici su mogli i uživo pratiti svetu misu na Hrvatskoj radiote-

leviziji. Svetom misnom slavlju nazočili su predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandrovskić, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, zamjenik glavnog ravnatelja policije Jozo Šuker, načelnik PU zagrebačke Marko Rašić, načelnik PU bjelovarsko-bilogorske Jakob Bukvić, drugi državni, vojni i policijski dužnosnici, predstavnici udruga proizašlih iz Domovinskog rata, obitelji poginulih, nestalih i umrlih hrvatskih branitelja. Liturgijsko pjevanje predvodila je klapa „Sveti Juraj“ Hrvatske ratne mornarice.

Na početku svete mise msgr. Jure Bogdan je okupljene pozvao na pokajanje sljedećim riječima: "Uskrsli Isus došao je svojim učenicima

s pozdravom 'Mir Vama'. Ovu svetu misu, kao i svaku misu želimo slaviti s mirom u srcu i duši, u miru s Bogom i ljudima. Molimo dobrogog Boga da nam oprosti naše grijeha. A mi braćo i sestre oprostimo jedni drugima. Mržnja razara, ubija, gore od koronavirusa i bilo koje druge zaraze. Ljubav izgrađuje, oplemenjuje, ljubav ima budućnost. Raskajana, čista srca i mirne savjesti, pomireni sa svima, pristupimo oltaru Gospodnjem."

Nakon Evandjela koje je navijestio đakon don Mate Mihaljević, msgr. Bogdan je izrekao homiliju. Na početku se osvrnuo na aktualnu pandemiju zbog koje se ovogodišnja obljetnica obilježava na drukčiji način: "Zbog sigurnosnih mjer zaštite od epidemije ne možemo se okupiti ni u velikom broju niti na način na koji smo to činili dosadašnjih godina u Okučanima, Borovu Selu, Vinkovcima, Zagrebu i drugim mjestima. Raduje nas činjenica što se, u ovoj situaciji nesigurnosti, neizvjesnosti zbog pandemije planetarnih razmjera, postupno u našoj Domovini obnavlja društveni život i aktivnosti, molitvena okupljanja, liturgijska slavlja, podjeljivanje sakramenata. No, unatoč tome što smo i nadalje mnogi fizički odijeljeni, ujedinjuje nas ista zahvalnost i ljubav za naše hrvatske branitelje, vojnike i redarstvenike, koji su hrabro izložili svoje zdravlje, pa i same živote, kako bismo mogli živjeti u miru i slobodi."

Biskup Bogdan je pozvao da osim spomena i molitava za poginule i do danas preminule branitelje, molimo i za sve žive branitelje i njihove obitelji da budu jednako hrabri u izazovima i iskušenjima današnjice te da zahvalnost našim braniteljima pokažemo ne samo riječima, nego ponajprije djelima na društvenoj i osobnoj razini.

"Radujemo se pobjedonosnim akcijama Domovinskoga rata koje su dovele do konačnoga oslobođenja naše domovine Hrvatske. Ali to ne znači da se radujemo ratovanju i krvoproliću, nego tomu da su opet uspostavljeni mir, sloboda, red i sigurnost. Stoga u ovoj svetoj misi molimo i za svoje nepri-

jatelje. Kao kršćani želimo 'da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine' (1 Tim 2, 3). Budućnost Hrvatske, Europe i svijeta ne može se graditi na lažima i nepravdama, na izjednačavanju napadača i napadnutoga, počinitelja i žrtve. Pomirenje i miran suživot iziskuju priznanje istine, prihvatanje krivice i spremnost na praštanje. Ovu 25. obljetnicu slavimo ponosno i čiste savjesti – u poniznosti, bez trijumfalizma i umišljenosti. Ne dozvolimo da mržnja i želja za osvetom ovlada našim srcima", istaknuo je biskup.

Zaustavivši se na prvom čitanju iz Djela apostolskih koje donosi primjer Savla, progonitelja kršćana koji po preobražavajućoj snazi susreta s uskrsnim Kristom spoznaje svoju grješnost i zle namjere te postaje gorljiv Kristov apostol Pavao, biskup Bogdan je naglasio: "Ovdje nam se otkriva zanimljiva karakteristika zla koju susrećemo i u vlastitom iskustvu. Koliko god pred sobom samm ili drugima pokušavali pravdati svoje poteze, zlo nikada nema opravdanja. Koliko god krivnju prebacivali na drugoga, u svjetlu Istine sve maske padaju, razotkrivaju se nakane i želje srdaca i na vidjelo dolazi naša ljudska slabost i krhkost. Pred uskrsnim Kristom Savao ostaje bez riječi, pred Uskrsnim razotkriva se sljepoća zla: „Savao otvorenih očiju nije ništa vidio“ (Dj 9, 8). Zar se ne događa i u našim međuljudskim odnosima da zašutimo, ne vidimo, ne čujemo upravo tada kada bismo trebali drugoga čuti, vidjeti, s njime porazgovarati?"

Nakon primljenog krštenja Pavao može priznati: „S Kristom sam razapet. Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist“ (Gal 2, 19-20) te se na njemu ispunja obećanje koje je Isus dao u Evandjelu: „Kao što je mene poslao živi Otac, i ja živim po Ocu, tako i onaj koji mene blaguje, živjet će po meni“ (Iv 6, 57). "Otajstvo je to Presvete Euharistije, sakramenta ljubavi - ljubavi koja nije sebična poхlepa i prisvajanje, nego velikodušno darivanje. Isus na križu daruje sebe samoga, sav svoj život, te nam ostavlja trajni spomen i uprisutnjenje svoje velikodušne ljubavi u sa-

kramentu Euharistije. Krštenjem postajemo djeca Božja i dio Njegova naroda, potvrdom savršenije se vežemo uz Crkvu i primamo sedmerostruki dar Duha Svetoga, a Euharistijom duhovno se hranimo i rastemo kao udovi Crkve, otajstvenoga Tijela Kristova. Ovo uzvišeno otajstvo naše vjere očituje se i potvrđuje iz dana u dan u naoko sitnim i redovitim prilikama života. Sve što nam se u životu dogodi, bilo lijepo ili ružno, bilo ugodno ili bolno, sve može postati prilika za rast u velikodušnoj ljubavi. (...) Na taj način naša ljudska povijest postaje povijest spasenja. Naša „časovita nevolja“ sastoji se u ovim tjednima i mjesecima od pandemije i svih posljedica na duhovnom, društvenom, političkom i gospodarskom području. Prije 25 godina bio je to Domovinski rat koji je okončan uspješnim akcijama „Bljesak“ i „Oluja“. Vratimo li se još 25 godina unazad, eto nas u doba Hrvatskoga proljeća koje je nasilno ugušeno. A 25 godina prije toga nalazimo se u 1945. godini koja je obilježena Bleiburgom i Križnim putem. I još 25 godina unazad, eto nas u vremenu poslije Prvog svjetskog rata kada smo se kao narod i Crkva našli u velikim nevoljama i pred velikim izazovima.“

„Svaka ova etapa od 25 godina nosila je neke svoje izazove, pitanja i tjeskobe. No, u svakom razdoblju možemo prepoznati jednu konstantu – ljude vjernike koji su nošeni krsnom milošću i hranjeni Euharistijom bili „svjetlo svijeta“ (Mt 5, 14), znak nade svojim suvremenicima: blaženi Ivan Merz, blažena

Marija od Propetog Petković, blaženi Miroslav Bulešić, službenica Božja Marica Stanković, blaženi Alojzije Stepinac, blagopokojni kardinal Franjo Kuharić te mnogi drugi značni i neznani svjedoci Evanđelja koji su u jednostavnosti i poniznosti živjeli vjeru, a čija su imena upisana u Božjem srcu“, rekao je biskup te zaključio da sigurno i u našem razdoblju ima onih koji u ljubavi prema Bogu i bližnjemu svakodnevno uzimaju svoj križ i idu Kristovim stopama. Pozvao je kršćane da budu „sol zemlje“ (Mt 5, 13), da oplemene i prožmu ljudskošću i milosrđem raznolika područja ljudskoga života po svojim društvenim i osobnim ulogama i dužnostima u skladu s Katekizmom Katoličke Crkve koji kaže da se „vjernici laici nalaze na prvoj crti crkvenoga života, po njima je Crkva životno počelo ljudskoga društva“ (KKC 899).

Na kraju propovijedi još jednom je naglasio da se naša zahvalnost braniteljima i žrtvama Domovinskog rata treba pretvoriti u djelotvornost, u spremnost na osobno zalaganje i žrtvu poradi općega dobra. „Crpeći snagu i nadahnuće iz zajedništva s Kristom, možemo na mnogim područjima svakodnevnoga života unijeti više bratske ljubavi, iskrenosti, solidarnosti i nade u ovaj svijet. Svijet to od nas očekuje, osobito u ovoj krizi i u razdoblju što slijedi. Neka nam uskrsli Gospodin – živi Bog, po milosti krštenja i Euharistije bude svjetlo i snaga na tom putu“, zaključio je msgr. Bogdan.

OBILJEŽENA 22. GODIŠNICA SMRTI GOJKA ŠUŠKA

Povodom 22. godišnjice smrti ratnog ministra obrane Gojka Šuška, u ponedjeljak, 4. svibnja, održana je svečana komemoracija na zagrebačkom Gradskom groblju Mirogoj. U prijepodnevnim satima na pokojnikovu grobu položili su vijence i zapalili svijeću potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved te obitelj Šušak. Molitvu za ministra Šuška, kao i za sve pognule, umrle i nestale hrvatske branitelje, vojnike i policajce predvodio je generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo.

U osamnaest sati, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je svetu misu zadušnicu u samostanskoj crkvi Bezgrješnog začeća Blažene Djevice Marije u zagrebačkoj Dubravi. U sumisništvu s biskupom bili su generalni vikar don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral MUP-a fra Frano Musić OFM, fra Svetozar Kraljević OFM i drugi svećenici. Evangelje je navijestio đakon don Mate Mihaljević. Misnom slavlju su, uz obitelj pokojnog ministra Gojka Šuška nazočili potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Damir Krstičević, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman i zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-bojnik Siniša Jurković.

Biskup je u propovijedi govorio o krhkoi i slaboj naravi čovjeka. Istaknuo je kako se u novo doba raširila iluzija o neograničenim mogućnostima ljudske moći. Ova zabluda dovela je do krivih očekivanja da će ljudska domišljatost i napredak riješiti sve životne nevolje te osigurati siguran i miran život. Posljednjih nekoliko mjeseci raspršile su se te zablude te se pokazalo da čovjeku nije dovoljno uzdati se samo u svoja djela, nego mora staviti svoje pouzdanje u Boga. Bog je naša snaga i utvrda u nevoljama. „Sitan i golomu oku nevidljiv virus, za koji najsuvremenija medicina nema lijeka,

zaustavio je i onemogućio uobičajeni tijek života.“ Zagreb je uz to, rekao je biskup, pogoden katastrofalnim potresom što je također pokazalo razornu moć prirode i razgolitilo ljudsku nemoć. „Ali to je samo jedna strana, naličje. Pravo se lice pokazalo i zasjalo u svome punom sjaju. Dobrota i solidarnost u trenu su se oka pretvorile u suglasje, simfoniju, harmoniju brige za druge, navlastito za one najranjivije“, rekao je biskup i osobito zahvalio Nacionalnom stožeru Civilne zaštite, zdravstvenim djelatnicima, Hrvatskoj vojsci i policiji, Crvenom križu i drugim službama koje su podnijele najveće žrtve u ovoj kriznoj situaciji. Sve to svjedoči o neuništivu duhu zajedništva i pripadnosti istomu kada je najpotrebnije. Msgr. Bogdan je naglasio kako smo slične stvari doživljavali u Domovinskome ratu. Posvuda duh zajedništva i iste misli, želje i nadanja, molitve i zanos, odricanje i žrtva. Obljetnice događaja iz Domovinskog rata kolektivni su nam podsjetnik da je ova zemlja građena na nesebičnoj žrtvi onih koji su otišli prije nas: „Živi smo svjedoci krvlju stečene slobode i neovisnosti.“ Kada obilježavamo 22. obljetnicu smrti ministra obrane Gojka Šuška zahvalni smo „za sve što je učinio u stvaranju drage, jedine domovine Hrvatske, stavivši se bez imalo premišljanja na raspolažanje prvom hrvatskom predsjedniku i vrhovnom zapovjedniku Hrvatske vojske dr. Franji Tuđmanu, odlučan i spremjan bez suvišnih riječi.“

Na kraju, biskup je ponovno podsjetio na Isusove riječi: „Ja sam pastir dobri. Pastir dobri život svoj polaže za ovce.“ (Iv 10,11) Isus jest i ostaje zauvijek čvrsta stijena i jedini oslonac u koji se možemo pouzdati: „On je sigurnost i zaštita od svih opasnosti koje nam prijete, od svih lažnih pastira i najamnika. Položio je život i prinio se kao žrtva pomirnica za naše grijeha i grijeha cijelog svijeta. Neprocjenjiv jamac spasenja i nedokučiv dar.“

SPROVOD NATPORUČNIKA MARKA NOVKOVIĆA

Dana 12. svibnja 2020., u četrnaest sati na gradskom groblju Zadar, uz visoke vojne počasti ispraćen je na posljednji počinak natporučnik Marko Novković, pilot Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koji je tragično stradao u nesreći vojnog školskog zrakoplova ZLIN u četvrtak, 7. svibnja 2020. godine, kod Biljana Donjih, nedaleko od Zadra. Sprovodne obrede predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, u pratnji generalnog vikara Vojnog ordinarijata don Marka Mede, vojnih kapelana o. Ive Topalovića SVD i o. Danijela Čole OCD te župnika Župe Uznesenja BDM na Belafuži don Darija Tičića.

Uz ožalošćenu obitelj, prijatelje i kolege, po-kognog Marka su na posljednje počivalište ispratili izaslanici predsjednika Republike Hrvatske Orsat Miljenić i Dragan Lozančić, potpredsjednik Vlade i ministar obrane na odlasku Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OS RH admirал Robert Hranj, djelatnici MORH-a, pripadnici Hrvatske vojske i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva te predstavnici lokalnih vlasti. Tijekom obreda prigodne pjesme izvela je Klapa Hrvatske ratne mornarice "Sveti Juraj". Biskup Bogdan je izrazio sućut obitelji zbog iznenadne smrti pokognog Marka te je prenio izraze sućuti i molitve zadarskog nadbiskupa msgr. Želimira Puljića i umirovljenog vojnog biskupa msgr. Jurja Jezerinca.

U propovijedi je istaknuo da su suze i tuga zbog odlaska mladog čovjeka s kojim smo bili duboko povezani znak naše ljudskosti, čovječnosti i međusobne ljubavi, ali istovremeno se u svjetlu Isusova Uskršnja otvara nova perspektiva i budi nada u ponovni susret.

„Jedan čovjek po imenu Krist, sin Djevice iz Nazareta, Bogočovjek, živio je svega 33 godine, vratio se od mrtvih. Tim događajem nad događajima, povratka od mrtvih kojeg zovemo Uskršnje, i svojom jasnom riječju

i nedvosmislenom porukom, poručio nam je i danas nam poručuje. 'Ne bojte se!' 'Ja sam uskršnje i život. Tko u mene vjeruje neće umrijeti nikada.' (Iv 11, 19-27) ", rekao je biskup.

Osvrnuo se na svjedočanstva Markovih bližnjih o vrlinama koje su ga krasile - vedrina, skromnost, požrtvovnost, čast i domoljublje te zaključio: „Marko je u Krista vjerovao i njegov odlazak s ovoga svijeta u cvijetu mladosti, koliko god tužan i tragičan bio, gledamo i želimo gledati u svjetlu uskršnje vjere, kojom je bio sakramentalno obilježen. Čvrsto se nadamo, kao kršćanski vjernici, da s Kristom sada živi u vječnosti. Sve dobro u životu što je činio, sva ljubav i pažnja prema onima s kojima je živio i ostvarivao svoje ljudsko,

vojničko i profesionalno poslanje, u Božjim očima ima svoju veliku vrijednost i sigurno su nagrađeni.“

Kod groba natporučnika Novkovića, zapovjednik 392. eskadrile zrakoplova pukovnik Robert Ribarić od njega se oprostio riječima: "Hvala za sve po čemu si bio jedinstven i neponovljiv. Za tako kratko vrijeme ostavio si toliko snažan trag i postao naš prepoznatljivi znak. Možda si htio imati svu slobodu leteći na nebnu. Naši pilotski koridori kao da su ti bili prekratki."

Nakon sprovoda biskup Bogdan je služio svetu misu za dušu pokojnog Marka u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije na Belafuži.

Pokojni natporučnik Marko Novković rođen je 23. travnja 1989. godine u Melbourneu, Australija, a u Republiku Hrvatsku došao je

u 12. godini života. U Oružane snage RH prištupio je 1. studenoga 2011., a 2013. godine diplomirao je kao pripadnik XVII naraštaja vojnih pilota. Radio je kao nastavnik letenja i demo pilot na zrakoplovu Pilatus PC-9M u 392. eskadrili zrakoplova, 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. U ožujku 2019. godine, kada je postao pilot akrobatske grupe Hrvatskog ratnog zrakoplovstva „Krila Oluje“, rekao je sljedeće: „Ljubav prema domovini bila je presudna pri povratku iz Australije u Hrvatsku, a ovo je za mene veliki dan jer sam postao član hrvatske zrakoplovne reprezentacije. Čast mi je letjeti u sjajnom timu ‘Krila Oluje’ i spremno ulazim u novi izazov, a to je dati sve od sebe kako bi opravdao ovo povjerenje i doprinio novim uspjesima ‘Krila Oluje’.“ Tijekom svoje letačke karijere na zrakoplovima Pilatus PC-9M i Z242L ostvario je oko 800 sati naleta. Za svoj rad pohvaljivan je i ocjenjivan najboljim ocjenama.

SPROVOD PORUČNIKA LUKE JAGATIĆA

Dana 13. svibnja 2020., u šesnaest sati na mjesnom groblju u Rakovcu, uz visoke vojne počasti, ispraćen je na posljednje počivalište poručnik Luka Jagatić. Pripadnik Hrvatske vojske i polaznik letačke selekcijske obuke poginuo je u tragičnoj nesreći vojnog školskog zrakoplova Zlin u četvrtak, 7. svibnja 2020. godine, kod Biljana Donjih, nedaleko od Zadra.

Sprovodne obrede predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan. S njim su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, župnik Župe sv. Jurja mučenika u Rakovcu don Darko Rogina, đakon Vojnog ordinarijata don Mate Mihaljević i drugi vojni kapelani i svećenici.

Uz ožalošćenu obitelj, prijatelje i kolege, pokojnoga Luku su ispratili izaslanici predsjednika Republike Hrvatske Orsat Miljenić i Dragan Lozanić, potpredsjednik Vlade i ministar obrane na odlasku Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OS RH admirал Robert Hranj, djelatnici MORH-a i pripadnici Hrvatske vojske te predstavnici lokalnih vlasti. Tijekom obreda prigodne pjesme izvela je Klapa Hrvatske ratne mornarice „Sveti Juraj“. Biskup Bogdan je izrazio sućut obitelji zbog iznenadne smrti pokojnog Luke te je prenio izraze sućuti i molitve bjelovarsko-križevačkog biskupa msgr. Vjekoslava Hužjaka i umirovljenog vojnog biskupa msgr. Jurja Jezerinca.

U propovijedi je istaknuo riječi iz starozavjetne Knjige Mudrosti koje u ovim trenutcima tihih vapaja i molitava u suzama pružaju nadu i utjehu: „Pravednik ako i umre prijevremeno, naći će mir. Jer duljina dana ne čini starost časnom, niti se ona mjeri brojem godina“ (Mudr 4, 7-8) te rekao: „Naš se dragi Luka s velikim zanosom i ljubavi prema Domovini požrtvovno obučavao za hrvatskoga pilota. Iako nije dočekao ostvarenje životnoga sna, zablistao je kao sjajna zvijezda

na hrvatskome nebu, ostavivši duboki trag. Spomen na njega ostat će trajno u mnogim naraštajima.“

„Ljubav ne prestaje i ne umire. Ona sve mijenja i preoblikuje, nalazi put iz zaborava. Ne umire ljubav naših dragih. Ne može je ograničiti vrijeme ni trajanje. Ljubav pobjeđuje i smrt koja nas satire i razara u našoj ljudskosti i krhkosti. Vječna je i neprolazna jer je od vječnosti i Vječnoga, Boga koji je sama Ljubav“, nastavio je biskup Bogdan te zaključio: „Bog nam je utočište i snaga u nevoljama, čvrsta utvrda u koju se pouzdajemo i komu, vjerujući u Njega, povjeravamo život. Predao je svojega Sina za naše spasenje, da u Njemu imamo život: „Da to je volja Oca mojega, da tko god vidi Sina i vjeruje u Njega, ima život

vječni, i ja da ga uskrisim u posljednji dan» (Iv 6, 40). Molimo da po svojoj vjeri naš pokojni Luka i po velikome smilovanju i dobroti Božjoj u Njemu nađe vječni mir i spasenje, u zajedništvu sa svima svetima.“

U ime svih kolega, posljednji pozdrav Luki uputio je učenik letač Bruno Bulum: “Želimo ti mirno plavo hrvatsko nebo koje si toliko volio. Leti sada beskrajnim prostranstvima i pazi na nas. Čuvaj nas sve i brini se za nas kao što si to činio i ovdje”.

Nakon sprovoda biskup Bogdan je služio svetu misu za dušu pokojnog Luke u župnoj crkvi sv. Jurja mučenika u Rakovcu.

Poručnik Luka Jagatić pripadnik je Hrvatske vojske od 2019. Rođen je 1995. u Peskovcu,

gdje je i živio. Na Hrvatskome vojnom učilištu završio je studij vojnog inženjerstva i dobio čin poručnika. Bio je raspoređen na dužnosti zapovjednika voda u Topničko-raketnoj bojni Gardijske oklopno mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske. Od rujna 2019. bio je na selekcijskom letenju kao kandidat 7. naraštaja kandidata za vojne pilote iz sustava. Nakon uspješno završenog selekcijskog letenja položio je teorijski dio obuke te započeo temeljno letenje na zrakoplovu Zlin 242L početkom ožujka 2020. godine. Prvi samostalni let na Zlinu uspješno je odradio 29. travnja 2020. godine. Kao i njegov poginuli kolega, natporučnik Novković, poručnik Jagatić bio je zaljubljenik u letenje koji je svoje težnje usmjerio prema svladavanju pilotskih vještina.

OBILJEŽENA 29. OBLJETNICA 2. GARDIJSKE BRIGADE I BOJNE GROMOVI

Kako se ne bi zaboravio prinos, uloga i značaj 2. gardijske brigade „Gromovi“ u Domovinskom ratu, u petak 15. svibnja 2020. godine, pripadnici 2. mehanizirane bojne „Gromovi“ Gardijske mehanizirane brigade i članovi Udruge ratnih veterana Druge gardijske brigade „Gromovi“ skromno su i dostojanstveno proslavili 29. obljetnicu ustrojavanja ove brigade polaganjem vijenaca i slavlјem svete mise.

Proslava je započela paljenjem svijeća i polaganjem zajedničkoga vijenca na spomeniku hrvatskim braniteljima na petrinjskom Senjaku uz prigodnu molitvu vojnog kapelana o. Danijela Čole OCD. Obilježavanje se nastavilo u spomen kapelici sv. Ilike Proroka u petrinjskoj vojarni „Pukovnik Predrag Matanović“, gdje je položen zajednički vijenac i zapaljene svijeće u spomen na 208 pripad-

nika „Gromova“ koji su svoj život položili u Domovinskome ratu.

Uza sadašnje i nekadašnje pripadnike postrojbe, predstavnike udruga branitelja i veterana, članova obitelji poginulih, nestalih i preminulih pripadnika Gromova, svečanosti su nazočili ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, državni tajnik u Ministarstvu obrane Zdravko Jakop, zamjenik načelnika GS OS RH general bojnik Siniša Jurković, glavni inspektor MO general pukovnik Drago Matanović, zapovjednik HKoV-a general bojnik Boris Šerić, zamjenik zapovjednika HKoV-a brigadni general Tihomir Kundid i drugi. Nakon polaganja vijenaca, ispred vojne kapelice svetog Ilike Proroka, zaštitnika Gromova, o. Danijel Čolo OCD služio je svetu misu za sve poginule, umrle i nestale pripadnike Gromova.

U propovijedi je istaknuo: „Sjećanje obilježava neki događaj koji se zbio u prošlosti. Ono nosi i karakter žrtve. Unutar pojma žrtve postoji određena gradacija. Najuzvišeniji oblik žrtve je položiti vlastiti život za najviše vrijednosti. To su učinili naši pokojni branitelji na ovim prostorima. Ovo sjećanje ne smije nestati nikada jer bi time obezvrijedili sve one napore i žrtve koje su podnesene za

cjelovitost naše domovine. Sve žrtve naših branitelja povezane su u jednoj žrtvi koju je podnio naš Gospodin Isus Krist. Danas, nas ovdje prisutne, obvezuje u moralnu savjest, da njegujemo spomen na naše branitelje, da ih ujedinjujemo u Kristovoj žrtvi i da od njegove svete žrtve gradimo naše društvo i našu Domovinu.“

KOMEMORACIJA ZA ŽRTVE BLEIBURŠKE TRAGEDIJE I HRVATSKOG KRIŽNOG PUTA

U subotu, 16. svibnja 2020. godine, na groblju Mirogoj u Zagrebu održana je komemoracija za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda u svibnju 1945. Osim na zagrebačkome Mirogoju, komemoracije povodom 75. obljetnice ove tragedije održane su i na Bleiburškom polju u Austriji i u Sarajevu, u skladu s ovogodišnjim pandemiskim okolnostima.

Komemoracija na groblju Mirogoj počela je u jedanaest sati svečanim izvođenjem himne Republike Hrvatske i polaganjem vijenaca. "Lijepu našu" izvela je klapa "Janjevo" iz Zagreba, a vijence su položili izaslanstvo državnih vasti Republike Hrvatske - predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković, izaslanik predsjednika Vlade i ministar branitelja Tomo Medved, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman i potpredsjednik Hrvatskog sabora Željko Reiner - te predstavnici Počasnog bleiburškog voda prevođeni predsjednikom PBV-a Vićom Vučojevićem.

Dovu za žrtve islamske vjerske zajednice izrekao je imam zagrebačke džamije Mersad efendija Kreštić, a katoličku molitvu za žrtve predvodio je vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj i predsjednik Komisije HBK i BK BiH za hrvatski martirologij msgr. Jure Bogdan.

Uz biskupa su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo i biskupski vikar za pastoral u MORH-u don Slavko Rajić.

U nagovoru je biskup Bogdan istaknuo da ove godine u mjesecu svibnju narodi Europe i svijeta obilježavaju 75. obljetnicu od završetka Drugog svjetskoga rata koji označava veliko olakšanje, uspostavu mira i slobode. Hrvatski narod, međutim, mjesec svibanj 1945. godine pamti po strašnim pokoljima zarobljenih vojnika i civilnog pučanstva koji ostaju duboka i nezacijeljena rana, a još više po uspostavi marksističkoga totalitarnog sustava koji je označio početak novih progona, zatvora i ubijanja nevinih ljudi.

"U ovoj 75. obljetnici, ponizno pred Bogom i iskreno pred ljudima, stojimo pred svim žrtvama: u prvom redu žrtvama Drugog svjetskog rata, ali i žrtvama koje su prethodile ratu na našim prostorima te ispunile krvlju i suzama gotovo čitavo dvadeseto stoljeće. Stojimo pred svim razoružanim vojnicima, velikome broju civila koji su bježali od uspostave komunističkoga režima, koji su ubijeni bez suda a njihova tijela su bačena u jame, masovne grobnice, Jadransko more, rijeke i jezera po Hrvatskoj, Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Austriji i drugim zemljama i krajevima. Žrtve - stradalnici Bleiburga i križnoga

puta dugo nisu imali pravo na javni spomen i znamen u svojoj domovini.”, rekao je biskup i nastavio:

“Svakoj nevinoj žrtvi dugujemo jednak poštovanje. Tu ne može biti razlike ni rasne ni nacionalne, ni konfesionalne, ni stranačke. Temeljna jednakost u dostojanstvu svih ljudi proizlazi iz same naravi čovjeka, stvorena na sliku i priliku Božju. Pojedinačne i osobito masovne likvidacije bez ikakva suda i doka-

za krivnje uvijek su i posvuda teški zločini pred Bogom i pred ljudima.”

“Mi danas molimo za vječni mir svih žrtava. Kršćani su sluge Božje među ljudima, koje im Providnost šalje na njihove životne puteve. Nitko nije isključen iz njihove molitve. Čak ni najgrublji neprijatelji i progonitelji. Isus je u smrtnim mukama na križu molio za svoje progonitelje: ‘Oče oprosti im jer ne znaju što čine.’”, zaključio je biskup.

SVETA MISA ZA ŽRTVE IZ MASOVNIH GROBNICA U GRAČANIMA

Povodom 75. obljetnice svršetka Drugoga svjetskog rata i održane komemoracije za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta, u nedjelju, 17. svibnja 2020., vojni ordinarij u RH i predsjednik Komisije HBK i BK BiH za hrvatski martirologij msgr. Jure Bogdan predslavio je svetu misu za žrtve Drugoga svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja u župi svetog Mihaela Arkandela u Gračanima. U sumisništvu su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral u MORH-u don Slavko Rajić, župnik Župe svetog Mihaela Arkandela fra Marin Matančić, a služio je đakon fra Mirko Mišković.

U uvodnim riječima propovijedi biskup Bogdan je naglasio da kršćani tumače tijek ljudske povijesti i dinamiku života iz perspektive Božje ljubavi. Stoga je potrebno u evanđeoskom duhu ljubavi i istine iščitati događaje iz svibnja 1945. godine, ali „blago i s poštovanjem, dobre savjesti”, da oni koji nas ozloglašuju, „upravo onim budu postiđeni za što nas potvaraju” (1 Pt 3, 15 - 18).

Zatim se osvrnuo na događaje koji su se zbili u Gračanima i u našoj Domovini prije sedamdeset petgodina, a o kojima se moralo šutjeti tijekom mnogih desetljeća. 2018. godi-

ne, zahvaljujući suradnji državnih i mjesnih institucija, provedena su sustavna i stručna istraživanja masovnih pogubljenja na području Gračana koja su pokazala da su žrtve bili civili, od kojih mnogi maloljetni, te hrvatski i njemački vojnici, smaknuti bez suđenja u svibnju 1945. godine. Zločini u Gračanima kao i na mnogim drugim postajama Križnoga puta - Bleiburg, Kočevski Rog, Huda Jama, Tezno, Maceljska šuma, Jazovka - dokaz su da se oslobođenje od jedne totalitarne ideologije ne može postići uvođenjem druge totalitarne ideologije.

U tome kontekstu biskup je istaknuo riječi svetog Ivana Pavla II. koji je na vlastitoj koži iskusio tri velika zla 20. stoljeća, nacizam, fašizam i komunizam te je povodom 50. obljetnice svršetka Drugoga svjetskog rata poručio: „Nažalost, završetak rata nije doveo do nestanka raznih politika i ideologija koje su prouzrokovale rat ili mu pogodovale. Pod drugim su nazivnikom i dalje postojali totalitarni režimi, čak se i proširili, osobito u Istočnoj Europi. Nakon 8. svibnja na europskom je tlu ostao otvoren popriličan broj koncentracijskih logora, tolike su osobe i dalje bile zatvarane i lišene najosnovnijih ljudskih prava. (...) Za te je narode Drugi svjetski rat završio tek 1989. godine. (...) Toliki nisu shvatili da se

Iz arhiva Župe sv. Mihajla Arkandela: zajednički ukop posmrtnih ostataka gračanskih žrtava 23. kolovoza 2019.

društvo dostoјно ljudske osobe ne može gradići uništavanjem, represijom i diskriminacijom. Ova lekcija Drugoga svjetskog rata još uvijek nije u potpunosti i konačno usvojena. Ipak, ona ostaje i treba ostati kao opomena za nadolazeće tisućljeće."

Biskup Bogdan dao je i odgovor na pitanje zašto nakon ove lekcije u Hrvatskoj još uviјek u nekim glavama traju rat i njegove podjele: "Zato što (...) svaka ideologija zatvara čovjeka u vrtlog zla i grijeha jer u drugome vidi samo zločinca i neprijatelja protiv kojega se treba boriti ne birajući sredstva. Čak i mrtvoga neprijatelja ideologija želi lišiti dostojanstva oduzimajući mu osnovno pravo na dostojan ukop i grob. Totalitarizam dijeli ljudе na rase i klase, na podobne i nepodobne, na vrijedne i bezvrijedne, čak i nakon smrti. Pred Bogom postoji samo jedna rasa, a to je ljudsko biće stvoreno na sliku i priliku Božju. Svaki čovjek ima svoje ljudsko dostojanstvo, i jednako je vrijedan bez obzira na podrije-

tlo, boju kože, kulturu, društveni položaj. Kršćanski se pogled na čovjeka suprotstavlja uskim i isključivim ideološkim shemama. Kršćanin u svakom čovjeku prepoznaje dijete Božje koje je obdareno neotuđivim dostoanstvom, ali u njemu prepoznaje i grešnika koji je potreban Božjega milosrđa. Stoga se Crkva moli za žive i mrtve. Spominjući se pokojnih, mi kršćani preporučujemo dušu pokojnika Božjem milosrđu i Njegovu pravednu sudu. Ukop preminulih i molitva za njih spada u djela milosrđa. Tim činom svjedočimo da je život svet i nepovrediv te da se mora poštovati svačije dostojanstvo."

Biskup je također naglasio da se kršćanska ljubav prema bližnjemu ne može svesti na neku vrstu općega humanizma, već je ona mnogo dublja jer proizlazi iz ljubavi prema Bogu koja nas uvodi u zajedništvo i dinamičku Presvetoga Trojstva. "U Kristu se prepoznajemo kao djeca Božja i napunjamo se Duhom Istine i Ljubavi. Zato kršćanska ljubav

prema bližnjemu uključuje i ljubav prema neprijateljima, jer drugoga čovjeka gledamo Božjim očima”, rekao je biskup te propovijed zaključio riječima:

“Sedamdeset i pet godina nakon završetka Drugoga svjetskog rata naše hrvatsko društvo još uvijek stoji pred zadatkom da povuče pouke iz ratnih i poratnih zbivanja. Predugo se instrumentaliziralo žrtve Drugog svjetskog rata. Predugo se prešućivalo žrtve komunizma. Potreban je zajednički napor

političkih, znanstvenih i kulturnih čimbenika, bez ideologiziranja. Vodilja mora biti ljubav prema istini i prema čovjeku. Crkva će u tome i dalje davati svoj doprinos, na sebi svojstven način, ovdje u Gračanima i na tolikim drugim mjestima. Neka milosrdni Bog udijeli vječni pokoj svim žrtvama rata i poraća. A nama živima neka budu na razmatranje riječi svetoga Ivana Pavla II.: ‘Nema mira bez pravde, nema pravde bez oproštenja.’” (Ivan Pavao II., Poruka za Svjetski dan mira, 1. siječnja 2002., br. 15)

PROSLAVA DANA POLICIJSKE KAPELANIJE „MAJKA BOŽJA KAMENITIH VRATA“

Svečanim misnim slavlјem u srijedu, 27. svibnja, u prostorijama Policijske uprave zagrebačke u Heinzelovoј ulici, vjernici Policijske kapelaniјe Majke Božje Kamenitih vrata PU zagrebačke predvođeni načelnikom Markom Rašićem, svečano su proslavili blagdan svoje nebeske zaštitnice Majke Božje Kamenitih vrata koju slavimo 31. svibnja. Euharistijsko slavlje predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, a u sumisništvu su bili policijski kapelan zagrebačke policije don Marin Drago Kozić i vojni kapelan don Željko Savić.

Svetoj misi prethodila je komemoracija za poginule i nestale branitelje PU zagrebačke. U znak sjećanja pročitana su njihova imena.

Na početku euharistijskog slavlja Biskup Bogdan je pozdravio sve okupljene i čestitao im Dan kapelaniјe i Dan državnosti Republike Hrvatske. U propovijedi se osvrnuo na pandemiju koronavirusa koji nam je u nekoliko mjeseci raspršila varljivi osjećaj sigurnosti i zamisao da je čovjekova moć neograničena. U zahvalnosti Bogu što smo se u Hrvatskoj uspjeli nositi s ovim izazovom, istaknuo je i znatan doprinos Hrvatske policije, vojske i drugih službi kako u borbi protiv koronavirusa, tako i u teškim trenutcima nakon po-

tresa koji je snažno pogodio Zagreb. Duh zajedništva i solidarnosti, zajednička nadanja, molitve i žrtva, kojima smo u tim danima svjedočili, podsjetili su nas na Domovinski rat, kada smo kao i danas čeznuli za životom u slobodi.

Biskup je podsjetio da smo u mjesecu svibnju obilježili mnoge važne obljetnice iz nedavne prošlosti te je pozvao da, kao živi svjedoci krvlju stečene slobode i neovisnosti, čuvamo od zaborava i nezahvalnosti one koji su svoje živote utkali u samostalnost naše Domovine. I u ratnim i u pandemijskim okolnostima, u čovjeku ostaje ono najsnažnije, uzvišene vrijednosti dobrote i potreba za Božjom svemoći i zaštitom.

Osvrnuo se također na zgodu sa svadbe u Kani Galilejskoj iz pročitanoga Evanđelja po Ivanu. Kada je Marija uočila da su mладenci u neprilici jer im je nestalo vina, intervenirala je izravno kod svoga sina Isusa, svjesna tko je On i što može učiniti. Ovdje se uočava Marijina osjetljivost za čovjekove životne potrebe i Isusova božanska moć da učini čudo. Marija tako ostaje vjerna, brižna i diskretna majka, a Isus čvrsta stijena i jedini oslonac u koji se uvijek možemo pouzdati.

Na kraju misnog slavlja, msgr. Jure Bogdan izmolio je završnu zavjetnu molitvu Nebeskoj zaštitnici od Kamenitih vrata i udijelio svima okupljenima Božji blagoslov.

Svake godine 31. svibnja slavi se blagdan Majke Božje od Kamenitih vrata, zaštitnice Grada Zagreba. Blažena Djevica Marija slavila se i častila u Zagrebu još u srednjem vijeku, kada su i izgrađena Kamenita vrata (13. stoljeće) kao obrambeni dio sustava starog Gradeca. Iako se u zidine tadanjega grada ulazilo kroz petero vrata, Kamenita vrata su i danas jedan od najpoznatijih simbola Zagreba, a poznata su kao zavjetna kapelica i najveće svetište grada u kojem se nalazi slika Majke Božje od Kamenitih vrata. Majka Božja od Kamenitih vrata posebno se štuje od 31. svibnja 1731. kada je veliki požar zahvatio Gradec i Kaptol. U požaru je izgorjela većina kuća, a bila su zahvaćena i Kamenita vrata. Pregledavanjem zgarišta, građani su našli neoštećenu sliku Majke Božje. S obzirom da je drveni okvir potpuno izgorio, a slika od zapaljivog materijala ostala netaknuta, taj događaj odmah se smatrao čudom te je na tom mjestu iste godine izgrađen barokni olтар, gdje je i danas izložena slika Majke Božje, pomoćnice u svim nevoljama i protiv požara. Da je zaista riječ o čudu potvrdili su i stručnjaci koji su 1929. analizom utvrdili da je slika bila zahvaćena plamenom, ali nije izgorjela.

Slika Majke Božje je jedna od najstarijih slika koju Grad posjeduje, a prikazuje Majku Božju kao vladaricu s kraljevskim žezлом

u lijevoj ruci, a u desnoj ruci pridržava mologa Isusa koji drži globus. Slika izrađena na lanenom platnu, dimenzija 57x47 cm, je vrlo jednostavno izvedena, a veći umjetnički značaj i vrijednost dobiva 1931. kada je bogato okrunjena dragim kamenjem, povodom 200. obljetnice požara.

Posao umjetničkog oblikovanja krune povjeren je umjetniku Josi Kljakoviću, a akcija prikupljanja priloga i darova za krunu i proslavu jubileja Majke Božje od Kamenitih vrata bila je iznimno uspješna. U velikoj kruni upotrijebljeno je četiri briljanta, 158 dijamanta, osam rubina, tri smaragda, dva safira, četiri almandina, jedan ametist te 454 bisera, a u drugoj kruni Djeteta Isusa nalazi se 15 briljanata, 111 dijamana, pet rubina, sedam smaragda, dva safira, četiri almandina i 339 bisera. Sliku je svečano okrunio posebni izašlanik Svetе Stolice tadanji zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer 31. svibnja 1931. na Trgu sv. Marka.

Godine 1991. Majka Božja od Kamenitih vrata postala je zaštitnicom grada Zagreba. Tadanji zagrebački nadbiskup, kardinal Franjo Kuharić, u povodu 260. obljetnice štovanja Gospe zagrebačke dao joj je naslov „zaštitnice, čuvarice i vratarice hrvatske metropole“. Od 1999. godine blagdan Majke Božje od Kamenitih vrata vodi se i kao Dan grada Zagreba. Majku Božju od Kamenitih vrata i danas časte i utječu joj se mnogi pobožni građani, koji na Kamenitim vratima pale svijeće i daju u izradu natpise zahvale za brojne uslišane molitve.

OBILJEŽEN DAN HRVATSKE VOJSKE I DAN HRVATSKE KOPNENE VOJSKE

U srijedu 27. svibnja i u četvrtak 28. svibnja 2020., svečano su obilježeni Dan Hrvatske vojske i Dan Hrvatske kopnene vojske te 29. obljetnica ustrojavanja Hrvatske vojske.

U sklopu svečanog programa, u srijedu 27. svibnja, otvoren je novoizgrađeni smještajni objekt „Vukovar“ na Hrvatskom vojnem učilištu „Dr. Franjo Tuđman“. Svečanosti su nazočili predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora dr. sc. Miroslav Tuđman, ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, državni tajnik Ministarstva obrane Tomislav Ivić, zamjenik načelnika Glavnog stožera OS RH general-bojnik Siniša Jurković te drugi visoki vojni i civilni uzvanici. Svečanim rezanjem vrpce, predsjednik Vlade RH Andrej Plenković otvorio je objekt te je upriličen prvi obilazak i blagoslov objekta kojega je izmolio generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo.

U četvrtak 28. svibnja, u crkvi „Sveta Mati Slobode“ na zagrebačkom Jarunu, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predslavio je svetu misu zadušnicu za stradale u Domovinskom ratu. U sumisništvu su bili generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral MORH-a don Slavko Rajić, biskupski vikar za pastoral MUP-a fra Frane Musić OFM, župnik Župe Duha Svetoga na Jarunu don Danijel Vidović SDB te brojni drugi vojni i policijski kapelani.

Svetom misnom slavlju nazočili su izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora akademik Željko Reiner, savjetnik predsjednika Republike Hrvatske Dragan Lozančić, državni tajnik Ministarstva obrane Tomislav Ivić, državni tajnik Ministarstva hrvatskih branitelja Ivan Vukić, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, drugi državni, vojni i policijski dužnosnici, predstavnici udrug proizašlih iz Domovinskog rata, obitelji poginulih, nestalih i umrlih hrvatskih branite-

lja. Liturgijsko pjevanje predvodila je klapa „Sveti Juraj“ Hrvatske ratne mornarice.

Na početku euharistijskog slavlja, biskup Bogdan je pozdravio sve okupljene i čestitao im Dan Hrvatske vojske, Dan Hrvatske kopnene vojske, 29. obljetnicu ustrojavanja Hrvatske vojske i Dan državnosti.

U propovijedi, biskup Bogdan se osvrnuo na pročitano Evanđelje (Iv 17, 20 - 26) koje stavlja pred nas Isusovu velikosvećeničku molitvu za jedinstvo učenika i svih kršćana. Isus ovu usrdnu molitvu upućuje svome Ocu uoči svoje muke i smrti, stoga je ona ujedno i Njegova oporuka - posljednja riječ učenicima.

Važnost jedinstva za koje Isus moli i koje proizlazi iz savršenog jedinstva i ljubavi između Boga Oca i Boga Sina, biskup je objasnio riječima: "Tek jedinstvom u vjeri i ljubavi, učenici mogu biti pred svijetom vjerodostojni. Mogu biti istinski svjedoci Božje ljubavi i istine Isusa Krista u svijetu." Biskup je istaknuo kako Isus u trenutku kada se oprašta od svijeta, u svojoj posljednjoj molitvi - "Da svi budu jedno..." - ne moli da Njegovi učenici budu pošteđeni teškoća, već ustrajno nagašava i moli za sklad i jedinstvo.

"Kad danas razmišljamo o Domovinskom ratu (...) jasno nam je da su naše temeljne vrijednosti bile jedinstvo i zajedništvo. Jedinstvo demokratskog izbora samostalne slobodne države i zajedništvo u obrani vlastitog izbora, i pod cijenu vlastitoga života. Jedinstvo i zajedništvo garancija su budućnosti života Crkve kao Isusove zajednice. Ova Isusova poruka i ova Isusova poduka, trajno su nam nadahnuće i pokazatelj kako jedinstvo i sklad jednoga naroda, uvažavanje i poštivanje istinskih vrijednosti, poštujuci razlicitosti, donose rezultate i garancija su bolje budućnosti", rekao je biskup i zaključio:

“Dao Bog svima nama da taj put shvaćamo i živimo trajno tu gdje nas je Providnost postavila da svjedočimo vjeru.” Nakon svete mise sudionici misnog slavlja uputili su se u procesiji do spomen-obilježja “Pietà Croatica”,

gdje su visoki uzvanici uz mirozov položili vijenac i zapalili svijeće za poginule i preminule hrvatske branitelje, odavši im počast i zahvalu, a biskup Bogdan je izmolio molitvu odrješenja.

PROSLAVLJENI ZAŠTITNICI POLICIJSKE KAPELANIJE U PU VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ, SV. EUZEBIJE I POLION

U Vinkovcima su, 29. svibnja 2020., proslavljeni ranokršćanski mučenici iz rimskoga doba sv. Euzebije, biskup, i sv. Polion, lektor, zaštitnici vinkovačke župe i Policijske kapelanije u Policijskoj upravi vukovarsko-srijemskoj. Euharistijsko slavlje predvodio je fra Frano Musić, biskupski vikar za MUP RH u sumisništvu osam svećenika. Na početku je nazočne predstavnike gradske i županjske vlasti, policijske službenike i djelatnike Vukovarsko-srijemske uprave, kao i sve vjernike, pozdravio župnik mons. Tadija Pranjić, izdvojivši posebno zasluge policijskih službenika i djelatnika MUP-a za vrijeme Domovinskoga rata.

U propovijedi je fra Frano govorio o svetim mučenicima koji su svjetli primjeri vjere i vjernosti do posvemašnjega predanja u svedočkoj smrti, iz ljubavi prema Bogu. Život

svetih Euzebija i Poliona skladno se uklapa u evanđeoski ulomak u kojem Isus, nakon svojega ukazanja učenicima na Genezaretskome jezeru, pita Petra: „Ljubiš li me više nego ovi?”, povjeravajući mu službu pastira povjerenoga stada. Svatko je, bez obzira na zanimanje i posao, suočen s ovim pitanjem i pozvan odgovoriti svojim djelima i životom, više negoli riječima. Narav je policijskoga posla zauzeta briga za opće dobro i čuvanje reda i poretku, pokatkada u velikim opasnostima i izloženostima raznim ugrozama.

Prigoda je ovo sjetiti se i moliti za sve poginule branitelje, preminule policijske službenike i djelatnike iz ove policijske uprave, nestale, koji su svoju ljubav prema Domovini potvrdili najvećom žrtvom. Liturgijsko pjevanje predvodio je mješoviti župni zbor.

MISA ZA DOMOVINU PRIGODOM DANA DRŽAVNOSTI

Na Dan državnosti, 30. svibnja 2020., u crkvi sv. Blaža u Zagrebu zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić predvodio je svetu misu za Domovinu. U svečanom euharistiskom slavlju sumisili su apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj msgr. Giorgio Lingua, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, župnik župe sv. Blaža msgr. Zlatko Koren, te tajnik Apostolske nuncijature u RH msgr. Janusz Stanisław Błachowiak.

Na svečanome euharistijskom slavlju sudjelovali su predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković, predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, članovi Vlade RH te predstavnici javnog i kulturnog života u Republici Hrvatskoj.

U uvodu u euharistijsko slavlje kardinal Bozanić pozvao je okupljene da euharistijsko slavlje bude susret zajedništva vjernika i vjerničkog zajedništva pred Bogom. “Neka ovo bude molitva za Domovinu, za sve nas i za čitavi svijet”, rekao je Zagrebački nadbiskup.

Kardinal Bozanić na početku prigodne homilije istaknuo je da je proslava Dana državnosti prigoda za posveščivanje građanske i vjerničke odgovornosti za Domovinu, napose u trenucima novih izazova pred kojima se nalazi ne samo hrvatsko društvo, nego i čitav svijet. Kardinal je naglasio da je ovogodišnji Dan hrvatske državnosti po mnogočemu poseban što otkrivaju tri izvanske okolnosti. “Posebnost mu daje već i pogled na događaj kojemu obilježavamo tridesetu obljetnicu.

Događanja u Hrvatskoj 1990. godine ulaze u okvir procesa koji je godine 1989. zahvatio zemlje Srednje i Istočne Europe, u kojima je vladao komunistički totalitarni režim. Na izvan nenađano i neočekivano podigao se u narodima i tadašnjim državama val dubokih promjena kad su mnoštva progovorila iz svoje nutrine te otvorila svoje potisnute misli i težnje za slobodom”, rekao je kardinal Bozanić.

Osvrćući se na taj povijesni proces raspada komunističkih režima kardinal Bozanić naglasio je da su iz njega proizašli novi oblici demokracije, a za Hrvatsku nada da se zamršena pitanja mogu riješiti mirnim putem. “Stoga je 30. svibnja 1990. godine, dan kad su u starodrevnu hrvatsku sabornicu, nakon dugog razdoblja ušli na tajnim višestranačkim izborima slobodno izabrani zastupnici da s dobrom voljom zajedno traže rješenje za teška pitanja tadašnjeg trenutka, događaj koji je shvaćen kao novi početak od velikog nacionalnog značenja”, naglasio je kardinal.

Druga okolnost koju je kardinal istaknuo je datum proslave današnjega Dana. “Ponovno slavimo Dan državnosti na onaj dan spomena koji je duboko urezan u povijest hrvatskoga naroda i koji je prirastao srcu ne samo ljudima koji su bili dionici tih događanja, nego i novom naraštaju, kojemu je prenesena važnost uspostave višestranačja, nakon partiske komunističke vladavine. S današnjim je datumom u narodu povezano široko prihvatanje događaja koji je kasnije imao razna očitovanja u konačnom oblikovanju državnosti.

S današnjim su datumom nadalje od početka povezani osjećaji, novi spomen-događaji, istinski simboli, sposobni ujedinjavati i nadahnjivati. Vjerujem da se iz iskustava mijenjanja datuma i u Hrvatskoj naučilo koliko je nerazborito i štetno politički se poigravati kalendarom zajedničkoga nacionalnog spomena koji seže dublje od trenutnih stavova određenih političkih skupina”, istaknuo je kardinal Bozanić.

Kao treću posebnu okolnost ovogodišnje proslave Dana državnosti Nadbiskup je istaknuo mjesto slavlja, crkvu sv. Blaža, koja je izabrana za današnje euharistijsko slavlje s obzirom na COVID-19 i potres koji je oštetio zagrebačke crkve. “Ovo je prigoda da Bogu zahvalimo i za tolike državne službe i dobrovoljne organizacije koje su prošlih tjedana i mjeseci nesebično uložile svoje vrijeme, znanje te izuzetan napor u nesrećama koje su nas pogodile u pandemiji (COVID-19), kao i u potresu. Posebno mislim na zdravstveno osoblje, naše vatrogasce, vojниke, policajce i druge dobrovoljce koji su u posebnim trenucima, danju i noću pomagali i spašavali. Potrebno je odati priznanje i državnim službama kao i disciplini hrvatskih građana koja se tih tjedana očitovala u mnogim prigodama”, rekao je kardinal.

U nastavku svoje homilije, tumačeći posljednje Isusove riječi zapisane u Evandelju po Ivanu “Ti idi za mnom”, kardinal Bozanić rekao je da je to poziv na usklađivanje svoga života s Isusovim životom, s Božjim planom i s njegovom voljom. “To je poziv da Isusove riječi i ponašanje, njegovu prisutnost, unosimo u sva ozračja društvenoga života, vođeni njegovim Duhom. To je poziv svakomu od nas da uvijek budemo spremni donositi odluke po mjeri Evandelja i onda kada to zahtijeva suočavanje s teškoćama. To su vrjednote koje trebaju resiti državu kakvu izgrađuju, za kakvu se zalažu, i u kakvu se trebaju ugrađivati vjernici. Za ono što se voli, žrtvuje se do krajnjih granica. Ono što se voli, ne uništava se. Onoga koga se voli, ne vara se. Onomu tko živi u nama kao ljubav, posvećuje se briga, pomaže mu se i daruje. Zato Hrvatsku grade oni koji je vole! Samo se ljubavlju može oblikovati postojana obitelj, zajednica Crkve, pa i solidna država”.

Na završteku homilije kardinal se osvrnuo na govor u Saboru prvog hrvatskog predsjednika od prije trideset godina na današnji dan: “Dr. Franjo Tuđman izrekao je riječi vrijedne naše današnje pozornosti, jer zadaće o

kojima je govorio mnoge su ostvarene, a druge ne samo da nisu nestale, nego su zadobile i neke nove oblike te, prošavši kroz žrvanj rata protiv Hrvatske i poraća do najnovijih razvojnih tijekova, postale još žurnije. On primjećuje da »stari režim ostavlja na mnogim područjima duhovnu i materijalnu puštoš, osobito u školstvu i obrazovanju«.

Naznačio je da »na području kulture i umjetnosti valja ukloniti posljedice prisile idejnoga jednoumlja«. Kao hitnu zadaću vidi i »moralnu obnovu i etiku rada«, zbog posljedica što ih je ostavio »protunaravni realsocijalistički sustav« koji je »svojom izopačenošću porušio i omalovažio sve tradicionalne vrednote i moralne norme«, što se »podjednako odnosi

na obiteljski i školski odgoj, na profesionalnu, radnu i poslovnu etiku«, zaključio je kardinal.

Na kraju homilije kardinal Bozanić istaknuo je posebnu molitvenu nakanu - molitvu Duhu Svetom za mir, zajedništvo, suradnju i pomirenje u hrvatskom društvu i među narodima te za opruštanje koje omogućuje novi početak.

Po svršetku svečane euharistije otpjevana je hrvatska himna „Lijepa naša“, a uz pjesmu „Zdravo Djevo“ završena je sveta misa za Domovinu. Liturgijsko pjevanje predvodili su članovi zbora HRT-a pod vodstvom maestra Tomislava Fačinija.

OBILJEŽENA 29. OBLJETNICA OSNUTKA 3. IMOTSKE BOJNE 4. GARDIJSKE BRIGADE

U ponedjeljak 1. lipnja 2020., u Imotskome, je svečano obilježena 29. obljetnica osnutka 3. imotske bojne 4. gardijske brigade. Tom prigodom, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predslavio je svetu misu za sve poginule i umrle pripadnike 3. bojne i za sve hrvatske branitelje u samostanskoj crkvi sv. Franje u Imotskome. Program obilježavanja počeo je u deset sati polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća na spomen obilježju Topani. Osim pripadnika 3. Imotske bojne i njihovih obitelji, u svečanom programu sudjelovali su ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, gradonačelnik Ivan Budalić i drugi predstavnici lokalnih i županijskih vlasti, saborski zastupnici i pripadnici Hrvatske vojske. Molitvu odrješenja za poginule i umrle pripadnike 3. bojne predvodili su vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan i gvardijan samostana sv. Franje fra Kristijan Stipanović.

Nakon polaganja vijenaca, vojni ordinarij je predvodio sveto misno slavlje u sumisniš-

tvu gvardijana fra Kristijana Stipanovića i drugih franjevaca. Svetoj misi su, uz spomenute, nazočili i mnogi drugi vjernici. Na početku svete mise biskup Bogdan osvrnuo se na Dan Hrvatske vojske, koji je obilježen 28. svibnja, i na povijest 3. Imotske bojne koja je ustrojena u vojarni na Kamenmostu 1. lipnja 1991. godine, samo četiri dana nakon održavanja svečane smotre Zbora narodne garde na stadionu NK Zagreb, u Kranjčevičevoj ulici u Zagrebu, kada je osnovana Hrvatska vojska. Bilo je to prije dvadeset devet godina, 28. svibnja 1991. godine. 3. Imotska bojna bila je sastavljena od dragovoljaca s područja Imotske krajine, dragovoljaca pristiglih iz MUP-a i dragovoljaca iz Bosne i Hercegovine. Tijekom ratnog puta 3. Imotske bojne poginulo je dvadeset osam pripadnika postrojbe, a tri su pripadnika poginula služeći u drugim postrojbama. Spletom nesretnih okolnosti tijekom rata umrla su tri pripadnika Imotske bojne. Iz povjesnice ove bojne doznaje se da je gotovo dvjesto njezinih pri-

padnika teže ili lakše ranjeno, među kojima je veliki broj zadobio teške tjelesne ozljede. 3. Imotska bojna, i cijela Imotska krajina, u ovoj i drugim postrojbama, na raznim mjestima i razinama, dala je ogroman doprinos u obrani Domovine.

U propovijedi je biskup naglasio značaj Isusove velikosvećeničke molitve koja se svakodnevno čitala tijekom proteklih dana u iščekivanju Duhova, a koja je ujedno i posljednja Isusova poruka, odnosno oporuka učenicima. „Završni odlomak molitve u evanđelju je Isusova žarka molitva za jedinstvo učenika i svih potonjih kršćana. Jedinstvo i sklad Crkve, jedinstvo i sklad Isusovih učenika temelji se u savršenom jedinstvu između Oca i Sina. Kao što Otac nije zatvorenost u sebe, okrenutost prema sebi, ne živi za sebe, nego sve predaje Sinu, i kao što se Otac prema Sinu definira, za Sina živi, Sina ljubi, njemu predaje svu svoju božansku moć i vlast i šalje ga u svijet, tako moraju biti i učenici upućeni jedni na druge, jedni za druge živjeti i svjedočiti Božju ljubav i jedinstvo. ‘Po ovom će svi znati da ste moji učenici ako budete imali ljubavi jedni za druge’ (Iv 13, 35).

Isus gleda unaprijed, u daleku budućnost, motri cjeloviti hod čovječanstva, svu ljudsku povijest do konca vremena. I moli za jedinstvo svih onih koji će tijekom stoljeća i tisućljeća u njega vjerovati i njegovima se priznavati. (...) Gotovo do iznemoglosti Isus naglašava svojima da svi budu jedno. Tu nam postaje jasno koliko mu je osobno stalo do jedinstva kakvo ćemo pronaći u Trojstvu. Ono do čega se ne može vinuti nikakvo

ljudsko umovanje ili znanost postalo nam je jasno i očito u Isusovu životu, naime, koliko nam je Bog blizu, tko nosi ovaj svijet, u čijim je rukama te da čovjek nosi na sebi otiske i obrise Božjeg bića.“

Osvrnuo se i na blagdan Duhova koji se slavio dan ranije i blagdan Marije Majke Crkve koji se slavi upravo na ovaj dan. „Jučer smo slavili Duhove, Pedesetnicu. Sвето pismo nam svjedoči koliko su apostoli bili zajedno, na istome mjestu, ustrajni i postojani u molitvi zajedno s Isusovom majkom, koju danas častimo kao Majku Crkve. A Sveti Pavao će podsjetiti Korinćane o temeljnoj snazi – Duhu Božjem koji nas povezuje i ujedinjuje: ‘Doista, kao što je tijelo jedno te ima mnogo udova, a svi udovi tijela iako mnogi, jedno su tijelo – tako i Krist. Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni’ (1Kor 12, 122-13).“

Na kraju propovijedi biskup je podsjetio okupljene na jedinstvo, slogu i zajedništvo koje su bile naše osnovne vrijednosti tijekom Domovinskog rata. Jedinstvo demokratskog izbora samostalne slobodne države te sloga i zajedništvo u obrani tog izbora i pod cijenu vlastitoga života. Naglasio je da su jedinstvo, sloga, sklad i zajedništvo na planu vjere i svjetonazora, o kojima govori Isus, jamstvo budućnosti i života Crkve kao Isusove zajednice i put naroda u bolju budućnost. „ Dao Bog, po zagovoru Marije Majke Crkve, koju u remetskome svetištu častimo s naslovom *Fidelissima advocate Croatiae* (Najvjernija odvjetnica Hrvatske), i danas idemo tim smjerom“, zaključio je biskup.

DAN POLICIJSKE KAPELANIJE „SV. KVIRIN SISAČKI“

Povodom blagdana svetog Kvirina Sisačkog, zaštitnika Policijske uprave sisačko-moslavačke, u petak, 5. lipnja, u bazilici svetog Kvirina u Sisku, policijski kapelan don Pavao Mokri predvodio je misno slavlje, a propovijedao je vojni kapelan don Željko Savić.

Svetomu misnom slavlju nazočili su zamjenik načelnika PU sisačko-moslavačke Dubravko Smolčić sa suradnicima, predsjednica Županijske skupštine Sisačko-moslavačke županije Ivanka Roksandić te svih jedanaest načelnika policijskih postaja PU sisačko-moslavačke i velik broj djelatnika.

U propovijedi je don Željko naglasio ove riječi: „Ovo svjedočanstvo vjere biskupa Kvirina Sisačkog, koji je do zadnjeg daha svojeg mučeničkog života živio svoju vjernost Kristu, daje nam odgovor zašto je baš on bio primјeren svetac i zaštitnik ove policijske kapelaniјe. Prema predaji, kada su mu svezali mlinški kamen oko vrata i bacili u rijeku Sibaris (danас Đunduš) dogodilo se čudo jer biskup Kvirin nije potonuo. Taj trenutak biskup Kvirin nije iskoristio za predomišljanje ili bijeg, već se obratio vjernicima i rekao kako tek sada na pravi način vrši svoju svećeničku službu, žrtvujući se posve poput Krista.“

PROSLAVA DANA POLICIJSKE KAPELANIJE „SVETI VID“

U petak, 12. lipnja, vjernici policijske kapelije sv. Vida u Rijeci proslavili su blagdan svog nebeskog zaštitnika kojeg slavimo 15. lipnja. Tom prigodom posjetio ih je i vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, koji je predvodio svečano misno slavlje.

U prijepodnevnim satima biskup Bogdan posjetio je Policijsku upravu primorsko-goransku, gdje ga je dočekao načelnik Tomislav Dizdar sa suradnicima. Po obilasku prostorija PU biskup je blagoslovio novi molitveni prostor i zaželio da bude na duhovnu korist svima koji će tamo dolaziti da bi molili i razmatrali.

U dvanaest sati slavljena je sveta misa u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije. U sumisništvu s vojnim ordinarijem bili su generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, policijski kapelan Kapelije svetog Vida don Pavao Mokri i drugi svećenici. Svetoj misi nazočili su brojni policajci i djelatnici PU primorsko-goranske.

U uvodnim riječima propovijedi, biskup je svima okupljenima čestitao blagdan sv. Vida i istaknuo da se malo zna o životu tog starokršćanskog mučenika porijeklom sa Sicilije. Njegov otac nije bio kršćanin te su mu vjeru i evanđeoske vrjednote prenijeli njegovi odgojitelji Krešencija i Modest, koji su zajedno s njime podnjeli mučeništvo u vrijeme cara Dioklecijana. „U čemu je bio Vidov grijeh?

Njegov dosljedan kršćanski život i zauzeto apostolsko djelovanje u njegovome zavičaju, među kršćanima i paganima, nisu moglosti nezamijećeni. Pravi kršćanin se trudi živjeti prema kršćanskim načelima uvijek i posvuda. U obitelji, u crkvi, u društvu, u školi, u uredu... On živi svoju vjeru! Upravo stoga se Vid našao na popisu onih koji su, za vrijeme Dioklecijanova progona kršćana stavljeni na kušnju. (...) Suđenjem Vidu osuđeno je daleko više od jednoga čovjeka. Osuđena je misao, ideja, poruka, sloboda izbora. Osuđen je kršćanski svjetonazor. Osuđena je Crkva“, rekao je biskup.

Naglasio je da su glavne vrlina sv. Vida i svih drugih mučenika bile postojanost i ustrajnost u vjeri do smrti. Sveti Vid je u vjeri živio i nju je naviještao u svojoj sredini u zgodno i nezgodno vrijeme. „Svetci nas pozivaju da slijedimo Isusa i njegovo Evandje u današnje doba koje je sve manje skljono Isusovoj poruci. Zar i mi svakodnevno ne doživljavamo kako se sukobljavaju materijalistički pogled na svijeti čovjeka s kršćanskom objavljenom porukom? To čovjek osjeća najprije u svojoj savjesti, u svojoj nutrini, a onda i u društvu. (...) Primjer sv. Vida sve nas potiče na postojanost u nevoljama. Susret s njime, njegovim životom i svjedočanstvom vjere, nadahnuće je i za naš kršćanski život i ustrajnost u vjeri, u zgodno i nezgodno vrijeme. On nas potiče i obvezuje kršćanski živjeti“, zaključio je biskup.

HODOČAŠĆE PRIPADNIKA 2. HRVCON-A NA BRDO KRIŽEVA U LITVI

Pripadnici 2. hrvatskog kontingenta u NATO aktivnosti ojačane prednje prisutnosti (eFP BG LTU) u Republici Litvi, dana 21. lipnja 2020. godine hodočastili su na Brdo križeva (Kryžių kalnas), hodočasničko mjesto u blizini grada Šiauliaija na sjeveru Litve.

Ovim zahvalnim i istodobno zavjetnim hodočašćem pripadnici Hrvatske vojske oprostili su se od zemlje u kojoj su bili primljeni i prihvaćeni. Pripadnicima hrvatskog kontingenta pridružili su se i izvanredni i opunomoćeni veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Litvi Krešimir Kedmenec, apostolski nuncij Svetе Stolice u Republici Litvi nadbiskup msgr. Petar Rajić, zamjenik gradonačelnika grada Šiauliaija Domas Griškevičius i biskup Šiauliajske biskupije msgr. Eugenijus Bartulis u pratnji generalnog vikara Sauliusa Matulisa.

U procesiji do Brda Križeva u duljini od dva kilometra sudjelovali su svi, a po dolasku na samo Brdo križeva nadbiskup msgr. Petar Rajić predvodio je svetu misu. Nakon svete mise nadbiskup Rajić je blagoslovio križ koji je contingent postavio na Brdo. Križ je izrađen od kvalitetnog drveta s ugraviranim hrvatskim pleterom i grbom te će ostati trajni spomen prisustva 2. hrvatskog kontingenta u Republici Litvi i spremnosti na zaštitu naših partnera unutar NATO saveza.

Brdo križeva je mjesto kojega posjećuje veliki broj turista i hodočasnika iz cijelog svijeta kako bi ostavili „svoj križ“. Za Litavce, Brdo križeva predstavlja i spomen-mjesto otpora komunističkom režimu, a UNESCO ga je uvrstio i na popis nematerijalne svjetske baštine u Europi. Točan broj križeva koji se nalaze na brdu nije moguće odrediti, ali se procjenjuje da ih je sa svih strana svijeta doneseno i postavljeno više od sto tisuća.

UOČI PROMOCIJE POLAZNIKA VOJNIH ŠKOLA HVU-A BISKUP BOGDAN SLUŽIO SVETU MISU

Uoči svečane promocije polaznika svih razina vojnih škola Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ u četvrtak, 25. lipnja, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je svetu misu u franjevačkoj crkvi sv. Antuna Padovanskog u Zagrebu. Biskup je misu predslavio u zajedništvu s vojnim kapelanim p. Zoranom Vujičićem DI i župnikom fra Rokom Bedalovom OFMConv. Evanđelje je navjestio đakon don Mate Mihaljević.

Uz polaznike vojnih škola, na misnom slavlju su prisustvovali zapovjednik HVU-a „Dr. Franjo Tuđman“ general-bojnik Mate Pađen, načelnik Centra vojnih škola brigadir Damir Stručić, svi načelnici ustrojstvenih jedinica HVU-a i zapovjednici.

Biskup je na početku propovijedi pozdravio sve okupljene te se osvrnuo na aktualnu pandemiju koronavirusa koja pogađa nas i cijeli svijet. Prisjetio se riječi koje je papa Franjo izgovorio na Trgu sv. Petra u ožujku ove godine: „Gusta se tama nadvila nad naše trgove, ulice i gradove; zagospodarila je našim životima ispunivši sve zaglušujućom tišinom, pustoši i prazninom. Poput učenika iz Evanđelja iznenada nas je zahvatila neočekivana i žestoka oluja. Shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorientirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno, svi potrebni utjehe drugoga.“

Zagreb i okolicu pogodila je dvostruka kriza: pandemija, ali i potres koji je ostavio razorne posljedice. Biskup je istaknuo da je upravo

ta kriza „iznjedrila velikodušne i požrtvovne pojedince i institucije, zdravstvene djelatnike, Caritasove volontere, djelatnike Crvenoga križa. Uloga Hrvatske vojske, policije, vatrogasaca svakodnevno očituje prevažnu ulogu u životu naše društvene zajednice. Prigoda za učiti biti dobri, brižljivi i solidarni sa svima u istoj barci ove godine je posebita.“ Osrvnuvši se na odlomak iz Evanđelja o kući na stijeni i kući na pijesku, biskup je rekao: „Mudar čovjek iz evanđeoske parabole o gradnji kuće na stijeni i kuće na pijesku, je onaj prvi koji sluša riječ Božju i čuva ju u svojim srcu. Gradi kuću na stijeni. Riječ je Božja svakodnevno svjetiljka njegovim stopama. Volja je Božja program njegovog života. Ni kiša, ni vjetrovi, ni bujice ne ruše zgradu, osobnost tog izgrađenog karakternog čovjeka. Drugi pak čovjek postupa površno, ne-

razborito, neodgovorno. Čuje Božju riječ, ali ju ne opslužuje. Ne uzima ju za ozbiljno. Tek onako usput. Mi bismo rekli: ‘Na jedno uho ušlo, a na drugo izašlo!’“

Isusov Govor na gori, iz kojeg je ova parabola o dvije kuće uzeta, daje smjernice za izgradnju ljudskog i kršćanskog identiteta u svim životnim okolnostima, daje temelje za izgradnju kuće na čvrstoj stijeni. Isusov učenik je mudar čovjek koji se svojim životom oslanja na Riječ Božju i ne prepusta se duhu ovoga svijeta. Biskup je to naglasio istaknuvši kako je Benedikt XVI. u jednom od svojih intervjua s novinarom Peterom Seewaldom upozorio na opasnost širenja globalne diktature prividno humanističkih ideologija i protukršćanskog vjerovanja. Kršćani se tome trebaju suprostaviti čvrsti u vjeri.

OBILJEŽENA 29. OBLJETNICA POČETKA ORUŽANOG OTPORA NA GLINSKOM PODRUČJU

Foto: MUP RH

U petak, 26. lipnja 2020., u Glini je obilježena 29. obljetnica početka oružanog otpora srpskom agresoru na glinskoj području. Uz branitelje, mještane Gline te obitelji poginulih branitelja Gline, svečanosti su nazočili izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora i saborska zastupnica Željka Josić, potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davora Božinovića, ministar hrvatskih branitelja i izaslanik Ministarstva obrane Tomo Medved, glavni ravnatelj policije Nikola Milina sa čelnicima ustrojstvenih jedinica Ravnateljstva policije i načelnicima policijskih uprava, zamjenik načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske general bojnik Siniša Jurković, umirovljeni general pukovnik Mladen Markač, drugi časnici i dočasnici Hrvatske vojske, pripadnici policije te predstavnici tijela mjesne i područne samouprave.

Svečani program započeo je polaganjem vijenaca na grob poginulog hrvatskog policajca Tomislava Roma u mjestu Gornji Viduševac. Don Ivo Borić, policijski kapelan kapelanie „Sveti Kvirin“ u PU sisačko-moslavačkoj, izmolio je prigodnu molitvu za sve poginule, nestale i preminule branitelje.

Svetu misu, u gradskome perivoju u Glini na temeljima crkve sv. Ivana Nepomuka srušene u Domovinskome ratu, predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan. U sumisništvu su bili policijski kapelan don Ivo Borić, župnik Župe sv. Franje Ksaverskog u Viduševcu Nikola Majcen, župnik Župe sv. Petra i Pavla u Gvozdju fra Tomislav Jurić OFM. Policijska klapa „Sveti Mihovil“ predvodila je liturgijsko pjevanje.

U propovijedi biskup Bogdan se osvrnuo na značenje slobode: „U ovom prigodnom slavlju razmišljamo, kao pojedinci i narod, o oslobođenju domovine, o slobodi u kojoj živimo, o slobodi koju želimo u svome ljudskome biću i u svome okruženju.“ Biskup je upozorio da sloboda ne znači samovolja, nprotiv sloboda mora biti odgovorna i zrela. Što znači da se sloboda ostvaruje u potpunosti kad se izabire dobro, a odbacuje zlo.

U svijetu brzih tehnoloških i ekonomskih promjena, čovjek se može osjećati nesigurnim. U potrošačkom društvu „zatrpani smo raznoraznim ponudama koje nas privlače i omamaju većom slobodom, a zapravo nas sve više i više zarobljavaju. U takvom je svijetu od presudne važnosti za svakog pojedinca imati jasnu viziju budućnosti i čvrsti oslonac u vrednotama: biti svjestan odakle dolazim i kamo idem. Biskup je rekao da takav oslonac pronalazimo u Božjoj riječi, a osobito u Isusovoj zapovijedi: ‘Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga.’ (Mt 22,37-38) Ljubav prema Bogu ne može se razdvojiti od ljubavi prema čovjeku.“

Biskup se osvrnuo i na društvene prilike: „Mi smo pred parlamentarnim izborima. Želio bih sve nas podsjetiti na važnost sudjelovanja na izborima, na građansku svijest i kršćansku odgovornost kod izbora. Velika je i prevelika odgovornost civilnih vlasti, i onih koji donose zakone, koji pišu odgojne, školske i druge programe, da ih stvaraju i bdiju nad njima u ljubavi prema istini, ne pod utjecajem nijedne ideologije i politike, nego u službi istine. Ne može biti više istina, kako neki neodgovorno tvrde. Istina je jedna. Usustavljena laž u društvenim, političkim i prosvjetno-kulturnim strukturama odvela je mnoge u smrt. Ona sprječava istinske dobrosusjedske i međudržavne veze i odnose. To je veliko zlo.“

Ne trebamo se bojati sjesti za stol i znanstveno i objektivno proučavati povijest, radi sadašnjosti i još više radi budućnosti. Upravo u tome se pokazuje ljubav prema bližnjemu. Preopasne su politizacija i ideologiziranje koji nisu u službi istine. Prevedeno u sadašnji hrvatski kontekst: prevelika je odgovornost danas na onima koji provode kurikularnu reformu. U ljubavi i istini i poštovanju prema čovjeku, Bogom zadanim datostima koje osjećamo i čitamo u prirodnim zakonima, ne želimo biti instrument nijedne i nikoje ideologije ili centra moći, nego u službi istine. Istina, čista istina o Bogu, čovjeku, prirodi,

vidljivome svijetu! Istina o nama jučer, istina o nama danas radi boljega sutra. To je trnovit put, posut bodljama i mnogim otporima, ali to nas ne smije smesti na našem putu. Svaka laž, instrumentalizacija teško se plaća i snosi nepredvidive posljedice.“

Prisjećajući se kako je hrvatska sloboda teško izborena, biskup Bogdan je pozvao na korištenje dara slobode za napredak naše Domovine: „Žarka nam je želja da u našoj Hrvatskoj bude još više ljubavi prema Bogu i bližnjemu, još više osjetljivosti za potrebe maloga čovjeka, još više pravednosti i razbora u zakonima i odgojnim programima. Želja nam je da naši mladi u svojoj Domovini prepoznaju mjesto budućnosti i nade. Kao kršćani svjesni smo da ova preobrazba našeg društva počinje od nas samih, od našeg osobnog svjedočenja Evandjela.“

Nakon svete mise, položen je vijenac i zapaljene su svijeće ispred spomenika „Suza“ u gradu Glini. Prisutnima su se obratili gradonačelnik grada Gline Stjepan Kostanjević, župan Sisačko-moslavačke županije Ivo Žinić i potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović. Vojni ordinarij izmolio je molitvu za sve pokojne branitelje i sve stradale u Domovinskom ratu iz Glinskoga kraja.

Uz policijsku klapu sv. Mihovil program je obogatio solo pjevač Mate Grgat izvođenjem prigodnih pjesmama „Vivat Croatia“ i „Mlost“. Ispred crkve sv. Ivana Nepomuka održana je izložba koju su postavili muzej Grada Gline i PU sisačko-moslavačka. U gradskome perivoju uslijedio je prigodni program „Sigurnost i povjerenje – vaša policija“ uz pokaznu vježbu pripadnika ATJ Lučko i interventne jedinice policije.

SVEĆENIČKO REĐENJE U VOJNOME ORDINARIJATU

Svećeničko ređenje u Vojnome ordinarijatu Vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan predvodio je u subotu, 27. lipnja, svečanu svetu misu na kojoj je na naslov Vojnoga ordinarijata za svećenika zaredio đakona don Matu Mihaljevića. Slavlje svećeničkoga ređenja održano je u franjevačkoj crkvi u Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije u zagrebačkoj Dubravi s obzirom na to da Vojni ordinarijat još nema izgrađenu stolnu crkvu potrebnu za održavanje velikih događaja.

Svečano euharistijsko slavlje, koje se odvijalo uz pridržavanje posebnih preporuka Nacionalnoga stožera za zaštitu od pandemije, započelo je procesijom u jedanaest sati. U zajedništvu s biskupom msgr. Jurom Bogdanom suslavio je biskup u miru msgr. Juraj Jezerinac te dvadesetak svećenika među kojima je bio generalni vikar don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral MUP-a i redarstvenih službi RH fra Frano Musić OFM, biskupski vikar za pastoral MORH-a i OS RH don Slavko Rajić, fra Svetozar Kraljević OFM, gvardijan franjevačkoga samostana, vojni i policijski kapelani, svećenici franjevci i drugi.

Slavlju su uz roditelje, rodbinu i prijatelje ređenika, nazočili djelatnici Vojnoga ordinarijata, MUP-ove Samostalne službe za suradnju s VO, MORH-ovog Samostalnog odjela za potporu VO, pomoćnici vojnih i policijskih kapelana. Od visokih uzvanika obredu su nazočili načelnik Glavnoga stožera OSRH admiral Robert Hranj, izaslanik državnoga tajnika Ministarstva obrane brigadir Anto Zelić, glavna tajnica MUP-a Sanda Šimić Petrinjak, zamjenik glavnoga ravnatelja policije Jozo Šuker i drugi predstavnici Ministarstva obrane, Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva branitelja.

Polazeći od liturgijskih tekstova koji govore o pozivu proroka Izajije, biskup Bogdan u ho-

miliji je govorio o poslanju svećenika i ulozi Božjega pomazanika u svijetu. Starozavjetni prorok Izajija bio je svjestan Božjega zahvata i ulaska u njegov život: „Duh Gospodnjи na meni je, jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglašiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene, proglašiti godinu milosti Gospodnje“ (Iz 61,1-2). Izajija je svjestan da je Bog izabrao upravo njega, pomazao njega i da je on sredstvo u Božjim rukama. Božji čovjek, osnažen i prosvijetljen vjerom, promatra svijet i čovjeka Božjim očima, razmišlja Božjom logikom. On postaje glasnikom nade i tamo gdje je očaj. U tami donosi svjetlost, u sužanjstvu naviješta i vjeruje u slobodu, u žalosti otire suze i donosi utjehu.

Ovaj odlomak iz proroka Izajije Isus primjenjuje na sebe na početku svoje pastoralne službe (usp. Lk 4,16-22), u tim riječima On prepoznaje i svoje poslanje. Biskup je protumačio Isusov govor o dobrome pastiru kako ga evanđelist Ivan predstavlja: „Ja sam pastir dobri. Pastir dobri život svoj polaže za ovce“ (Iv 10,11). Isus, nakon svoje smrti i uskrsnuća nastavlja svoju pastirsку službu po posvećenim službenicima Crkve. Svećenik stoga mora biti osoba po mjeri Krista, njegovo srce mora biti široko poput Božjega i otvoreno za sve, mora biti čovjek duboka iskustva povezanosti s Bogom, svjestan je svoje malenosti, ali i svoga izabranja. Jer, svećenici su produžena ruka nevidljivoga Boga u ovome svijetu.

„Isus osobno na svoje izabranike prenosi pastirsку službu u Crkvi. Prezbiter – Kristov svećenik pozvan je oblikovati se kako bi njegovo srce i njegov život bili suočeni Kristu Gospodinu Isusu tako da postane znak Božje ljubavi prema svakome čovjeku. Duboko sjedinjen s Kristom, on će moći naviještati evanđelje i postati oruđem Božjega milosrđa; voditi i ispravljati; zagovarati i brinuti se za

duhovni život vjernika koji su mu povjereni; slušati i prihvataći, odgovarajući na potrebe i duboka pitanja našega vremena”, rekao je biskup.

Nakon homilije uslijedio je središnji čin ređenja, polaganje ruku i posvetna molitva, nakon kojih se novozaređeni svećenik pri-družio svomu biskupu i ostalim nazočnim prezbiterima u slavlju svete mise. Na kraju se novozaređeni svećenik don Mate Mihaljević obratio nazočnim riječima zahvale. Zahvalio je osobito dragom Bogu na daru sve-

ćeništva i na svim milostima koje je primio u životu, a napose u hodu ka svećeništvu, zatim roditeljima i obitelji, kao i ordinariju, njegovim suradnicima te prezbiteriju Vojne biskupije koji mu je pomogao na putu ostva-renja svećeništva. Nakon izvedbe hrvatske himne novi svećenik je podijelio mladomi-snički blagoslov. Liturgijsko pjevanje pred-vodila je klapa Hrvatske ratne mornarice „Sveti Juraj“. Na misi su posluživali franje-vački bogoslovi iz samostana Bezgrješnoga začeća BDM.

Mladomisnik s roditeljima i bratom

DAN VOJNE KAPELANIJE „SVETI PETAR I PAVAO“

U ponedjeljak, 29. lipnja., proslavljen je Dan vojne kapelaniјe „Sv. Petar i Pavao“ u vojni „Pukovnik Marko Živković“ na Plesu. Svečano misno slavlje predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan. U sumisništvu s biskupom bili su vojni kapelan p. Zrinko Nikolić SMM, koji umjesto o. Danijela Čole OCD vrši službu kapelana u kapelaniji „Sveti Petar i Pavao“, te vojni kapelan p. Zdravko Barić SMM.

Misnom slavlju nazočili su zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva brigadni general Michel Križanec, obitelji poginulih djelatnika HRZ-a, zapovjednik bojne zračnog motrenja i navođenja, zapovjednik bojne nuklearno-biološko-kemijske obrane, zapovjednik bojne veze, načelnik stožera HRZ-a i zapovjednik 91. krila HRZ-a i drugi vjernici.

Biskup Bogdan u propovijedi je govorio o apostolima Petru i Pavlu, dvojici stupova Crkve od samih njenih početaka. Obojica predstavljaju dva različita karaktera, dva različita stila misionarskog djelovanja. „Petar je apostol Židova, propovijeda evanđelje svojim sunarodnjacima. Pavao je apostol misionar među poganima. Petar je podrijetlom jednostavni ribar iz Galileje. Po prirodi mudar, nadaren, posjeduje praktičnu životnu inteligenciju, izvrsno se ophodi s jednostavnim ljudima u njihovim svakodnevnim potreba-ma. Pavao je učeni farizej iz Tarza (danas u Turskoj). Rekli bismo danas, sveučilišni profesor, akademik, vrhunski intelektualac! Obdareni mnogim i različitim darovima srca i uma, gradili su jednu i istu Crkvu“, istaknuo je biskup.

Petar bijaše sin Jonin, brat apostola Andrije, iz plemena Šimunova, iz grada Betsaide. Prvi je od apostola jasno očitovao, ispovjedio vjeru u Krista rekavši: „Ti si Krist, Sin Boga živoga.“ (Mt 16,16), njega je Isus izabrao za apostolskog prvaka. Nakon silaska Duha

Svetoga Petar je počeo propovijedati u Jeruzalemu, po Judeji i Samariji te po istočnoj sredozemnoj obali osnivati crkvene zajednice. U vrijeme cara Nerona, poznatog progona kršćana, godine 67. bio je osuđen na smrt razapinjanjem. Po njegovoj želji razapet je na križu naopako jer se smatrao nedostojnim umrijeti kao Gospodin Isus Krist. Njegov grob na vatikanskom brežuljku postao je nakon smrti tih mjesto molitve kako je ostalo i do danas.

Pavao se rodio u Tarzu, u maloazijskoj pokrajini Ciliciji, u židovskoj dijaspori, u obitelji s pravom rimskog građanstva. Završio je rabsinsku školu u Jeruzalemu i uz to stekao ondašnje helenističko obrazovanje. Kao pripadnik farizejske sljedbe, bio je žestoki progonitelj prvih kršćana. Na putu za Damask doživio je susret s uskrslim Kristom, nakon čega počinje naviještati Evanđelje. Zbog propovijedanja Radosne vijesti među poganima dobio je počasni naslov Apostol naroda. Napisao je više poslanica. Za Neronova progona kršćana bio je uhićen i sljedeće 67. godine smaknut izvan gradskih zidina. Nad njegovim grobom u Rimu, uzdiže se ogromna prekrasna bazilika sv. Pavao izvan zidina.

Biskup je zaključio homiliju ovim riječima: „Crkva ima svoje izvore i temelje na apostolima, u prвome stoljeću naše ere. Danas slavimo dvojicu, Petra i Pavla. Prema izričitoj Kristovoj volji, što je očitovano u današnjem evanđelju, Crkva ima kao vidljivi temelj svoga jedinstva u osobi rimskoga biskupa, Petra apostola i njegovih nasljednika, papa, danas u osobi pape Franje. Apostolicitet hoće reći da Crkva ima ulogu i zadatak vjernosti Isusovoj misiji koju je povjerio Crkvi, a to je evangelizacija svijeta. ‘Idite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svakome stvorenju! Donijeti – približiti svim ljudima, svih vremena, svih krajeva svijeta Isusovu poruku.’“

MSGR. DRAŽEN KUTLEŠA NADBISKUP KOADJUTOR SPLITSKO-MAKARSKI

Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj objavila je u subotu, 11. srpnja, u dvanest sati, da je papa Franjo imenovao dosadanjega porečkoga i pulskoga biskupa msgr. Dražena Kutlešu nadbiskupom koadjutorom Splitsko-makarske nadbiskupije.

Dražen Kutleša iz Prisoja, sin Kreše i Danice r. Ćurić (žive u Prisoju), rođen je 25. rujna 1968. u Tomislavgradu. Ima brata Grgu koji je s obitelji nastanjen u Splitu. Osmogodišnju školu pohađao je u Prisoju: 1975. – 1983. Mostarsko-duvanjski biskup Pavao Žanić primio ga je u sjemenište i poslao u humanističku gimnaziju „Ruđer Bošković“ u Dubrovnik: 1983. – 1987., gdje je maturirao u lipnju 1987.

Dražen je nastavio put prema svećeništvu u bogosloviji studirajući filozofiju i teologiju u Sarajevu: 1987. – 1993. (posljednja godina na Bolu). Na istoj Vrhbosanskoj visokoj teološkoj školi, koja je tada bila pripojena Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, diplomirao je s radom "Od konstitucije 'Romanos Pontifices' (1881.) do dekreta 'Romanipontificibus' (1975.)", u lipnju 1994.

Mostarsko-duvanjski biskup msgr. Ratko Perić ga je 1995. godine poslao na studij crkvenoga prava u Rim na Papinsko sveučilište Urbanjanu kao stipendista Kongregacije za širenje vjere s boravkom u misijskome Papinskom Zavodu sv. Petra apostola. Postigao je magisterij iz kanonskoga prava u lipnju 1997. s tezom: „I rapporti tra il Vescovo diocesano e i Religiosi nell’attività apostolica della Diocesi secondo il C.I.C. (cann. 678-683).“ [Odnosi između dijecezanskoga biskupa i redovnika u apostolskoj djelatnosti Biskupije prema Zakoniku kanonskoga prava (kan. 678-683)]. U školskoj godini 1996. – 1997. pohađao je tečaj i položio ispite „administrativne prakse“ na istoimenu Studiju pri Kongregaciji za kler.

Odslušao je i položio u akademskoj godini 1997. – 1998. predmete potrebne za upis na doktorat iz kanonskoga prava. Disertaciju je najviše radio u Mostaru kao službenik u Ordinarijatu od 1998. godine. U godinama pripreme doktorskoga rada, kada je po potrebi dolazio u Rim, uporište i logističku potporu imao je u Papinskoj hrvatskoj zavodu sv. Jeronima. Obranio je doktorsku tezu na Fakultetu kanonskoga prava Sveučilišta Urbanijane u lipnju 2001. Moderator mu je bio prof. Vito Pio Pinto, danas dekan Rimsko Rote. Godine 2003. objavio je u Mostaru dio teze na talijanskome: "Il Triangolo: i Frati Francescani OFM, il Vescovo diocesano e il Clero diocesano nella Diocesi di Mostar-Duvno dal 1881 al 1975 alla luce dei cinque più importanti documenti" [Trokut: Manja

braća franjevci, Dijecezanski biskup i Dijecezanski kler u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji od 1881. do 1975. u svjetlu pet najvažnijih dokumenata].

Prošavši pripremne i odgojne faze u malome i velikome sjemeništu, primio je red đakonata porukama biskupa Pavla Žanića u ožujku na Bolu, a red prezbiterata u Prisoju, 29. lipnja 1993. Za misničko geslo uzeo je biblijske riječi: „Hvalit ću te, Gospodine Bože moj, svim srcem svojim, slavit ću ime tvoje dovijeka“ (Ps 86,12). Mladu je misu slavio u Prisoju u srpnju 1993. Dvogodišnju kapelansku službu vršio je u katedralnoj župi Marije Majke Crkve u Mostaru i ujedno predavao vjeronauk u mostarskoj gimnaziji: 1993. –

1995. Svršivši studij u Rimu, postavljen je za vicekancelara 1998. u Biskupskome ordinarijatu i osobnoga biskupova tajnika 2000. godine. Bio je također profesorom prava na Teološkome institutu u Mostaru: 2003. – 2006. Od 2006. do 2011. je djelatnik Kongregacije za biskupe u Rimu.

Papa Benedikt XVI. imenovao je Dražena Kutlešu biskupom koadjutorom porečkim i pulskim, 17. listopada. Za biskupa je zaređen u stolnoj crkvi u Poreču, 10. prosinca 2011. Tijekom 2012. preuzeo je upravu spomenutih biskupija. U Hrvatskoj biskupskoj konferenciji je član Stalnoga vijeća, Predsjednik biskupske komisije za odnose s državom i predsjednik pravne komisije.

MSGR. PETAR PALIĆ IMENOVAN BISKUPOM U MOSTARU

Na blagdan sv. Benedikta, 11. srpnja, papa Franjo prihvatio je odreknuće od pastoralnoga vodstva Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije msgr. Ratka Perića, koje je svojevremeno podnio zbog navršene dobne granice, te imenovao msgr. Petra Palića, dosadanjega hvarskoga biskupa, novim mostarsko-duvanjskim biskupom i trebinjsko-mrkanskim apostolskim upraviteljem. Msgr. Petar Palić, iz obitelji janjevačkih Hrvata, sin je pok. Antona i Zore r. Gucić, rođen je u Prištini, 3. srpnja 1972. Nakon osnovne škole pohađao je Klasičnu gimnaziju u Skoplju i Subotici, te Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu.

Za svećenika Dubrovačke biskupije zaređen je 1. lipnja 1996. godine. U listopadu 2005. godine upisao je poslijediplomski studij teologije na Teološkome fakultetu Karl-Franzens Sveučilišta u Grazu, a istodobno mu je msgr. Egon Kapellari, biskup biskupije Graz-Seckau, povjerio upravu župe Dobl, kojom je upravljao do rujna 2008. Na tome je Sveučilištu postigao doktorat iz teologije 2009. godine s temom: *Füreine Kulturdes Lebens. Das Engagement der Kirche für eine Kultur des Lebens in Kroatien auf dem Hintergrund der Enzyklika Evangelium vitae in den Jahren 1995-2005 (Za kulturu života. Zauzimanje Crkve u Hrvatskoj za kulturu života na temelju enciklike Evandželje života 1995. – 2005.).*

U svojoj Dubrovačkoj biskupiji vršio je službu predstojnika Katehetskoga ureda, osobnoga tajnika dubrovačkoga biskupa, ravnatelja Ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika. Od 2011. do 2017. vršio je službu generalnoga vikara Dubrovačke biskupije. Godine 2003. bio je predsjednik Središnjeg odbora za pripremu posjeta pape Ivana Pavla II. Dubrovniku te predsjednik Organizacijskoga odbora Susreta hrvatske katoličke mladeži u Dubrovniku, 2014. go-

dine. Bio je i članom Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju. U siječnju 2017. izabran je za generalnoga tajnika Hrvatske biskupske konferencije.

Papa Franjo imenovao ga je hvarskim biskupom 9. ožujka 2018. Zaređen je za biskupa 30. travnja 2018. u hvarskoj stolnici, te ujedno preuzeo upravljanje biskupijom. Glavni zareditelj bio je Želimir Puljić, zadarski nadbiskup, a suzareditelji Slobodan Štambuk, hvarski biskup u miru, i Mate Uzinić, dubrovački biskup. U Hrvatskoj biskupskoj konferenciji biskup Palić vršio je službu generalnoga tajnika HBK i predsjednika Odbora HBK za sredstva društvenih komunikacija.

KRONIKA VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA

OŽUJAK 2020.

Zagreb - Banja Luka, 1. ožujka 2020., nedjelja. Biskup je slavio sv. misu s narodom u kapelici Vojnoga ordinarijata u Zagrebu. Poslijepodne krenuo je u Banju Luku na zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Većina biskupa i njihovih osobnih tajnika i vozača odsjeli su u hotelu „Bosna“. Svi pristigli biskupi zajedno su slavili sv. misu u 18.00 sati u Banjalučkoj katedrali. I u ovome slavlju očituje se drama Crkve Banjalučke, odlazak vjernika, napuštanje obiteljskih ognjišta, odlazak u inozemstvo, pritisci na katolike. Svi biskupi bili su u zgradi biskupije na večeri kod domaćina banjalučkog biskupa msgr. Franje Komarice.

Banja Luka - Zagreb, 2. ožujka 2020., ponedjeljak. Biskupi Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine započeli su radni dan molitvom i koncelebriranim misnim slavljem u katedrali sv. Bonaventure u 8.00 sati. XXII. redovito godišnje zasjedanje obiju Biskupskih konferencijskih održalo se u zgradi Banjalučke biskupije. S radom su završili oko 17.00 sati. Istoga dana, većina ih se vratila u svoja biskupska sjedišta.

Zagreb, 3. ožujka 2020., utorak. Biskup je sudjelovao u MORH-u na svečanosti primopredaje dužnosti dosadašnjeg načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske generala zbora Mirka Šundova novome načelniku admiralu Robertu Hranju. S vojnim ordinarijem na svečanosti je bio generalni vikar don Marko Medo i vojni kapelan o. Zrisko Nikolić SMM. Uz brojne pripadnike Hrvatske vojske, svečanosti su prisustvovali predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga RH Zoran Milanović, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Miroslav Tuđman, izasla-

nik predsjednika Vlade RH, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, ministri, umirovljeni generali Ante Gotovina i Mladen Markač, glavni ravnatelj policije Nikola Milina, članovi Saborskog Odbora za obranu i drugi. U svečanoj ceremoniji primopredaje dužnosti, predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović predao je stijeg Glavnog stožera Oružanih snaga RH novom načelniku admiralu Robertu Hranju. Umiroviljeno načelniku generalu zbora Mirku Šundovu, uručio je odlikovanje Velered kralja Petra Krešimira IV. s lentom i Danicom.

Zagreb, 5. ožujka 2020., četvrtak. Biskup je u Vojnome ordinarijatu predsjedao sastanku Koordinacijskog odbora za organizaciju 28. hodočašća Hrvatske vojske, policije i branitelja u Lourdes. Hodočašće je bilo predviđeno od 12. do 19. svibnja 2020., u sklopu 62. međunarodnog vojnog hodočašća Majci Božjoj Lurdskoj. Za geslo ovogodišnjeg međunarodnog hodočašća izabrane su Isusove riječi: „Mir vam svoj dajem“ (Iv 14,27). Uslijed pandemije COVID-19 hodočašće je naknadno odgođeno za svibanj 2021.

Zagreb, 6. ožujka 2020., petak. U vojarbi „Pukovnik Marko Živković“ na Plesu, u 15.00 sati održan je svečani ispráčaj 12. hrvatskog kontingenta u misiju potpore miru „Resolute Support“ (Odlučna potpora) u Afganistanu. Uz pripadnike kontingenta i kolege iz postrojbi, ispráčaju su nazočili i potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, savjetnik predsjednika Republike za nacionalnu sigurnost i obranu Dragan Lozančić, veleposlanik Sjedinjenih Američkih Država u Republici Hrvatskoj Robert Kohorst i drugi visoki uzvanici. Zapovjednik 12. hrvatskog kontingenta u misiji Resolute Support je brigadir Ivica Matanović, dosadašnji načelnik Odjela za obuku u Operativnoj upravi GS OS RH.

S kontingentom odlazi u misiju vojni kapelan don Branko Čagelj. Biskup msgr. Jure Bogdan je sudjelovao na svečanome ispraćaju. Nakon toga je u kapelici na Plesu služio sv. misu za sudionike kontingenta.

Osijek, 11. ožujka 2020., srijeda. U 10.30 sati na groblju sv. Ane – „Aninome groblju“ u Osijeku biskup je predvodio sprovodne obrede i potom u grobljanskoj kapelici misu zadušnicu za Jozu Bogdana.

Zagreb, 14. ožujka 2020., subota. Uslijed pandemije COVID-19 biskup je uputio pastirsko pismo svećenicima i vjernicima Vojnog ordinarijata i svim ljudima dobre volje.

Zagreb, 15. ožujka 2020., nedjelja. Zajedno s generalnim vikarom don Markom Medo biskup je slavio sv. misu u crkvi sv. Petra i Pavla u Velikoj Gorici. Pod misom je krstio Mateja Čuića, peto dijete Josipa i Marije Čuić. Otac djeteta Josip Čuić je policijski djelatnik. U koncelebraciji je sudjelovao i župnik vlč. Josip Kujavec.

Zagreb, 19. ožujka 2020., četvrtak. U Vojnome ordinarijatu biskup je primio ministra Hrvatskih branitelja Tomu Medveda.

Zagreb, 21. ožujka 2020., subota. Biskup je obišao vojni kamp u sklopu Kliničke bolnice Dubrava. Kamp je podigla Hrvatska vojska za eventualne potrebe prouzrokovane pandemijom COVID-19. Biskupa su dočekali i proveli po kampu potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OS RH admiral Robert Hranj, ravnatelj KB Dubrava prof. dr. Srećko Marušić, brigadni general Boris Zdilar i više drugih visokih časnika.

Zagreb, 22. ožujka 2020., nedjelja. Snažan potres u 6.24 sati ujutro pogodio je grad Zagreb i okolicu. Tlo je podrhtavalo cijeli dan i uvečer. Drugi i ništa manje razorni potres u srcima i dušama vjernika je nedjelja u kojoj se slave svete mise bez sudjelovanja naroda. Odredbe i upute o slavlju svetih misa, o javnim okupljanjima doneșene su radi zaštite

od širenja bolesti prouzrokovane nepoznatim virusom COVID-19 koji hara svijetom.

Zagreb, 25. ožujka 2020., srijeda, Blagovijest. Prijepodne, biskupi Hrvatske biskupske konferencije, povezani elektroničkim putem, razgovarali su o nekim zajedničkim temama.

Zagreb, 27. ožujka 2020., petak. Papa Franjo je pozvao svijet da se svi ujedinimo s njime u molitvi protiv koronavirusa. Istoga dana u večernjim satima, na Trgu sv. Petra u Rimu, predvodio je molitvu i održao blagoslov s Presvetim. Uputio je svoju riječ „Urbi et orbi“: „Što ste bojažljivi? Kako nemate vjere?“

TRAVANJ 2020.

Zagreb, 2. travnja 2020., četvrtak. U Vojnome ordinarijatu, u posebnim okolnostima, poštujući pandemijske mjere distance i dezinfekcije, biskup je održao sastanak s predstavnicima poduzeća koje gradi kapelicu u vojarni u Vinkovcima.

Zagreb, 5. travnja 2020., Nedjelja Muke Gospodnje, Cvjetnica. U Vojnome ordinarijatu biskup je slavio sv. misu i blagoslovio maslinove grančice, bez sudjelovanja naroda.

Zagreb, 8. travnja 2020., Velika srijeda. Prijepodne, biskup je snimio Uskrsnu poruku.

Zagreb, 9. travnja 2020., Veliki četvrtak. U kapelici Vojnog ordinarijata prijepodne biskup je slavio svetu misu posvete ulja. S biskupom su koncelebrirali: umirovljeni biskup msgr. Juraj Jezerinac, generalni vikar don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral u MUP-u fra Frano Musić OFM, biskupski vikar za pastoral u MORH-u don Slavko Rajić. Đakonirao je don Mate Mihaljević. Pjevale su sestre s. Jasmina i s. Jelena SMI. Prisutan je bio i kadet Jozo Lukić i bojnik Ivica Krišto.

Misu večere Gospodnje biskup je slavio u kapelici Vojnog ordinarijata u 18.00 sati.

Posredovanjem MORH-a vjernici su izravno mogli pratiti sv. misu preko svojih računala. U vrijeme izolacije, zbog pandemije prouzrokovane koronavirusom, pokušavamo na taj način biti povezani s vjernicima.

Zagreb, 10. travnja 2020., Veliki petak. U 18.00 sati u Vojnome ordinarijatu biskup je predvodio obrede Muke Gospodnje. U obredima su sudjelovali ukućani: msgr. Juraj Jezerinac, don Marko Medo, don Slavko Rajić, đakon don Mate Mihaljević, kadet Jozo Lukić. Pjevale su s. Jasmina i s. Jelena. Tužni i žalosni Veliki Petak bez sudjelovanja naroda.

Zagreb, 11. travnja 2020., Velika subota. Biskup je u večernjim satima predvodio obrede Velike subote u kapelici Vojnog ordinarijata. Vazmeno bdjenje ove godine je bez sudjelovanja naroda, s posebnim mjerama.

Zagreb, 12. travnja 2020., Uskrs. U kapelici Vojnog ordinarijata prijepodne, biskup je predvodio sv. misu i propovijedao. I ova sv. misa je izravno snimana i mogla se slijediti preko osobnih računala. Svijet je blokiran koronavirusom, izolacijama. Nitko ne zna dokad će ovo sve trajati. Sve to stvara neraspoloženje, nervozu i postavlja mnoga pitanja?

Zagreb, 23. travnja 2020., četvrtak, Sveti Juraj. U 18.00 sati biskup je predvodio sv. misu u Vojnome ordinarijatu koju je izravno prenosila Laudato TV. Sv. misu je organizirala Udruga zagrebačkih Poljičana "Sveti Jure". Koncelebrirao je msgr. Juraj Jezerinac i don Marko Medo. Posluživao je đakon don Mate Mihaljević. Poslanice su čitali Jakov Radović (poljički knez) i kančelir Zdravko Vladanović.

SVIBANJ 2020.

Okučani, 1. svibnja 2020., petak. Dvadeset i peta obljetnica je vojno-redarstvene operacije Bljesak. Biskup je predvodio molitvu u Okučanima kraj spomenika poginulim braniteljima. Polaganje vijenaca, čitanje imena poginulih branitelja i molitvu izravno je prenosila Hrvatska radio televizija.

Biskup je nakon toga sudjelovao u koncelebriranoj sv. misi u župnoj crkvi u Okučanima. Misu je predvodio i propovijedao požeški biskup msgr. Antun Škvorčević. Sv. misa je slavlјena bez sudjelovanja naroda. U koncelebraciji su sudjelovali don Marko Medo, policijski i vojni kapelan vlč. Željko Volarić i mjesni župnik fra Mario Radman OFM. Misu su izravno prenosili neki mediji.

Zagreb, 2. svibnja 2020., subota. U zagrebačkoj crkvi Sveta Mati Slobode, povodom 25. obljetnice vojno-redarstvene akcije Bljesak, 29. obljetnice mučenja i masakriranja hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu te obljetnice raketiranja grada Zagreba nakon operacije Bljesak – oslobođenja Zapadne Slavonije, biskup je služio svečanu svetu misu. Misu je izravno prenosila Hrvatska radio televizija.

Zagreb, 4. svibnja 2020., ponедjeljak. U franjevačkoj crkvi Bezgrješnog začeća BDM u Dubravi (Zagreb) biskup je slavio svetu misu za pok. ministra obrane RH Gojka Šuška, povodom 22. obljetnice smrti. Na misi su bili potpredsjednik vlade RH i ministar obrane Damir Krstićević i ministar vanjskih poslova RH Gordan Grlić Radman. Liturgijsko pjevanje animirala je klapa „Janjevo“.

Zagreb, 7. svibnja 2020., četvrtak. Stigla je poslije podne tragična vijest da se srušio školski zrakoplov Hrvatskog ratnog zrakoplovstva u blizini Zadra. Poginula su dva pilota HRZ natporučnik Marko Novković i poručnik Luka Jagatić.

Zagreb, 12. svibnja 2020., utorak. Zajedno s potpredsjednikom Vlade i ministrom obrane Damirom Krstićevićem biskup je pohodio zadarskoga nadbiskupa msgr. Želimira Pušića.

Istog dana popodne predvodio je sprovođene obrede na zadarskome gradskom groblju za poginulog pilota Hrvatske vojske natporučnika Marka Novkovića. Nakon sprovođa služio je misu zadušnicu za pokojnika u zadarskoj crkvi Uznesenja BDM. Na sprovođnim obredima sudjelovali su i vojni kapelani

o. Ivo Topalović SVD i o. Danijel Čolo OCD te župnik Župe Uznesenja BDM na Belafuži don Darijo Tičić.

Zagreb, 13. svibnja 2020., srijeda. Na mjesnom groblju u župi Rakovec biskup je predvodio sprovodne obrede za pok. poručnika Luku Jagatića. Nakon sprovoda služio misu zadušnicu u župnoj crkvi. Na sprovodnim obredima sudjelovali su i vojni kapelani o. Ivo Topalović SVD i o. Danijel Čolo OCD, mjesni župnik don Darko Rogina, i drugi svećenici.

Zagreb, 16. svibnja 2020., subota. Obilježena je 75. obljetnica stradanja na Bleiburškome polju i križnim putevima. Na Bleiburškome polju u Austriji, voditelj hrvatske katoličke misije u Klagenfurtu fra Pavo Dominiković OFM sudjelovao je u polaganju vijenaca i predvodio molitvu. Vrhbosanski nadbiskup metropolit kardinal Vinko Puljić predvodio je za stradale misu zadušnicu u vrhbosanskoj prvostolnici u Sarajevu. Na zagrebačkom groblju na Mirogoju, molitvu za sve stradalnike predvodio je vojni ordinarij u RH. msgr. Jure Bogdan. Za vjernike islamske vjere dovu je na Mirogoju predvodio imam zagrebačke džamije Mersad efendija Kreštić.

Zagreb, 17. svibnja 2020., nedjelja. Povodom 75. obljetnice završetka Drugog svjetskog rata i održane komemoracije za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta, *vojni ordinarij_u* RH i predsjednik Komisije HBK i BK BiH za hrvatski martirologij msgr. Jure Bogdan predslavio je u Župi svetog Mihaela Arkandela u Gračanima svetu misu za žrtve Drugog svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja. Sveta misa je slavljena u dvorištu pored grobnice u kojoj su 2019. godine po-kopani zemni ostaci 294 osobe, ekshumirani iz masovnih grobnica u Gračanima i okolici.

Zagreb, 18. svibnja 2020., ponedjeljak. Na poziv apostolskog nuncija u RH biskup je sudjelovao je na prijemu – objedu, u apostolskoj nuncijaturi u Zagrebu. Na zajedničkom objedu s domaćinom msgr. Giorgiom Lingua apostolskim nuncijem i prvim sa-

vjetnikom nuncijature msgr. Janoszem Blachowiakom bili su još: nadbiskup metropolit kardinal Josip Bozanić, njegovi pomoćni biskupi msgr. Ivan Šaško, msgr. Mijo Gorski, hvarski biskup msgr. Petar Palić, umirovljeni vojni biskup msgr. Juraj Jezerinac i apostolski upravitelj križevačke biskupije msgr. Milan Stipić.

Zagreb, 22. svibnja 2020., petak. Prijepodne biskup je bio na sjednici ekonomskog vijeća Hrvatske biskupske konferencije.

Zagreb, 27. svibnja 2020., srijeda. Svečanim misnim slavljem u prostorijama Policijske uprave zagrebačke u Heinzelovoj ulici, vjernici Policijske kapelanie Majke Božje Kamenitih vrata predvođeni načelnikom Markom Rašićem svečano su proslavili blagdan svoje nebeske zaštitnice Majke Božje Kamenitih vrata koju slavimo 31. svibnja. Euharistijsko slavlje predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, a u koncelebraciji su bili policijski kapelan zagrebačke policije don Marin Dra-go Kozić i vojni kapelan don Željko Savić.

Zagreb, 28. svibnja 2020., četvrtak. Dan Hrvatske vojske i Dan Hrvatske kopnene vojske. U zavjetnoj crkvi „Sveta Mati Slobode“ na zagrebačkom Jarunu, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predslavio je svetu misu zadušnicu za stradale u Domovinskom ratu. Nakon svete mise kod spomen-obilježja „Pietà Croatica“, položeni su vijenci i zapaljene svijeće, a biskup je izmolio molitvu odrješenja.

Istoga dana poslijepodne u 18.00 sati zajedno sa generalnim vikarom biskup je sudjelovao na prijemu u Uredu Predsjednika na Pantovčaku kojeg je organizirao predsjednik RH Zoran Milanović povodom Dana Hrvatske vojske i Dana hrvatske kopnene vojske.

Zagreb, 30. svibnja 2020., subota. Povodom Dana državnosti Republike Hrvatske biskup je sudjelovao na sv. misi za Domovinu, u crkvi sv. Blaža u Zagrebu. Predvodio je i propovijedao kardinal Josip Bozanić. Koncelebrirao je i apostolski nuncij u RH msgr. Giorgio Lingua.

LIPANJ 2020.

Imotski, 1. lipnja 2020., ponedjeljak. Svečano obilježavanje 29. obljetnice osnutka Treće imotske bojne, Četvrte gardijske brigade. Biskup je zajedno s gvardijanom imotskoga samostana fra Kristijanom Stipanovićem OFM kod spomenika na Topani u Imotskoj predvodio molitvu za pok. hrvatske branitelje. Potom je vojni ordinarij predslavio koncelebriranu svetu misu u samostanskoj crkvi sv. Franje u Imotskom, za sve poginule i umrle pripadnike 3. imotske bojne i za sve hrvatske branitelje.

Zagreb, 4. lipnja 2020., četvrtak. Biskup primio u Vojnome ordinarijatu msgr. Ratka Perića mostarsko-duvanjskog biskupa.

Zagreb, 8. lipnja 2020., ponedjeljak. Biskup je sudjelovao na zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije. Navečer je u apostolskoj nuncijaturi sudjelovao na prijemu što ga je priredio apostolski nuncij u RH za sve biskupe.

Zagreb, 9. lipnja 2020., utorak. Drugi dan zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije u sjedištu HBK na Ksaveru. Zasjedanje je završeno zajedničkim objedom.

Rijeka, 12. lipnja 2020., petak. Policijska kapelacija u Rijeci slavi danas blagdan sv. Vida, svog nebeskoga zaštitnika. Biskup je s generalnim vikarom don Markom Medo pohodio u PU primorsko-goranskoj u Rijeci, načelnika PU Tomislava Dizdara. Nakon toga blagoslovio je molitveni prostor u Policijskoj upravi.

U 12.00 sati biskup je za policiju služio sv. misu u crkvi Uznesenja BDM na nebo (Assunta). U koncelebraciji su sudjelovali policijski kapelani don Pavao Mokri (Rijeka), don Ilija Jakovljević (Pula), vojni kapelan o. Mirko Vukoja (Delnice) i drugi svećenici.

Zagreb, 17. lipnja 2020., srijeda. U crkvi sv. Ivana Krstitelja u mjestu Vidonje u Splitsko-

makarskoj nadbiskupiji, biskup je služio sv. misu i propovijedao.

Zagreb, 25. lipnja 2020., četvrtak. Uoči svečane promocije polaznika svih razina vojnih škola Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“, vojni ordinarij je predvodio koncelebriranu svetu misu u franjevačkoj crkvi sv. Antuna Padovanskog u Zagrebu. Biskup je misu predslavio u zajedništvu s vojnim kapelanom o. Zoranom Vujičićem DI i župnikom fra Rokom Bedalovom OFM Conv. Evandželje je navjestio đakon don Mate Mihaljević. Na kraju mise, na završetku akademске godine prisutni su ispjevali zahvalnicu "Te Deum". Osim polaznika vojnih škola, na misnom slavlju su prisustvovali zapovjednik HVU „Dr. Franjo Tuđman“ general-bojnik Mate Pađen, zamjenik zapovjednika brigadni general Ivan Turkalj, načelnik Centra vojnih škola brigadir Damir Stručić, svi načelnici ustrojstvenih jedinica HVU-a i zapovjednici.

Glina, 26. lipnja 2020., petak. U Glini, na temeljima župne crkve srušene u vrijeme Domovinskoga rata, biskup msgr. Jure Bogdan je slavio sv. misu za poginule i preminule ratne stradalnike na glinskom području. U koncelebraciji je sudjelovao policijski kapelan PU sisačko – moslavacke don Ivo Borić, župnik Župe sv. Franje Ksaverskog u Viduševcu vlč. Nikola Majcen, župnik Župe sv. Petra i Pavla u Gvozdu fra Tomislav Jurić OFM.

Biskup je potom sudjelovao na programu u središtu grada kraj spomenika poginulih Glinjana gdje je izmolio i molitvu za pokojne. Uz rodbinu poginulih Glinjana i branitelja i druge mještane, na spomen slavlju u Glini sudjelovali su potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova RH Davor Božinović, ministar Hrvatskih branitelja Tomo Medved, general-pukovnik Drago Matanović, glavni ravnatelj policije Nikola Milina sa čelnicima ustrojstvenih jedinica Ravnateljstva policije i načelnicima policijskih uprava, predstavnici Specijalne policije i Antiterorističke jedinice Lučko te predstavnici mjesnih i županijskih vlasti i ustanova.

Zagreb, 27. lipnja 2020., subota. U franjevačkoj crkvi Bezgrješnog začeća BDM u zagrebačkoj Dubravi biskup je zaredio za svećenika don Matu Mihaljevića na naslov Vojnoga ordinarijata. U zajedništvu s biskupom msgr. Jurom Bogdanom suslavio je biskup u miru msgr. Juraj Jezerinac te dva desetak svećenika. Na misi ređenja bili su predstavnici MORH-a, MUP-a, Ministarstva hrvatskih branitelja, roditelji i rodbina ređenika, prijatelji i drugi uzvanici. Pod misom su posluživali franjevački bogoslovi. Pjevanje je animirala klapa HRM sv. Juraj.

Zagreb, 29. lipnja 2020., ponedjeljak. U vojarni "Pukovnik Marko Živković" na Plesu u Zagrebu, povodom Dana vojne kapela-

nije "Sveti Petar i Pavao", biskup se susreo sa zapovjednikom Hrvatskog ratnog zrakoplovstva brigadnim generalom Michaelom Križanecom i potom za sudionike HRZ slavio sv. misu i propovijedao. S biskupom su koncelebrirali o. Zrinko Nikolić SMM i o. Zdravko Barić SMM. Misnom slavlju nazočili su uz zapovjednika HRZ i obitelji poginulih pripadnika HRZ, zapovjednik Bojne zračnog motrenja i navođenja, zapovjednik Bojne nuklearno-biološko-kemijske obrane, zapovjednik Bojne veze, načelnik stožera HRZ i zapovjednik 91. krila HRZ i drugi vjernici.

SADRŽAJ

PORUKA VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA	147
SVETA STOLICA	153
PORUKA PAPE FRANJE ZA 106. SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA	153
PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2020.....	156
PORUKA PAPE FRANJE ZA IV. SVJETSKI DAN SIROMAHA 15. STUDENOGA 2020.	158
HRVATSKI BISKUPI.....	162
PISMO HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE O 50. OBLJETNICI ZAVRŠETKA DRUGOGA SVJETSKOG RATA	162
PISMO BISKUPA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE SVEĆENICIMA I VJERNICIMA O SLAVLJENJU SVETIH MISA U VRIJEME EPIDEMIJE COVID-19.....	165
PRIOPĆENJE S 60. ZASJEDANJA SABORA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE	167
PORUKA BISKUPA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE ZA PARLAMENTARNE IZBORE 2020.....	169
PORUKA MSGR. MARINA BARIŠIĆA, SPLITSKO-MAKARSKOG NADBISKUPA I PREDSJEDNIKA VIJEĆA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE ZA SJEMENIŠTA I DUHOVNA ZVANJA	171
PROPOVIJED VRHBOSANSKOG NADBISKUPA KARDINALA VINKA PULJIĆA NA 75. OBLJETNICU STRADANJA NA BLEIBURŠKOM POLJU	172
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA ZA BLAGDAN SV. JURJA.....	176
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA POVODOM 25. OBLJETNICE VRO „BLJESAK“.....	178
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA ZA 22. OBLJETNICU SMRTI MINISTRA OBRANE GOJKA ŠUŠKA.....	181
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA U GRAČANIMA KOD GROBNICE ESHUMIRANIH ŽRTAVA	183
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA ZA DAN NEOVISNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE I SVEČANU PROMOCIJU POLAZNIKA VOJNIH ŠKOLA	186
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA U GLINI	188
PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA NA MISI REĐENJA DON MATE MIHALJEVIĆA ZA PREZBITERA	190
PROMIŠLJANJA.....	193
JESMO LI SPREMNI NA ŽIVOT KOJI NAM NOSI NOVI KORONAVIRUS?.....	193
„MALI PUT“ U „VELIKOM RATU“: SVETA TEREZIJA IZ LISIEUXA I FRANCUSKI VOJNICI U PRVOM SVJETSKOM RATU	204
BLAŽENI MIROSLAV BULEŠIĆ, SVEĆENIK I MUČENIK 13.V.1920. – 24.VIII.2020.	210
BOSANSKA KRALJICA KATARINA KOTROMANIĆ	221

IZ UREDA VOJNOG ORDINARIJATA	244
DEKRETI I IMENOVANJA	248
IZVJEŠĆA I DOGAĐAJI	249
DON MARKU TROGRLIĆU DODIJELJENA NAGRADA HAZU-A I NAGRADA GRADA SPLITA.....	249
OBILJEŽENA 25. GODIŠNICA VOJNO REDARSTVENE OPERACIJE „BLJESAK“ U OKUČANIMA.....	250
SVETA MISA ZA POGINULE BRANITELJE U VRO „BLJESAK“	253
OBILJEŽENA 22. GODIŠNICA SMRTI GOJKA ŠUŠKA.....	256
SPROVOD NATPORUČNIKA MARKA NOVKOVIĆA	257
SPROVOD PORUČNIKA LUKE JAGATIĆA	259
OBILJEŽENA 29. OBLJETNICA 2. GARDIJSKE BRIGADE I BOJNE GROMOVI	260
KOMEMORACIJA ZA ŽRTVE BLEIBURŠKE TRAGEDIJE I HRVATSKOG KRIŽNOG PUTA.....	261
SVETA MISA ZA ŽRTVE IZ MASOVNIH GROBNICA U GRAČANIMA	262
PROSLAVA DANA POLICIJSKE KAPELANIJE „MAJKA BOŽJA KAMENITIH VRATA“	264
OBILJEŽEN DAN HRVATSKE VOJSKE I DAN HRVATSKE KOPNENE VOJSKE	266
PROSLAVLJENI ZAŠTITNICI POLICIJSKE KAPELANIJE U PU VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ, SV. EUZEBIJE I POLION.....	268
MISA ZA DOMOVINU PRIGODOM DANA DRŽAVNOSTI.....	268
OBILJEŽENA 29. OBLJETNICA OSNUTKA 3. IMOTSKE BOJNE 4. GARDIJSKE BRIGADE	270
DAN POLICIJSKE KAPELANIJE „SV. KVIRIN SISAČKI“	272
PROSLAVA DANA POLICIJSKE KAPELANIJE „SVETI VID“	273
HODOČAŠĆE PRIPADNIKA 2. HRVCON-A NA BRDO KRIŽEVA U LITVI	274
UOČI PROMOCIJE POLAZNIKA VOJNIH ŠKOLA HVU-A BISKUP BOGDAN SLUŽIO SVETU MISU	276
OBILJEŽENA 29. OBLJETNICA POČETKA ORUŽANOG OTPORA NA GLINSKOM PODRUČJU	277
SVEĆENIČKO REĐENJE U VOJNAME ORDINARIJATU	280
DAN VOJNE KAPELANIJE „SVETI PETAR I PAVAO“	284
MSGR. DRAŽEN KUTLEŠA NADBISKUP KOADJUTOR SPLITSKO-MAKARSKI	285
MSGR. PETAR PALIĆ IMENOVAN BISKUPOM U MOSTARU.....	287
KRONIKA VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA.....	288
SADRŽAJ.....	294

*Svećeničko ređenje don Mate Mihaljevića
Crkva Bezgrešnog začeća BDM,
Zagreb, Dubrava 27. lipnja 2020.*

*Svećeničko ređenje don Mate Mihaljevića
Crkva Bezgrešnog zaceća Blažene Djevice Marije, Zagreb, Dubrava 27. lipnja 2020.*

